

KISS BALÁZS (SZERK):

A CENTRALIZÁCIÓ ÉVEI

*Politikai kommunikáció Magyarországon,
2006 - 2015*

Sorozatszerkesztő: Szabó Gabriella

Studies in Political Science
– Politikatudományi
Tanulmányok

Studies in Political Science
– Politikatudományi
Tanulmányok
2019 No 1.

A CENTRALIZÁCIÓ ÉVEI

POLITIKAI KOMMUNIKÁCIÓ MAGYARORSZÁGON, 2006 – 2015

Szerkesztette:

Kiss Balázs

Szerzők:

Bene Márton, Farkas Xénia, Kiss Balázs, Szabó Gabriella

Sorozatszerkesztő:

Szabó Gabriella

Szakmai lektorok:

Bíró-Nagy András, Gyulai Attila, Pál Gábor, Sebestyén Eszter

ISSN 2062-3119

ISBN 978-963-418-025-8

Felelős kiadó:

**Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpont
Politikatudományi Intézet igazgatója**

MTA TK PTI

Budapest

2019

**Studies in Political Science
Politikatudományi Tanulmányok**

Szerzőkről

Bene Márton: Budapesti Corvinus Egyetem Politikatudományi Doktori Iskolájának doktorjelöltje és az MTA Társadalomtudomány Kutatóközpont tudományos segédmunkatársa.

Farkas Xénia: Budapesti Corvinus Egyetem Politikatudományi Doktori Iskolájának a hallgatója és az MTA Társadalomtudomány Kutatóközpont tudományos segédmunkatársa.

Kiss Balázs: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont tudományos főmunkatársa.

Szabó Gabriella: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont tudományos főmunkatársa.

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó.....	7
A nemzeti-polgári centrum politikai kommunikációja.....	10
A baloldali/demokratikus ellenzéki politikai közösség politikai kommunikációja	70
Nemzeti radikálisok politikai kommunikációja	135
A zöld közösség politikai kommunikációja	209

ELŐSZÓ

Kiss Balázs

A magyarországi politikai kommunikáció 1990-ben kezdődő negyedszázadának a korszakok szerinti feldolgozása záródik ezzel a kötettel.¹ Kutatócsoportunk, az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpontjának Politikatudományi Intézetében működő Politikai Kommunikáció Kutatócsoport 2016-os kötetében az 1997-ig tartó időszak kommunikációs jellegzetességeit mutatta be,² 2017-esben a leginkább a polarizáció fogalmával leírható évekről írt,³ most pedig az a korszak szerepel a következő 240 oldalon, amelyik egyszerre mutatta a centralizáció és a decentralizáció jeleit.

Mint majd olvasható, a centralizáció kétféleképpen mutatkozott meg. A legnagyobb támogatással bíró politikai erő a kommunikációjában mintegy magához vonta a magyar politikai élet központját, hiszen azt hirdette, az 1990-es első jobbközép kormány után újra, hogy ő képezi a nemzeti közepet. Ezt a centrális erőteret alkalmazva fogalmazta meg 2009-től kezdve. De centralizáció érvényesült a másik, a többi oldalon is, ha politikai szempontból nem is, de kommunikációs alapon: ha volt valami, ami egybefogta az ellenzéki megszólalásokat, akkor az a jobboldal vezérére és egész rendszerére irányított, tehát ebben az értelemben centralizált ellenségképzés.

Felerősödött azonban az a tendencia is, amelyet decentralizációnak nevezhetünk: már nem csak az intézményesített politikai erők, tehát a kormány, a pártok, az intézményi háttérrel rendelkező politikusok vannak jelen a politikai nyilvánosságban, nemcsak ők kommunikálnak, nemcsak ők szerveznek demonstrációkat és más megmozdulásokat, hanem az egyszerű állampolgár és az ő hosszabb vagy rövidebb életű csoportjai, szerveződésai is. Az állampolgárok is megjelentek az offline és online nyilvánosságban, s mindinkább rányomják kulturális bélyegüket a politikai kommunikáció egészére.

¹ A kutatást és a kötet tanulmányainak elkészülését az OTKA/NKFIA támogatta a 112323-as szám alatt.

² Kiss Balázs (szerk.) *Politikai kommunikáció Magyarországon, 1990 – 1997*. Studies in Political Sciences, MTA TK PTI, Budapest, 2016. http://politologia.tk.mta.hu/uploads/files/Politikai_kommunikacio_1990_-_1997_final.pdf

³ Kiss Balázs (szerk.) *A polarizáció évei. Politikai kommunikáció Magyarországon, 1997 – 2006*. Studies in Political Sciences, MTA TK PTI, Budapest, 2017. <https://politikatudomany.tk.mta.hu/hirek/2018/03/uj-kiadvany-pkk>

A jelen kötet nem csak az időbeli folytonosság okán csatlakozik az előző kettőhöz, hanem minden egyébben is. Megint egységes szerkezetben, azonos módszer és szemlélet alapján készültek a tanulmányok, és újra azzal az ambícióval dolgoztunk, hogy lehetőleg semmilyen fontos politikai kommunikációs fejlemény ne maradjon ki a leírásból.

A szerkezetet illetően megint az erősortrendet követtük, ezért először az általunk nemzeti-polgári centrumnak nevezett politikai közösséget mutatjuk be, hiszen ez volt a leghosszabb és a legnagyobb parlamenti és általános politikai támogatottsággal rendelkező politikai erő a korszakban. Ezt a 2010-ig kormányt adó és utána is szorosabban-lazábban együttmozgó csoport, a hol baloldalnak, hol demokratikus ellenzéknek nevezett politikai közösség következik. Kitaróan jelen van már 1993 óta a radikális jobboldal, amelyiknek a vezető pártja a korszak végére a második legnagyobb parlamenti erővé vált. És írunk a zöld közösségről is, mely a legfiatalabb, és amely a legkisebb országgyűlési képvisellel rendelkezik a 2015-tel záruló korszakban, de jelen van, és az újabb választáson is képes volt képviselőt küldeni a parlamentbe.

A módszer és a szemlélet is azonos az előző kötetek alapját képezővel. Ezért is gondoltuk azt, hogy felesleges újra hosszú fejezetben adni áttekintést a kutatásunk mikéntjéről. Meg aztán a mostani kötet vitái alkalmával azt tapasztaltuk, hogy a szakmai közönség már elfogadta azt, hogy működőképes ez a társadalomszemiotikai megközelítés, és ebben talán a 2017-es kötet hosszú módszer fejezete is segített. Ezért a megalapozás iránt érdeklődőknek azt a szöveget javasoljuk áttekinteni.

Igyekeztünk lefedni minden fontos kommunikációs jelenséget, de magunk is tudjuk, hogy sok minden kimaradt a leírásokból. Szerencsére a kutatás még folyik, és készül a negyedik kötetünk, amelyik immár nem korszakokra szakítva, hanem a folytonosságokat bemutatva tervezi áttekinteni a hazai politikai kommunikáció huszonöt éves történetét.

A NEMZETI-POLGÁRI CENTRUM POLITIKAI KOMMUNIKÁCIÓJA

Kiss Balázs

A fejezet a nemzeti-polgári centrum megnevezéssel illetett politikai közösséget konstruáló politikai kommunikációt mutatja be. A kutatás módszerének megfelelően regisztrálja azokat a szemiotikai erőforrásokat, amelyeknek a konfigurációja a politikai kommunikáció folyamatain belül kellően elkülönül ahhoz, hogy önálló politikai közösséget definiálhassunk általa. Ennek a politikai közösségnek a nevéül a nemzeti-polgári centrumot választottam.⁴ A terjedelem szűkössége miatt az áttekintés azokra a szemiotikai erőforrások általi konstruáló gesztusokra korlátozódik, amelyek a közösséget, a szemiotikai konfigurációt belülről hozzák létre, tehát a más politikai közösségeket konstituáló szemiotikai konfigurációknak a nemzeti-polgári centrumot definiáló és leíró kommunikációja nem szerepel.

A többi tanulmányhoz hasonlóan ehelyütt is először az identitást adó aktorokat, aktor konstruktumokat tekintem át. Ezek politikusok, szervezetek, médiumok és értelmiségi körök, amelyek úgy konstruálódtak meg, mint a nemzeti-polgári centrum politikai közösség politikai arcélét meghatározó cselekvők, kommunikátorok.

A második csoport az ügyeké. Ügy alatt ebben a tanulmányban sem eseteket vagy eseményeket értünk, hanem olyan témákat és érzékenységeket, amelyek rendszeresen összekapcsolódnak a nemzeti-polgári centrummal, például azért, mert visszatérően megtalálhatók az aktorok kommunikációjában, a konfigurációhoz tartozó csatornák tartalmában; ilyen például a családtámogatás vagy, 2015-től kezdve, a migráció. Az ügyek verbális és nem verbális aktusok által konstruálódnak meg, ezért szavak, szövegek és tettek összessége alkotja őket.

A szemiotikai konfiguráció tartalmaz továbbá metaforákat és diskurzusokat is, más szavakkal: specifikus toposzokat és szervezett tudásokat, amelyek jellemzők a nemzeti-polgári centrumra.

Egy politikai közösség jellegzetessége lehet az is, hogy milyen csatornákat használ a kommunikációjában; megfordítva: egy-egy médium és információátviteli vagy kapcsolattartási mód is asszociálódhat a nemzeti-polgári centrummal.

⁴ A névválasztásról lásd később!

Végül: a nemzeti-polgári centrum, mint szemiotikai konfiguráció, összetevői közé tartoznak olyan további modalitások, például látványelemek és stílusok, amelyek megint rendszerint azonosítják a belső és a külső megfigyelő számára a politikai közösséget.

A politikai közösség tartja használatban és fejleszti a maga szemiotikai erőforrásait, és megfordítva: a szemiotikai erőforrások specifikus köre konstruálja a belső tagok és a megfigyelők számára az adott politikai közösséget, a többitől elkülönülve. Ilyenformán a politikai közösség és a szemiotikai erőforrások alkotta konfiguráció egymást határozza meg.

Mivel az elemzés középpontjában az önkonstrukciós erőfeszítések álltak, ezért a források is a nemzeti-polgári centrum által preferált médiumok anyagaiból, tehát nyomtatott és elektronikus médiumaiból, online megnyilvánulásaiból álltak össze. Az eljárás azonos volt a többi szemiotikai konfigurációt leíróéval: a sűrűn és visszatérően alkalmazott szemiotikai erőforrások regisztrálását követően kiválasztottam a legtöbbször használtakat.

AKTOROK

A konstruált aktorok közül az első értelemszerűen maga a politikai közösség, tehát a nemzeti-polgári centrum, amikor róla, mint cselekvőről kommunikálnak. Ennek a konstruktumát, a konstruálási próbálkozások sorát írom le először, vagyis azt, ami jogossá teszi, hogy a szemiotikai konfiguráció fő aktoraként a nemzeti-polgári centrum nevű aktort nevezzük meg. Ezután a kutatás során legfontosabbnak bizonyult aktossal, Orbán Viktorral foglalkozom, azzal tehát, hogyan konstruálódik meg a korszakban. Elengedhetetlen a politikai közösség további szervezeteinek a konstrukcióját is megvizsgálni valamint azokat a külső aktorokat, amelyek mintegy a kontrasztként jellemzik a nemzeti-polgári centrumot.

A nemzeti-polgári centrum

Amennyiben ragaszkodunk ahhoz, hogy az egyes aktorok megjelölésére az adott politikai közösség által alkalmazott formulát használjuk, akkor nem kézenfekvő a *nemzeti-polgári centrum*

megnevezés arra a táborra, amelyik 2006-ig többnyire jobbközépnek nevezte magát. A bizonytalanságot az okozza, hogy a kommunikátorok megszólalásaiban szinte sosem egyetlen megnevezés szerepel, hanem néhány jelző: a leggyakrabban a következők: *nemzeti, polgári, keresztény, kereszténydemokrata, konzervatív, jobboldali, jobbközép, népi*. Talán a *polgári* és a *nemzeti* szerepel a legsűrűbben, ez teszi védhetővé azt, hogy a politikai közösséget olyan névvel jelöljük, amelyik tartalmazza ezt a két jelzőt. Végül is a *polgári* szerepel a Fidesznek, tehát a közösség legfontosabb aktorának a teljes nevében is.

Kevésbé a jelzők okozzák tehát a nehézséget, mint inkább a *centrum*, mégpedig azért, mert amennyiben a politikai tér élesen két oldalra oszlik, akkor középen csak apró és rövid életű politikai erő és közösség helyezkedhet el, például olyan, mint a 2002-ben viszonylag jó választási eredményt elért, de jelentős erővé sosem vált Centrum Párt. Ráadásul még ezekkel kapcsolatban is folyvást felébred a gyanú, hogy voltaképpen nem mások, mint az ellenoldal kreatúrái, tehát a magyar politikai tér vagy tengely olyan, amelyiknek a metafora sugallata ellenére nincs közepe, csak két oldala. A centrum létezésének és fontossá válásának a gondolata ellentétes a váltógazdaság bevett diskurzusával is, vagyis azzal, hogy hol az egyik oldal, hol a másik fog majd Magyarországon kormányozni.

A Fidesz vezette politikai közösség azonban 2006-tal kezdődően saját magát nem pusztán az egyik oldalnak, hanem a politikai tér nagy részét elfoglaló tábornak tekinti, vagyis nem valamelyik szélre, hanem a központba pozicionálja magát. Ennek alátámasztására előbb csak a közvélemény-kutatási eredményeket említik, később azonban megerősödnek ebben, és pedig a 2010-es, majd a 2014-es kétharmados parlamenti mandátumtöbbség birtokában, továbbá azt látva, hogy a pártszövetség az egész időszak folyamán vezet a népszerűségi versenyben⁵, néha nagyobb támogatottságot tudva maga mögött, mint az ellenfelei összessége.

Jobbközépből nemzeti-polgári centrum

A nemzeti-polgári centrum lassan jön létre. Előbb az *új többség* születik meg,⁶ 2006 nyarától, de főleg az őszi beszéd kiszivárgását követően az új többség először nem más, mint a közvé-

⁵ Lásd például: Nyolcvanhat hónap. Magyar Nemzet, 2013. szeptember 18. Ebben a szövegben az is megfogalmazódik, hogy annak idején az MSZP is centrális erőteret hozott létre, csak ez mostanra eltűnt. Hasonló gondolat: Tóbiás. Magyar Nemzet, 2014. július 21.

⁶ Orbán (2007): 59.

lemény-kutatások által kimutatott, valamint az önkormányzati választásokon is megmutatkozott ellenzéki, tehát jobboldali többség. Erre utalva tekinti a jobboldal a saját táborát a többségnek.

Az új többség egy idő után azonos lesz azzal, hogy megszűnt Magyarországon a megosztottság. A 2009. májusi pécsi polgármester-választást követően így szól az összegzés:

A pécsi választás azért nagyon fontos, mert ott nem az történt, hogy a baloldali érzelmű emberek otthon maradtak. ... az történt, hogy azok az emberek, akik nagy valószínűséggel magukat vagy baloldalnak vallják, vagy megszokásból inkább a korábbi városvezetésre szavaznak, nem otthon maradtak, hanem eljöttek és a változásra szavaztak. Ez nem azt jelenti, hogy ők hirtelen megváltoztak volna. Ez nem azt jelenti, hogy baloldaliól jobboldaliak lettek volna. Ez nem azt jelenti, hogy meg akarják tagadni a múltjukat, nem akarják meg nem történné tenni, még csak azt sem jelenti, hogy föltétlenül mindenben egyetértenek – még csak ezt sem. Azt jelenti, hogy elégük van, torkig vannak... És nekünk az a dolgunk, hogy ezt a többséget, amely sokkal több, mint mi vagyunk, sokkal szélesebb annál, valamilyen módon megszervezzük, és a következő választásokat megelőzően változtatni képes erővé tegyük, majd utána az általuk is meghatározott irány szerint próbáljuk igazítani hazánk lépéseit.⁷

Mint látszik, 2009 első felében az Orbán Viktor által vezetett politikai közösség még nem terjed ki a jobboldalon túlra, mert ekkor a baloldaliaknak pusztán elégük van, de még csak negatív, tiltakozásul szavaztak Pécsen a jobboldali jelöltre. A későbbi miniszterelnök csak az elhíresült kötcei beszédben, vagyis 2009. szeptember 5-én vonja le a belső nyilvánosság előtt a következtetést:

A legutóbbi időkig valóban... duális erőter jellemezte a magyar politikai viszonyokat. Napjainkra azonban megszűnni látszik a rendszer dualitása, s egy centrális politikai erőter van kialakulóban.... ... megvan a reális lehetősége annak, hogy a magyar politika következő tizenöt-húsz évét ne a duális erőter határozza meg.... Ehelyett huzamosan létrejön egy nagy kormányzó párt, egy centrális politikai erőter, amely képes lesz arra,

⁷ Orbán Viktor: "Ez olyan biztos, mint ahogy én most itt állok". 2009. május 16. Amikor külön nem jelölöm a szöveg forrását, akkor ott Orbán Viktor beszédéről van szó. A beszédek feltalálási helye a miniszterelnok.hu archívuma.

hogy a nemzeti ügyeket megfogalmazza - és ezt nem állandó vitában teszi, hanem a maga természetességével képviseli.⁸

Bár az idézett szövegrészben mintha azonosulna a kormányzó párt, tehát a Fidesz, a centrális erőterrel, a beszédnek az erőterre vonatkozó része inkább azt sejteti, hogy a nagy párt nem tölti ki az erőteret, de úgy viselkedik, úgy politizál, hogy ne állhasson vissza a dualitás. Akár az is történhetett, hogy a miniszterelnök centrális erőt akart mondani, mely az erőtérben, a párt által centralizált erőtérben foglal el központi helyet. Orbán Viktor 2014-ben is fenntartja azt az álláspontját, hogy az ő kormányának és neki magának a baloldali emberekkel is dolga van.

Régóta mondom, de a baloldal ezt valahogy mindig kommunikációs panelnek tekintette: az én politikai krédóm középpontjában a közösségépítés áll. Építettem a Fidesz radikális, rendszerváltó, kispárti közösségét, aztán a polgári körökön keresztül a nagy, néppárti, jobboldali érzelmű közösséget, s most, amikor kormányon vagyunk, építem a *baloldalt is magában foglaló* nemzeti közösséget, amely ma már a nemzetegyesítés programja révén túlnyúlik az országhatárokon is.⁹

Ilyen formán tehát a politikai térben az igazi centrumot a kormány képezi, ennek a parlamenti támogatását a jobboldali, népi, kereszténydemokrata, konzervatív stb. tábor, pártok és mozgalmak adják, ugyanakkor ez a kormány megjeleníti a magyar állampolgárok összességét.

A nemzeti-polgári centrum szemiotikai konfigurációjában tehát fennmarad a politikai élet térszerű felfogása, sőt, tulajdonképpen a politikai tér most válik potenciálisan háromdimenzióssá a korábbi egydimenziós helyett. Már nem szükségszerű, hogy akár maga a nemzeti-polgári centrum, akár a többi politikai aktor egyetlen egyenes mentén jelölje ki a maga helyét, és ezért szükségképpen egymáshoz képest definiálódjanak. Ez annak ellenére így van, hogy a későbbi kormánykoalíció azért is válhat nemzeti-polgári centrummá, mert a régi szóhasználat szerint nemcsak tőle balra, hanem tőle jobbra is megerősödik egy politikai aktor, éspedig a Jobbik.¹⁰ Mégis, immár az a helyzet, hogy csak a többiek határozzák meg magukat a centrumhoz képest, maga a centrum „a maga természetes módján” az.

Ebből a gondolatból jön létre a 2010-es győzelmet követően a *nemzeti centrum* megnevezés, mely explicite azonossá válik a centrális erőterrel és a nemzeti együttműködés rendszerével.

⁸ <https://www.hirextra.hu/2010/02/18/megorizni-a-letezes-magyar-minoseget-orban-kotcsei-beszede-szorol-szora/>

⁹ Csak a Fidesz. Magyar Nemzet, 2014. április 5.

¹⁰ Lásd ehhez: Szakadék. Magyar Nemzet, 2013. január 3.

... áprilisban egy kétharmados forradalom történt Magyarországon... ez a kétharmad csak a választásokra jött létre, vagy tartós politikai közösség is formálható-e belőle? Sohasem rejtettem véka alá... hogy tartós közösséget szeretnék, szeretnék formálni ebből a kétharmados többségből. Ezt hol centrális erőtéren, hol kevésbé okoskodó módon nemzeti együttműködés rendszerének neveztük el.¹¹

Nos, a *nemzeti centrum* megnevezés, melyet szinte kizárólag Orbán Viktor alkalmaz, gyorsan eltűnik a politikai közösség szóhasználatából, a *nemzeti együttműködés rendszere* azonban végig megmarad. Ugyanakkor ez nehezen értelmezhető aktorként, hiszen inkább valamiféle elrendeződést, politikai berendezkedést sugall, már csak a rendszer szó szerepeltetése miatt is. Az a gondolat ugyanakkor megmarad, hogy a nagy, kétharmados parlamenti többséggel rendelkező pártszövetség már nem egyszerűen jobboldali, hiszen nincsen vele szemben egységes baloldal. Magáról a Fideszről is megállapítják, hogy a miniszterelnök a jobbközépről középre pozícionálta át.¹²

Mindezek miatt azt mondhatjuk, hogy a politikai közösségnek nincsen egységes saját neve: amikor említik, több jelző együttes használatával írják körül, ezért célszerű olyan formulát választani, amelynek a részei fordulnak elő a legsűrűbben a politikai közösség öndefiníciójában, és amelyik nem túlságosan nehézkes. Ezért választottam a *nemzeti-polgári centrum* nevet.

A vitakozó nemzeti-polgári centrum

A megnevezések színességéből is kikövetkeztethető, hogy a politikai közösség belülről színesnek és vitakozónak minősül. Ezt a megszólalók jónak tartják, különösen, mivel az eltérések nem válnak konfrontációkká. Néha azonban úgy tűnik, hogy a jobboldal túlságosan is csendes és kerüli a konfrontációt.¹³

A viták és például a Fidesz, illetve 2010-től a kormány tevékenységével kapcsolatos kritikák rendszeresen jelen vannak a nemzeti-polgári centrum nyilvánosságában. Kezdetben, vagyis az őszi beszéd körüli politikai folyamatok kapcsán a párt bátortalanságát kifogásolják, például azt, hogy nem ragaszkodik az előrehozott választásokhoz. Erős belső kritikák fogalmazódnak

¹¹ Orbán Viktor: Megszületett a nemzeti centrum. 2010. július 22.

¹² A nemzet szolgálatában. Magyar Nemzet, 2014. május 12.

¹³ Orbán Viktor: Kiegett baloldal, tetterős jobboldal. 2008. október 8.

meg a politikai közösség különböző szereplőivel kapcsolatban. Például a radikálisabbak elmarasztalják a Professzorok Batthyány Körének illusztris alakjait,¹⁴ holott a miniszterelnök mindig elismerően szól a csoportosulásról. Kifogásolják azt, ahogyan a Fidesz a polgári körökkel bánt.¹⁵ Később, 2010-től pedig általában a törvényalkotás gyorsaságát és az ebből eredő hiányosságait emlegetik, például azt, hogy nincsenek érdemi viták az intézkedésekkel kapcsolatban,¹⁶ a kormány néha kompromisszumképtelennek mutatkozik.¹⁷ A Magyar Nemzet publicistája 2013 elején így ír:

A sok-sok, kellően el nem magyarázott történet, a saját táborát is zavarba ejtő ötletelés, az ellenzéknek dobált magas labdák mind azokat segítik, akik nem érdekeltek a kétharmad által kiépített rendszer konszolidációjában.¹⁸

2015-ben konfrontatív viták színhelye lesz a nemzeti-polgári centrum, olyannyira, hogy a kormánykritikusok egy idő után egyenesen ellenzékinek minősülnek a főirány, a Fidesz politikusainak a kommunikációjában. 2015. február 6-án Simicska Lajos a nyilvánosságban nekitámad Orbán Viktornak, s az akkor használt szemiotikai erőforrást, tudniillik, hogy „Orbán egy gecsi”, még többször használja a későbbiekben, például plakátokra ráfestve a mondatot.¹⁹ A megfogalmazást a politikai közösségben egyáltalán nem ismétlik meg, még a Simicska Lajos által birtokolt médiumokban sem. Egy darabig tulajdonképpen nincsenek sok jele annak, hogy a politikai közösség egy része távozott volna: néhányan elhagyják ugyan a szerkesztőségeket, és ennek híre megy, mások azonban maradnak, és a legfőbb ügyekben, például a migráció ügyében, a régi lapok és csatornák ugyanazon az állásponton vannak, mint a kormány. Az elválasztatlanság tényét a leginkább az mutatja, hogy a kormány és a Fidesz-KDNP hamarosan új média portfóliót indít, mondván, a híveket könnyen összezavarhatja a kialakult helyzet, magyarul: a médiumokat követve nehéz eldönteni, hogy kormánypártiak-e vagy ellenzékiek.

Leszámítva tehát magát Simicska Lajost, a régi média emberei csak részletkérdésekben distanciálják magukat a kormányoldaltól. Nem így a másik gárda, azok tehát, akik távoznak és a kormány oldalán mutatkoznak ettől kezdve. Ők élesen beszélnek a maradókról, tudniillik

¹⁴ Politikai és közéleti abszurdítások. Magyar Nemzet, 2007. január 10. Lásd ehhez Solymosi Frigyes válaszát a január 12-i számban.

¹⁵ Üzenet kulturális palackban. Magyar Nemzet, 2010. február 23.

¹⁶ A nagy demokráciavita. Magyar Nemzet, 2010. június 21.

¹⁷ Minden rendben (?) Magyar Nemzet, 2012. január 25.

¹⁸ Összeomlás helyett. Magyar Nemzet, 2013. február 5.

¹⁹ Ez az állítás válik utóbb OIG formában közös ellenzéki szemiotikai erőforrássá.

hogy a vállalkozó által birtokolt média pálfordulást hajtott végre, és ők a hűségeselek – Orbán Viktorhoz, a Fideszhez, a kormányhoz.²⁰

A maradók identitásképzése számára kedvező lehetőséget kínál a Századvég kutatásvezetőjének február közepi megjegyzése arról, hogy a polgári Magyarország nem valóság volt 1998 és 2002 között, csupán politikai termék.²¹ Ettől kezdve a Magyar Nemzet sűrűn ír arról, hogy lám, a kormány politikusai és a kormány körüli emberek cinikusak, nem hisznek, sőt, sosem hittek, a polgári Magyarország eszméjében, s velük szemben ők, a maradók a polgári értékrend hordozói és ápolói, míg a másik társaság cinikus hatalom technikusok gyülekezete.²² Itt-ott a lap publicistái fideszesek helyett „a polgári Magyarországot politikai terméknek érző élcsapat” formulát használják.²³ A téma sűrű visszatérése azért is feltűnő, mert maga Orbán Viktor is elhatárolja magát a politikai termékre vonatkozó kijelentéstől, éspedig nem is akármilyen nyilvánosság előtt, ugyanis a 2015. februári évértékelő legelején, mindjárt azt követően, hogy Balog Zoltán is kijelenti, hogy nem azonosul a kutatásvezető kijelentésével. A téma tehát akár nagyon rövid életű is lehetne, ámde jó katalizátorként szolgál a maradók önfelépítéséhez és a kormányoldaltól való elhatárolódásához.

Az Orbán Viktor és Simicska Lajos között kialakult éles konfliktuson túl a leginkább pártpolitikai típusú szemiotikai erőforrások képezik a szembenállás kommunikációs eszköztárát.²⁴ Elhatárolódás bizonyos gesztusoktól és a korrupt jelleg a kormányoldal vezetőinek némelyikénél. Az ügyek és a többi szemiotikai erőforrás közös marad.

Ilyen formán 2015 végéig a Magyar Nemzet és társai megmaradnak a nemzeti-polgári centrumra jellemző kommunikációs eszközöknél. Ez magyarázza azt, hogy ami az egyébként Simicska Lajos és szűk köre által favorizált Jobbikot illeti, ha látszik egyáltalán valami a pártból a vállalkozó tulajdonában levő médiában, akkor a leginkább az az oldala, ami a polgári szemiotikai erőforrások közé tartozik: azok az aktorok, ügyek, metaforák, diskurzusok és egyéb modalitások alkotják a Jobbik kontextusát és konstrukcióját, amik beleférnek a jobbközép, a nemzeti-polgári centrum szemiotikai konfigurációjába. Nem meglepő, hogy például a Magyar Nemzet minden kritikus aktuálpolitikai fejtegetését azzal zárja, hogy a Fidesz még vissza tudna

²⁰ Lásd például a Magyar Demokrata 2015. február 11-i számának a címlapját és cikkeit.

²¹ G. Fodor Gábor: „Habony Árpád jó ember”. Magyar Narancs, 2015. február 18.

²² Hogy a Fidesz elveszítette a lelkét, azt a nemzeti-polgári centrumról soha le nem váló Bayer Zsolt és Bencsik András is kijelenti. Lásd: Lélek? Ugyan már! Magyar Nemzet, 2015. április 18.

²³ A tapolcai követ. Magyar Nemzet, 2015. április 14. Lásd ehhez a publicista és az egyik olvasó közötti levélváltást a lap április 17-i számának 17. oldalán.

²⁴ Miért távolodtam el a Fidesztől? Jegyzetek egy hírportál körkérdésére. Mandiner, 2015. április 23.

fordulni a rossz irányba vivő úton, még meg lehetne állítani a párt népszerűségvesztését, a Jobbik előretörését, a jobboldali emberek kiábrándultságon alapuló passzivitásba vonulását. Jól, jobban kellene kormányozni, oda kellene figyelni a szakértőkre, és újra komolyan kellene venni az eszményeket és értékeket, így a polgári Magyarország eszméjét.²⁵

Orbán Viktor

A pártelnököt kevés szöveges konstrukciós erőfeszítés veszi körül, ha kommunikálnak róla, akkor jobbára valamilyen támadás ellenében védik meg. Például Kövér László is akkor jelenti ki, hogy a miniszterelnök politikusi képességei páratlanok, amikor éppen olyan hírek kelnek lábra, hogy ő válthatná Orbán Viktort a posztján.²⁶ De ilyenek azok a dicséretes is, amelyek a miniszterelnöknek az Európai Parlamentben Magyarországról folyó vitákban mutatott teljesítményét veszik körül, hiszen ott is a miniszterelnök, a kormánya, és – az értelmezés szerint – Magyarország elleni támadások történnek.

Áttekintve a kormány első évét, a közönséghez tartozó politológus is nagyra becsüli Orbán Viktornak a 2011 elején az európai parlamenti vitában mutatott teljesítményét, ahogyan akkor megvédte az országot.²⁷ Olyan szavakat használ Orbán Viktorra, mint eltökéltség, karizma, államférfíúi teljesítmény. A Magyar Nemzet publicistája szabadságpártinak, plebejusnak, patriótának, az erkölcsi megfontolásokat is szem előtt tartó piaci verseny elkötelezett hívének minősíti a pártelnököt.²⁸ Mások „nem mindennapi politikusnak”²⁹ nevezik, vagy éppen az Orbán-faktort, tudniillik a kormányzóképeséget nyilvánítják a 2010-es győzelem döntő tényezőjének.³⁰

A politikai és média eliten kívüli hívek egyöntetűen lelkesek a politikus személyével kapcsolatban. Ez a miniszterelnök facebook oldalán nyilvánvaló³¹, de megnyilatkozik az olvasói levelekben is, tehát a Facebook használatot megelőzően és azzal párhuzamosan is. Ezek a dicséretes is sokszor támadások ellenében fogalmazódnak meg. Egy olvasó így ír a dalszerző és énekes Bródy Jánosnak a Magyar Nemzet oldalán:

²⁵ Túl a rettegésen. Magyar Nemzet, 2015. április 16.

²⁶ Kövér László óv a pánikkeltéstől. Magyar Nemzet, 2015. április 27.

²⁷ Fricz (2012): 62-63.

²⁸ Plebejus beszéd. Magyar Nemzet, 2007. február 17.

²⁹ Üzenet kulturális palackban. Magyar Nemzet, 2010. február 23. Lásd még Takáts Emőke olvasói levelét: Magyar Nemzet, 2014. február 21.

³⁰ Kurzusváltás. Magyar Nemzet, 2010. április 17.

³¹ Lásd például a 2015-ös állatkerti látogatásáról készült filmhez érkezett kommentárokat: <https://www.facebook.com/orbanviktor/videos/10153678671316093/>

Orbán ma Magyarországon az egyetlen ember, aki a korábban általad is ostromozott, ki-gúnyolt kommunista-szocialista társadalom végső, és ha úgy tetszik, könyörtelen fel-számolását akarja végrehajtani úgy, hogy adottságai és szívós akarata révén húsz év alatt hatalmas tömeget tudott maga mögé állítani, kormányzati erővé erősödve.³²

Önkonstrukció

Orbán Viktor sokszor beszél és ír saját magáról, és nem kevés alkalommal ápolja konstruktumát online képek³³ és filmek segítségével. Önmagáról szóló megszólalásai néha komolyak,³⁴ más-kor és többnyire inkább ironikusak. Egyre többször utal a korára, tudniillik arra, hogy elmúlt negyven. Ugyanakkor azt is leszögezi, hogy érez magában erőt, sőt, a lelkesedése „bizonyos szempontból még fiatalosnak mondható”.³⁵

Konstruktumában fontos elem a tapasztalat. Nemcsak a nem életszerű okoskodással szembeál-lítva,³⁶ hanem abban az értelemben is, hogy – szemben Gyurcsány Ferencsel – ő sokkal többet tud a politikáról, mint más politikusok.

A tapasztalat azonban nem változtat az alapvető beállítottságon, a lázadó természetén.

Én egy nonkonformista nemzedékhez tartozom. ... szeretnék ezen változtatni, de nem megy. ... ezért számítunk nagyon sokan még mind a napig is gyakran fenegyereknek a politika világában, de ettől nem tudunk szabadulni.³⁷

A magánember

Mivel a miniszterelnöknek természetesen van saját közösségi média oldala, s ezen a hivatalos látogatások és beszédek mellett sok magánéleti anyag is nyilvánosságot kap. Látunk bejegyzé-seket családi ünnepekről, arról, ahogyan húsvétkor meglocsolja a lányait vagy játszik velük.

Kiemelkedik a magánember politikus konstruktumból a 2015 áprilisában a *Story* magazinban megjelent cikk,³⁸ mert a miniszterelnök és a felesége egyszerre nyilatkozik a lapnak, éspedig

³² Levélféle Bródy János zenésznek. Magyar Nemzet, 2012. január 27. Hasonló olvasói levelekért lásd még pél-dául: Magyar Nemzet, 2014. február 21.

³³ Erre a kérdéskörre a fejezet végén térek ki.

³⁴ Például az Orbán (2007) vége hosszabb vallomásnak tekinthető.

³⁵ Emberiség, Közép-Európa, Magyarország. 2008. november 21.

³⁶ Orbán Viktor: 100 nap, amely megváltoztatta Magyarországot. 2010. szeptember 7.

³⁷ Kapzsiság, mértéktelenség áll a válság hátterében. 2008. október 17.

³⁸ <https://24.hu/belfold/2015/04/23/orban-viktor-neha-sir-de-nem-hord-mackonadragot/>

nem másról, mint a magánéletükről. A kapcsolatuk példaszerűnek mutatkozik, például mindig szakítanak időt arra, hogy kettesben lehessenek. A kettesben lét kifejezetten intellektuális természetű, ugyanis ekkor beszélgetnek egymással. Amikor viszont vidéken vannak kettesben, a miniszterelnök ágyba viszi feleségének a kávéját.

Új elemként jelenik meg az érzelmek fontosságának és természetes jelenlétének az explicit tárgyalása. A cikkből kiderül, hogy Orbán Viktor szokott sírni, jóllehet ezt a férfiaktól nemigen várják, és még kevésbé fogadják el. Talán ezt ellensúlyozandó, talán rejtett bocsánatkérésként a feleség felé, Orbán Viktor még annyit mond: “Ahogy a magyar férfiakat általában, engem sem tanítottak meg gyerekként, hogy ügyesen fejezzem ki az érzelmeimet.”

A cikk jelentős lehet egy olyan időszakban, amikor a kormányt és személyesen a miniszterelnököt sorozatos támadások érik amiatt, mert rosszul bánik a menekültekkel, még csak nem is menekülteknek, hanem illegális bevándorlóknak tartja őket, tehát hogy szívtelen politikus.

Orbán-kormány

Az Orbán Viktor vezette kormány „polgári, nemzeti és kereszténydemokrata kormány”, „a nemzeti ügyek kormánya”.³⁹ A 2015-ös belső konfliktusokig a politikai közösség kommunikátorai túlnyomó részt dicsérettel illetik a teljesítményét. Elsősorban két területen vív ki elismerést: a nemzetegyesítésben, tudniillik a határokon túl élő magyarok felkarolásában, és a gazdaság rendbetételében.⁴⁰

...a határon túli magyarokkal való együttműködésben szimbolikus áttörést sikerült elérni, a kettős állampolgárság megadása és annak lélekemelő hatása vibrálóan érzékelhető határon túl, s küszöbön a választójog megadása is. Az *Orbán*-kormány óriási érdeme, hogy sikerült lemosni a gyalázatot, amit rákent a magyar-magyar együttműködésre a 2004. decemberi népszavazás kudarcára.⁴¹

A kormány gazdaságpolitikai teljesítményét egyértelmű elismerés kíséri.⁴² De becsülik azért is, mert képes az önkorrekcióna,⁴³ és mert – szemben a Gyurcsány Ferenc vezette kormánnyal –

³⁹ 100 nap, amely megváltoztatta Magyarországot. 2010. szeptember 7.

⁴⁰ Fricz (2012): 60-64.

⁴¹ Fricz (2012): 63.

⁴² Kapóssá válhat a magyar gazdasági modell. Magyar Nemzet, 2013. december 24.

⁴³ A politikában az önkorrekcióna siker. Magyar Nemzet, 2013. január 23.

meghallgatja a tüntetőket, és kész a kompromisszumra velük, legyen szó akár a Hallgatói Házról, akár a netadó elleni tüntetésekről.⁴⁴

A Magyar Nemzet, már a belső szakadást követően, arról ír, hogy az Orbán-kormány körül is vannak korrupciós ügyek, sőt, a kormány a balliberális elődeihez hasonlóan mára szintén fuldoklik a korrupcióban,⁴⁵ de a 2014-es győzelem azt igazolta, hogy az állampolgárok elfogadják: a kormány a közjóért tevékenykedik.⁴⁶ Ráadásul a korrupciós vádak néha nem többek, mint olyan eszközök, amelyekkel jobb híján él az ellenzék.

Fidesz

A politikai közösség megszólalóinak a többsége egyszerűen pártnak tekinti a Fideszt. Az ő előadásukban a szervezet ilyenként vesz részt a népszerűségi versenyben,⁴⁷ indul a választásokon, és ilyenként vonja magára a belső és külső kritikákat például bizonyos tagok gyanús meggazdagodása és a belső torzsalkodások miatt. Ilyenformán a Fidesz megnevezést tartalmazó szövegek túlnyomó része hasonlatos a bármelyik másik pártról szóló szövegekhez, legfeljebb itt sokkal több a pozitív, a lelkes és az aggódó megnyilvánulás.

Van azonban a Fidesszel kapcsolatban egy kisebb szövegmennyiség, amelyik ugyanakkor a politikai közösség centrumából származik, a miniszterelnöktől, és a stratégiai tanácsadótól. Ezekből egy másik konstrukció körvonalai válnak láthatóvá.

A Fideszt a politikai közösség egésze a legfontosabb aktorának tekinti. Konstruktuma átfedésben van Orbán Viktoréval, a kormányéval, de tulajdonképpen az egész szövetségi rendszerével is. A szétválasztatlanságot és a bizonytalan határokat jelzi például az, amit Orbán Viktor 2009-ben mond:

sokkal többről van itt szó, mint a Fideszről, hiszen a Fidesz egy széles szövetséget testesít meg. Itt van elsősorban a KDNP, aki a mi szövetségünk egyik tartóoszlopa, de itt vannak velünk a gazdák, itt vannak a velünk együtt élni, a belénk vagy hozzánk integ-

⁴⁴ Taszító a hahások radikalizmusa. Magyar Nemzet, 2013. február 15.

⁴⁵ Az MNB független. Hahaha. Magyar Nemzet, 2015. augusztus 31.

⁴⁶ A korrupció mint a politikai támadás eszköze. Magyar Nemzet, 2015. március 19.

⁴⁷ Csalóka pártpreferenciák. Magyar Nemzet, 2007. április 7.

rálódni akaró cigányok érdekképviseleti szövetsége, és sorolhatnám tovább a nyugdíjassoktól az egykori Magyar Demokrata Fórum rendszerváltó gondolataihoz hűségeselegnek megmaradt képviselők csoportjáig.⁴⁸

A Fidesz eszerint nem elsősorban jól körülhatárolt szervezet, hanem megtestesítője az egész jobboldali, nemzeti-polgári centrum szövetségnek. A miniszterelnök számos hasonló megnyilatkozással él a pártot illetően, s ezek megértését elősegítik a Századvég kutatásvezetőinek a választások utáni helyzetről szóló 2010-es írásai.⁴⁹ Ezek értelmében a Fidesz a lényege szerint különbözik a szokásos magyar pártoktól, mégpedig többek között azzal, hogy a politikai tevékenységet nem kizárólag, sőt, talán nem is elsősorban a parlamentben folytatja, hanem az emberek között.

Ez párhuzamba állítható Orbán Viktor feljebb már idézett fejtegetésével a közösségépítésről, tehát hogy neki, mint politikusnak a fő feladata a közösségépítés, vagyis nem a szokványos pártpolitika, s hogy ezt persze az ellenfelek nem értik. Hasonlóképpen erre a Fidesz konstruktumra hajaz a kötcsei beszéd, amikor úgy fogalmaz, hogy a centrális erőter majd nem vitákban, hanem a maga természetes módján fogja képviselni a nemzeti ügyeket. A centrumban levő erő nem úgy jut el a nemzeti ügyekhez, hogy a többi párttal folytatott ideológiai vitákban és hatalmi taktikázás közben sok-sok kompromisszummal alakítja ki őket a maga számára, hanem úgy, hogy a nép között járva, az állampolgárokkal, a polgári szövetség tagszervezeteivel, egyesületeivel és köreivel folyamatosan konzultálva egyszerűen képviseli őket, mint a nemzet közös ügyeit.

A Fidesz kormányképes

2006. szeptember 17. óta ez a vonás azt fejezi, ki, hogy, szemben a Gyurcsány Ferenc vezette kormánnyal, majd 2010-es követően eltérően a megosztott ellenzékktől, a Fidesz kormányzóképes, képes kormányozni, míg mások nem.

Orbán Viktor a Fidesz választmányának 2008. március 19-i ülésén tart beszédet. Ebben kijelenti, hogy még akik nem szeretnek nemzetről és kereszténységről hallani, még ők is azt gondolják, hogy kormányozni csak a Fidesz képes.

⁴⁸ "Ez olyan biztos, mint ahogy én most itt állok". 2009. május 16.

⁴⁹ Kurzusváltás. Magyar Nemzet, 2010. április 17.

Előállt az a helyzet, amikor a mi értékeinkkel tulajdonképpen vitatkozó társadalmi csoportok is úgy gondolják, hogy az a helyes, ha ezen értékek jegyében alakul Magyarországon végre egy kormányozni képes kormány.⁵⁰

A cselekvőképességet húzza alá az is, hogy az Orbán-kormány idején lezárnak egy sor ügyet, amelyek fontosságáról már korábban is sokat beszél a politikai osztály vagy a közélet, de sohasincs meg a kellő politikai akarat vagy a kétharmad hozzá.⁵¹ Ezek közésorolhatjuk az Országgyűlési képviselők számának nagyjából felére csökkentését, a médiatörvénykezést, az alkotmányozást vagy a négyes metró befejezését is. Vagyis kormányra kerülve a Fidesz mindent megtesz azért, hogy kormányzóképesnek mutakozzék, s erre a döntés- és cselekvőképesség folyamatos demonstrálása szolgáltat alkalmat egészen a 2015-ös migrációs válságig bezárólag, mellyel kapcsolatban a politikai közösség előadása szerint az Európai Bizottság és nem egy európai kormány bizonyul cselekvés- és döntésképtelennek, tehát ebben az értelemben kormányzásképtelennek.

A hívek látják és értékelik is ezt:

Nem baj! fel a fejjel, így jártatok, a Viktor a király most és mi, akik a Fidesz-KDNP pártszövetségre szavaztunk örülünk ennek. 2 hét alatt többet tett a kormány mint a ballibek 8 év alatt.⁵²

Kereszténydemokrata Néppárt

Nem sok szó esik a KDNP-ről. A politikai közösség hallgatólagosan tudomásul veszi azt, hogy a Fidesz vezérkara mellett a többi szervezet messze eltörpül. Ennek megfelelően a kritikák sem igen irányulnak sem általában a többi szervezet, sem különösen a KDNP ellen.

Mint a többi szövetséges státusát, a KDNP helyét is Orbán Viktor szabja meg először 2010 végén:

Az a gondolat, politika és stratégia, amely a Kereszténydemokrata Néppártot a szövetségre épülő jobboldal ideológiai és szellemi horgonyává tette, nos, ez teljes sikerre jutott.⁵³

⁵⁰ Új egyezsége van szükség. 2008. március 29.

⁵¹ 100 nap, amely megváltoztatta Magyarországot. 2010. szeptember 7.

⁵² Mit kaptál ma Orbán Viktortól? Index Fórum, 2010. június 14. 189191-es hozzászólás.

⁵³ Orbán Viktor beszéde a KDNP választmányi ülésén. 2010. december 18.

Ezt a jellemzést megismétli 2011-ben,⁵⁴ majd 2015-ben is, amikor újra hajóhorgonynak nevezi a KDNP-t,⁵⁵ vagyis még a megnevezés finomítását sem érzi szükségesnek.

Semjén Zsolt, a párt elnöke, 2013-ban vékony kötetet jelentet meg. Ebben az előszó szerzője szembenéz azzal a tálalással, mely szerint a párt kizárólag szimbolikus politizálást folytat. Azt mondja, hogy de hát a szimbólumok nagyon fontosak, mert ezek tartják össze a közösségeket. Ilyenformán a megfogalmazás láthatólag nincsen ellenére a pártnak. Talán a szimbolikus hangsúly okán a pártelnök miniszterelnök-helyettesi funkciót tölt be, és ilyenként formálisan a döntően a határon túl élő magyarokra irányuló nemzetpolitika legfőbb irányítója.

A szélesebb nyilvánosságban a leginkább a vasárnapi boltzárral véteti észre magát a párt. A KDNP kezdeményezésére, a Fidesz visszafogott támogatása mellett vezeti be az Országgyűlés 2015. március 15-i kezdettel azt, hogy az üzletek túlnyomó része zárva kell, hogy legyen vasárnaponként.⁵⁶ A rend mindössze egyetlen évig élt, mert a Fideszhez tartozó kormányférfiak szerint az emberek többségét nem sikerült meggyőzni az intézkedés helyességéről.

A két ismert kormánypárt mellett a legmagasabb szinten képviselteti magát a parlamenti alelnök Lezsák Sándor vezette **Nemzeti Fórum** is, amelyik, ahogy feljebb olvashattuk, az eredeti MDF-es elvekhez hű politikusokat tömöríti.⁵⁷ **Lezsák Sándor** időnként interjúalánya a Magyar Nemzetnek, valószínűleg jóval ismertebb, mint a Nemzeti Fórum.

Békemenet, Civil Összefogás Fórum (CÖF)

Ha azt kérdezzük, hogy mi azonosítja bárki számára a jobboldali politikai közösséget, akkor e két szervezet biztosan közéjük tartozik, mégpedig aktorként.

A CÖF saját rendezvényeket szervez. A jól ismert békemeneteken kívül kisebb tüntetéseket is tartanak. Az egyik korai rendezvénye még 2009 áprilisában zajlik le, amikor – már Gyurcsány Ferenc lemondását követően – tiltakoznak a jövő kormány ellen. Ennek kapcsán a sajtóhírek szerint százezres tüntetést tartanak az előrehozott választásokért, ami tekintélyes létszám.⁵⁸

⁵⁴ Kiállunk Magyarorszáért! 2011. július 3.

⁵⁵ Orbán Viktor beszéde az „Idők jelei” vitairat bemutatásakor. 2015. október 30.

⁵⁶ A csirkemellfilé hét végi sorsáról. Magyar Nemzet, 2014. november 13.

⁵⁷ Kiállunk Magyarorszáért! 2011. július 3.

⁵⁸ Ismét tüntetnek a civilek. Magyar Nemzet, 2009. április 10.

A CÖF szóvivői határozott hangot ütnek meg a 2010-es választások előtti időszakban: feltételeket támasztanak ahhoz, hogy támogassák a jövőendő nemzeti kormányt.⁵⁹ Társadalmi Kerekasztalt hoznak létre a kormánnyal való egyeztetéshez,⁶⁰ sőt, az egyes szakpolitikai területeken szakmai egyeztetéseket folytató kerekasztalokat is.⁶¹ A 2010-es jobboldali győzelmet követően különféle javaslatokat tesznek le a minisztériumok asztalára.⁶² Később olyan ügyeket visznek, mint a tiltakozás a kormányt érő brüsszeli támadások ellen, vagy a 2010-ig uralkodó elit tagjainak az elszámoltatása.⁶³

Egyáltalán: ragaszkodni látszanak ahhoz, hogy a kormány és a politikai elit ne csak négyévente kérdezze meg, és akkor is manipulációkkal felfegyverkezve, az állampolgárokat a politikai ügyekről, a közjóról, a közakaratról, hanem tartós, állandó fórumokat kell létrehozni ennek a kommunikációnak a folyamatos fenntartásához. Részvételi demokráciát akarnak.⁶⁴ Mindenesetre a Magyar Nemzetben pozitív szó a civil és civilek, mert a CÖF-öt rendszeresen így emlegetik,⁶⁵ ugyanakkor tudnak álcivilekről, nem igazi civilekről, akik például külföldről nagy pénzekkel támogatott nem kormányzati szervezetekként az Orbán-kormány bukását akarják elérni.⁶⁶

További nemzeti-polgári centrumhoz tartozó aktorok

Számos további politikus és szervezet tartozik a politikai közösség aktorai közé. A politikusokat, mint például **Kövér László**, **Schmitt Pál**, **Matolcsy György** vagy **Áder János**, még az Orbán Viktor esetében látott konstrukciós erőfeszítéseknél is kevesebb veszi körül; egyszerűen természetes, hogy jelen vannak a nyilvánosságban, olyan aktorok, akikre érdemes odafigyelni. A szervezetekről pedig a lokális nyilvánosságon túl elsősorban akkor hallani és olvasni, amikor Orbán Viktor felszólal a rendezvényükön. Ilyen a **Professzorok Batthyány Köre**, mely „a pol-

⁵⁹ A civil összefogás társadalmi szerződése. Magyar Nemzet, 2009. augusztus 29.

⁶⁰ Elitdemokrácia helyett részvételi demokrácia a cél. Magyar Nemzet, 2009. október 24.

⁶¹ Például: Agrárpolitika: nemzeti fordulatot! Magyar Nemzet, 2010. március 13.

⁶² Diákétkeztetés: államosítani kellene. Magyar Nemzet, 2010. szeptember 21.

⁶³ Tagadta Simor a törvénysértést. Magyar Nemzet, 2013. február 26.

⁶⁴ Elitdemokrácia helyett részvételi demokráciát. Magyar Nemzet, 2009. október 24. Már nem következmények nélküli ország. Magyar Nemzet, 2015. február 20.

⁶⁵ Feljelentés a herdálók ellen. Magyar Nemzet, 2010. március 9.

⁶⁶ Civil becsapás. Magyar Nemzet, 2014. november 7.

gári, nemzeti, kereszténydemokrata politikai közösség... számára szellemi, tudományos muni-
ciót biztosító tudományos közösség,”⁶⁷ a Tarlós István által életre hívott **Polgári Szociális Bázis**, vagyis „az aktivistáknak egy olyan köre a Fideszen belül..., akiknek a segítségével segíteni tudunk a segítségre szoruló embereknek.”⁶⁸ Az utóbbi rövid életűnek bizonyul, nem úgy a gazdaságot képviselő **Szél Kálmán Alapítvány**, melynek a rendezvényén minden évben beszédet mond a miniszterelnök.⁶⁹

Az ellenfelek

Egy politikai közösséget az is konstruálja, ahogyan másokat, mint az ellenfeleit definiálják. Az alábbiakban csak azt mutatom be a nemzeti-polgári centrumnak a politikai ellenfeleiről szóló kommunikációjából, ami mintegy a visszájáról hozzájárul magának a politikai közösségnek az öndefiníciójához is.

Gyurcsány Ferenc

Leszámítva a kommunikációs készségeit, Gyurcsány Ferenc kizárólag negatív színben tűnik fel a nemzeti-polgári centrum kommunikációjában. Alig van olyan említés, amikor ne emlékeztetné a közönséget arra, hogy a politikus hazudott,⁷⁰ tönkre tette az országot, 2006. október 23-án rendőrrattakot küldött a békés járókelőkre,⁷¹ trágárul beszélt Magyarországról,⁷² rengeteg programot és reformot hirdetett,⁷³ de képtelen volt közülük akár egyet is megvalósítani. Ezek a vonások azért is fontosak, mert Orbán Viktor viszont az a politikus, aki sosem hazudott az állampolgároknak, aki rendbe hozza az gazdaságot és általában az országot, aki, ha megígér valamit, akkor azt végre is hajtja, kormányzása idején kesztyűs kézzel bánnak a rendőrök a tüntetőkkel, és emelkedetten beszél a hazájáról és szinte bármilyen témáról.

⁶⁷ 100 nap, amely megváltoztatta Magyarországot. 2010. szeptember 7.

⁶⁸ "Ez olyan biztos, mint ahogy én most itt állok". 2009. május 16.

⁶⁹ Magyarország tudja, mit akar. 2010. október 13.

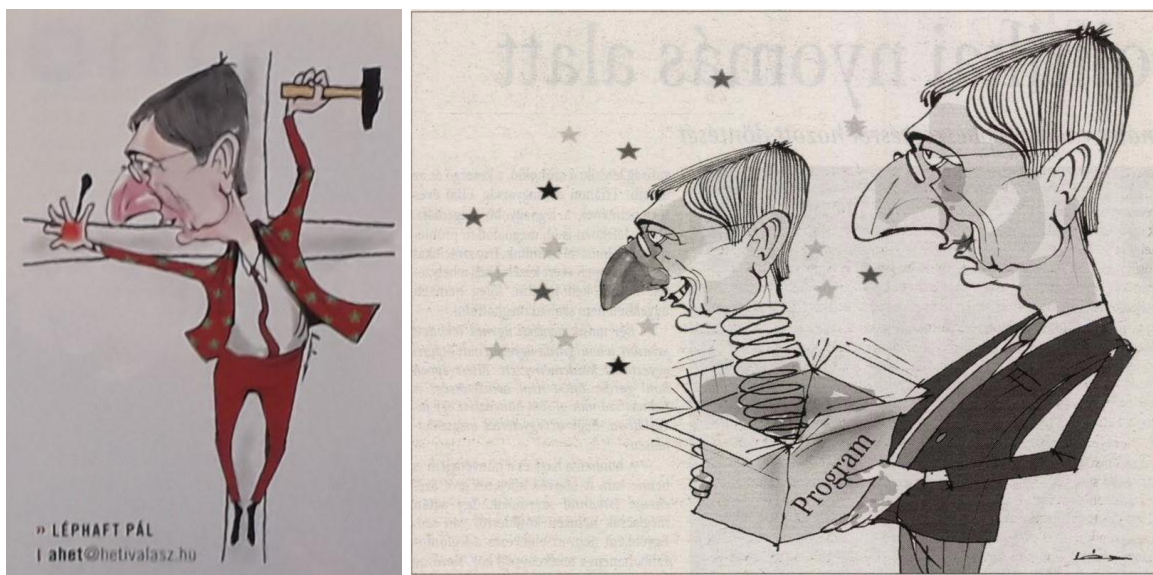
⁷⁰ Óferencsége akciózik. Magyar Nemzet, 2006. december 15. Gyurcsány, az önkritikus. Magyar Nemzet, 2009. március 20. Hatéves Gyurcsány őszi beszéde. Magyar Nemzet, 2012. szeptember 18.

⁷¹ Titokzatos beszélgetések. Magyar Nemzet, 2010. augusztus 6.

⁷² Nyílt levél Mesterházy Attilának, a Magyar Szocialista Párt elnökének. Magyar Nemzet, 2014. január 24.

⁷³ Schmidt (2010): 170.

Az alábbi két kép⁷⁴ jellegzetes ábrázolás, amennyiben a velejéig hamis politikust akarja bemutatni, aki az egyikben saját magát szögezi megváltóként a keresztre, és közben cirkuszi ruhát visel, a másikon pedig programként csak saját magát kínálja. Általában is olyan képeket, karikatúrákat látunk, amelyek Gyurcsány Ferenc aránytalanul nagyra rajzolt orrára vonzzák a néző tekintetét, hiszen a hazug embernek megnő az orra, sőt, el is színeződhet.

Schmidt Mária egy helyen Gyurcsány Ferencet diktátorokhoz hasonlítja, mégpedig azon az alapon, hogy egyedül volt a 2006. október 23-i ünnepségen.

Ilyen magányos vezetőt még totális diktatúrákban is ritkán látni. Még a diktátoroknak is van akkora közönségük, ami már jól mutat a fotókon. Gyurcsánynak nem volt. Magyarország népe szemmel láthatóan nem volt kíváncsi rá, és nem óhajtotta jelenlétével legitimálni azokat az ünnepségeket, amelyeken megjelent.⁷⁵

Ez megint éles ellentétben van mindazzal, ami a nemzeti-polgári centrum által rendezett nagygyűlésekre és nyilvános ünnepekre jellemző.

Ezt a kontrasztot aknázza ki az alábbi illusztráció is:

⁷⁴ Heti Válasz, 2011. október 6. és Magyar Nemzet, 2007. június 21.

⁷⁵ Schmidt (2010): 162.

Magyar Nemzet, 2006. november 6.

2006. november 4-én Gyurcsány Ferenc egyedül koszorúz, Orbán Viktor viszont hatalmas tömeg élén gyalogol.

A híveknek is nagyon rossz a véleményük a politikusról. Egyetértően idézik Orbán Viktor megfogalmazását:

"amikor a baloldal időnként erre lehetőséget kapott, akkor rárontott a saját nemzetére"
 Kemény szavak, az szentigaz. Node ennek fényében... : "volt itt szar szemét a tanár, az orvos, a vállalkozó, a külhoni magyar, a gyerekes szülő aki otthon mereszi a seggét, lecsapoláskor brekegő békákhoz, majd patkányokhoz hasonlították az embereket akinek lyukat kell hagyni, volt itt kurva országozás is (a szóhasználat felháborító) és lehetne még sorolni ezerrel, még a nyugdíjasokba, öregekbe is belerúgtak, amikor azt mondták, hogy a sok öreg kvázi hipohonder" ...nincs benne igazság? Gyurcsány volt itt a rákfenéje az Mszp-nek, ő volt a fő bűnös. Nézd csak meg, Bajnait a kanyarba se kritizálták annyit mint Gyurcsányt, még a jobboldali szavazók se utálták annyira mint Gyurcsányt. Szépen elvult, sokkal alkalmasabb volt ME-nek Gyurcsánynál.⁷⁶

Bajnai Gordon

A fenti idézetből is látszik, hogy Bajnai Gordon konstruktuma sokkal szelídebb, jóllehet sok jót ő sem kap a nemzeti-polgári centrum megszólalóitól. A miniszterelnök nevéhez sűrűn társul – még tudósításokban is – a Wallis és a Hajdú-BÉT említése, az, hogy kisémmizte az egyszerű libatenyésztőket, akik közül néhányan öngyilkosok lettek.⁷⁷ Felhánytorgatják, hogy bár miniszterelnökké választásakor azt hirdette, kívül marad a pártpolitikán, mégis részt vesz a 2010-es

⁷⁶ Mit kaptál ma Orbán Viktortól? Index Fórum, 2010. június 12. 188983-as hozzászólás.

⁷⁷ Bent szavazás, kint tüntetés. Magyar Nemzet, 2009. április 14.

kampányban az MSZP-t támogatva.⁷⁸ Általában is valójában nem önálló aktornak, hanem Gyurcsány Ferenc bábjának tekintik.⁷⁹ Szakpolitikai alapon pedig az a vád ellene, hogy válságkezelőnek tekinti magát, vagyis azt sugallja, hogy a 2008-ban kialakult helyzet csak átmeneti, s ha jól kezelik, akkor elmúltával visszaállhat a korábbi rend. Valójában ez súlyos tévedés, ugyanis a kapitalizmus már sosem lesz olyan, mint 2008-ig volt. Akik tehát Bajnai Gordont azzal ajánlják az állampolgárok figyelmébe, hogy miniszterelnökként milyen jól menedzselte a válságot, éppenséggel a helyzetet teljesen félreértő, tehát tehetségtelen politikust dicsérnek.

2012-ben újra fontossá válik a személye, hiszen visszatér Magyarországra, hogy a vezetésével induljon neki a baloldal a 2014-es választásoknak. Egyöntetű az a vélemény, hogy Bajnai Gordont az amerikai legfelső körök finanszírozzák, az ő küldöttjük, ügynökük Magyarországon.⁸⁰ A CÖF pedig szerte az országban olyan plakátokat helyeztet el, amelyek együtt ábrázolják a 2010 előtti két utolsó miniszterelnököt, ezzel is jelezve, hogy a politikusok nem különböznek egymástól, sőt a köztörvényes bűnökkel vádolt Hagyó Miklóstól sem.

Magyar Szocialista Párt

Az MSZP nem valódi baloldali párt a nemzeti-polgári centrum szerint. Sokkal inkább az SZDSZ foglya, és ilyenként inkább neoliberais. Ez abból is látszik, hogy a 2010-től kezdődően bevezetett gazdaságpolitikai lépések és más politikai döntések, nemzetközi konfliktusok tekintetében mindig a külfölddel, az Európai Bizottsággal vagy éppen a Világbankkal ért egyet.⁸¹

⁷⁸ A kampányon kívüli ember. Magyar Nemzet, 2010. április 9.

⁷⁹ Bajnai Gyurcsány bábja. Mandiner, 2009. november 7. A Fidesz már csak Gyurcsányt emlegeti. hvg.hu, 2010. február 23.

⁸⁰ Alkalmatlan messiás. Magyar Nemzet, 2012. október 18. Metamorfózis 2.0. Heti Válasz, 2012. október 25.

⁸¹ Helytartók. Magyar Nemzet, 2010. június 20.

Pedig lehetne másmilyen is a párt és így a belpolitikai helyzet, de ehhez az MSZP-nek meg kellene változnia.

A Magyar Szocialista Párt most lett tizennyolc esztendő; itt az idő, hogy a neo-, illetve ultraliberalizmust végképp átengedje az SZDSZ-nek, a kádári lápvilágot a szélsőbalnak, maga pedig alakuljon át végre egy tisztességes, a honi sajátosságokhoz igazodó szociáldemokrata párttá, ahol a népi baloldali elemek is sokkal hangsúlyosabban megjelenhetnek. E két ideológia mentén akár két erős középpárt is megélhetne, és nem csupán sikerrel versengetne, de talán még szót is érthetne bizonyos nemzetstratégiai jelentőségű kérdésekben - népesedés, külhoni magyarok, környezetvédelem, fenntartható fejlődés - a jobboldallal, hátrahagyva a polgárháborús légkört.⁸²

Orbán Viktor is úgy ítéli meg az MSZP-t, hogy az egészen 2004-ig, vagyis a Gyurcsány Ferenc és köréhez, „a fiatal szocialista milliárdosokhoz” tartozók hatalomátvételéig baloldali pártnak volt tekinthető, tudniillik abban az értelemben, hogy 1999-ben elfogadták a Szociáldemokrata Chartát, mely valóban baloldali program volt.⁸³ Hasonlóképpen 2014-ben is fűz reményeket ahhoz, hogy olyan erők kerekedhetnek felül a pártban, amelyek bizonyos nemzeti minimumokat, például a határon túli magyarokhoz fűződő viszony kérdését, tiszteletben tartják.⁸⁴

A politikai közösséggel szimpatizáló olvasók körében jelentős hullámverést kelt a Simon-ügy, vagyis az, hogy az MSZP alelnökének Bécsben vezetett bankszámláján megmagyarázhatatlan eredetű százmilliók találhatók.⁸⁵ Ez azért is tesz szert nagy fontosságra, mert jól érthető esete annak a 2006 óta is folyamatosan ismételt vádnak, hogy a párt körül temérdek korrupciós folyamat figyelhető meg.

Összegzésében a nemzeti-polgári centrum megszólalói az MSZP-t menthetetlennek, megújulásra képtelennek tekintik.⁸⁶

Liberálisok

A hazai liberálisok egyre kevésbé fontosak a nemzeti-polgári centrum megszólalói számára. A belpolitikában a kisebbségi kormányzás 2008-as bekövetkezését követően, majd az SZDSZ-

⁸² A gyurcsányi ámokfutás. Magyar Nemzet, 2007. október 10.

⁸³ Újévi beszélgetés. 2007. január 4.

⁸⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=t1LmrFDBR9g>

⁸⁵ Az MSZP-ben eljött az önvizsgálat ideje. Magyar Nemzet, 2014. február 21.

⁸⁶ MSZP: építkezés helyett szétesés. Magyar Nemzet, 2012. január 3.

nek az Országgyűlésből való kiszorulásával szinte teljesen irrelevánssá válik a velük való foglalkozás. Ugyanakkor a liberálisoknak jelentős külföldi, nem utolsósorban uniós kapcsolatrendszere van, ezért bár formális politikai szervezetük immár nincsen, áttételesen jelentős hatást tudnak gyakorolni a magyar politikai folyamatokra, főként a baloldalon. Egyértelműen a szűk, de az Egyesült Államokból támogatott liberális kör, név szerint a Bitó-szalonnak jelenik meg annak okaként, miért áll össze Mesterházy Attila és Bajnai Gordon, illetve a Párbeszéd összes korábbi fogadkozása ellenére 2014 legelején a közös lista az országgyűlési választások baloldali koalíciójaként. A Bitó-szalonnak tulajdonítják azt is, hogy Falus Ferenc lesz 2014 nyarán a baloldal főpolgármester-jelöltje. A szalonnak jelentőségét és amerikai kapcsolatait jelzi, hogy egyik rendezvényén maga André Goodfriend, a nagykövetség ideiglenes ügyvivője is megjelenik, sőt énekel.⁸⁷

Jobbik

A nemzeti-polgári centrum megszólalói számára a Jobbik csupán az egyike az ellenzéki pártoknak, ugyanakkor időnként szerét ejtik annak, hogy a párt segítségével világosabbá tegyék a politikai közösség álláspontját bizonyos kérdésekben.

A legfontosabb ilyen szembeállítás az Európai Unióval kapcsolatos politikát érinti, tudniillik a Jobbik azt hirdeti, hogy Magyarországnak ki kellene lépnie az Unióból, márpedig ez felelőtlen kezdeményezés.⁸⁸ Ritkán nevezik a Jobbikot jobboldali pártnak, inkább radikálisnak vagy nemzeti radikálisnak,⁸⁹ ami által a nemzeti-polgári centrum a mérsékelt, megfontolt, higgadt politikai erőnek minősül. Érzékelik a Jobbik 2014 elején megindult mozgását, lágyulását a nőnap virágostás és a kiskutyák segítségével, de ez nem minősül hitelesnek.

A Jobbik jóvoltából végrehajtható legsúlyosabb öndefiniáló gesztusnak a 2012 decemberének elején rendezett antifasiszta nagygyűlés tekinthető, melyen Rogán Antal, a Fidesz országgyűlési frakciójának vezetője együtt szerepel Bajnai Gordonnal és Mesterházy Attilával, tehát a baloldali ellenzék két vezetőjével, elítélendő egy jobbikos parlamenti képviselő zsidókra vonatkozó megszólalását.

⁸⁷ André Goodfriend balliberális partin járt. Magyar Nemzet, 2014. november 18.

⁸⁸ Csak a Fidesz. Magyar Nemzet, 2014. április 5.

⁸⁹ Budapest, az utolsó bástya. Magyar Nemzet, 2010. július 16.

Lehet Más a Politika

Az LMP az SZDSZ köpönyegéből, sőt, halotti maszkjából⁹⁰ bújt elő, és a nemzeti-polgári centrum szerint ugyanaz jellemző rá, mint az SZDSZ-re: az életidegenség,⁹¹ a doktrinerség, vagyis az, hogy a valós problémák, az állampolgárok valós, mindennapi gondjai helyett elvi ügyekkel vannak elfoglalva.

Orbán Viktor ezt mondja 2011-ben:

Aki Kínával a nyugati értékek alapján akar együttműködni, az olyan elvárásolt, hogy biztosan már elsőre felveszik az LMP-be.⁹²

Magyar Demokrata Fórum

Az MDF ritkán szerepel a nemzeti-polgári centrum kommunikációjában. A pártot már a 2006-os tavaszi választások alkalmával folytatott politikája miatt is egyértelműen a politikai tér másik felébe pozicionálták, tudniillik a baloldalhoz. Hasonlóképpen kommentálják az MDF, pontosabban Dávid Ibolya viselkedését 2006 őszén. Az ő „szószegésének” a következménye az, hogy Demszky Gábor újra megszerezte a főpolgármesteri posztot, ugyanis korábban támogatást ígért Tarlós Istvánnak, de aztán nem teljesítette ezt.⁹³

Európai Unió és Európai Bizottság

A politikai közösség szóhasználatában a két megnevezést nagyon gyakran szinonimaként használják. EU alatt hajlamos mindenki az Európai Bizottságot érteni, továbbá mindazokat, akik az európai szintű elithez tartoznak, de a baloldali és liberális oldalon. Magyarország Unióhoz tartozása nem kérdőjeleződik meg, már csak azért sem, mert például 2011 első felében a magyar kormány látja el az Unió elnöki tisztét. Ugyanakkor számosan az Európai Bizottságban és az Európai Parlamentben ellenfeleknek, néha Magyarország ellenségeinek minősülnek.

Az Európai Bizottsághoz fűződő viszony mélypontra süllyed 2015 folyamán, főleg májustól, amikor kiderül, hogy a Bizottság egyetlen javaslata a migrációs feszültség kezelésére a bevándorlók meghatározott arányok szerinti szétosztása a tagállamok között. A magyar kormány, de általában is a jobboldali megszólalók messzemenően elmarasztalják a Bizottságot, mondván:

⁹⁰ Kurzusváltás. Magyar Nemzet, 2010. április 17.

⁹¹ Az LMP életidegensége. Magyar Nemzet, 2010. július 26.

⁹² Orbán Viktor: Kiállunk Magyarországot! 2011. július 3.

⁹³ Szószegés. Heti Válasz, 2006. október 12.

nem képes megállítani az illegális bevándorlást, ellenkezőleg, a kötelező szétosztás éppenséggel újabb meghívó az Unión kívül élők számára. Mindez pedig súlyosan fenyegeti Magyarországot, de általában is az Európai Uniót, sőt, a nyugati civilizációt.

Az Unió viselkedése egyszerre kijózanító, elszomorító és felháborító. Kijózanító, mert világossá teszi, hogy eddig illúzióink voltak a Nyugattal és azon belül Európa jobbik felével kapcsolatban. Ez egyben el is szomorítja a nemzeti-polgári centrum megszólalóját, hiszen látszik, hogy „a közép- és kelet-európai új tagországok képviselőinek többségében több tolerancia és empátia van”, mint a nyugatiakban. És fel is dühítheti a megfigyelőt az a gyűlölet, amelyet az európai parlamenti képviselők nem csekély része táplál személy szerint Orbán Viktorral, a két-harmados többséggel és az Orbán-kormányal szemben.⁹⁴

Világhálózatok

Bogár László egész életműve ezekről a hálózatokról szól, és mivel rendszeres szereplője a nemzeti-polgári centrumhoz tartozó Echo tévének, két-három naponként cikket jelentet meg a Magyar Hírlapban, továbbá rengeteg előadást tart szerte az országban, évente körülbelül százötvenet, ezért széles körben terjednek a vonatkozó gondolatai, amelyek alighanem egyben az alapját is adják az újabb és újabb meghívásainak.⁹⁵

A gondolatmenet szerint a világot gazdasági, politikai és kulturális hálózatok uralják, amelyek még azt is elérik, hogy létezésük rejtve legyen a hétköznapi emberek előtt. Ezek a hálózatok döntenek el azt, hogy melyik országban milyen kormány alakuljon. Az utóbbi tézis akkor sem szorul revízióra, amikor 2010-ben, majd 2014-ben a nemzeti-polgári centrum alakíthat kormányt. Az Orbán Viktor vezette koalíció nem barátja ugyan a világhálózatoknak, mivel azonban a balliberális helytartók annyira rosszul kormányoztak 2010 előtt, hogy veszélyeztették a gazdáik érdekeinek az érvényesülését, ezért a hálózatok úgy döntöttek, hogy esélyt adnak a jobboldalnak arra, hogy rendbe hozza a gazdaságot. Az uralmat tehát továbbra sem engedték ki a kezük közül, és így a jobboldali, nemzeti kormánynak nagyon nehéz dolga lesz.

⁹⁴ Szomorúság és düh Strasbourg után. Magyar Nemzet, 2013. július 6.

⁹⁵ Nem ő az egyetlen, aki a háttérhatalom létezését hirdeti és használja magyarázatul. Lásd például: Fricz (2012): 74. A láthatatlan pénzügyi hatalom motívuma megjelenik a CÖF kommunikációjában is – aligha függetlenül attól, hogy Fricz Tamás a szervezet egyik vezetője. Lásd: Békemenet a zsarolással szemben. Magyar Nemzet, 2012. október 19.

ÜGYEK

A nemzeti-polgári centrum névvel megjelölt szemiotikai konfiguráció ügy összetevője szerfölött kiterjedt. Ez abból a helyzetértékelésből ered, mely szerint olyan súlyos változások mentek végbe a 2006-os országgyűlési választások után a gazdaságpolitikában, majd az őszi beszéd kiszivárogtatása után a politikában, a 2008-as válságot követően pedig a hazai és nemzetközi gazdaságban, ami elkerülhetlenné teszi a magyar társadalmi berendezkedés teljes átalakítását. Ezért a társadalmi élet minden szegmensével kapcsolatban mind a politikai közösség általában, mind pedig 2010-től kezdve a kormány él valamilyen jogszabálytervezettel, törvénnyel, vagy legalább javaslattal és kezdeményezéssel. Ezek pedig tartósan összekapcsolódnak a nemzeti-polgári centrummal, tehát identifikálják a közösséget.

A kezdeményezések különfélék. Vannak rövidebb és vannak hosszabb távon megvalósíthatók. A politikai átalakítás és a gazdaságnak a szakadék széléről való visszarántása a két legsürgetőbb ügy a 2010-es győzelmet követően. A politikai átalakítás lezárul az új alkotmány, az Alaptörvény elfogadásával és hatálybalépésével, tehát 2011-12-vel. A gazdaságátalakítás végigkíséri az egész ciklust 2014-ig, sőt igénybe fogja venni a következőt is. A kultúra átalakítására pedig csak egy-egy szegmensben, így például a közoktatásban tesznek kísérletet, az egésznek a reformja későbbre marad.

Maga az ügy metafora is megjelenik a centrum kommunikációjában. A miniszterelnök a saját megfogalmazása szerint a nemzeti ügyek kormányát vezeti, és itt az ügy valóban az identifikáló szemiotikai erőforrás szerepét játssza. Az ügyek legrészletesebb felsorolásában olyanok szerepelnek, mint a parlamenti és az önkormányzati képviselők létszámának a csökkentése, a határon túli magyarok állampolgárságának a megadása, a vállalkozások és a munkahelyteremtés támogatása, a termőföld magyar kézben tartása, a pénzügyi rendszer stabilizálása, ennek részeként a pénzügyi függetlenség és a gazdasági önrendelkezés visszaszerzése, a szociális biztonság megteremtése, melynek része a kilakoltatási tilalom és a jelzálogalapú devizahitelek folyósításának a leállítása, a demokratikus normák, vagyis a jogállam helyreállítása, amibe beletartozik az elszámoltatás és az alkotmányozás is, továbbá a rend és a közbiztonság.⁹⁶ Ezeknek az ügyeknek a túlnyomó része már jóval a kormányra kerülést megelőzően szerepel a Fidesz és a politi-

⁹⁶ Orbán Viktor: 100 nap, amely megváltoztatta Magyarországot. 2010. szeptember 7.

kai közösség kommunikációjában. Értelemszerűen 2010-ig ezek nem többek emlegetett teendőknel, 2010-ben és attól kezdve azonban cselekvések, parlamenti és kormányzati döntések kapcsolódnak hozzájuk, továbbá megmarad jelenlétük a kommunikációban vagy úgy, mint már elvégzett feladatoké, ilyen például a „politikai osztály”, tehát például a parlamenti képviselők létszámának a csökkentése, vagy úgy, mint számos stáción át elérendő céloké, ilyen például a gazdasági önrendelkezés, amelyért folyvást harcolni kell, és pedig elsősorban Brüsszellel.

Természetesen nem lehetséges az összes ügyet, azok minden vonatkozását bemutatni a jelenlegi terjedelemben. Néhány fontosabbat azonban szükséges megemlíteni.

Alkotmányozás

A nemzeti-polgári centrumhoz tartozó politikusok és média valamint az állampolgárok nem csekély része is a sajátjának fogadja el a 2012. január 1-én életbe lépett új alkotmányt, az Alaptörvényt. Ezt annál is inkább teheti, mert az Alaptörvényt csak a nemzeti-polgári centrum parlamenti pártszövetsége szavazza meg, és az elkészítésének a folyamatából is igen hamar kiválik a többi párt. Még azok érezhetik magukat az alkotmányozás részesének, akik kitöltve visszaküldték a vonatkozó nemzeti konzultációs kérdőívet 2011-ben.

Az alkotmányozás a régi vágya a magyar politikai elitnek általában, és a jobboldali részének azon belül. Ezt a vágyat különösen felerősítik a 2006-os politikai válság eseményei, majd pedig az alkotmányozó többség megszerzése a 2010-es választásokon. A 2006-os válság, nem különben korábban a Medgyessy Péter 2004-es bukása körüli, rávilágított arra, hogy az alkotmány nem tartalmaz az ilyen válsághelyzetek kezeléséhez megfelelő eszközöket.⁹⁷ Például jó lenne, ha a köztársasági elnök feloszlathatná a parlamentet, amennyiben nagyobb válság alakul ki a kormány körül.

Orbán Viktor 2008 márciusában felveti egy új alkotmány szükségességét, sőt, állítja: a háromigenes népszavazás nyomán azt mondhatjuk, hogy végre van, lesz lehetőség alkotmányozásra. A rendszerváltáskor zajlott folyamat annyira kompromisszumos volt, hogy nem nyílt lehetőség új alkotmány elkészítésére. 1994-ben a kormánytöbbségnek megvolt ugyan a kétharmada, és hozzá is nyúltak itt-ott, de mélységében nem változtatták meg, mert tulajdonképpen nagyon is megfelelt az érdekeiknek.

⁹⁷ Fricz (2006): 225-től.

Az éppen hatályban levő alkotmányt az alkotmányozási folyamat kezdetétől mind sűrűbben említik 1949-es vagy sztálini alkotmányként. Felhívják a figyelmet arra, hogy ideiglenessége explicite szerepel a szövegében is, tehát éppen ideje egy a korhoz illő alkotmányt készíteni.

Orbán Viktor a 2011-es évértékelőjében így magyarázza az új alkotmány szükségességét:

Magyarországnak olyan új alkotmányra van szüksége, amely a magyar szellem megnyilatkozása, amely élesen elhatárolódik a magyarságot megnyomorító korszaktól, lezárja a múltat, szilárd, végleges alapot teremt Magyarországnak, és ezzel biztonságba helyezi a jövőt. Így lehet a megújulásból újjászületés.⁹⁸

A jövő biztonságba helyezése kiemelten érinti a gazdaságot. Az alkotmánynak hosszú távon is biztosítania kell azt, hogy ne növekedjék kezelhetetlenül nagyra az államháztartási hiány.⁹⁹ Hasonlóképpen a jövőt biztosítja be a külső beavatkozások kivédésével is az Alaptörvény, ugyanis „szövege egyértelműen a nemzeti szuverenitás alapjára helyezi a Magyarország és az Európai Unió közötti kapcsolatokat”.¹⁰⁰

Az Alaptörvény szövege nem mindenkinek tetszik a politikai közösségen belül. Amikor elfogadják a szöveget az egyik szerző rezignáltan állapítja meg:

...az alaptörvény szerint egy erősen államcentrikus, elitista elemeket felmutató államberendezkedés jelei mutatkoznak.... [az 1989-es alkotmányhoz képest] nem változtatott a kormányzati hatalom és a parlament bebetonozottságán, nem teremtette meg politikai válsághelyzetek, a hatalommal való súlyos visszaélés kialakulásának esetére a parlament feloszlatóságának a lehetőségét.¹⁰¹

Ezzel szemben Csizmadia László, a Civil Összefogás Fórum egyik vezetője, 2014-ben ezt mondja:

az alaptörvény olyan hiányt pótol, ami visszaadta a nemzet önbecsülését. És igen: a CÖF vetette föl először a 2010-es Társadalmi szerződés első pontjaként, hogy a toldozott-foldozott 1949-es sztálini alkotmány helyett egy vadonatúj, korszerű alaptörvényt kell létrehozni....

⁹⁸ Orbán Viktor: 2011 a megújulás, 2012 az elrugaszkodás éve lesz. 2011. február 7.

⁹⁹ Orbán Viktor: Magyarország megújításának ideje jött el. 2011. február 14.

¹⁰⁰ Orbán Viktor: Gyakorlati példát mutattunk Európának. 2011. június 27.

¹⁰¹ Fricz (2012): 59.

A civil szervezetek - így mi is - nagy számban küldtek be észrevételeket, javaslatokat, amelyeknek jelentős része be is épült a végre minden magyar állampolgár jogait méltó módon megőrkítő, széles körű konzultációkra épült alaptörvénybe.¹⁰²

Az Alaptörvény a politikai közösséget összetartó egyik fontos szakrális tárgy. A megújulás jegyében 2011 húsvétján fogadja el az Országgyűlés. A köztársasági elnök azonnal aláírja, s ezt követően országszerte ünneppsorozatokat tartanak. Hasonlóképpen ünnepség üdvözli 2012 januárjában azt, hogy az év elején hatályba lépett az Alaptörvény. A pusztán megemlékezés vagy a kinyomtatott változatának a felmutatása lelkes reakciókat vált ki a nagygyűlések közönségéből.¹⁰³ Az Alaptörvény körül kultuszt is kialakítanak, és pedig létrehozzák az Alaptörvény asztalát, hozzá asztalszolgát rendelnek, mégpedig az összes magyar településen. A kultusz formálásával megbízott Kerényi Imre minden érettségizőnek eljuttatna egy-egy példányt.

A magyar nemzet újraegyesítése

Ez az ügy első sorban a határon túli magyarokkal kapcsolatos politikát foglalja magába. A kiinduló helyzet nem egyszerű, ugyanis a 2004-es népszavazás nem azt mutatta, hogy az anyaországi magyarok elsőprő többsége támogatná a jobboldalnak és ezen belül a Fidesznek a törekvését arra, hogy a határon túl élők is megkaphassák a magyar állampolgárságot. Márpedig Orbán Viktor óvatos akkor, amikor olyan döntéseket kell hoznia, amelyek mögött nem világos a támogatottság, ez ugyanis nehezen férne meg azzal a képpel, hogy a népi szándékok megvalósítására és nem másra törekszik. 2009. március 28-án beszédet tart Ungváron, és ezt a felemás helyzetet is pertraktálja, ugyanakkor leszögezi, hogy a Fidesz feltett szándéka az állampolgárság megadása.

[2004. december 5-én, a népszavazáskor] nem voltunk elegenden. Ezért a szomorúság, az elégedetlenség, sőt az önmarcangolás is indokolt. De: azt a keveset, ami van, azért becsüljük meg! Mégiscsak az igenek voltak többségben, és ha van egy rendes, becsületes népképviselő a magyarországi magyaroknak, akkor egy ilyen népszavazás eredményét, függetlenül attól, hogy az nem kikényszerítő erejű, mégis – ahogy az egy demokráciában szokás – a legsúlyosabb irányadó politikai tényként vegye figyelembe. Ha több volt az igen, mint a nem, akkor azok, akik ezt a kérdést fontosnak érezték, és elmondták

¹⁰² Békement: túllépni a békétlenségen. Magyar Nemzet, 2014. március 27.

¹⁰³ A békement jelszava: Nem leszünk gyarmat! Magyar Nemzet, 2012. január 23.

a véleményüket, meg akarták adni a kettős állampolgárságot.¹⁰⁴

Az ügy, a határon túliak bekapcsolása az anyaország életébe az állampolgárság és a választójog megadásán túl olyan eszközök alkalmazásában is megmutatkozik, mint a minden évben Tusnádfürdőn Orbán Viktor által elmondott beszéd, amelyik nem pusztán tisztelgés a Romániában élő magyarok előtt, hanem olyan esemény, amelyikre odafigyel a magyar közélet, de egyre inkább az európai is. Ezzel tehát Orbán Viktor ráirányítja az anyaországiak, sőt az európaiak figyelmét is a külföldi magyarokra.

Hasonlóképpen a magyar jobbközép politikusok rendszeresen járnak nemzeti ünnepeken beszédeket tartani a magyarok lakta vidékekre.¹⁰⁵ A magyar kormány jelentős támogatást nyújt a külföldi magyaroknak: például oktatási programokat és intézményeket finanszíroz, folyamatosan szót emel az autonómiához való joguk mellett, a Fidesz pedig szerepelteti politikusaikat az európai parlamenti listáján¹⁰⁶. Részt vesznek ilyen programokban az önkormányzatok is.

A középosztály és a szegények szövetségének a fenntartása

Orbán Viktor 2007-ben és 2008-ban többször beszél arról, hogy a középosztálynak szövetséget kell kötnie a szegényekkel, mert ha nem teszi, akkor az elnyomorodó szegények nem a milliárdosokat fogják zaklatni, hanem a középosztálybelieket. A 2008. március 9-i népszavazás eredményét is úgy kommentálja, hogy megvalósult a szövetségkötés, mert a középosztálynak nem okozott volna gondot a vizitdíj, a kórházi napidíj, de még a tandíj sem, mégis ellene szavaztak, mert belátták, hogy sokaknak ez igenis gondot okoz. 2010 őszén visszatér erre a gondolatra, éspedig nagyon hangsúlyosan; azt mondja, hogy ennek a szövetségnek a fenntartása a kormányzásának a fő célja:

[Korábban] Valahogy nem tudtunk létrehozni tartós szövetséget a középosztály, a jobb módúak, a biztosabban élők és a bizonytalanabb helyzetben élő, szegényebb néprétegek milliói között. A szövetség nem jött létre. Márpedig e nélkül a szövetség nélkül nincs

¹⁰⁴ A kettős állampolgárságról. 2009. március 28.

¹⁰⁵ Csak összefogással lehet sikeres a magyar nemzet. 2010. augusztus 14.

¹⁰⁶ Már teljes a Fidesz-KDNP EP-lista. Felvidék.ma, 2014. április 18.

kétharmad. A szövetség most létrejött, és én a magam részéről, túl a szakmai szemponton, ennek a szövetségnek a fenntartását tekintem a kormányzás legfontosabb céljának.¹⁰⁷

Ez azért is érdekes, mert ebből következik a rezsicsökkentésnek és a Brüsszellel szembeni megvédésének, a rezsiharcnak az ügye is. Ez egyszerre juttat valamit a középosztálynak (szuverenitás, nemzeti ügyek) és a szegényeknek (kevesebb fizetnivaló). A migrációs politika hasonlóképpen egyszerre kerül a napi fenyegetettség diskurzusába és válik a Brüsszellel és a nagy világhálózatokkal szembeni függetlenségi harcnak a narratívájává.

Unortodox gazdaságpolitika

A Fidesz megszólalói már jóval a 2010-es kormányváltást megelőzően arról beszélnek, hogy a világ gazdasági működése gyökeresen megváltozott – legkésőbb a 2008-as pénzügyi világválság következtében. Ezért a kormánynak az új berendezkedéshez új gazdaságpolitikai eszközöket kell kidolgoznia és hadrendbe állítania. Vagyis az eddig érvényben volt, ortodoxszá lett megközelítést újjal, unortodoxszal kell felváltani.

A párt egyik sok vitát kiváltó korai javaslata az, hogy az államháztartási hiányt nem megszorításokkal, tehát a költségvetés szociális és nyugdíj kiadásainak a csökkentésével kell enyhíteni, hanem a növekedés ösztönzésével, mert az majd magasabb adóbevételeket eredményez.¹⁰⁸ Ez az elképzelés egymagában is unortodoxnak, tehát a szokásossal szembemenő törekvésnek minősül.¹⁰⁹ Hasonlóképpen szokatlan az a már 2007-ben megfogalmazott cél, hogy el kell érni, mert el lehet érni a teljes foglalkoztatottságot. Ez a törekvés 2010-től kezdve azzá az ígéretté változik, hogy Fidesz általi kormányzás esetén tíz év alatt egymillió munkahely jön létre.

A kölcsönös felelősségre épülő erős Magyarországon a politika vállalja, hogy megteremt a teljes foglalkoztatottságot. A kölcsönös felelősségvállalás azt jelenti, hogy azoknak, akik dolgozni akarnak, és a munkájukból akarnak jólétet teremteni, a politika erre megadja az esélyt.¹¹⁰

A 2010-ben megalakult kormány egy darabig azt szeretné, ha az Európai Bizottság és az IMF,

¹⁰⁷ 100 nap, amely megváltoztatta Magyarországot. 2010. szeptember 7.

¹⁰⁸ Például: Orbán 2007: 62.

¹⁰⁹ Lásd ehhez: Kétmillió. Magyar Nemzet, 2013. január 9.

¹¹⁰ Orbán (2007): 66.

az állam hitelezői, lehetővé tennék a hiány megnövelését és nem ragaszkodnának ahhoz, hogy 3% alatt legyen már 2011-től kezdve.¹¹¹ Mivel ezt nem sikerül elérni, ezért a kormány az IMF tiltakozása ellenére magas bankadót vet ki, hogy így jusson bevételhez.¹¹² A bankadó, majd a későbbi időkben bevezetett további úgynevezett ágazati és egyéb különadók, mint például a pénzügyi tranzakciós adó, mind unortodox lépéseknek számítanak.¹¹³ Nemcsak a legnagyobb hiány idején történnek ilyen kormányzati kezdeményezések, hanem még 2014-ben is, amikor a gazdaság és benne az államháztartás viszonylag jó állapotba jut. Ilyen kései ötlet a reklámadó 2014 nyarán és az úgynevezett internetadó ősszel. A meghirdetett céljuk az, hogy mivel az ezekbe a körökbe tartozó vállalatok, nemzetközilek lévén, könnyen eltitkolhatják a nyereségüket, ezért olyan hozzájárulásra kell őket kötelezni, amelyeket mindenképpen teljesíteniük kell.

Az érintett vállalatok mindegyikéről elmondhatjuk, hogy erejük, versenypozíciójuk és nem utolsósorban az állam által biztosított előnyök révén képesek olyan extraprofitot előállítani, amelyből futnia kell a segítségre is, ha az ország, a magyar emberek bajban vannak. ... Válság idején az ilyen előnyös pozíciókból származó hasznot illik megosztani azzal a közösséggel, amelyik ezt a hasznot létrehozta.¹¹⁴

Az unortodoxia további elve az, hogy a magyar gazdaság kulcsterületei legyenek magyar kézben.¹¹⁵ Ez az elv szintén feltűnik már a kormányváltást megelőzően is.¹¹⁶ Ennek jegyében a kormány 2010-től kezdve az államháztartási hiány magas volta ellenére számos vásárlást hajt végre: vesz bankot, és visszavásárolja a MOL részvényeit.

Szintén az unortodoxiához tartozik a kötelező magánnyugdíj pénztári megtakarítások államosítása 2010 és 2011 folyamán, illetve az, hogy megszüntetik a magánnyugdíj pénztári befizetések kötelező jellegét.¹¹⁷

¹¹¹ Kemény a küzdelem az IMF-fel. Magyar Nemzet, 2010. július 16.

¹¹² Dühösen távozott az IMF. Magyar Nemzet, 2010. július 19.

¹¹³ Csábító jelszavak. Magyar Nemzet, 2012. február 7.

¹¹⁴ Orbán Viktor: A második akcióterv célja a közérdek érvényesítése. 2010. október 18.

¹¹⁵ Orbán Viktor: A kormány érdekelt a takarékszövetkezetek sikerében. 2014. december 11.

¹¹⁶ Új irány Magyarország! Új irány magyarok! 2009. március 6.

¹¹⁷ Orbán Viktor: A második akcióterv célja a közérdek érvényesítése. 2010. október 18. Lásd még: Meztelen a király. Magyar Nemzet, 2010. július 21.

Munkahelyteremtés és adóreform

A Fidesz és majdan a kormány társadalomfilozófiájának a középpontjában már jó ideje a pénzügyi spekulációkkal szembeállított munka áll. A munka termel értéket, ad megbecsülést és önbecsülést az embereknek, ezért kell a már említett célt, a teljes foglalkoztatottságot elérni.¹¹⁸

A munkahelyteremtés egyik eszköze a kis és középvállalkozások támogatása, ugyanis a munkahelyek túlnyomó részét ők tartják fenn, de idetartozik az egykulcsossá tett személyi jövedelemadó is, hogy mindenkinek még inkább érdemes legyen dolgozni.¹¹⁹ A hívek jól fogadják az egykulcsos adót.

Valahogy be kell emelni az adózói körbe a t a sok millió 0 ft ot adózó réteget.

Aztán igazságos is a 16 %, mivel, aki 2 x annyit keres, 2 x annyit adózi. nem nehéz kiszámolni, hogy bruttó 100.000 után 16% ot fizetünk majd, 200.000 után 32.000, 1.000.000 után 160.000 ret.

a gyurcsfanok, el akarják hitetni, hogy ez nem igazságos. No kérem azért a tények makacs dolgok, teljesen hülyének nem kellene nézni az embereket, mindnki ki tudja számolni a bruttójából a 16 % ot:-))))))¹²⁰

Az adórendszer megváltozásához hozzákapcsolódik béremelés is az alacsony keresetűek esetében, ugyanis mivel ekkortól annak is kell SZJA-t fizetnie, akinek korábban nem, ezért ez utóbbiaknak csökkent volna a nettóbére, ha a munkáltatók nem emelik meg megfelelő mértékben a fizetést. A két kormánypárti frakció bér- és adómonitoring bizottságot hoz létre 2011 februárjának elején, hogy ezen, az ide befutó panaszok ellenőrzésén keresztül ellenőrizzék azt, vajon a vállalatok és más szervezetek betartják-e az Országos Egyeztető Tanács béremelésre vonatkozó megállapodását. Ezt nevezik bérmegállapodásnak.¹²¹

A munkahelyteremtés további eszköze a közmunka. Már 2009-ben körvonalazza a későbbi miniszterelnök a közmunka kiterjesztését.

A súlyosabb összeomlást a világ csak úgy kerülheti el, hogyha a családok életszínvona-

¹¹⁸ Orbán Viktor: Az EP-választás bizalmi szavazás lesz a kormányról. 2009. április 17.

¹¹⁹ Az adórendszerben még 2010-ben törvénybe iktatott változtatásokról Orbán Viktor mindig büszkeséggel szól, mint olyan lépésekről, amikkel más országnak is példát mutatott Magyarország.

¹²⁰ Mit kaptál ma Orbán Viktortól. Index Fórum, 2010. június 14. 189233. hozzászólás.

¹²¹ Lásd ehhez: Orbán Viktor: Gazdasági fordulat. 2011. május 31.

lát sikerül fenntartania. Ehhez pedig elsősorban munkára van szükség. Persze elsősorban piac által kínált munkára, ha ez nem elegendő, és úgy tűnik, nem az, bár nem tökéletes megoldás, de be kell vetni a tömeges közmunkaszervezés eszközét is.¹²²

Rezsicsökkentés

Orbán Viktor 2011 áprilisában veti fel a rezsicsökkentés ötletét.

a kormány ... kifejezetten megpróbálja a szegény emberek rezsiköltségének fizetésükből kitett arányát csökkenteni, és megpróbálja őket a mindennapi létfenntartáshoz szükséges eszközökhöz a mainál olcsóbban hozzájuttatni. ... az energiapolitika a mostani fejlemények eredményének hatására nem egyszerűen versenyképességi, nem egyszerűen gazdasági kérdés, hanem szegénypolitikai kérdés is.¹²³

Erre ösztökéli a kormányt az úgynevezett szociális nemzeti konzultáció egyik kérdésére kapott sok-sok egyetértő válasz.

86 százalék ért egyet azzal, hogy szorítsuk korlátok közé a közüzemi szolgáltató magáncégek érdekeit. Az ő extraprofitjuk miatt az emberek nem tudják fizetni a rezsiköltségeket, és így óriási adósságok halmozódnak föl.¹²⁴

A kormány komolyan veszi a konzultáció eredményeit, de legalábbis minden további nélkül hivatkozhat rájuk. Az első bejelentés az ügyben 2012 decemberében hangzik el a parlamentben, továbbá Orbán Viktor a heti rádióinterjújában is beszél a rezsicsökkentésről.¹²⁵ Mind a kormány, mind pedig a Fidesz létrehoz egy-egy munkacsoportot annak ellenőrzése végett, hogy vajon a szolgáltatók nem csalják-e el a rezsicsökkentést. Igazán nagy láthatóságot a Fidesz Németh Szilárd, csepeli polgármester által vezetett munkacsoportja kap.¹²⁶ Ez utóbbit hívják rezsikommandónak.

A rezsicsökkentést nagyon széles körben kommunikálják, beleértve azt az előírást is, hogy ettől kezdve minden közüzemi számlakivonaton fel kell tüntetni, mégpedig narancssárga alapon, azt az összeget, amennyit az állampolgár a rezsicsökkentés következtében megtakarított.

¹²² Orbán Viktor: Új irány Magyarország! Új irány magyarok! 2009. március 6.

¹²³ Orbán Viktor: Magyarország ki tud állni magáért és polgáraiért. 2011. április 4.

¹²⁴ Orbán Viktor: Magyarország felébredt. 2011. július 4.

¹²⁵ A rezsicsökkentés a cél. Magyar Nemzet, 2012. december 1.

¹²⁶ Ellenőrzött rezsicsökkentés. Magyar Nemzet, 2013. január 3.

A két „kommandó” azért is érdekes, mert mutatja, hogy a kormány nagy energiát fordít arra, hogy a meghozott intézkedéseket valóságosan is végrehajtsák mindenütt, de legalábbis a kommandók létének és működésének a kommunikációja révén minél többen halljanak a kormány ilyen irányú erőfeszítéseiről.

Családtámogatás, családvédelem

A családok mindig is kiemelt helyet kaptak a jobboldali és konzervatív erők politikájában. A nagy lépésekre sarkalló tények évtizedek óta ugyanazok: csökken a magyar népesség, miközben a fiatalok a saját bevallásuk szerint több gyermeket szeretnének, mint amennyi elegendő lenne a tendencia visszafordításához. Az államnak tehát hozzá kell segítenie a fiatalokat az első, majd a második és a további gyermekek vállalásához. A problémakör részét képezi a házassági kedv felkeltése is, ugyanis házasságban hamarabb és több gyermek születik, mint más típusú együttélések esetén.

A házasság népszerűsítését elsősorban egyházi és más civil szervezetek végzik. Kiemelkedő eseménysorozatuk a házasság hete, melyre 2008 óta minden év februárjában, éspedig Bálint nap környékén kerül sor. A kormány 2014-ig kevésbé mutatja magát ezeken a rendezvényeken, jóllehet egyszer a szociális ügyekért felelős államtitkár is beszédet mond a megnyitáskor.¹²⁷ 2014-ben aztán a köztársasági elnök és a felesége is részt vesz a házasság hete záró miséjén,¹²⁸ 2015-ben pedig ők a központi programok fővédnökei.¹²⁹

Nem vita nélkül zajlik ez a népszerűsítés. A Magyar Nemzet két publicistája is túlságosan rózsaszínűnek látja a képet, melyet a programsorozat a házasságról fest.¹³⁰ Az egyik egyenesen úgy értékeli, hogy a rendezvénysorozat által propagált norma kirekesztő, ami azért is kérdéses, mert az emberek kétharmada-háromnegyede nem e norma szerint éli az életét.¹³¹

A házasság hete összefonódik egy másik rendezvénysorozattal, a Három Királyfi – Három Királynéval, mely kifejezetten a legalább háromgyermekes családmódellet népszerűsíti.¹³² Ennek a keretében is rendezvények zajlanak, melyek egyikén az illetékes államtitkár is beszédet

¹²⁷ Tízezerrel kevesebb házasság. Magyar Nemzet, 2011. február 12.

¹²⁸ Lezárult a házasság hete. Magyar Nemzet, 2014. február 17.

¹²⁹ Az idei mottó: Megtartó hűség. Magyar Nemzet, 2015. február 7.

¹³⁰ Fehér szív. Magyar Nemzet, 2014. február 15.

¹³¹ A házasság hete – púder nélkül. Magyar Nemzet, 2014. február 14.

¹³² Milliók a családbarát munkahelyekért. Magyar Nemzet, 2015. február 13.

mond, és bejelenti, hogy a kormány több, mint kétszeresére emeli a családbarát munkahelyek támogatására szánt összeget.

A hagyományos házasság és az erre épülő családmódel propagálása arra is alkalmat nyújt, hogy a politikai közösség leszögezze: nem támogatja a más típusú együttélési formáknak a házasság szintjére emelését, mégpedig azért nem, mert „a házasság egy férfi és egy nő szövetsége; nem kitalált intézmény, hanem az élet természetes rendje alapján alakult ki.”¹³³ Pedig az ellenkező irányú nyomást erősnek mondják a megszólalók. Orbán Viktor 2011 tavaszán azt mondja, hogy „ma kockázatos dolog az európai politikában családkról beszélni”, és hogy az első kormányzása idején

napi küzdelmet kellett folytatni azért, hogy védekezzünk azzal a váddal szemben, amely úgy hangozott, hogyha egy kormány támogatja a családokat, azzal azt is kifejezi, hogy a másfajta életformákat alacsonyabb rendűnek ítéli, és ezért aki családpolitikáról beszél, az kirekesztő...¹³⁴

A nemzeti-polgári centrum kormánya azonban sem akkor, sem 2010-től kezdve nem mond le a családtámogatásról. Népesedéspolitikai akciótervet dolgoznak ki, a családi adókedvezmény segítségével évi többszázezer forint maradhat a családoknál,¹³⁵ visszaállítják a gyés hároméves változatát, és bevezetik a gyed extrát, aminek a következtében az a nő, aki szülés után egy évvel visszatér a munkahelyére, továbbra is kapja a gyedet. Növelik a bölcsődei férőhelyek számát, támogatják a családi napköziket, és a gyermekes anyák negyven év munkaviszony után nyugdíjba mehetnek.¹³⁶

A családtámogatás fő célja tehát a népességcsökkenés megállítása. A kormány, ahogyan a nemzeti-polgári centrum már hosszú évek óta,¹³⁷ ezzel az eszközzel, nem pedig nagytömegű bevándorló befogadásával kívánja megoldani a demográfiai feszültségeket. Ez az érv is fontos szerepet játszik a korszak végének legfontosabb ügyében, a migráció megállításában.

¹³³ Különös házasság. Magyar Nemzet, 2007. július 10. Lásd még: Francia polgármesterek a meglegházasság ellen. Magyar Nemzet, 2012. december 8.

¹³⁴ A családot és a szabadságot pártoló politikák nem zárják ki egymást. 2011. április 1.

¹³⁵ Orbán Viktor szerint az OECD-nek is tanulmányoznia kellene azt, ahogyan a kormány kombinálta a családi adókedvezményt és az arányos adót. Visszarántottuk az országot a szakadék széléről. 2011. április 7.

¹³⁶ Család nélkül nincs erős magyar nemzet. Magyar Nemzet, 2014. július 3.

¹³⁷ Orbán 2007: 61.

A migráció megállítása

Bármekkora meglepetést okozott is sokaknak a miniszterelnök 2015. januári interjúja a bevándorlás és a terrorizmus összekapcsolásáról, és általában a politikai kommunikáció arról, hogy meg kell állítani a tömeges bevándorlást, a nemzeti-polgári centrum 2015-ös álláspontjának szinte az összes eleme megtalálható már a 2010 előtti szövegekben is. Akkortájt a kérdéskörrel való foglalkozás a nyugat-európai tapasztalatok feletti töprengés formáját ölti. Az újságírók konstatálják azt, hogy az Európán kívülről korábban érkezettek befogadása, integrációja nagyon nem zökkenőmentes, párhuzamos társadalmak alakultak és alakulnak ki Nyugat-Európában.¹³⁸ Márpedig a párhuzamosság hosszú távon nem tud fennmaradni: valamelyik kultúra asszimilálni fogja a másikat, és az alighanem a bevándorlók kultúrája lesz. Már csak ezért is meg kell állítani a nagytömegű bevándorlást, hogy megóvhassuk a kultúránkat.

Orbán Viktor 2011 áprilisában így beszél erről:

Akik a tengerentúlról érkeztek, tehát Európáról kívülről, azok persze a sikeres amerikai példák okán joggal gondolhatják azt, hogy a bevándorlás, a népességvonzás a népességfogyás problémáját képes akár tartósan is kezelni. ...De ha valaki Európából jött, és ismeri az európai kultúrát, akkor nem gondolhatja, hogy az európai gazdaságok sikeresek lehetnek egy olyan esetben, amikor a munkaerőpiacot bevándorlásra alapozzák. ...Ha fölborul a kulturális egyensúly az európai társadalmakban, az olyan politikai problémákhoz vezet, amelyet semmilyen vezető sem képes kezelni, és a politikai problémák pedig szükségszerűen gazdasági problémákhoz fognak vezetni.¹³⁹

Éppen ezért a miniszterelnök 2011 júniusában, összegzendő az uniós elnökség tapasztalatait, ezt mondja:

A határok témája azonban nemcsak a két balkáni ország csatlakozása miatt került a mostani elnökség napirendjére, hanem az arab tavasz és a nyomában keletkezett menekülthullám miatt is. ...Magam sem hiszem, hogy az illegális menekültáradattal szemben Európának tehetetlenül kellene állnia. ...a megoldást nem a határok szabad átjárhatóságának korlátozásában kell keresnünk, sokkal inkább a külső határok megerősített védelmében, vagy ami számumra még szimpatikusabb, az Európával szomszédos területek

¹³⁸ Tóth 2013: 82-85.

¹³⁹ Visszarántottuk az országot a szakadék széléről. 2011. április 7.

felé irányuló tudatos kül- és gazdaságpolitikával, amely a migráció okát célozza és szünteti meg. Ugyanakkor... helyesnek látom, ha Magyarország képes arra, hogy baj esetén azonnal lezárja a határait, és bevezesse a határellenőrzés rendjét.

2015-ben tehát mindezek az elemek jelen vannak a migráció ügyében.

A nemzeti-polgári centrum megszólalói különbséget tesznek a migránsok és a menekültek között. Azt mondják, hogy a menekülteket be kell engedni, a migránsokat viszont nem, illetve csak megfelelő ellenőrzést követően, és csak akkor, ha az országnak szüksége van rájuk. A menekültek beengedésének a követelményéhez ugyanakkor hozzáteszik, hogy a magyar határra Szerbián át érkezők aligha tekinthetők valódi menekülteknek, hiszen a Genfi Konvenció szerint mindenki csak addig számít menekültnek, amíg el nem jut az első biztonságos országba. Amennyiben onnan továbbmegy, és pedig ráadásul útlevél és vízum nélkül, akkor azonnal illegális bevándorlóvá válik. Márpedig az illegális határátlépés bűncselekmény. Magyarország meg is állítaná az Unióba Görögországban belépők nyugat felé vándorlását, csak hogy az Európai Bizottságnak egy 2012-es döntése miatt lehetetlen a hatékony határvédelem. Minthogy azonban a Bizottság nem képes megfelelő megoldást találni a problémára, ezért 2015 tavaszától kezdve a kormány és a két kormánypárt intenzív kommunikációba és törvényalkotásba kezd a helyzetet kezelendő.

A migrációs ügy rendkívül változatos intézkedéseket foglal magába. Részét képezi egy országos plakátkampány, amelynek a darabjain a kormány magyar nyelven figyelmezteti az érkezőket, hogy amennyiben Magyarországra jönnek, nem vehetik el a magyarok munkáját, viszont tiszteletben kell, hogy tartsák a magyar kultúrát. A nyár és az őszy folyamán a szerb és a horvát határ mentén drótkerítés épül, hogy megakadályozza a tiltott határátlépést. Az Országgyűlés újraszabályozza a vonatkozó határőrizeti, menekültügyi és bevándorlás ügyi eljárásokat, hogy a hatóságok és a bíróságok minél gyorsabban dönthessenek a benyújtott menedékkérelmek felelől. Közben az év elején naponta még csak tucatjával érkező migránsok száma a nyárra napi több ezerre nő. Ezeket az embereket megpróbálják a hatóságok menekülttáborokba irányítani, ez azonban korlátozottan sikerül, és így sok érkező halmazódik fel a Keleti pályaudvaron.

Az ügy összetettségét jelzi az is, hogy Lévai Anikó, a miniszterelnök felesége maga is meglátogat két befogadó állomást, és pedig az algyőit és a bicskeit.¹⁴⁰ Fontos gesztus, hogy a legális eljárás helyszíneire megy el, tehát azt az üzenetet erősíti, hogy az érkezőknek az ilyen táborokba

¹⁴⁰ <http://www.blikk.hu/aktualis/politika/menekult-gyerekeket-segitett-levai-aniko/nk6qggr>,
<https://24.hu/belfold/2015/08/25/levai-aniko-illegalis-bevandorlokat-latogatott/>

kellene bemenniük, hiszen ott az ellátásuk biztosított. További fontos eleme a látogatásoknak az egyik ott készült fénykép, melyen Lévai Anikó smink nélkül és mélyen lesújtott arckifejezéssel látható egy alvó kisgyerek ágya mellett.

Akikért tehát a miniszterelnök feleségének nagy az aggodalma, azok a kimerült gyermekek. Jellegzetes foltja a képnek a háttérben látható nevető arc, amelyik alighanem az egyik felnőtt migránsé. Az asszony mögött álló férfi valószínűleg szintén bevándorló. És az ágyon fekvő nagyobbik test szintén migráns lehet, aki komolyabb telefonján talán zenét hallgat.

A kép alapján tehát a migrációs helyzet felettébb összetettnek mutatkozik. Vannak az érkezők között gyermekek, akik megérdemelnék minden segítséget. Vannak fiatal emberek, akik nem igen tűnnek menekülteknek, hiszen a zenével vannak elfoglalva és nevetnek az Ökumenikus Szeretetszolgálat buzgólkodásán. Végül vannak köztük olyanok is, akik nem jókedvükből vannak a befogadó állomásokon.

Lévai Anikó szomorú, megdöbben arca és a migráns nevetése éles kontrasztban áll egymással, és akarva-akaratlanul azt sugallja, hogy a felnőtt migránsok jelentős része aligha menekült, miközben a gyermekek minden segítséget megérdemelnék.

METAFORÁK ÉS DISKURZUSOK

A metaforák felsorolása tekintetében első ránézésre könnyű dolgunk van, ugyanis a Századvég vezető kutatói 2010-ben, rögtön a választásokat követően meghirdetik az „új szótárt”, vagyis azt, hogy a fülkékben végbement forradalom nyomán le kell cserélni a közélet szókészletét.

Szükség van egy új szótárra is, mert az új rendhez új szavak kellenek. A nemzetegyesítés kánonja olyan az összetartozást biztosító szavakra épül majd, mint hogy: „munka”, „család”, „rend”, „büszkeség”, „teljesítmény”, „haza”, „közösség”, „morál”, „igazságérzet”.¹⁴¹

Ugyanez az írás kijelöli az új diskurzusokat is, jóllehet előfeltevéseknek nevezi őket:

Az is nyilvánvaló, hogy új előfeltevésekre lesz szükség a forradalom után, olyanokra, mint hogy „a munka az előrehaladás igazi alapja”; „az igazságosság nem lehet független az érdemtől”; vagy, hogy „a kormányzás nem más, mint kezdeményezés”, a közjó szolgálata praktikus haszonnal jár, s így a „mozgástér” tágítható.¹⁴²

Habár a szókészlet darabjai valóban ismétlődnek a politikai közösség kommunikációjában, míg az „előfeltevések” kevéssé vannak expliciten jelen, a fentiekben inkább az a figyelemreméltó, hogy mennyire tudatosan reflektál az nemzeti-polgári centrum agytröszkje még a nyelvhasználat kérdésére is.¹⁴³ Az alábbiakban azonban nem ezeket a metaforákat és diskurzusokat ismeretlem, részben, mert a fenti metaforák nem igen szorulnak kifejtésre, részben pedig mert úgy tűnik, a megszólalók nem mindenben követték a politikai közösség központi intencióit.

Korszakváltás

A nemzeti-polgári centrum kommunikációjában végig jelen van a korszakváltás gondolata, az tehát, hogy mélységes átalakulás idejét éli a világ, s hogy ennek megfelelően Magyarországon is új politikára van szükség, illetve 2010-től kezdve az éppen megvalósítás alatt álló politika párhuzamos a korszakváltás követelményeivel.

¹⁴¹ „Forradalom a szavazófülkékben”. Magyar Nemzet, 2010. április 27.

¹⁴² „Forradalom a szavazófülkékben”. Magyar Nemzet, 2010. április 27.

¹⁴³ Lásd ehhez még: Orbán Viktor beszéde a miniszterelnöki eskütételét követően. 2014. május 10.

A világban végbemenő korszakváltásnak van technikai aspektusa is,¹⁴⁴ de a legfontosabbak a gazdasági és gazdaságpolitikai, továbbá az általában vett politikai változások. Összeomlott a nyolcvanas évek végén létrejött úgynevezett washingtoni konszenzus, amelyik a „liberalizálj, privatizálj, deregulálj” hármásából állt, vagyis azt írta elő minden országnak, a leghatározottabban pedig a volt szocialista országoknak, hogy az államnak ki kell vonulnia a gazdaságból. Ez a politika mindenütt megbukott.¹⁴⁵ De megbukott az a korunkat még mélyebben meghatározó 68-as filozófia és erkölcs, egy szóval mondva: kultúra is, mely szerint

a teljes egyéni szabadsághoz nem elegendő a politikai vagy társadalmi elnyomás alól felszabadulni, a teljes egyéni szabadság kiteljesedéséhez meg kell szabadítani az egyént a közösségi természetű kötelékeitől. Ha úgy tetszik, meg kell szabadítani az embert a vele született tulajdonságaitól. ... olyasmire gondoltak, mint a nyelv köteléke, amitől szabadulni kell, a származás köteléke, amitől szabadulni kell, és a nemi identitás is, amely kötelék, és amitől jobb, ha az ember szabadul. Mindennek a gondolkodásmódnak a kerete az a morális relativizmus volt, amit köznapi nyelven úgy fogalmazhatok meg, hogy nincsen jó és rossz, csak "attól függ" van.¹⁴⁶

Most már más idők járnak, mert mind többen ébrednek rá arra, hogy az ember közösségi lény, és pedig nemcsak a kortársainak a közösségében él, hanem az elődeivel és az utódaival alkotott közösségben is. Ráébrednek arra is, hogy egyedül teremteni csak Isten tud, életet csak két különmű ember képes létrehozni. Nem igaz tehát, hogy „a totális szabadság eléréséhez az összes falat le kell dönteni, mert ha így járunk el, akkor a fejünkre fog szakadni a tető.”

2008-tól, tehát a gazdasági világválság kitörésétől kezdve Orbán Viktor szinte minden beszédben megemlíti a korszakváltást – ez 2010-től a hatalmas belső változások magyarázataként is szolgál. A korszakváltás lényege mindig ugyanaz: a kapitalizmus korábbi rendje omlott össze, illetve van éppen összeomlóban. Ez a korábbi rend a fogyasztásra helyezte a hangsúlyt a termelés helyett, a spekulációra a munka helyett. A fogyasztást azonban a termelési alap nélkül csak a hitelek eszeveszett felfuttatásával lehetett növelni, ami szükségképpen vezetett el az összeomláshoz.¹⁴⁷

A korszakváltás belföldi értelme a rendszerváltás kudarcosságának a gondolatára épül. Az 1990-ben elkezdett változtatások nem hozták meg a várt eredményeket.

¹⁴⁴ Felső ezer. Magyar Nemzet, 2007. július 21.

¹⁴⁵ Meztelen a király. Magyar Nemzet, 2010. július 21.

¹⁴⁶ Orbán Viktor tusnádfürdői beszéde. 2007. július 21.

¹⁴⁷ Lásd még ehhez: Fricz (2012): 84-89.

Az első szabadon választott parlament megnyitásakor aligha hitte bárki, hogy két évtizeddel később a szocialista kezekben vándorló nokiás dobozok, a gumilövedékekkel lövöldöző, azonosító szám nélküli rendőrök vagy éppen a böszséggel kérkedő egykori KISZ-titkár válik majd a harmadik Magyar Köztársaság jelképévé. Biztosan senki nem gondolt rá, hogy a túlfűtött, végtelenségig átpolitizált közéletben jó formán egyetlen független közjogi intézmény sem fog az eredeti funkciójának megfelelően működni, miközben a gazdasági világválság egyik legsúlyosabban érintett országának hálátlan szerepe jut nekünk... A demokratikus alapokra, épülő köztársaság azon formájának, amelyik 1990 és 2010 között működött, morális és materiális értelemben is elfogytak a tartalékai.¹⁴⁸

2010 azonban megteremtette az újrakezdés lehetőségét, s az új kormányzó többség élt is ezzel. Ezért 2014-ben, amikor a pártszövetség megint megszerezte a kétharmadot, tehát az állampolgárok elfogadták a négy év alatt történeteket, már ki lehet jelteni, hogy új korszak kezdődött.¹⁴⁹

Az új korszak azonban még ekkor sem válhat teljessé, ugyanis ahhoz a kulturális váltásnak is végbe kell mennie. Orbán Viktor 2009-es kötcsei beszéde azonban arra figyelmezteti a politikai közösség tagjait, mindenekelőtt a kultúra területén működőket, hogy előbb a politikai elitnek kell bizonyítania, és ez teszi lehetővé a kulturális átalakulást. Mivel a kulturális szférának ez idő szerint Magyarországon nincsen autonóm értékelési rendszere, ezért a kulturális elit teljesítményét is azon méri a társadalom, ahogyan az ez által az elit által támogatott politikai elit teljesít. A kulturális elit ezért bukott eddig mindig együtt a politikai elittel. Vagyis amennyiben a politikai és gazdasági átalakítás sikeres lesz, akkor ennek a politikai közösségen belüli kulturális mintáit el lehet majd terjeszteni a társadalom egészében is, hiszen beváltotta a hozzá fűzött reményeket, és ezért az emberek el fogják azokat fogadni.¹⁵⁰

Józan ész

A józan ész sokszor szerepel a korszakban, és pedig jobbra az ideologikus gondolkodással szembe állítva. Létezik józan ész, amelyik tulajdonképpen minden problémára ad megoldást,

¹⁴⁸ Az alapértékek megmaradnak. Magyar Nemzet, 2010. július 22.

¹⁴⁹ A történelmi lehetőség adott. Magyar Nemzet, 2014. április 11. Legyen történelmi korszak! Magyar Nemzet, 2014. június 7. és Másnap. Magyar Nemzet, 2014. október 13.

¹⁵⁰ Konzervatív forradalom és értékkonszenzus. Magyar Nemzet, 2010. augusztus 3.

míg a korábbi gondolkodás ideologikus volt, tehát szekértáborokba tömörítette a politikusokat, meg az embereket általában is, ezért csak viták folytak, és nem jöttek létre megoldások.

A józan ész filozófiája merőben különbözik attól a hitbéli föltételezéstől, amellyel nekivágtunk 1990-ben a szabad világnak. A józan ész filozófiájának alapvetése rendkívül egyszerű. Ez a mostani magyar kormánynak is az alapállása egyébként. Úgy hangzik, hogy a szabadságunk forrása mi magunk vagyunk.¹⁵¹

A józan ész nemcsak a konzervativizmus vezérlő szava, és ezért nem meglepő a politikai közösség szóhasználatában, hanem ráadásul alkalmas a nyitásra, tudniillik a nemzeti centrum és a nemzeti együttműködés eszméje jegyében arra, hogy baloldali szavazók is csatlakozzanak a jobboldali kormány támogatói köréhez.¹⁵² Hiszen a józan ész megvan mindenkiben, de legalábbis sokak számára elfogadható érték, ezzel szemben az ideológiák megosztanak. Még ha volna is a nemzeti-polgári centrumnak ideológiája, azzal akkor sem lenne szerencsés előállnia. Az MDF is abba bukott bele, hogy konzervatív volt ugyan, de ezt ideológiaként túlságosan is az előtérbe tolta.

Demokrácia

A demokrácia a nép, az állampolgárok akaratának, a népakaratnak az érvényesülése. Minél közvetlenebb ez az érvényesülés, annál jobb, ezért meg kell teremteni a közvetlen demokrácia¹⁵³ csatornáit, de legalábbis a különféle akaratnyilvánítások általános népi politikai kommunikációs gesztusokként való értelmezhetőségét.¹⁵⁴ A nemzeti konzultációk melletti érvek legelsője is a közvetlen demokrácia, a demokratikus döntéshozatal erősítésének a szándéka.¹⁵⁵

Az elit nem tekintheti magát még annyira sem autonómnak a választói akarattól, hogy előre megjósolja, mi fog történni az országban.

Mindig is vajákosnak tartottam, béljóslással azonos értékűnek, ha valaki fél évre előre pontos politikai forgatókönyveket vázolt fel, az ilyen ember nem hisz a demokráciában, az ilyen ember az avantgarde-hoz tartozik, aki mindig mindent jobban tud.¹⁵⁶

¹⁵¹ Orbán Viktor beszéde a Magyar Diaszpóra Tanács IV. ülésén. 2014. november 19.

¹⁵² Konzervatív forradalom és értékconszenzus. Magyar Nemzet, 2010. augusztus 3.

¹⁵³ Két írás, két program, két világkép. Magyar Nemzet, 2007. június 21.

¹⁵⁴ Az úton végig kell menni? Magyar Nemzet, 2007. június 15.

¹⁵⁵ Beszélő viszonyban a nemzettel. Magyar Nemzet, 2012. június 20.

¹⁵⁶ Orbán Viktor: Szent Mihálykor az a pásztor, aki elszámol. 2007. október 1.

Ezért aki bármilyen változást akar, annak ki kell várnia azt, hogy az emberek is azt akarják, például mert ráébrednek a teendőkre.

A demokrácia ugyanakkor a jogszabályok betartását is jelenti, ezért bármilyen súlyos is a helyzet például az őszi beszéd kiszivárgása nyomán, a jobboldali közösségnek sosem szabad nem demokratikus eszközökhöz nyúlnia. Ez azonban nem zárja ki, ellenkezőleg: szükségessé teheti a parlamenten kívüli megoldások alkalmazását. Például 2006 második felére új többség jön létre a társadalomban, ugyanakkor ezt a parlamenti erőviszonyok egyáltalán nem tükrözik. Ebben a helyzetben szükséges a népszavazás eszközéhez nyúlni, továbbá jogosult a különféle közvetlen állampolgári akaratnyilvánítási módokat, mint a 2006 őszi önkormányzati választásokat, a 2008-as népszavazást és a 2009-es európai parlamenti választást is a kormányról szóló véleménynyilvánításként felfogni.

Kétharmad

A kétharmad a 2010-től kezdve kormányon levő pártok parlamenti támogatottsági arányára utal. Egyfelől jelzi azt a büszkeséget, hogy milyen nagyarányú volt a választásokon a pártszövetség támogatottsága, másfelől néha azért említik, hogy jelezzék: ekkora többség birtokában a kormányoldal nem hivatkozhat semmire, mindenért teljes felelősséggel tartozik, hiszen akár az alkotmányt is megváltoztathatja – ahogyan erre sor is kerül. A kétharmad tehát egyszerre lehetőség és feladat is.

A kétharmad néha kibúvó is. Orbán Viktor a 2012 eleji európai parlamenti vitában azt mondja, hogy a Magyarországot és a kormánynak, a kormánytöbbségnek a politikáját ért bírálatok mögött nem más bújik meg, mint az európai és hazai baloldali erők félelme a kétharmados helyzettől. Az ilyen helyzet ugyanis Európában szokatlan.

...igazából Önök számára nem a médiatörvény jelent problémát, hanem az a körülmény, hogy Magyarországon a magyar nép egy Európában példátlan összefogást hozott létre, és kétharmados többséget adott egy politikai erőnek¹⁵⁷

Ez az értelmezés visszhangzik más jobboldali megszólalók szövegében is.

¹⁵⁷ Orbán Viktor: Az elmúlt húsz év legnehezebb éve előtt áll az EU. 2011. január 19.

Ebben az országban kétharmados kormánytöbbség van, ami Európát idegesíti, de meg jobban az itthoni, hatalomhoz szokott baloldalt.¹⁵⁸

A kétharmad versenyelőny a mai világban és világgazdaságban:

a magyar nemzet kezébe az áprilisi választások kétharmados eredményével egy vissza nem térő gyors reagálás lehetőségét tette le a történelem.... Azt is mondhatnám, hogy a magyar politikai rendszer áprilisi választások után előállt stabilitása az egyik legnagyobb nemzeti versenyelőnyünk ebben a pillanatban, föltéve, hogy jól sáfárcodunk vele.¹⁵⁹

Ezt az előnyt pedig minél gyorsabban ki kell használni, mert többet nem fog előállni.

Magyarországon kétharmados többsége van a kormánykoalíciónak. Soha az életben, vagy legalábbis a mi életünkben még egyszer olyan helyzet, hogy olyan politikai csillogállás jöjjön létre, aminek eredményeképpen egy demokratikus választáson meg lehet szerezni a mandátumok több mint kétharmadát, aligha jön létre még egyszer. Ezért ez nem csak egy óriási siker a számunkra, hanem egy óriási politikai felelősség is.¹⁶⁰

Szabadság, nemzeti függetlenség

A két metafora azért kapcsolható össze, mert a nemzeti-polgári centrum kommunikációjában tendencia érzékelhető arra, hogy szabadság alatt elsősorban nemzeti függetlenséget értsenek. Orbán Viktor 2008-ban ezt mondja:

Valójában a fő baj az előző rendszerrel az volt, és ezért akartunk rendszerváltást, mert nem volt szabadság, és nem volt függetlenség. De nemcsak arról van szó, hogy a magyar nemzet számára nem volt szabadság és függetlenség, hanem az egyén szintjén, a mindennapi életben sem volt szabadság, és nem volt függetlenség.¹⁶¹

Amit itt érdekes, az a különbségtétel a szabadság és függetlenség két szintje között. A szónok azt feltételezi, hogy a hallgatóság szabadság és függetlenség alatt a nemzet szintjére gondol és nem az egyénire.

¹⁵⁸ Szombati Iáz. Magyar Nemzet, 2012. január 21. Lásd még például: Balhorog után. Magyar Nemzet, 2012. január 26.

¹⁵⁹ Orbán Viktor: Tárgyilagos és realista nemzetpolitikára van szükség. 2010. november 5.

¹⁶⁰ Orbán Viktor: Visszarántottuk az országot a szakadék széléről. 2011. április 7.

¹⁶¹ Orbán Viktor: Kormányozni nem tudnak, választani nem akarnak. 2008. december 13.

A megszólalók tudnak az egyéni szabadságjogok értelmében vett szabadságról is, de ezt leg-
alábbis kevésbé fontosnak tekintik a közösség érdekénél, illetve a szélesebb csoport, alapvetően
a nemzet, az ország szabadságánál.

Egyetlen bűnünk van: hogy a szabadságot az egyén, s nem a közösség szabadságaként
értelmeztük. Az individuum megvalósíthatja önmagát, s még akár úgy is érezheti, hogy
boldogságközeli állapotba jutott – ám ha nem ágyazódik be a generációk láncolatába,
mégoly fényesre csiszolt, hosszú és gazdag élete is hiábavaló és értéktelen.¹⁶²

A miniszterelnök egyik megszólalásakor, olyan időszakban, amikor a kormány a külfölddel
erősen konfliktusos helyzetben van, ezt mondja:

...óvatos volnék tekintetben, hogy meg merjük mondani, hogy mire van szüksége más
népeknek. A demokráciára is szükségük lehet, ezt senki sem vonja kétségbe, de az én
fölfogásomban a hangsúly a szabadságon van. Én azt gondolom, hogy a világon akkor
közelítünk leginkább a békességhez meg az együttéléshez, az egymás tiszteletét is ma-
gában foglaló együttéléshez, ha minden nép úgy érzi, hogy olyan formában szervezheti
meg az életét, ahol ő szabad, ahol szabadnak érzi magát, ezért mi mindig is a szabadság
hívei voltunk, a szabadság hívei maradunk mind a belpolitikában, mind a nemzetközi
politikában.¹⁶³

Ez újra az a gondolat, hogy a szabadság elsősorban önrendelkezést jelent. Vagyis nem egyéni
szabadságot, hanem inkább azt, hogy egy-egy ország úgy rendezhesse be az életét, ahogyan
akarja. Ez alighanem főleg arra vonatkozik, hogy Magyarország, pontosabban a magyar kor-
mány úgy intézkedhessék, ahogyan neki tetszik.

¹⁶² Csontos (2014): 75-76.

¹⁶³ Magyarország ki tud állni magáért és polgáraiért. 2011. április 4.

Hagyományos eszközök

Ide a hagyományos média, tehát a nyomtatott napi- és hetilapok tartoznak, továbbá az elektronikus média, vagyis a televízió- és rádiócsatornák. Hagyományos eszköznek tekinthetjük a különféle kormányzati kommunikációs eszközöket és fórumokat is.

A végén kezdve: mind a nemzeti-polgári centrumhoz tartozó pártoknak, mind pedig a 2010-ben hivatalba lépő kormánynak vannak szóvivői, és rendszeresen tartanak sajtótájékoztatót is, valamint adnak ki közleményeket. Az utóbbiakra jellemző, hogy időben nagyon gyorsan követik azt az eseményt, amelyikre reagálnak. Hagyománynak tekinthető, hogy Orbán Viktor miniszterelnökként minden héten az egyik reggel interjút ad a Kossuth rádióban. A sajtókapcsolatok terén újdonságot hoz Lázár János miniszterré válása 2014 nyarán. A Miniszterelnökséget vezető miniszter ugyanis hetente csütörtökön hosszú sajtótájékoztatókat tart, ahol az újságírók bármilyen kérdést feltehetnek, tehát nemcsak a kormányülésen éppen tárgyaltakkal kapcsolatban kérdezhetnek.

Nyomtatott sajtó

A nemzeti-polgári centrumnak 2015 elejéig jelentős baráti sajtó portfólióval van dolga. Ebbe a Magyar Nemzet és a Magyar Hírlap című napilap valamint a Heti Válasz és a Magyar Demokrata című hetilap tartozik. Ezek összesített példányszáma ugyanakkor messze elmarad a kormánykritikus nyomtatott sajtóé mögött. A helyzet még aránytalanabbá válik 2015 februárjától kezdve egészen az év őszéig, ugyanis a Simicska Lajos birtokában levő Magyar Nemzet és Heti Válasz a korábbinál kritikusabb hangot üt meg a kormánnyal, a kormánypártokkal és a politikaikkal szemben. Ősszel elindul a Magyar Idők című napilap, amelyik megpróbálja pótolni a Magyar Nemzetet, de ez a példányszámok tekintetében nem sikerül.

Külön említést érdemel a Heti Válasz. A hetilap egyértelműen a politikai közösség értelmiségi és általában is a képzetesebb részét célozza meg. Ez látszik a reklámokon, de például azon is, hogy a környezetvédelem ügyét fontosnak tekinti. A legérdekesebb sajátosság azonban, mely

mutatja a célközönségről gondoltakat, a távolságtartás, a jobboldal és általában a politikai folyamatok összetett képe. Jó példa a lapnak a 2014-es választási kampány idején készült interjúja Tellér Gyulával.¹⁶⁴ Ebben számos olyan kérdést is feltesznek a miniszterelnöki tanácsadónak, amellyel a baloldal illetve a kormánykritikus média szokta támadni a kormányt.

Rádiók és televíziók

A közszolgálati média messzemenően kormányt támogató műsort ad. Ebben elsősorban a Kossuth Rádió és különösen a 2015. március 15-én elindított M1 televíziós hírcsatorna jár az élen. 2015 elejéig a kormányt támogatja a kereskedelmi rádiók közül a Lánchíd Rádió, a kereskedelmi televíziók közül pedig a Hír Tv és az Echo Tv. A Hír Tv nemzetközileg is híressé válik 2006 őszén, mert az egyetlen televízió csatorna, amelyik egyenes adásban közvetíti az őszi beszéd nyilvánosságra kerülése nyomán zajló demonstrációkat és zavargásokat, beleértve az MTV székházának az ostromát is. A 2015-ös Simicska-Orbán szakítást követően a Hír Tv és a Lánchíd rádió fokozatosan eltávolodik a kormánypártoktól. Megnövekszik a fontossága velük szemben az Echo Tv-nek. Az Echo műsoraiban szerepelnek a nemzeti centrum olyan ismert alakjai, mint Bayer Zsolt, Bogár László¹⁶⁵ és Boros Imre.

A nemzeti-polgári centrum intézményes politikusai általában nem nyilatkoznak az általuk ellenzékinek tekintett médiumokban; például Orbán Viktor sosem ad interjút másutt, mint a politikai közösség mainstreamjének csatornáin. Néhány politikus azonban kivétel: Kósa Lajos, Csepregy Nándor és Gulyás Gergely viszonylag rendszeresen kapható egy-egy interjúra ott is.

Online csatornák

Mind a nemzeti-polgári centrumhoz tartozó pártok, mind a 2010-től hivatalban levő kormány, mind pedig a szimpatizáns média működtet online felületeket, elsősorban portálokat, de néme-lyek közösségi média profilokat is. Különösen fontos ezek közül Orbán Viktor facebook oldala, mely a maga többszázézes követői táborával messze több emberhez elérő csatorna, mint az utána következő politikusé.

¹⁶⁴ „Kilóg a méretes lóláb”. *Heti Válasz*, 2014. február 20.

¹⁶⁵ Bogár László az Echo tévé mellett számos egyéb csatornán tűnik fel az Ezo tévétől a Hajó Rádióig át a Jeladó Rádióig. Bogár 2014: 106-120 és 121-145. Sajnos, ezekről a rádiókról nem lehet semmit sem tudni, ugyanis az interneten már nem találhatók meg.

Érdeemes még megemlíteni a nemzeti-polgári centrumhoz sorolható a 2009 óta létező Mandiner.hu-t, 2013-ban alapított Pesti Srácokat, 2014-től az Origot, és a 2015-ben elindult 888.hu-t is. A Mandiner különösen érdekes, mivel egyáltalán nem csak a politikai közösséggel barátságosan foglalkozó sajtóanyagokból szemléz, szemben a többiekkel, amelyek kifejezetten és kizárólag a kormánypártokat szolgálják az anyagaikkal.

Konzultációk

A 2010-től hivatalban levő kormány felfejleszt néhány korábban is meglevő csatornát. Ilyen mindenekelőtt a nemzeti konzultációk sorozata. Folytat a Fidesz 2010 előtt is konzultációkat, de ezek kisebb kiterjedésűek, inkább csak a szakértőket és a közelről nagyon érintetteket vonják be a megbeszélés sorozatokba.

Például 2011 májusában így számol be Orbán Viktor az éppen futó konzultációkról:

41 konzultációt indítottunk meg. Ez jól mutatja, hogy mennyi ponton nyúltunk hozzá a szerintünk rosszul vagy egyáltalán nem működő szolgáltatásaihoz, intézményeihez, funkcióihoz a magyar államiságnak. A 41 konzultációból 17-et már le tudunk zárni. Tegnap éppen a romákkal zártunk le egy konzultációt, ami megállapodással végződött, és még fut 24 konzultáció. Ebből a 41 konzultációból 2 volt olyan, amit nemzetinek nevezünk, az egyik az alkotmányról szólt, ezt lezártuk, a másik pedig a Szociális Konzultáció, ami most fut. A többi, a maradék 39 gyakorlatilag mind rész-, ha úgy tetszik, szakmai konzultáció volt, illetve szakmai konzultáció, hiszen mind a mai napig zajlik.¹⁶⁶

A konzultációk közül kiemelkedik a nemzeti konzultációk műfaja, már csak azért is, mert ezek minden családhoz elérnek, és a megkeresettek 10-15%-a aktívan reagál.

A nemzeti konzultáció minden választókorú állampolgárnak személyre szólóan kiküldött kérdőívben ölt testet. A kérdőívhez válaszborítékot is mellékelnek, ezért ingyen feladható a postán. A kérdések egy-egy téma köré csoportosulnak: az alkotmányozás, a szociális kérdések, a gazdaság és a bevándorlás köré. Legalább három feleletválozatot kínál az ív, de az alkotmányozással kapcsolatos kérdéssor esetében nem egyszer négy közül lehet választani, sőt, az utolsó kérdés nyílt, vagyis bármilyen válasz adható, nemcsak az előre megadottak.

¹⁶⁶ Az erős önkormányzatok megmaradása mindannyiunk érdeke. 2011. május 21.

Amikor felmerül, hogy konzultáció helyett inkább népszavazást kellene tartani az új alkotmányról, a miniszterelnök ezt válaszolja:

... egy népszavazáskor annyi történik, hogy az emberek egy döntéssel, mindenfajta részletkérdésben való állásfoglalásra való tekintet nélkül... igent vagy nemet mondanak egy 60 oldalas dokumentumra. Egy nemzeti konzultációban pedig arra van lehetőség, hogy ez esetben tizenkét, illetve tizenhárom kérdésben részletesen elmondhassák, hogy azt a valamit kívánják vagy nem kívánják, akarják, vagy nem. Az én felfogásom szerint a nemzeti konzultáció érdemben vonja be az embereket az alkotmányozásba, míg a népszavazás kifejezetten távol tartja őket az érdemi részvétel lehetőségétől.¹⁶⁷

EGYÉB MODALITÁSOK

Tömegrendezvények

Mint legkésőbb a 2002-es két nagygyűlés óta mindig, a nemzeti-polgári centrum az ellenfeleinél sokkal sikeresebbnek mutatkozik tömegrendezvények szervezésében. Még olyan nagygyűléseken is többtízezen vesznek részt, amelyektől Orbán Viktor távol marad – ilyen az első Békement 2012 elején.

Az Aktor-fejezetben már említett Békemenet – a nevéhez híven – felvonulást jelent. A névben szereplő béke általában arra vonatkozik, hogy az egyes menetek meghirdetésére valamilyen ellenoldali békétlenség következtében kerül sor. Például a 2013 októberében lezajlott Békement apropója a baloldalnak egy olyan rendezvénye, melyen egy Orbán Viktort ábrázoló bábút vertek szét a részt vevők. A legelső Békemenet pedig a Magyarország, illetve Orbán Viktor és az Orbán-kormány elleni európai uniós hadjárat ellen mozdult meg, megvédendő a kormányt és személy szerint Orbán Viktort.¹⁶⁸ Az első Békemenet azért kelt jelentős érdeklődést, mert télvíz

¹⁶⁷ Az új alkotmány kivételesen erős alaptörvény lesz. 2011. március 28.

¹⁶⁸ Bayer Zsolt azt állítja, hogy Orbán Viktor szerint a 2012 eleji Békemenet mentette meg a kormányt attól, hogy az Európai Bizottság megbuktassa. A Békementről könyv is megjelenik. Békemenet a zsarolás ellen. Magyar Nemzet, 2012. október 19.

idején sikerül összehívni soktízezer résztvevőt, pedig – ahogy említettem – Orbán Viktor nem is jelenik meg.

Magyar Nemzet, 2013. április 11.

A Békementek hatalmas tömegét számtalanszor jelenítik meg fényképeken a nemzeti-polgári centrum nyilvánosságában.¹⁶⁹

Stílusok

A nemzeti-polgári centrum kommunikációjában sokféle stílust különböztethetünk meg. Ennek elsősorban az az oka, hogy Orbán Viktor, a közösség vezetője, törekszik és képes is arra, hogy mindig annak a közönségnek a stílusában szólaljon meg, amelyik előtt éppen beszél. Van olyan beszéde, amelyben a kedélyes embert halljuk népies kiszólásokkal és általános iskolai kötelező irodalomból vett idézetekkel.¹⁷⁰ Máskor nem közismert keresztény elemeket alkalmaz:

...kereszténynek lenni annyit tesz, mint virrasztónak lenni, vagyis mindig készen állni a megújulásra. A virrasztók dolga éberem várakozni, észrevenni, fölismerni a jeleket, cselekedni és teljesíteni a küldetésüket. Ez az advent üzenete is.¹⁷¹

¹⁶⁹ Lásd még például: Magyar Nemzet, 2014. március 27.

¹⁷⁰ Orbán Viktor: Ez a mi életünk, nem a kormány biznisze. 2008. március 3.

¹⁷¹ Orbán Viktor beszéde a KDNP választmányi ülésén. 2010. december 18.

Megint máshol az antropológiai alapokig ás le:

Ennek a liberális antropológiai képnek megvolt a kritikája már az elmúlt tizenöt-húsz esztendőben, elsősorban az angolszász konzervatív irodalomban, ahol bebizonyították, kifejtették, megokolták, hogy szabályok, korlátok és keretek nélkül kiáramló emberi képességek valójában veszélyesek, visszájára sülnek el, a világot nem javítják, hanem lerontják, ugyanis egy téves antropológiai kiindulópontot választanak.¹⁷²

A stiláris sokszínűség közepette néhány sűrűbben alkalmazott stílust külön is kiemelek.

Aktivizmus, voluntarizmus

Orbán Viktor rendszeresen hirdeti azt, hogy ami nem nő, az csökken, ami nem mozdít előre, az gátol.

Ami nem használ, az árt. Ami nem visz előre, az visszahúz. Ha tetszik ez, ha nem, tisztelt Hölgyeim és Uraim, ma ez a helyzet Európában.¹⁷³

A 2011-es évértékelőben ezt mondja:

a világerők és a történelmi eleve elrendelés helyett csak a mi közös akaratunk, a mi közös kitartásunk, az elszántságunk és a munkába vetett hitünk adja mögé a fedezetet. Az igazi fedezetet, az igazi biztosítékot és garanciát az a sok millió személyes döntés adja, hogy ezt most végig fogjuk csinálni.¹⁷⁴

Ezt annak ellenében mondja, hogy a marxizmus hajlamos volt nagy törvényszerűségekben gondolkodni, amely törvényszerűségek mintegy az emberek akarata ellenére vitték el a társadalmat valahová. Ő viszont úgy gondolja, hogy a társadalomnak nincsen előre kijelölt célja, vagy ha van ilyen, akkor azért, mert maguk az emberek dolgoznak a saját és a közös terv végrehajtásán. Vagyis abból, hogy hová jutunk majd, csak annyit lehet előre tudni, hogy mi magunk éppen most merre akarunk haladni.

¹⁷² Erkölcsi hiányosságokra vezethető vissza a válság. 2009. január 5.

¹⁷³ A megújulás költségvetése. 2010. november 15.

¹⁷⁴ 2011 a megújulás, 2012 az elrugaszkodás éve lesz. 2011. február 7.

Emelkedett stílus

Orbán Viktor nem fél említeni Istent a beszédeiben. *Soli Deo Gloria* – egyedül Istené a dicsőség! – zárja nem egy beszédét.¹⁷⁵

Tereket is hajlamos szakralizálni: például a Kossuth teret. Ez a 2010-es miniszterelnöki eskütételt követő beszédében is tetten érhető. Mi, Kossuth tériek, mondja, merthogy azon a téren történtek a „közösség” életében fontos dolgok: 2002-ben az emlékezetes nagygyűlés, 2006 tavaszán egy másik, aztán a kordonbontás 2007 februárjában.

Szövegek szakralizálására is sor kerül ebben a beszédben. Orbán Viktor felidézi, hogy mit mondott 2002-ben és 2006-ban; ezek mind olyan szövegeket, amelyek máig és a jövőben is érvényesek. Ez tehát legkésőbb 2002 óta ugyanaz a közösség, melyet szakrális elemek is összetartanak.

Sport és katonai nyelv

Miközben az Orbán (2007) íve katonai, hiszen az 1848-as honvédek zászlójának a metaforájára épül, tele van sporthasonlatokkal is. Magyarország erős csapattá kell, hogy váljék.

Az erős csapat összetart. A csapat tagjai összetartanak az öltözőben, az edzésen és a mérkőzésen. Segítik azt, aki épp gyengébb formában van, meghallgatják egymás véleményét, vigyáznak egymásra, egymás értékeire, felelősséget vállalnak egymásért, biztatják egymást, örülnek egymás sikereinek.

De a harci és sportkifejezések másutt is minduntalan felbukkannak; így tör ki először, tehát még 2010 előtt, küzdelem az elittel, később az IMF-fel és az Európai Bizottsággal, az utóbbival például a rezsiharc formájában, ezért kell felállítani bérkommandót és a rezsikommandót is.

Apokaliptikus stílus

Maga Orbán Viktor utal arra, hogy bizonyos megszólalók apokaliptizisként hajlamosak láttatni a világ és azon belül Magyarország kilátásait vagy inkább kilátástalanságát.¹⁷⁶ Alighanem olyan szövegekre gondol, mint amilyenek például Bogár Lászlónál olvashatók:

¹⁷⁵ Lásd például: Orbán Viktor letette miniszterelnöki esküjét. 2010. május 29.

¹⁷⁶ Orbán Viktor: Kiegészítő baloldal, tetterős jobboldal. 2008. október 8.

a lényeg a lejtő, tehát, hogy napról napra, sőt most már óráról órára süllyed folyamatosan a magyar társadalom mentális, morális, spirituális állapotának szintje, és egyre gyorsuló ütemben száguldunk lefelé az önmegsemmisítésbe vezető meredélyen, a teljes társadalmi reprodukciós katasztrófa, valamiféle végítélet felé.¹⁷⁷

Felindult stílus

A stílus alkalmazóinak iskolapéldája Bayer Zsolt. Írásainak, de akár televíziós megszólalásainak is gyakori velejárója az érzelmi túlfűtöttség, ami a sajtóban szokatlan, néha durva szóválasztásokhoz vezet.

Azért az iszonyatért, amit ezek a vadállatok – *Rákosi, Gerő, Farkas, Révai* és a többiek – rászabadítottak Magyarországra, a nyilasokból lett ávós rohadékok szadizmusáért már-már nevetséges semmiségnek tekinthető a Köztársaság téri népharag megnyilvánulása.¹⁷⁸

Különösen nagy port ver fel az olaszliszkai lincselésről írott cikke, melyben a tettet elkövető cigányokat többször is állatoknak nevezi.¹⁷⁹

Önirónia

Orbán Viktor rendszeresen ironizál saját magán. Például az életkorán: „Mi is voltunk fiatalok, ha ez már nem látszik is meg mindannyiunkon.”¹⁸⁰

Egy másik hely:

Ugye, mindannyian tudjuk, hogy egy válságkorszakban élünk. Egy ilyen mondattal kezdeni egy előadást a biztos unalom első számú feltételének való eleget tételt jelent.¹⁸¹

Különösen önironikus a következő:

[Ezt] a meghívást nem volt könnyű elfogadni. Egy fogorvossal találkozni is nehéz dolog, ilyen sokkal pedig végképp. Ráadásul az én szakmámnak is van néhány alaptörvénye éppúgy, mint az Önök szakmájának. A két legfontosabb alaptörvény a bátorság és

¹⁷⁷ Rendszerkritika. *Magyar Nemzet*, 2006. szeptember 20.

¹⁷⁸ Történelmi lecke Hegyi Gyulának. *Magyar Nemzet*, 2006. november 3.

¹⁷⁹ Cigányliszka. *Magyar Nemzet*, 2006. október 17.

¹⁸⁰ Orbán (2007): 72.

¹⁸¹ Emberiség, Közép-Európa, Magyarország. 2008. november 21.

az, hogy mindig küzdeni kell a legnehezebb helyzetekben is. Ezzel szemben, amikor fogorvossal találkozom, bátorság helyett félek, amikor beülök a székbe, akkor megadom magam. Ráadásul látom, hogy itt persze most elegáns öltönyök és kiskosztümök gazdáival van dolgom, de ez engem nem téveszt meg, mert én tudom, hogy valójában Önök injekciós tűket és fúrókat szorongatnak a kabátjuk alatt.¹⁸²

További verbális modalitások

Eszmei alapozás

Orbán Viktor 2007-ben könyvet jelentet meg a politikai elveiről. A könyv nem pártprogram, nem választási program. Nincsenek benne akárcsak elnagyolt szakpolitikai javaslatok sem.

Kétségtelen tény, a jobboldal évek óta visszatérő problémája, hogy nem tudja politikai küldetését mindenki számára világosan és meggyőzően kifejtteni. De ennek oka nem a küldetés hiány. Sokkal inkább az – túl a politikai nyilvánosság torz arányain –, hogy a jelenleg uralkodó axiómarendszerben a jobboldal nem tudja, nincs is esélye hitelesen megfogalmazni a küldetését. És ez így is marad mindaddig, amíg egy régi és hamis, az ellenfél által felállított elvrendszerben próbálja ezt megtenni. Nem járhat másképpen, mint az a fizikus, aki a newtoni rendszerben próbálja megmagyarázni, mi a kvantum.

Új, korszerű értelmezési keretekre van szükség, amelyek közt képesek leszünk az emberek számára világossá tenni politikánkat.¹⁸³

A pártelnök tehát paradigmaváltást hirdet, ugyanakkor érzékelteti, hogy ennek megfelelően nagyon másképpen kell gondolkodni, mint az eddig bevettnek, kanonizáltnak tekintett világnézet teszi.

A könyvben itt-ott jól érzékelhető a karizmatikus vezető hangütése. Például a kiindulópontja az, hogy van valahol egy másik Magyarország. Van egy létező is, de ez nem az igazi, mert például gyenge. Van viszont egy másik, egy erős, amelyik a lelkekben él, és megvalósítható. Ugyanakkor a szerző elutasítja az utópikus gondolkodást, mely a baloldalra, a marxizmusra jellemző. Az utópikus gondolkodás akár erőszakkal is meg akar valósítani valamit, ami csak az ideológiákban, egy szűk kör gondolkodásában él, de nem a nép, az emberek lelkében. Ebből

¹⁸² Kitörési pont lehet a fogászati turizmus. 2011. április 21.

¹⁸³ Orbán (2007): 8.

aztán olyan realitás lesz, amelyik elviselhetetlen, például azért, mert működésképtelen. Ez utóbbi realitással szemben létezik, és pedig az emberek lelkében – az igazi valóság, amelyet tehát nem egy kisebbség talál ki, hanem maga a nép szeretné megvalósulni látni.

Személyesség

Mint látszik, Orbán Viktor gyakran beszél saját magáról, a döntéseiről, személyes tapasztalatairól. Például egy meglepő vallomás, melyet fiatalok előtt tesz:

Mi tudjuk, hogy csábító és vonzó a pillanat öröme, sőt, higgyétek el, ismerjük a pillanat eksztatikus örömeit is.¹⁸⁴

Legalább kétszer elmeséli azt az élményét, amikor, még 1990 előtt, Nyugaton járva felmerült benne a kérdés, hogy vajon haza akar-e jönni. Ez a vallomás meglehetősen merésznek mondható egy olyan politikusnak a részéről, aki az imázsa szerint nacionalista, de legalábbis megingathatatlan patrióta.¹⁸⁵ 2007-es könyvének pedig a teljes utolsó fejezete önvallomás arról, miért lett belőle politikus.

Narrativizálási hajlam

Ez a megnevezés azokra a gesztusokra vonatkozik, amikor a nemzeti-polgári centrum kommunikátorai képesek bármilyen eseményt vagy politikai és kormányzati szándékot valamilyen nagyobb narratívába beilleszteni. Például az adórendszerrel kapcsolatban Orbán Viktor ezt mondja:

az adórendszer az egymásba vetett bizalom legfontosabb gazdasági megjelenése. Az egymásba vetett bizalom megerősítése kulcskérdése a nemzeti egység fönntartásának, ami pedig a legfontosabb erőforrása a megújulásnak. Mindezt úgy teszi – mármint a költségvetés –, hogy a rendszerváltoztatás óta a valaha volt legalacsonyabb és legegyszerűbb adózást teremt meg, és így választ ad a mindenki által föltett és ezért talán legfontosabb kérdésre: megéri-e dolgozni? A költségvetés válasza így hangzik: igen, megéri.¹⁸⁶

¹⁸⁴ Orbán (2007): 72.

¹⁸⁵ A megújulás reménységei a sikeres magyar fiatalok. 2011. január 13.

¹⁸⁶ A megújulás költségvetése. 2010. november 15.

Látjuk, hogy az adórendszer nem egyszerűen annak a módja, ahogyan az állam jövedelmekhez jut. Nem az a fontos, hogy meglesz-e az adókból várt bevétel, hanem az, hogy az adórendszer is ugyanakkor, tudniillik a nemzeti együttműködés rendszerének a része, hiszen ez a bizalomra épül, és azt építi, az adórendszer is a bizalomra épül, tehát magasabb értelme van, mint a pusztán állami bevételszerzés.

Nem sokkal később viszont azoknak a számára is megvilágítja az új adórendszer megfelelőségét, akiket a fennkölt értelem nem mozdít meg. Ezt mondja:

Az adózás leegyszerűsödik, lassan egy sörálátéten elfér a személyijövedelemadó-bevallás, és családbarát lesz, mert figyelembe veszi az eltartott gyermekek számát.¹⁸⁷

Ez a szövegrész a sörálátét metaforájával egyben kellően vonzó a média és az odafigyelő állampolgárok számára ahhoz, hogy később sokat emlegessék: évekig cikkeznek aztán arról, hogy vajon tényleg sörálátét méretű-e az adóbevallás.¹⁸⁸

Látványvilág

A közösség vezető politikusai

Amennyiben az állampolgár maga elé idézi a Fidesz és általában a jobboldali, a nemzeti centrum politikai közösség képét, akkor alighanem néhány politikus jelenik meg a szeme előtt: csupa negyvenes-ötvenes, esetleg annál fiatalabb férfi, nők elvétve. Ugyanaz a férficsoport dominálja tehát a látványt, amelyikkel már 1990 óta azonosnak tűnik a Fidesz, utóbb pedig, a KDNP állócsillagaival (Semjén Zsolt, Harrach Péter), a jobbközép vagy a nemzeti centrum. Ezek a férfiak persze megöszültek, némelyik meg is hízott, öltönyt hordanak és szigorúan beszélnék.

Ugyanakkor láthatóan van mozgás a második vonalban: új, fiatal arcok tűnnek fel, köztük néhány nő is. Navracsics Tibort a tizenkét évvel fiatalabb Lázár János váltja fel, Martonyi Jánost a sokkal fiatalabb Szijjártó Péter. Emelkedőben van Gulyás Gergely és Rétvári Bence, a szociális ügyek okán sokat szerepel Novák Katalin, és a sport ügyekért felelős államtitkár, Szabó Tünde.

¹⁸⁷ A megújulás költségvetése. 2010. november 15.

¹⁸⁸ Lásd például: Tíz „sörálátétet” küldtek az adóhatóságnak. Népszabadság, 2012. január 23. Adóban versenyzünk. Népszava, 2018. április 21.

Orbán Viktor

A politikai kommunikáció látványvilágát is a pártelnök uralja. Egy jellemző példa: az MTA Természettudományi Központjának az átadásáról szóló képanyag¹⁸⁹ nagy része, a húsból tizennégy Orbán Viktort mutatja vagy egyedül, vagy másokkal, de centrális helyzetben. Több fényképen egyszerűen csak a beszéde közben látjuk.

Orbán Viktor testileg igen feltűnő változáson megy át, elsősorban a miniszterelnöki időszakában. Bogár László 2013-ban a megelőző tíz évre visszatekintve ezt írja a „Fejedelemlről”, vagyis Orbán Viktorról:

... kétségtelen, hogy ez alatt az egyetlen évtized alatt mintha két-három évtized múlt volna el felette. Egész fizikai megjelenése, őszülő haja, mélyülő ráncai, egyre kezelhetlenebbnek látszó túlsúlya drámai módon jelzi azt az iszonyú nyomást, amit nemcsak elviselnie kell, de közben e pusztító erőkkel szemben intenzíven cselekedni is.¹⁹⁰

Bármi legyen is a mélyebb oka annak, ahogyan és amilyen mértékben Orbán Viktor teste megváltozik, az őszülés, a ráncosodás, a megtestesedés bizvást minősíthető olyan szemiotikai erőforrásnak, amelyik nagyon is illeszkedik az ötven körüli férfiak szokásszerű vizualitásába Európa legelhízottabb országában¹⁹¹, ahol továbbá sem a botox, sem a hajfestés nem szokásos a férfiak körében. Azért is érdemes ezt leszögezni, mert húsz évvel korábban, 1990 után a Fidesz vezérkara komoly változást vállalt mind az öltözködés, mind a haj- és szakállviselet, mind pedig a beszédsebesség területén, és pedig azért, mert érzékelték, hogy ennek révén növelhető a társadalmi elfogadottságuk, a politikai hatékonyságuk. Magyarán: a testükkel, mint jel együttessel való ilyesfajta gazdálkodás gondolata és szándéka valószínűleg a későbbiekben sem idegen a politikai közösség vezetőitől és magától Orbán Viktortól.

A testi jelek menedzsmentjének fontosságára utal még legalább két elem a 2006-tal kezdődő időszakban. Az egyik Kövér László Gyurcsány Ferenc elleni tiltakozásának a mikéntje, tudniillik, hogy addig nem vágatja a haját, amíg Gyurcsány Ferenc a miniszterelnök. A másik pedig Németh Szilárd magas pozícióba emelése és sűrű jelenléte a nyilvánosságban. Németh Szilárd a fiziognómiájával tökéletes a Magyar Birkózó Szövetség élén,¹⁹² és valóban beleillik abba a

¹⁸⁹ Az MTA Természettudományi Kutatóközpont új épületének átadása, 2013. november 15.
<http://archiv.fidesz.hu/index.php?Rovat=10032>

¹⁹⁰ Bogár (2013b): 254.

¹⁹¹ Magyarország Európa legkövérebb országa. Index, 2018. május 19.

¹⁹² <https://www.birkoszov.hu/index.php?menu=6>

látványvilágba, vizuális környezetbe, amelyik a rezicsökkentést leginkább jó szívvvel fogadó állampolgárok számára otthonos, ismerős. Ha úgy tetszik, egy szemiotikai erőforrásként funkcionáló politikai konstrukció is megtestesíti a nemzeti-polgári centrum és a szegény emberek szövetségének ügyét.

A nemzeti-polgári centrum médiája sokat tesz azért, hogy reményt sugalljon a nehéz időkben, fakadjon ez a nehézség akár a baloldali kormányzás kártéteményeiből, akár az ország rendezetlenségének nem könnyű feladatából. Ennek a biztatásnak az egyik eszköze láthatólag Orbán Viktor mosolygós ábrázolása. Az ilyen képeken a pártelnök nem önfeledten kacag, mint ahogyan Gyurcsány Ferencet szeretik ábrázolni, hanem inkább magabiztosan nevet.

Magyar Nemzet, 2009. május 18.

Magyar Nemzet, 2010. szeptember 13.

A Magyar Nemzet néha ironikusan is ábrázolja a miniszterelnököt. Az alábbi a napilap 2010. szeptember 8-i számának a címlapi képe.

A képfelirat: Vége az emberek feje feletti kormányzás politikájának

ÖSSZEGZÉS

A nemzeti-polgári centrum elnevezésű szemiotikai konfiguráció legfontosabb kommunikációs tulajdonsága a saját magának a politikai tér centrumába pozícionált volta, éspedig úgy, hogy ezáltal a politikai tér természete is megváltozik. Már nem az a helyzet, hogy a jobboldal és a baloldal nagyjából azonos súlyú, legfeljebb egy időre az egyik szerzi meg a parlamenti többséget. Most a korábban jobboldalnak nevezett fél tartósan lefedi a tér felét-kétharmadát, és tőle nemcsak balra, hanem jobbra is található parlamenti politikai erő, sőt, van, amelyik úgy van a középben, hogy mégsem esik egybe a kormánypártokkal. Ilyen formán a magyar politikai tér metaforikusan két vagy háromdimenziósnak érződik, ahol tehát inkább ügyek és nem koherens profilok helyezik el a szervezeteket a centrum körül, és nem pusztán csak a két oldalán. A nemzeti-polgári centrum azonosítja magát a közakarattal, és ezt az identitást a közvetlen demokrácia különféle eszközeivel erősíti és támasztja alá.

A konfigurációt képező ügyek és diskurzusok azt sugallják, hogy a magyar társadalom általában, a magyar politika és gazdaság azon belül radikális átalakításra szorul. A magyar világ egyfajta újraalapítása vált az 1990 óta eltelt zavaros húsz év után elkerülhetetlenné. Ezért az előbb valós, de még ellenzéki helyzetben levő többséggé, majd kormányerővé váló politikai közösség az élet minden területének az átalakítására, felszabadítására törekvőnek mutatja magát. Minthogy pedig az ország válsághelyzetbe jutása annak a bizonyítéka, hogy a rendszerváltás óta felállított intézmények nem képesek ellátni a feladatukat, ezért új intézményeket kell létrehozni, amihez többek között alkotmányozni kell, ami valóban újrateremtés.

Az átmeneti időszakban pedig, amíg az intézmények kiépülnek és az új rendszer konszolidálódik, arra van szükség, hogy az egyedül a nemzeti-polgári centrum közösségében meglevő kiemelkedő politikai vezető, az ő kormánya és a nép között élő, sűrű politikai kommunikációs kapcsolat, interakció jöjjön létre. Erre a kapcsolatra pedig hosszabb távon is szükség lesz, mert a politikusok dolga nem az uralkodás, hanem a közösség szervezése.

Dokumentumok

- Bogár László (2011) *Bogár-gyűjtemény*. Kairosz Kiadó.
- Bogár László (2012) *Globalobüntiben*. Kairosz Kiadó.
- Bogár László (2013a) *Globális örvénylések*. Kairosz Kiadó.
- Bogár László (2013b) *Háttérképek*. Kairosz Kiadó.
- Bogár László (2014) *Tékozló ország*. Kairosz Kiadó.
- Boros Imre (2014) *Árulkodó háttérképek pénzügyekről*. Kairosz Kiadó.
- Boros Imre (2015) *Nemzeti szemléletű olvasókönyv, I – II*. Kairosz Kiadó.
- Burger Barna (2010) *Orbán Viktor. Egy kampány krónikája*. Demax Művek.
- Csontos János (2014) *Karnevál. (Tárcák, 2011-2014)*. Magyar Nemzet, Budapest.
- Fricz Tamás (2006) *Talán mégsem következmények nélküli ország*. Kairosz Kiadó, Budapest.
- Fricz Tamás (2007) *...És mégis következmények nélküli ország?* Kairosz Kiadó, Budapest.
- Fricz Tamás (2010) *Következményekkel vagy következmények nélkül?* Kairosz Kiadó, Budapest.
- Fricz Tamás (2012) *Veszélyes Magyarország*. Kairosz Kiadó, Budapest.
- Orbán Viktor (2010) *Rengéshullámok. Beszédok, írások, 2009-2010*. Helikon.
- Semjén Zsolt (2013) *Két pogány közt*. Barankovics Alapítvány, Budapest.
- Solymosi Frigyes (2009) *Valóban ezt akartuk? Egy elkötelezett konzervatív vívódásai*. Mundus Magyar Egyetemi Kiadó.
- Szentmihályi Szabó Péter (2013) *Legjobb sarkosan fogalmazni. Politikai napló 2008-2012*. Agroinform Kiadó, Budapest.
- Tóth Gy. László (2009) *A hallgatás csendje. A kleptokrácia birodalmában*. Kairosz, Budapest.
- Tóth Gy. László (2013) *Nyílt vizeken*. Kiskapu, Budapest.

A BALOLDALI/DEMOKRATIKUS ELLENZÉKI POLITIKAI KÖZÖSSÉG POLITIKAI KOMMUNIKÁCIÓJA

Bene Márton

Az alábbi tanulmány a baloldali/demokratikus ellenzéki politikai közösség 2006 és 2015 közötti politikai kommunikációjában használt szemiotikai erőforrásokat mutatja be. A harmadik korszakban a baloldali közösség jelentős átalakuláson ment keresztül: a második korszak egyik legnagyobb politikai közössége folyamatosan zsugorodott, ezzel párhuzamosan pedig megin-
dult a határai újra megvonása is. Az első két korszak baloldali közössége elveszítette a magyar politikai életben betöltött domináns pozícióját, és 2010 után fokozatosan az úgynevezett „de-
mokratikus ellenzékké” alakult át. A politikai kommunikáció vizsgálata rávilágít az átalakulás kommunikációs aspektusaira, a feltárt szemiotikai erőforrások megmutatják a változás és a fo-
lyamatosság dinamikáját is, továbbá kirajzolódnak azok az erőforrások is, amelyek elősegítet-
ték a folyamatos alakulásban lévő közösség integrációját, és azok is, amelyek belülről tagolták a közösséget.

A tanulmányban tehát időben egymást váltó két közösségről lesz szó: a baloldalról és a demok-
ratikus ellenzékről. Az előbbi eltűnése 2006 után indul meg, az utóbbi létrejötte pedig 2014-re,
a választási összefogással teljesedik ki. A köztes időszakot a közösség képlékeny határaival
kapcsolatos diszkurzív és nem diszkurzív küzdelem jellemzi. A bizonytalan határok miatt a
közösség elnevezése nem magától értetődő a különböző időpontokban. A baloldal öndefiníció
már a korszak elejétől háttérbe szorul némileg, de a korszak végéig sem tűnik el teljesen. 2010
után azonban a használt szemiotikai erőforrások már a baloldalinál jóval tágabb közösséget
fognak át, ezért indokolt a név megváltoztatásával is érzékeltetni az átalakulást. A tanulmány-
ban az egyszerűség kedvéért a 2010 előtti időszakra a „baloldali politikai közösség” megneve-
zést, a 2010 utánira pedig a „demokratikus ellenzéki közösség” megnevezést fogom használni.
Fontos azonban szem előtt tartani, hogy a határok fokozatosan és folyamatosan módosultak, s
ebben a 2010-es választások fontos mérföldkőnek számítanak ugyan, de a két közösséget nem
választják el élesen egymástól.

A „demokratikus ellenzék” elnevezés azért tűnik elfogadhatónak, mert a szereplők maguk is
használják ezt önmaguk meghatározására, továbbá kifejezi, hogy hol húzzák meg az ambicio-
nált, a létrehozni vágyott közösség határait. Eszerint azok tartoznak ide, akik mind 2010 utáni,

antidemokratikusnak ítélt politikai berendezkedést, mind a szintén antidemokratikusnak tartott nemzeti radikálisokat elutasítják. A fogalom által ambicionált közösség határai azonban nem esnek egybe a gyakorlatban létrejövőével: az LMP által fémjelzett erők jelentős része ugyanis nem fogadja el ezt a határkijelölést, és bár számos szemiotikai erőforrásban osztoznak a „demokratikus ellenzék” többi szereplőjével, magukat nem tekintik a közösség részének, és nem is használják a felkínált címkét. Az ambicionált és a valós közösség határainak eltérése ellenére a szereplők által az önmeghatározásra gyakran alkalmazott „demokratikus ellenzék” címkéje tűnik a leginkább alkalmasnak az átalakuló közösség megragadására.

A korszak kezdőpontjaként az őszödi beszéd nyilvánosságra kerülését határoztuk meg. Ez a kezdőpont különösen jól illeszkedik a baloldali/demokratikus ellenzéki közösség kommunikációjának történetéhez, mert a beszéd sok tekintetben mérföldkövet jelent. A tanulmányból láthatóvá válik, hogy a baloldalnak a korszak alatti kommunikációjában jelen lévő szemiotikai erőforrások jelentős része kapcsolatban áll az őszödi beszéd egyes elemeivel. Őszöd hatása tehát nem csak a politikatörténetre, hanem a politikai kommunikáció történetére is jelentős hatást gyakorolt. Ugyanakkor a harmadik korszakban használt számos szemiotikai erőforrás előzménye a baloldal első és második korszakának kommunikációjára nyúlik vissza, a rendszerváltás óta jellemző kommunikáció több eleme is fontos szerepet játszik a harmadik korszak kommunikációjában. A tanulmányban ezért többször utalok a közösség első és második korszakának kommunikációjára, az előzmények részletes kifejtésére azonban terjedelmi okokból nem nyílik lehetőségem. Ezekben az esetekben megállapításaim az előző két korszakról írt tanulmányok eredményeire támaszkodnak¹, az előzmények azok segítségével bővebben megismerhetők.

¹ Bene Márton – Bata Attila (2016): A baloldali politikai közösség kommunikációja (1990-1997). In: Kiss Balázs (szerk.): Politikai kommunikáció Magyarországon, 1990-1997. Tanulmányok egy korszak kommunikációs jellegzetességeiről. MTA TK Politikatudományi Intézet, Budapest. 181-230. pp.; Bene Márton – Bata Attila (2017): A baloldali politikai közösség kommunikációja I. Aktorkonstrukciók. In: Kiss Balázs (szerk.): A polarizáció évei: Politikai kommunikáció Magyarországon, 1997 - 2006. Budapest: MTA TK Politikatudományi Intézet, 2017. pp. 57-116.; Bene Márton – Bata Attila (2017): A baloldali politikai közösség kommunikációja II. Diskurzusok, ügyek, csatornák és egyéb modalitások In: Kiss Balázs (szerk.): A polarizáció évei: Politikai kommunikáció Magyarországon, 1997 - 2006. Budapest: MTA TK Politikatudományi Intézet, 2017. pp. 117-189.

AKTOROK

A baloldali/demokratikus ellenzéki politikai közösség

Elsőként lássuk, hogy a közösség miként konstruálja meg saját magát! Ez azért is fontos, mert 2010 után a korábbi baloldali közösség határainak újra meghúzása, és az ezzel összefüggő technikai, stratégiai kérdések állnak a kommunikáció középpontjában.

A közösség baloldali öndefiníciója már 2006 után is gyakran megkérdőjeleződik, a kormányok baloldalisága, illetve a közösség belső töredezettsége, ideológiai sokszínűsége is sokszor téma a nyilvánosságban. Egyes megszólalók sürgetik a baloldali identitás megerősítését, érvényre juttatását a közösség politikájában, elsősorban a kormány munkájában. Szili Katalin 2007 februárjában „Muszáj baloldalinak lennünk”² címmel publicisztikát jelentet meg a Népszavában, a cikkekre 16 válaszcikk érkezik. Ez jól jelzi, hogy az önmeghatározás kérdése a közösség meghatározó szereplői számára is nagy fontossággal bír. Gyurcsány Ferenc 2004-es, szintén nagy vitát kiváltó „Merjünk baloldaliak lenni!” című írására rímelő Szili-tanulmányt azonban sokan éppen azért bírálják, mert tartalmilag nem kínál valódi alternatívát az aktuális helyzetre. Sokan amellet érvelnek, hogy a jelentkező kihívásokra, az államháztartás egyensúlyára, a strukturális reformokra, majd a 2008-tól berobbanó válság kérdéseire az ideológiai és különösen a hagyományos baloldali válaszok aligha alkalmazhatóak. Veress János pénzügyminiszter például a vitában arról ír, hogy

[...] sem az MSZP, sem pedig a kormány (egyébként semmilyen kormány) nem eshet abba a hibába, hogy elvont eszmények és a realitásoktól elszakadt vágyak alapján kormányozza az ország hajóját a makrogazdasági követelmények Szüksége és a társadalmi feszültségek Kharübdise között.³

A baloldali öndefiníció tehát 2006 után a kormányzati politikát uraló ügyek és gyakorlatok miatt egyre inkább visszaszorul, de a körülötte fel-fellángoló viták is mutatják, hogy el nem tűnt, a közösség egy része továbbra is a baloldaliság ideológiai alapjain fogalmazza meg magát.

A baloldali öndefiníció fakulásával vagy visszahúzódásával párhuzamosan egyre több szó esik 2006 után a közösség határainak újrafogalmazásáról. A demokráciavédő diskurzus élesedésével

² Szili Katalin: Muszáj baloldalinak lennünk! Népszava, 2007. február 23.

³ Dr. Veress János: Baloldaliság és kormányzati cselekvés. Népszava, 2007. április 30.

párhuzamosan többször is megjelenik a fentebb már idézett gondolat, miszerint a politikai törésvonal immár a demokrácia védői és az azt veszélyeztetők között húzódik. Ennek értelmében az SZDSZ, sőt az MDF is gyakran egyfajta demokráciavédő politikai együttes részeként jelenik meg, és ennek jegyében gyakorol a közösség nyilvánossága jelentős nyomást a 2010-es választások második fordulójára előtt a frissen alakult LMP-re annak érdekében, hogy mutasson hajlandóságot az MSZP-vel való választókerületi koordinációra.

2010 után a közösség meghatározása és a törésvonalak körüli polémiák, valamint az ehhez kapcsolódó technikai, stratégiai és gyakorlati lépések válnak az egyik elsőrendű témává. Többen is elkezdik a demokratikus ellenzék fogalmát alkalmazni a formálódó vagy kívánt politikai közösség leírására. A koncepció lényege, hogy az Orbán-rezsim veszélyezteti a demokráciát, sőt, már súlyos károkat is okozott, ezért az ezt elutasító politikai szereplőknek ideológiától, szimpátiától és politikai múlttól függetlenül össze kell fogniuk, hogy véget vessenek Orbán Viktor és a NER hatalmának. A fogalom „demokratikus” jelzője azonban megőrzött egy ideológiai korlátot, ezzel együtt pozitív azonosulási pontot is a közösség identitása számára: nem a NER megbuktatása az egyetlen cél, a demokratikus önazonosság megőrzése is fontos, ezért a nem demokratikusként megkonstruált Jobbikkal még akkor sem képzelhető el az együttműködés, ha ez szükséges lenne az elsődleges cél eléréséhez. Ezt jól mutatja, hogy amikor 2011-ben az akkor még LMP-s Karácsony Gergely felveti a csak a NER leváltására létrehozandó, a Jobbikkal is koordináló „technikai koalíció” gondolatát, ez élénk elutasításába ütközik.

A közösség jelentős része elfogadja az önmeghatározásnak az ideológiai különbségeket a demokráciavédelem célja alá rendelő elemét. A politikai elit legfontosabb szereplői és a civil szervezetek is rendszeresen hangoztatják: konzervatív, liberális és baloldali gondolkodású embereknek közösen kell fellépniük, egységes politikai erőként kell megszerveződniük, amennyiben egyet tudnak érteni abban, hogy Orbán Viktort és a NER-t el kell távolítani a hatalomból. Ennek jegyében például 2012-es visszatérésekor Bajnai Gordon a Milla rendezvényén „új politikai közép”-ről beszél:

Akkor ott álltam, ebben a sokszínű sokaságban: demokraták és hazafiak között – ennyit tudtam a mellettem állókról. Azt nem, hogy miben hisznek, kire szavaznak. De azt igen, hogy jogállamban akarnak élni és szeretik a hazájukat. Ennyi elég volt akkor és ennyi elég most is. (...) Új politikai közép kell, amely elég erős ahhoz, hogy kiszorítsa életünkben az olyan hatalmat, amely a nemzet megosztására épül. Új politikai közép, amely

rendkívül sokféle, de egyvalamiben mégis azonos. Abban, hogy alapvetően elzárkózik a szélsőség erőtől.⁴

Az ideológiai hovatartozás eljelentéktelenítésének egyik fontos szemiotikai erőforrását adja a Fideszből kiábrándult ismert jobboldali értelmiségek közösségen belüli kitüntetett pozíciója. Mellár Tamás, Bod Péter Ákos, Chikán Attila és Ángyán József a közösség nyilvánosságának rendszeres és elismert szereplőivé válnak.

A politikai múlt és a múlthoz fűződő viszony vitatott eleme marad a demokratikus ellenzék elképzelt közössége identitásának. A politikai társadalomban felrajzolt demokratikus – nem demokratikus törésvonalat ugyanis keresztül metszi a másik kitüntetett diskurzus, a korszakváltás igénye által megtestesített törésvonal. A közösség jelentős része szerint ugyanis nem csak meg kell védeni a demokráciát Orbán Viktortól, hanem biztosítani kellene azt is, hogy ne ismétlődhessék meg a korábbi korszak politikája, ne térhessen vissza a korábbi elit a hatalomba. A két törésvonal metszéspontja miatt folyamatosan kérdőjelek övezik a demokratikus ellenzék közösségének határait, és az időszak egyik legtöbbször vitatott kérdése e határok meghatározásához kapcsolódik: a 2010 előtti korszakhoz kötődő aktorok (Gyurcsány Ferenc, Mesterházy Attila, DK, MSZP) a demokráciavédő törésvonal elsőbbségét hangsúlyozzák, míg a 2010 utáni szereplők (Milla, egyéb civilek, LMP, majd Együtt) legalább ugyanilyen fontosságúnak ítélik a korábbi időszak visszatérésétől való elzárkózást. A 2010 előtti szereplőkkel való összefogás legfőbb akadályaként a 2006 utáni politika két szimbolikus történése jelenik meg: az őszi beszéd és az azt követő események rendőri kezelése. Míg az előbbi a korszakváltás diskurzusának részeként válik viták tárgyává, a rendőri erőszak 2010-ig a baloldalon kevésbé jelenik meg. A 2010 után színre lépő megszólalók azonban hasonlóan ítélik meg a kérdést, mint a jobboldaliak, és a demonstrálókkal szembeni rendőri fellépés a 2010 előtti időszak hatalmi visszaéléseinek egyik szimbólumává lesz.

A két törésvonal fontossága – nem függetlenül az általánosabb politikai helyzet alakulásától – folyamatosan változik, 2014-re a demokráciavédő bizonyul meghatározóbbnak, és az LMP-t leszámítva a potenciális közösség jelentős része a rendszer megváltoztatása érdekében választási szövetségre lép. Ez azonban több évig tartó, a közösség nyilvánosságát élénken foglalkoztató folyamat eredményeképpen következik be. A 2010 utáni politikai szereplők kezdetben egyetértenek abban, hogy nem képzelhető el együttműködés a 2010 előtti időszak reprezentánsaival. Bajnai megjelenésével a korszakhatár 2009-re módosul: a Milla, a Szolidaritás és az

⁴ Bajnai Gordon beszéde a Milla tüntetésén, 2012. október 23. lásd: http://nol.hu/belfold/bajnai_gordon_beszede_a_millan_-_dokumentum-1341323

LMP erre fogékonyak mutatkozó részei, a pártból kivált Párbeszéd Magyarországért, tehát a 2010 utáni aktorok legfontosabbjai szövetségre lépnek vele. Rajta keresztül fokozatosan legitim tárgyalópartnerré válik az MSZP: megkerülhetetlen politikai erőnek tekintik az újabb szereplők is, és elismerik a párt bizonyos mértékű megújulását. A választási kampány kezdetére választási szövetség jön létre végül a 2010 előtti korszak fő reprezentánsával, Gyurcsány Ferencsel, sőt a Liberálisokkal is, s ez a demokráciavédő törésvonal győzelmét tanúsítja. E hosszas diszkurzív küzdelem az állampolgári társalgásokban is jelen van, a közösségi oldalak kommentszekciói arról tanúskodnak, hogy a választók sem egységesek abban, hogy mely szereplők tartoznak a közösséghez és melyeket kell azon kívül tartani.

A folyamatos létrehozás állapotában leledző demokratikus ellenzéki közösség azonban alig kapcsolódik össze pozitív identifikációs elemekkel. A kevés közös pont inkább olyan általánosabb, a rendszer kereteit érintő elemekből áll össze, mint a demokrácia, a jogállam, Európa, vagy ritkábban a szolidaritás értéke. Feltűnő azonban, hogy ezeken kívül még van egy olyan szimbolikus integráló konstrukció, amelyhez a közösség egésze nagyon pozitívan viszonyul: ez pedig Göncz Árpád személye. A Göncz Árpádot éltető és példaként állító közösségi média bejegyzések minden évben a legtöbb reakciót kiváltó tartalmak közé tartoznak, és a 2010 előtti és utáni szereplők egyaránt előszeretettel posztolnak az egykori köztársasági elnökről. Göncznek általában a hitelességét, a következetességét, a demokratikus elvekhez való ragaszkodását, a közösségben játszott integráló szerepét emelik ki.

A közösség létrehozásának és a határok kialakításának folyamatai a leglátványosabban az összefogás technikai jellegű témájában jelennek meg a nyilvánosságban. A tagok többsége szerint a választási rendszer 2011-es megváltoztatása miatt a kormány csak széles körű ellenzéki együttműködéssel váltható le. Ezért a közösség létrejötté a változó intézményi környezetre való reakcióként jelenik meg. A 2010 utáni évek állandó témájává válik a választási együttműködés mikéntje. 2012-ben Bajnai színrelépése nyomán még aktívabbá válik ez a diskurzus. Ez annak ellenére van így, hogy a résztvevő szereplők maguk is gyakran hangsúlyozzák, hogy az összefogásról zajló, véget nem érő tárgyalások és üzengetések károsak a végső cél, a NER megbuktatása szempontjából. A tárgyalások sikertelensége miatt a folyamatban részt vevő feleket folyamatosan érik bírálatok a közösség nyilvánosságában, gyakran kérdőjelezzik meg valós motívációikat, megítélésük pedig folyamatosan romlik – ennek egyik eklatáns példáját Bajnai Gordon konstrukciójánál láthatjuk majd. Bár az összefogás fogalma jelentősen elhasználódik, és a közösség létrehozása helyett a kicsinyes és öncélú hatalmi marakodás szinonimájává válik, a

téma az országgyűlési választások után sem szorul vissza, az ellenzéki szereplők 2014 után is ezzel a kérdéssel foglalkoznak a leginkább.

Gyurcsány Ferenc

Gyurcsány Ferenc a harmadik korszak egészében a közösség egyik legfontosabb aktorának számított, bár dominanciája 2009 után csökkent. Konstruktója ugyanakkor már a korszak elejétől kezdve rendkívül megosztó, általános megítélése pedig sokáig romlik, majd 2010 után alacsony szinten stabilizálódik. Egy szűk kisebbségben azonban a népszerűsége az egész korszakban töretlenül fennmarad: ez a tábor hozza létre a demokratikus ellenzék egyik legegységesebb alközösségét, amely a volt miniszterelnök személye köré szerveződik.

A teljes korszakra jellemző, hogy a közösség tagjai között egymásnak egészen ellentmondó Gyurcsány-konstrukciók vannak jelen, de ez különösen szembeűnő a miniszterelnöki időszakban. 2006 őszét követően sokan beszélnek arról, hogy Gyurcsány erős, határozott politikai vezetőnek számít, aki politikai vízióval és erkölcsi érzékkel rendelkezik és ennek megfelelően következetes, egyenes vonalú politikát folytat. Autonóm politikai szereplő, aki akár a pártjával szembeszállva is végrehajtja politikai akaratát. Személyét gyakran összekapcsolják a reformokkal, sokak számára reformer politikusként tűnik fel. Ugyanakkor gyakran megjelenik az is, hogy Gyurcsány kapkodó, „ötletgyáros” tevékenységet folytat, politikájából pedig éppen a koherencia hiányzik. Teátrális gesztusainak felemlegetésével őszinteségét kérdőjelezi meg, cselekvéseit gyakran önkényesnek és antidemokratikusnak tartják. Amit az egyik oldal határozottságnak és elhivatottságnak minősít, azt a másik oldal inkább megszállottságnak és mások, többek között az állampolgárok figyelmen kívül hagyásának tekinti. 2008 után a reformer konstrukció is megkérdőjeleződik, a bársonyos reformok elnevezésű koncepció miatt a változások akadályaként is feltűnik a személye.

2006 őszével kezdődően az őszödi beszéd elválaszthatatlan a konstrukciójától. A fontosságát maga Gyurcsány Ferenc is megjeleníti önkonstrukciójában, számos eszközzel jelzi, hogy politikai énjének kifejeződését látja benne: megszólalásaiban gyakran idéz a beszédből, a 2010-es visszatérésekor tartott rendezvényen pedig CD változatban árulják az elhíresült szónoklatot. Az őszödi beszéd megosztó jellege sok tekintetben magyarázza Gyurcsány vegyes megítélését. Őszöd sokak szerint hazugságbeszéd, mások azonban Gyurcsány saját érvelésével összhangban

igazságbeszédnek, a politikai hazugságokkal való őszinte szakítás, a politikai elhivatottság bizonyítékának tekintik. A miniszterelnök személyi és politikai hitelességének megítélése tehát jelentős részben attól függ, hogy ki hogyan gondolkodik az őszi beszédről.

2010 után a megosztó konstrukciót háttérbe szorítja a vállalhatatlanság konstrukciója. Közben megítélése továbbra is vitatott marad, széles körben érvényesül az a felfogás, hogy Gyurcsány Ferenc személye teherterhel a közösség számára, a vele való bármilyen jellegű együttműködés veszélyes és káros az adott szereplő hitelességére nézve. A politikus a 2010 előtti időszak elsőszámú szimbólumává válik, márpedig ettől az időszaktól a közösség legnagyobb része igyekszik elhatárolódni. Gyakran állítják róla, hogy a Fidesz kétharmados többségének, az új rezsim létrejöttének a fő felelőse, de a 2010 utáni aktivitásával kapcsolatban is sokszor megjelenik, hogy csak a saját politikai érdekeit tartja szem előtt, az ellenzékét gyengíti politikájával.

A volt miniszterelnök ennek ellenére a közösség tagja, sőt egyik vezetője tud maradni, ami annak köszönhető, hogy a közösség tagjai azt is elismerik, hogy Gyurcsánynak még mindig nem elhanyagolható mértékű támogatottsága van. A 2004-től kialakuló pozitív konstrukció ugyanis, bár jelentősen visszaszorul a közösségben, teljesen soha nem tűnik el. A politikust minden körülmények között támogató lojális politikai tábor megtestesítőjévé a volt miniszterelnök újonnan létrehozott pártja, a **Demokratikus Koalíció** válik. A párt és Gyurcsány konstrukciója összeolvad a baloldali közbeszédben, a DK-támogatói és tagsága a legelkötelezettebb táborként, Gyurcsány feltétel nélküli híveiként jelennek meg.

Gyurcsány önkonstrukciójában fontos elem, hogy a személyiségét határozottan összekapcsolja politikai karakterével. Hangsúlyozza, hogy esetében a magánember és a politikus nem válik el egymástól, ennek köszönhető elhivatottsága is, ez pedig erősíti politikai személyiségének hitelességét.⁵ Ezzel magyarázza a politikai vitákban – és különösen az őszi beszédben – tapasztalható szenvedélyességét, amit kifejezetten politikai erényként jelenít meg. Ide kapcsolódik, hogy az egész korszakban sokat mutat meg a magánéletéből a kommunikációjában.

2010 utáni önkonstrukciójában több új elem is megjelenik. Többször hangsúlyozza a politikai tapasztaltságát, ami kiemeli őt a politikai- vagy kormányzati tapasztalattal nem rendelkező ellenzéki politikusok köréből. Szintén visszatérő elem a mártírszerep: a 2010 utáni rendszer politikai áldozataként jeleníti meg magát. Előszóval vállal fel a közösség diskurzusához képest radikálisabb, megosztóbb témákat, például a határon túli magyarok jogszerzéseivel vagy az egyház politikai támogatásával kapcsolatban. Szintén visszatérő önkonstrukciós elem az

⁵ Gyurcsány Ferenc-interjú, *Mozgó Világ*, 2006/12. 3-7. o.

antipopulista politikus képe, aki nem igazítja nézeteit a többségi véleményhez, hanem saját - polgári, nyugatos - álláspontjának érvényességéről akarja meggyőzni a választókat.

A **Gyurcsány-kormány** kevésbé jelenik meg önálló konstruktumként. Lényegében egybeforr a miniszterelnök személyével, bár 2008-ig a koalíciós viták kapcsán az SZDSZ túlzottan ítélt zsarolási potenciálja is gyakran figyelmet kap. A kabinet saját magát reformkormányként konstruálja meg, de 2010 után elsősorban a rossz kormányzás szimbólumaként jelenik meg, amelynek működését a folyamatos változás, kapkodás, szervezetlenség és zavar határozta meg. A közösségen belül egyedül a DK vállalja fel és képviseli a 2009 előtti kormányzás eredményeit.

Bajnai Gordon

A korszak meghatározó aktorának számít Bajnai Gordon is. Személyét az egész korszakban markánsan antipolitikusi konstrukció jellemezte, bár ez az önkonstrukciójával csak 2012-ig esett határozottan egybe. Az antipolitikusság nem idegen a baloldali politikai közösség kommunikációjának történetétől, az első korszakban és a második korszakban is jellemző volt.

Bajnai miniszterelnöki megbízatása alatt többször is elmondja, hogy nem politikusnak tekinti magát, nem politikusként végzi a kormányzati munkát, sőt, a két dolog egymást kizáró természetére utal, amikor kijelenti: „nem politizálni akarok, hanem dolgozni”.⁶ Antipolitikus önkonstrukcióját a labdarúgásból vett - egyébként valós - párhuzammal is érzékelteti, amikor azt mondja: „kapus vagyok, nem fogok cselezni, nem török csatárszerepre”.⁷

A konstruktum egyik eleme, hogy nem kíván megfelelni a politikusokra jellemző kommunikációs elvárásoknak. Ahogy parlamenti székfoglalójában fogalmaz: „nem szónoknak készülök, hanem válságkezelőnek”.⁸

Az antipolitikus jelleg a megszólalásai tartalmára is vonatkozik. Többször is beszél arról, hogy kommunikációját nem kötik politikai szempontok, így őszintén fogalmazhat minden kérdésben. Ennek a politikai szempontok által nem korlátozott őszinteségnek vált a szimbólumává a „*fájni*

⁶ Bajnai Gordon parlamenti felszólalása, 2009. április 14.

⁷ Bajnai Gordon kongresszusi beszéde, 2009. április 05. Lásd: https://24.hu/belfold/2009/04/05/bajnai_kapus_vagyok_nem_csatar/

⁸ Bajnai Gordon parlamenti felszólalása, 2009. április 14.

fog” kijelentése⁹, amely később is gyakran éles kontrasztként jelenik meg a közösség nyilvánosságában Gyurcsány Ferenc „*nem kell félni, nem fog fájni*”¹⁰ ígéretével szemben, melyet később megalapozatlannak ítélték.

A konstrukciót erősítette az is, hogy az ideológiai kötöttségeket is elutasította. Amikor szeméretetik, hogy miért támogatta a jobboldali José Manuel Barrosot, kijelenti: neki nincsenek ideológiai korlátjai¹¹, hiszen a „válságnak nincs ideológiája, nem bal- vagy jobboldali”¹². Többször hangsúlyozza azt is, hogy nem fog elindulni a soron következő választáson, miniszterelnöki megbízatása meghatározott időtartamra, egy évre szól, ezért nem hajlandó pártpolitikai alapú vitákban részt venni. Ez utóbbit azzal is igazolja, hogy miközben az őt miniszterelnöknek jelölő MSZP 2010-es kampánya arra az üzenetre épül, hogy Orbán Viktor esetleges megválasztása veszélyt jelent a demokráciára, Bajnai a kampányidőszakra eső utolsó felszólalásában kijelenti: Orbán Viktor demokrata és hazafi.¹³

Antipolitikusi önkonstrukcióját a közösség elfogadta, az oda tartozók is ebben a keretben konstruálták meg a személyét, bár néhány szereplő időnként kérte, hogy szakítson ezzel a felfogással és aktívabban lépjen be a pártpolitikai küzdelmekbe.

A politikába való 2012-es visszatérése után már vállalta a politikusi szerepet, de távolságtartását ekkor is megőrizte, mégpedig azért, hogy folyamatosan egy másfajta politika szükségességéről beszél, olyan politikáéról, ami nem megalapozatlan ígéretekre, hanem a választókkal való őszinte párbeszédre épít.¹⁴ Antipolitikusi konstruktuma azonban ekkor is megmaradt: visszatérő kritika Bajnaival szemben, hogy sem mint stratégia, sem mint kommunikátor nem tud valódi politikusként fellépni.

Miközben a konstrukciójában nagy hangsúly helyeződik arra, hogy mi az, ami nem jellemzi őt, fontos az is, hogy milyen vonások társulnak a személyéhez. 2009 és 2010 között meghatározott feladat megoldására szerződött szakértőként, válságkezelőként konstruálja meg saját magát. Ezt a szerepfelfogását beiktatási beszédében is hangsúlyozza:

⁹ Bajnai Gordon sajtótájékoztatója, 2009. március 30; lásd: https://index.hu/belfold/2009/03/30/bajnai_fajni_fog/

¹⁰ Gyurcsány Ferenc felszólalása az Országos Érdekegyeztető Tanács ülésén, 2009, lásd: https://mno.hu/migr_1834/nem-kell-felni-nem-fog-fajni-511571

¹¹ Bajnai Gordon-interjú, MTV Este, 2009. június 19.

¹² Bajnai Gordon-interjú, Népszabadság, 2009. április 16.

¹³ Bajnai Gordon parlamenti felszólalása, 2010. február 22.

¹⁴ Bajnai Gordon-interjú, origo.hu, 2013. november 10, <http://www.origo.hu/itthon/20131110-egy-ev-mulva-miniszterelnok-leszek-interju-bajnai-gordonnal.html>

én nem Lendvai Ildikót, Dávid Ibolyát, Fodor Gábort vagy Orbán Viktort szeretném legyőzni, én csak a válságot; és nem a hatalmat akarom megőrizni, hanem a magyar munkahelyeket.¹⁵

Sokan kapcsolják össze személyét a pragmatizmussal, a menedzserfelfogással, a nyugodtsággal, illetve a jó és szakszerű kormányzással; ennek szintén komoly hagyománya van a baloldali közösség politikai kommunikációjában. 2012-es visszatérésekor önkonstrukciójában ezekre az elemekre nagy hangsúlyt fektet. Fő üzenetei közé tartozik, hogy személye a garancia a nyugodt, kiszámítható, szakmai alapokra támaszkodó és jó kormányzásra, s ez élesen szemben áll mind az aktuálisan regnáló rezsim, mind a 2009 előtti balliberális kormányok munkájának közösségen belüli megítélésével. 2010 után a baloldal jelentős részének szemében személye a kormányzati tapasztalatot és teljesítményt is megtestesítette.

2010 és 2012 között egyfajta messiás-konstrukció is megjelenik vele kapcsolatban: eszerint a demokratikus ellenzéki politikai közösségnek hiteles, ugyanakkor már politikai teljesítményt is felmutatott vezetőre van szüksége, aki képes Orbán Viktor ellenpontjává válni, és a vezetésével a NER lebontható lenne. Ez a leírás pedig többek szerint is a leginkább Bajnai Gordonra illik. Megítélése ebből a szempontból nagyon hasonlít Németh Miklós második korszakban megfigyelhető konstruktumához: a válságkezelésben kormányfőként már bizonyított, a szakértelmet politikája középpontjába állító, hagyományos politikusi vonásokkal azonban kevésbé rendelkező jelölt, aki személyével képes lehet egyesíteni a hatalmi küzdelmektől tagolt politikai közösséget és hatékony kihívást intézni a politikai-hatalmi logikát működése középpontjába állító, rosszul és kiszámíthatatlanul működő aktuális rendszerrel szemben. A széleskörű várakozásokat jól jelzi, hogy a visszatéréseével foglalkozó Facebook-posztok az egész 2012-es év legtöbb reakciót kiváltó tartalmi közé tartoznak a közösséghez tartozó oldalakon,¹⁶ és az újonnan indított Facebook-oldala is hamar jelentős népszerűsége tesz szert.

Az Együtt mozgalom meghirdetése után a közösség diskurzusa Bajnait egyértelműen miniszterelnök-jelöltként kezeli, annak ellenére, hogy erről akkor ő még egyáltalán nem beszél. Konstruktív dinamikája is hasonló utat jár be, mint amit a 2000-es évek elején Németh Miklós esetében láthattunk. Néhány meghatározó aktor (Gyurcsány Ferenc, Mesterházy Attila, MSZP) nem fogadja el automatikusan a messiás-konstrukciót, Bajnai fokozatos elmerülése a közösségen belül velük zajló politikai küzdelmekben pedig folyamatosan erodálja a megítélését. 2014-

¹⁵ Bajnai Gordon parlamenti felszólalása, 2009. április 14.

¹⁶ A Facebookról származó adatokra történő hivatkozások minden esetben a kutatáshoz készült, saját adatbázis eredményeiből származik. Ennek keretében összegyűjtöttem a közösség vezető politikusai, pártjai és a közösséghez sorolható médiumok oldalainak az oldaluk indulásától 2015. december 31-ig közzétett bejegyzéseit.

re a korábbi messiás konstruktuma már eltűnik, a dominanciáért küzdő felek egyikévé válik. Negatív vonásait (pl.: a továbbélő antipolitikusságot) egyre gyakrabban hangoztatják a közösség tagjai, 2014 elején pedig többen is egyetértően hivatkozzák Uj Péternek, a 444 főszerkesztőjének a bonmot-ját:

Bajnai Gordon ahelyett, hogy a bizonytalanokat szólította volna meg, a megszólítottakat bizonytalanította el.¹⁷

Konstruktumának leginkább megosztó vonása a 2010 előtti korszakhoz fűződő kapcsolata. A 2010 előtti korszakkal és annak politikai elitjével való szakítás a közösség egyik legfontosabb diskurzusának a része, az új szereplők mindegyike ennek jegyében szervezte meg önmagát. Bajnai Gordon ezekkel az új szereplőkkel (Milla, Szolidaritás, PM) lép szövetségre, és vállalja a korábbi elitekkel való szakítást is. A régi elit tagjai közé sorolt aktorok és a közösség határán álló LMP főbb szereplői azonban sokszor kiemelik: Bajnai Gordon a 2010 előtti politikai elit egyik kiemelkedő szereplője, aki nem csak, hogy miniszterelnök volt 2009-től, de azt megelőzően fontos minisztere a Gyurcsány-kormánynak.

Bajnai-kormány

A miniszterelnök konstruktumával összefügg a Bajnai-kormányé. A miniszterelnök személye kevésbé dominálta a kormányt, mint az előzőt annak vezetője, ugyanis az MSZP is fontos szerepet játszott. A kormány szigorúan válságkezelő, szakértői kormányként konstruálja meg önmagát, és a közösség tagjai is annak tekintik, annak ellenére, hogy a miniszteri pozíciók többségét pártpolitikusok töltik be. A baloldal a kormány munkáját általában pozitívnak értékeli, a megszólalók úgy látják, hogy elsődleges feladatát, a válság kezelését sikeresen elvégezte, felelős és hiteles politikát folytatott. A 2010-es kampányban, és a kormányváltást követő első években az MSZP-hez tartozó megszólalók a megelőző nyolc évből csak a Bajnai-kormányt vállalják, annak teljesítményét a párt és a politikusai teljesítményeként jelenítik meg. A kormány az önkonstrukciójában határozottan megkülönbözteti magát a megelőző baloldali kormányoktól. A miniszterelnök többször is hangoztatja, hogy legfontosabb eredménye az, hogy a kormányzás visszatért a „józan ész” birodalmába¹⁸, ez a megfogalmazás pedig azt sugallja, hogy a korábbiak nem eszerint működtek.

¹⁷ <https://444.hu/2014/01/08/miert-nem-sikerult-bajnainak>

¹⁸ Bajnai Gordon parlamenti felszólalása, 2010. február 22.

Mesterházy Attila

A közösség harmadik kiemelt személyi aktora Mesterházy Attila, bár olyan markáns konstruktumról nem beszélhetünk, mint Gyuresány vagy Bajnai esetében. 2010 után a legfőbb konstrukciós elem fiatalsága és politikai ártatlansága. Ő képviseli a megújulást, a 2010 előtti kormányzástól való távolságtartást, miközben politikai tapasztalatlansággal sem vádolható. 2002 óta töltött be politikai pozíciókat a kormányban és a parlamentben, sőt, a közösség által leginkább vállalt Bajnai-kormány alatt pártja frakcióvezetője is volt, neve mégsem kapcsolódott össze a 2002 és 2010 közötti kormányzati teljesítménnyel, hiszen nem töltött be miniszteri posztot.

A közösség tagjainak szemében a közösség és a párt megújulását azáltal is reprezentálja, hogy ő az MSZP első olyan miniszterelnök-jelöltje, akinek politikai múltja nem kötődik a megelőző rendszerhez. Erre az „ártatlanságra” ő maga is épít, amikor a rendszerváltás történéseit iskolai emlékeként említi.¹⁹ Önkonstrukciójában normalizálási szándék is megjelenik, ugyanis miniszterelnök-jelöltté válásakor megválnak a legkarakteresebb ismertetőjegytől, spanyolos szakállviseletétől.

Mesterházy önkonstruktumában fontos szerepet játszik a családja: felesége és gyermekei gyakran mutatkoznak vele politikai rendezvényeken és különböző médiatudósításokban. Sokszor kiemeli, hogy feleségével a gimnázium óta van együtt, és stabil, kiegyensúlyozott családi életet él. Hasonló konstrukció a magyar politikában Orbán Viktorról van jelen, a baloldali közösség Horn Gyula óta vezető pozíciót betöltő szereplőinek családi viszonyai ennél összetettebbek.

2010 után konstruktumának meghatározó elemévé válik az, hogy az MSZP személyi és hatalmi viszonyait határozottan és keményen irányította, megkérdőjelezhetetlen vezetővé vált, pártja érdekeit a közösség többi szereplőjével szemben is érvényesítette. Ugyanakkor a választók meggyőzésére, mobilizálására kevésbé látják alkalmasnak.

A felsoroltakon kívül azonban önálló konstrukciója nem alakult ki a közösség nyilvánosságában, sokkal inkább intézményes pozíciójában, az MSZP vezetőjeként jelent meg, mintsem markáns politikai karakterként.

¹⁹ Mesterházy Attila beszéde az MSZP kampánynyitó rendezvényén, 2010. február 20.

Szili Katalin

Érdemes röviden szót ejteni Szili Katalinról is, akinek konstruktuma 2006 és 2010 között fontos szerepet tölt be. A közösség legfőbb belső kritikusaként jelenik meg, aki folyamatosan támadja a Gyurcsány-kormányt. A közösséghez tartozását már ebben az időszakban is többen megkérdőjelezi arra hivatkozva, hogy „nemzetieskedő és klerikális”²⁰ retorikát, tehát a jobbközép szemiotikai erőforrásait alkalmazza. A frakcióból való 2010-es kilépése és az alkotmányozásban történő részvétele pedig a közösség elhagyásának és a jobboldali közösségbe tagozódásnak minősül. 2010 előtt sokan bírálják azzal, hogy a sértettség és hatalmi ambíciók mozgatják, miközben politikai képességei és tehetsége kívánnivalót hagynak maguk után. Azt azonban elismerik, hogy a közösségnek szüksége van rá, mint a baloldal legnépszerűbb, a jobboldalon is elfogadott politikai szereplőjére.

Magyar Szocialista Párt

A közösség diskurzusában a szervezetek között továbbra is meghatározó szerepet tölt be a Magyar Szocialista Párt, azonban 1990 óta először a közösségen belüli hegemón pozícióját fokozatosan elveszíti 2010 után.

A párt konstruktuma nagyon hasonló a második korszakban már leírthoz: folyamatosan magával foglalkozik, belső kompromisszumok határozzák meg működését. Pozitívabb értelmezésben: sokszínű, demokratikus párt. Politikusai csak eszközként használják karriercéljaik megvalósításához, gyenge kommunikáció jellemzi, átszövi a korrupció, tartalmi üzenete, víziója vagy innovációs képessége pedig alig van. Mindez vastagon megjelenik az őszödi beszédben is, ahol Gyurcsány Ferenc a párt működésmódjának is éles kritikáját adja. Az MSZP konstrukciója régóta összekapcsolódik a demokrácia védelmével, a 2010-es kampány is arra épül, hogy a párt a demokrácia egyetlen garanciája. Ezt Lendvai Ildikó fogalmazza meg a legplasztikusabban, amikor kijelenti: nem azt kérik, hogy a nem baloldali szavazók szeressék a pártot, hanem azt, hogy használják a demokrácia megóvása érdekében.²¹

²⁰ Tamás Gáspár Miklós: Szili Katalin és a hazai baloldal sorsa. Népszava, 2007. március 07.

²¹ http://nol.hu/belfold/ne_szeressek_hasznaljak_az_mszp-t_-627991

2010-től a párt a közösség jelentős része szemében a korábbi korszakot, különösen a 2002 és 2010 közötti kormányzást testesíti meg, az ezzel az időszakkal való szakítás pedig széleskörű igényként jelentkezik. Többen is hangsúlyozzák, hogy az MSZP a múlt pártja, és felelős az akkori kudarcokért, ezáltal pedig a Fidesz-KDNP kétharmados sikeréért is. Ugyanakkor Gyurcsány és a Demokratikus Koalíció kiválása után egyesek elismerik, hogy érzékelhető a párt részleges megújulása.

A párt külső – de közösségen belüli – konstrukciójában tehát ismét terhet jelent a múlt, az állampárti helyett azonban ezúttal a 2010 előtti okoz nehézségeket.²² Ennek a kezelésében hasonló minták jelennek meg, mint korábban: a párt szereplői folyamatosan hangoztatják, hogy kezelni kell a múlthoz fűződő viszonyt, szembe kell nézni a korábbi hibákkal, de végül domináns ellenkonstrukció nem jön létre. Nem kerül sor sem határozott szakításra a 2010 előtti korszak tevékenységével, sem ennek büszke vállalására vagy átértelmezésére.

2010 után tehát az MSZP már nem számít hegemon szereplőnek a közösségen belül, hiszen folyamatosan jelennek meg az újabb potens szervezetek. Megkerülhetetlenségének konstrukciója azonban létrejött: az MSZP nélkül nem lehetséges kormányt váltani, a párt neve még mindig nagy vonzerőt gyakorol egyes választói csoportokra, amit az újabb aktorok nem tudnak ellenúlyozni vagy gyengíteni. A NER legyőzése érdekében az ellenérzések ellenére is muszáj valamilyen formában együttműködni a párttal.

Civilek

A korszakban, de különösen a 2010 utáni időszakban fontos aktornak számítottak a civilek. A különböző ellenzéki civil akciók általában távol tartják magukat a közösség intézményes politikai szereplőitől, de az általuk használt szemiotikai erőforrások sok hasonlóságot mutatnak a demokratikus ellenzék kommunikációjára jellemzőkkel – ahogyan az LMP-hez kapcsolódókkal is. Ezért a civileket nehéz egyértelműen az előbbi vagy az utóbbi ellenzéki közösséghez kapcsolni, inkább összekötő szereplőkként jelennek meg. A két közösséget elsősorban elválasztó kérdésben, tudniillik, hogy szabad-e együttműködni a 2010 előtti szereplőkkel a kormányváltás érdekében, nincs egységes, a korszakban végig képviselt álláspontjuk.

²² Lakner Zoltán ezt a jelenséget a kétszeres utódpártiság fogalmával jelöli. Lásd: Lakner Zoltán (2011): Utak és útvesztők. Az MSZP húsz éve. Napvilág Kiadó, Budapest.

A civil megmozdulások a baloldal jelentős részéből pozitív visszhangot váltanak ki, sokan bennük látják a politikai változás egyedüli reményét – például Ferge Zsuzsa az „*egyetlen igazi kiútnak*” nevezi az ilyen erőfeszítéseket²³. Az intézményes politikai szereplők (politikusok, pártok) azonban helyenként óvatosan bírálják és kritizálják is ezeket őket.

A civilek közösségen belüli pozitív fogadtatását jelzi az is, hogy a különböző ilyen szereplők és megmozdulások nagyon nagy figyelmet kapnak az internetes csatornákon. A hírportálok pozitívan számolnak be róluk, a közösségi médiában pedig a legtöbb reakciót kiváltó szereplők és témák közé tartoznak. A markáns civil jelenlét 2008-tól folyamatosan jelen van, bár állandóan változik az ilyen szereplők köre. Közéjük tartozik a Tarka Magyar, a Milla, a Szolidaritás, a Hallgatói Hálózat, a székházfogalók, az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet, a netadó ellen tüntetők, az Eleven Emlékmű csoport, a fekete ruhás nővér és mozgalma, a migrációval kapcsolatos plakátok rongálói, a Migration Aid, a Város Mindenkié csoport stb.. E rövid felsorolásból is látható, hogy a civilek gyűjtőfogalommal jelölt aktor különböző szervezetségi szinten létező sokféle szereplőt, szervezetet, mozgalmat, állampolgárt foglal magában.

A civilség a közösség diskurzusában egyfelől politikai és társadalmi célok érdekében történő cselekvést jelent: szervezett vagy spontán állampolgári akciókat, tüntetésen való részvételt, ügyek melletti közös fellépést és szerveződést. Másfelől az intézményes politikai aktoroktól való függetlenséget, sőt a tőlük való markáns megkülönböztetés igényét is megjeleníti. A legtöbben civilnek csak azokat a szereplőket és aktivitásokat tekintik, amelyek nem hozhatóak kapcsolatba semmilyen politikai párttal vagy politikussal. A jobbközéphez tartozó nem politikusi szereplők, például a CÖF és a Békemenet, civilségét éppen ezen az alapon vitatják el. Ezek a szereplők azért számítanak álcivilnek, mert bár valóban politikai és társadalmi célok érdekében tevékenykednek, de ezt a kormány és Fidesz tevékenységével összhangban és támogatásával teszik.²⁴ Korábban hasonló alapon vitatták a Demokratikus Charta civil jellegét, és indokolták a Tarka Magyar kezdeményezés szükségességét is.

Az intézményes politikai aktoroktól való függetlenség ezért a közösséghez tartozó civilek öndefiníciójának is fontos részét képezi: a 2008-as Tarka Magyart is beleértve az egész korszak-

²³ Ferge Zsuzsa interjú, Népszabadság, nol.hu, 2012. október 14. http://nol.hu/belfold/a_lehetetlen_tagulo_hatarai-1339319

²⁴ Erről lásd: Bene Márton (2014): Békemenet és médiadiskurzus. Budapest: MTA TK Politikatudományi Intézet (Studies in Political Science - Politikatudományi Tanulmányok)

ban kéri, hogy rendezvényeiken és akcióikon ne jelenjenek meg az intézményes politikai szereplők és szimbólumaik, nem is biztosítanak a számukra felszólalási lehetőséget²⁵. Az indoklás szerint ennek egyrészt taktikai okai vannak. A nagyobb civil megmozdulások esetében a szervezők hangsúlyozzák, hogy világnézetileg sokszínű közösséget próbálnak meg mozgósítani. Ezek cselekvésben való összekapcsolása, a különféle eredetű elégedetlenségeik egységes kifejezése egy-egy fontosabb ügyben elfoglalt álláspont segítségével valósítható meg (sajtószabadság, korrupció, internetadó stb.). Ehhez képest az intézményes politikai szereplők inkább dezintegráló szerepet játszanak, a hozzájuk fűződő eltérő viszonyulások megoszthatják a heterogén közösséget. A másik, tartalmi ok, hogy sok esetben a civil aktorok saját magukat a pártokat helyettesítő, azok érdekkéregáló és -kifejező funkcióját hitelesebben és hatékonyabban ellátni képes szereplőként jelenítik meg. Gyakran határozottan bírálják is az intézményes szereplőket azért, hogy e feladatokat nem képesek megfelelően ellátni.

A pártok tesznek kísérleteket e politikussellenes konstrukció oldására: rendszeresen bírálják az ilyen rendezvények politikusoktól távolságot tartó álláspontját, és folyamatosan hangoztatják a civil szereplők felé nyitás fontosságát. Gyakran szóvá teszik, hogy a nagy rendezvények mindenkit összefogni kívánó integrációs erőfeszítései kudarcot vallanak, mert tartalom nélküliek maradnak, nem jelenítenek meg pozitív programot, nem lehet tudni, hogy az elutasításokon túl valójában mit is akarnak. A politikusoktól való elhatárolódás ráadásul visszahat azokra a civilből lett politikusokra is, akik e konstrukció kialakításában fontos szerepet játszottak: politikussá válásuk után ők is nem kívánt résztvevőkké válnak ezeken a rendezvényeken.

Együtt

A Szolidaritásból, a Millából és a Haza és Haladás alapítványból létrejött Együtt az önkonstrukciójában a civilséget próbálja hangsúlyozni, de ezt a közösség többi intézményes aktora és maguk a későbbi civil szereplők nem fogadják el. Habár a párt szereplői civil gyökerekről, az állampolgári aktivitás fontosságáról és a politikai elit- és korszakváltás szükségességéről beszélnek, a közösségen belüli domináns konstrukció ugyanolyan hatalmi ambíciókkal bíró poli-

²⁵ Ez alól kivételt jelent a civil szervezetek és politikai pártok által közösen szervezett 2012. január 2-i Operaház előtti tüntetés, bár politikusi felszólalók itt sem lehettek, továbbá a Gyöngyösi Márton felszólalására reakcióként szervezett 2012. december 2-i „Tüntetés a náciizmus ellen” esemény, ahol viszont a demokratikus ellenzékhez tartozó politikusok mellett a Fidesz frakcióvezetője, Rogán Antal is felszólalhatott.

तिकai pártként kezeli az Együttet, mint a többi versengő pártot. A létrejötte utáni civil rendezvények a párt politikusaihoz ugyanolyan elutasítóan viszonyulnak, mint a többi demokratikus ellenzéki pártéhoz.

Értelmiség

Az értelmiség egyfelől jelentősen visszaszorult a közösség diskurzusában, másfelől beolvadt a civil aktorok konstruktumába. Gyurcsány Ferenc már az őszi beszédben is élesen bírálja az értelmiséget, annak egy speciális csoportját, a közgazdász értelmiségieket pedig kifejezetten sok kritika éri radikális megszorítás- és reformpártiságuk miatt. Bajnai Gordon kormányzása alatt átmenetileg javul az értelmiség megítélése és a politikai szereplők hozzájuk fűződő viszonya, éspedig annak a ténynek is köszönhetően, hogy a kormány jelentős részben a Reformszövetség programját teszi a magáévá. Mégis, a korszakban folyamatos panasz, hogy nincsen erős kapcsolat az intézményes szereplők és a közösséghez tartozó értelmiség között. Gyurcsány Ferenc 2010 utáni nagy értékelő tanulmányában erről a következőt írja:

A tipikus balliberális értelmiségi a jobboldal politikáját megveti, viszont a miénket sem szereti. És persze a politikusainkat sem. Odaüt, erre cinikus. Ellenük küzd, de bennünket sem támogat, nem véd. Legalábbis nem nyilvánosan, mert az esetleg ciki.²⁶

2010 után számos értelmiségi szereplő, pl.: Ferge Zsuzsa, Kulka János, Parti Nagy Lajos, Majtényi László, a civil rendezvények és tevékenységek aktív résztvevőjévé válik, megítélésük és kommunikációjuk is hasonló az utóbbiak konstrukciójához és önmeghatározásához. Mivel a rendezvényeken értelmiségiek és más civilek egymás mellett szólalnak fel, ezért egyre inkább elhalványul a határ közöttük.

2006 és 2010 között az **SZDSZ**, az **MDF** és 2010 után az **LMP**, valamint e pártok politikusai a közösség nem saját aktoraiként, de ahhoz részben kapcsolódó szereplőkként jelentek meg .

A **SZDSZ** konstrukciója nem sokat változott a második korszakhoz képest, bár a baloldal öszszességében egyre ellenségesebb a párttal és politikusaival szemben. Az **SZDSZ** a közösség előtt álló problémák egyik fő okozójaként jelenik meg: mint széteső, konfliktusos, támogatás

²⁶ Gyurcsány Ferenc: Röpirat a baloldalhoz, az MSZP-hez (kormányzásról, ellenzékiiségről, rólunk).

nélküli, zsarolási potenciálját ugyanakkor maximálisan kihasználó, a liberális reformokat (különösen a több-biztosítós rendszert) erőltető, szakmailag azonban gyenge színvonalat felmutató, az emberek mindennapi valóságától és akaratától elszakadó politikai erő. Az SZDSZ közösségen belüli megítéléséről sokat elmond, hogy Gyurcsány Ferenc a 2008-as népszavazási vereséget követő kongresszusi beszédében az SZDSZ-t keményen bíráló kijelentéseivel („szálljon le a magas lóról”) váltja ki a legnagyobb tetszést a küldöttekből.²⁷

Az **MDF** kevesebb figyelmet kap a baloldal diskurzusában, összességében mégis inkább pozitív kép él róla. Felelős, következetes jobboldali pártként jelenik meg, amely a demokráciavédelem tekintetében potenciális partner.

Az **LMP** megítélése és hovatartozása már zavarosabb. A demokratikus ellenzékként meghatározott közösség potenciális részének tekintik, és sokan (civilek, értelmiségiek) szimpatizálnak is a párttal és politikusaival. Elitellenessége és a 2010 előtti időszaktól való függetlensége sok tekintetben összeeseng a 2010 utáni civil mozgalmak identitásával. A párt és a politikusainak a jelentős része azonban következetesen elhárítja a demokratikus ellenzéki közösséghez való sorolás kísérleteit, nem fogadja el azt a tételt, hogy még a 2010 előtti rendszer képviselőivel is össze kell fogni a NER megbuktatása érdekében. A párt e törésvonal mentén szét is szakad, a kivált **Párbeszéd Magyarország** a demokratikus ellenzék részévé válik. Az **LMP-t** és legmeghatározóbb politikusát, **Schiffer Andrást** az összefogási kísérletek folyamatos elhárítása miatt gyakran vádolják azzal, hogy a NER fennmaradását segíti elő, a Fidesz és Orbán Viktor érdekét érvényesíti.

Ellenségkonstruktum: Orbán Viktor

A baloldalon az 1997-től 2006-ig tartó korszak egyik legfontosabb fejleménye Orbán Viktor erős ellenségkonstruktummá válása volt, ami képesnek bizonyult a teljes közösség integrálására. A harmadik korszakban a legfőbb ellenségvolta még markánsabb lett. Orbán megítélésének a baloldali közösség működésére gyakorolt óriási hatásáról Gyurcsány Ferenc is szót ejt, éspedig az őszi beszédében:

²⁷ Népszabadság: Gyurcsány berendelte Horváth Ágneszt. 2008. március 31.

Egy dolog ambicionált, egy dolog fűtött: visszaadni a baloldalnak a hitét. (...) Hogy nem kell beszarni Orbán Viktortól, meg a jobboldaltól és tanulja most már meg magát nem ő hozzájuk mérni, hanem a világhoz²⁸

Gyurcsány szándékai ellenére azonban a harmadik korszakban még erősödik is Orbán Viktor konstruktumának a közösség integrálódásában játszott szerepe. 2009-től a választásokig a baloldali közösség kommunikációjának jelentős része Orbán hatalomba kerülésének veszélyeiről szól, ami ellen mindent meg kell tenni. 2010 után az ő megbuktatása válik a legfőbb céllá, a 2014-es választásokat pedig gyakran a miniszterelnök személyéről szóló népszavazásként kezretek a megszólalók.

Orbán kiemelt jelentősége nem csak a politikai elit szintjén érvényesül: a demokratikus ellenzék szereplőihöz tartozó Facebook-oldalokon a legtöbb követői reakciót kiváltó posztok jelentős része az ő személyével foglalkozó negatív, karakterromboló tartalom. 2010 után a politikai közösség határait is a miniszterelnökhöz és rendszeréhez fűződő viszony alapján próbálják meghúzni. Az Ószödön még a magát Orbántól függetlenül is meghatározni képes közösség fontossága mellett érvelő Gyurcsány Ferenc 2011 végén már ezt írja: „Ma Orbán a politikai élet origója. Hozzá képest értelmeződik minden.”²⁹

Orbán ellenség konstrukciójának tartalma a második korszakhoz képest nem változik, csak a már ismert elemei válnak még hangsúlyosabbakká. Eszerint gátlástalan hatalomvágy jellemzi, mindent a hatalmi ambícióinak rendel alá, politikáját hazugságra és hangzatos kommunikációra építi, miközben valódi programja, politikai koncepciója nincsen. A mindent átfogó, gyakran vallási elemeket is magába foglaló világmagyarázatok meggyőzően hangozhatnak a tájékozatlan állampolgárok számára, de nincsen valóságalapjuk, mindössze a jelenségek végletesen leegyszerűsített és hamis magyarázatát kínálják. Tarthatatlanságuk jele, hogy a miniszterelnök fél kiállni vitára az ellenfeleivel vagy megjelenni olyan médiumban, ahol valódi kérdéseket tennének fel neki. A baloldal/demokratikus ellenzék tagjai ezeket a hazugságokat átlátják, őket nem téveszti meg a politikus karizmája és kommunikációja. A jobbközép választók azonban bedőlnek szerintük a manipulációnak, nem veszik észre, hogy Orbán szavai mögött nincsen valódi politikai tartalom, csak hazugság és féktelen hatalmi ambíciók. Politikai hiteltelenségének ábrázolására gyakran használt eszköz a kontrasztállítás, amikor korábbi kijelentéseit állítják szembe aktuális megszólalásaival és tetteivel.

²⁸ Gyurcsány Ferenc beszéde Balatonószödön, 2006. május 26.

²⁹ <https://www.facebook.com/notes/gyurcs%C3%A1ny-ferenc/lmp-gyorskocsi-utca-ellenz%C3%A9ki-kerekasztal-%C3%BCnnepe/312465662119236>

Antidemokratikus konstrukciója erősödik meg a leginkább a harmadik korszakban. A közösség már a második korszakban is a demokráciára veszélyt jelentő, népvezéri szerepben tetszelgő, a szélsőjobboldallal összekacsintó populista politikusnak láttatta, de a harmadik korszakban ez a kép még élesebbé és meghatározóbbá válik. Orbán Viktorhoz kötik az utcai erőszakot és a szélsőjobboldali erők és retorika 2006-tól érzékelt megerősödését, merthogy évek óta tartó kommunikációjával megteremtette ezek ideológiáját, és azóta is saját érdekeinek megfelelően tüzeli a háttérből az antidemokratikus erőket. Visszatérő vád vele szemben, hogy nem határolódik el a Jobbik és a szélsőjobboldali erők szélsőséges kijelentéseitől és tetteitől. Orbánt magát is gyakran minősítik rasszistának, sőt nácinak. Ez különösen jellemzővé válik 2015 elejétől, amikor a bevándorlás ügye az előtérbe kerül.

2010 előtt állandóan hangoztatott félelem, hogy hatalomra kerülése után Orbán antidemokratikus politikát fog folytatni. A 2010-től megtett kormányzati lépések kapcsán visszatérő váddá is válik, hogy a miniszterelnök felszámolja, illetve már felszámolta a demokráciát és a jogállamot, nyíltan autokratikus/antidemokratikus/diktatórikus rendszert épít ki. Rendszeren hasonlítják Kádár Jánoshoz, Rákosi Mátyáshoz, Mussolinihez, sőt Hitlerhez, Sztálinhoz és Kim Dzsong Unhoz is. Az ilyen párhuzamok különösen gyakran jelennek meg a közösségi médiában terjedő mémekben, de a miniszterelnök Hitlerként történő ábrázolása a Magyar Narancs címlapján is felbukkan,³⁰ Debreczeni József már 2006-ban értekezést ír a Mussolinihez és Hitlerhez való hasonlóságokról³¹, a Klub Rádióban pedig gyakran az észak-koreai diktátor ismert megnevezésére utalva „kedves vezetőként” hivatkoznak a miniszterelnökre. Jóllehet Bajnai Gordon a 2010-es évértékelő beszédében szembeszáll a közösség domináns Orbán-konstrukciójával, hiszen demokratának nevezi a Fidesz vezetőjét, 2012-es visszatérése után már ő is a demokráciát súlyosan károsító aktorként kezeli a miniszterelnököt.

Orbán korrupcióval való összekapcsolása jelen volt a második korszakban is, de ez a konstrukció is hangsúlyosabb a harmadik korszakban, főleg 2010 után. A demokratikus ellenzéki közösség Orbán egész rendszerét korruptnak tartja, de a korrupciós láncolat csúcán magát a miniszterelnököt látja. Visszatérő hasonlat a keresztapa motívum, hogy ugyanis keresztapaként irányítja a maffiát, azaz az állami korrupciós gépezetet. A rendszeren belül megjelenő korrupciógyanús esetek eszerint nem személyétől függetlenül történnek, hanem az ő akaratának és önös érdekeinek megfelelően. Személyét és családját közvetlenül is összekötik több gyanús esettel.

³⁰ Magyar Narancs, 2015. szeptember 10

³¹ Debreczeni József: Populizmus, faszizmus, nácizmus. Mozgó Világ, 2006. december

Az ellenségkonstrukció az előző korszakhoz hasonlóan Orbán Viktor személyiségére is kiterjed. Többen is beszélnek arról, hogy a hatalmi motivációi mögött korábbi politikai- és életpályájából eredő sértettség és az ezzel összefüggő bosszúvágy húzódik meg. Ezt a legtöbben a 2002-es és a 2006-os választási vereséggel kapcsolják össze. Gyurcsány Ferenc viszont ahhoz köti ennek a vélt érzületnek a kialakulását, hogy a fővárosba egyetemre felkerülő vidéki fiatal az értelmiség nem fogadta be, és ez alakította ki a későbbi miniszterelnök kisebbségi érzését.³² Személyiségére a közösség számos tagja szerint jellemző a szélsőséges önimádat, de mentális betegséget és őrültséget is gyakran feltételeznek nála, különösen az állampolgári tárgyalásokban. Gyakoriak a morális ítéletek is: sokszor beszélnek arról, hogy gonosz, hiányzik belőle az együttérzés képessége. Ezek az értékelések különösen jellemzővé válnak a bevándorlás ügyének 2015-ös előtérbe kerülésekor, amikor a miniszterelnököt sokan gyűlöletkampánnyal, a menekültek elleni uszítással vádolják.

A személyiségéhez kapcsolt negatív konstrukciók kifejezésének gyakori eszközei a miniszterelnökről készült képek, amelyek különböző képaláírásokkal, valamint cikkek borítóképeként vagy illusztrációjaként széles körben terjednek az interneten. Ezek közül a legjellemzőbbek közé tartozik az egyik elkapott pillanat, amikor összehúzott szemöldökkel beszél valamiről: a kép a gonosz diktátor konstruálás során visszatérően alkalmazott vizuális eszköz. A ravaszul mosolygó Orbán Viktorról készült másik képet a hatalmi cinizmus, a hazugság ábrázolására használják időről időre. A harmadik sokszor alkalmazott kép a miniszterelnök kőszegi látogatásakor készült; ezen mélyen kigombolt rózsaszín ingben, napszemüvegben és micisapkában, egyik kezét zsebre dugva, másikkal intenzíven gesztikulálva, séta közben magyaráz vendéglátójának: a kép a maffiafőnök/keresztapa konstrukció gyakran alkalmazott vizuális kifejezője.

³² <https://www.facebook.com/notes/gyurcs%C3%A1ny-ferenc/orb%C3%A1nk%C3%BCldet%C3%A9se/314980695201066/>

1. ábra: Orbán Viktor gyakran használt vizuális megjelenítései

(forrás: 1. kép – Isza Ferenc/AFP; 2. kép – Getty Images; 3. kép – Orbán Viktor Facebook-oldala)

A **Fidesz** konstrukciója az előző korszakhoz hasonlóan összeolvad Orbánéval. Hasonló jellemzőket tulajdonítanak a pártnak, mint a pártelnöknek, de nem is tekintik igazából önálló aktornak, inkább csak a vezér akaratát képviselő és végrehajtó entitásnak. A párt antidemokratikus konstrukcióját jól jelzi, hogy az állampolgári diskurzusokban a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt katonai szervezetére utalva gyakran FideSS-ként írják le a nevét.

Nemzeti Együtműködés Rendszere

A korábbi korszakokhoz képest újdonság, hogy az Orbán-kormány nem önmagában, hanem mint egy átfogóbb entitás része konstruálódik meg aktorként. A fő hangsúly a rezsimen, vagy más néven a Nemzeti Együtműködés Rendszerén, a NER-en van. A kormányhoz hasonlóan ennek az élén is Orbán Viktor áll, azonban befolyása nem korlátozódik a kormányzati politikára, a kormányon kívüli szereplők egész csoportja működteti ezt a rendszert. Sokan hasonlítják a NER-t poliphoz, amelyet egy központ mozgat, a csápjai pedig mindent elérnek. A „Magyar Polip” címet kapja a rendszer értelmezésének egyik legnagyobb visszhangot kiváltó vállalkozása, a Magyar Bálint által szerkesztett és a közösség értelmiségének számos tagja által írt

2013-as tanulmánykötet is.³³ Bajnai Gordon és az Együtt fő üzenete is az 2012 után, hogy nem elég a kormányt lecserélni, a változáshoz komplett rezsinváltásra van szükség.

A NER tehát ebben a felfogásban számos szereplő együttese, de azáltal tekinthető egységes aktornak, hogy az egésznek a feje Orbán Viktor, minden más szereplő az ő akaratával összhangban cselekszik, miközben ezzel saját önös érdekeiket is szolgálják. A NER részei a kormányzaton és a Fideszen túl az olyan, elvileg független intézmények élére és tagságába kinevezett káderek, mint az Alkotmánybíróság, Főügyészség, Köztársasági Elnök, Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, Országos Bírósági Hivatal stb.; de részei a feudális úrként uralkodó, urizáló, a helyi társadalmat függésben tartó helyi „kiskirályok”, a központi hatalom helytartói; a gazdasági háttérrel biztosító és a rendszer működéséből nagy hasznot húzó nagyvállalkozók (Simicska Lajos, Nyerges Zsolt, Mészáros Lőrinc stb.); a kézi vezérléssel irányított propagandagépezet (közmédia, a Simicska-, majd az új kormánypárti médiabirodalom, a plakátkampányok), illetve a rendszer feltétlen híveiként megjelenő, de felülről irányított álcivilek (CÖF, Békemenet). A rendszer tagjai általában önálló politikai akarat nélküli, a központi igény szerint mozgatott bábként tűnnek fel a közösség diskurzusában. Ennek legtöbbit emlegetett szimbóluma Schmitt Pál, a közösségi médiában terjedő mémek által már a plágiumbotránya előtt is gyakran gúnyolt államfő.

A NER-t általában jól megszervezett, erős, kiterjedt, a hatalom monopolizálására és a közpénzek ellopására létrehozott bünszövetségnek láttatják a közösség tagjai. A bünszövetség konstrukciót az is erősíti, hogy nem egyszer felmerül a közösség tagjai között, hogy a NER az ellenfeleinek a meggyilkolására is képes, sőt olyan jeleket is észlelnek, hogy erre korábban már sor is került. Ez az értelmezés meglehetősen népszerű az állampolgári diskurzusokban, de Juhász Péter³⁴ is tesz erre vonatkozó kijelentést, az atlatszo.hu pedig cikket ír azokról a gyanús halálesetekről, amelyeket illetően felmerülhet a NER érintettsége³⁵.

A NER működésének számos szimbóluma van jelen a közösség diskurzusában, de talán a legjellemzőbbek a stadionok és a szotyizás. Visszatérő képek, cikkek foglalkoznak a kormányzat stadionépítési lázával, illetve a labdarúgó meccsek díszpáholyában napraforgómagot ropogtató NER-reprezentánsokkal. A stadionok és a labdarúgás egyrészt azt szimbolizálja, hogy az egész

³³ Magyar Bálint (2013) (szerk.): A magyar polip – A posztkommunista maffiállam. Noran Libro, Budapest. Magyar Bálint és a liberális politikai közösség a „magyar polip” fogalmát egyébként már az első Orbán-kormány jellemzésére is használta, lásd: Farkas Xénia: A liberális politikai közösség kommunikációja, 1997 – 2006. In: Kiss Balázs (szerk.): A polarizáció éve: Politikai kommunikáció Magyarországon, 1997 - 2006. Budapest: MTA TK Politikatudományi Intézet, 306 -380.

³⁴ <https://www.facebook.com/478686885537133/posts/822020574537094>

³⁵ <https://atlatszo.hu/2015/02/13/miattuk-retteg-simicska-rejtelyes-halalesetek-hihetetlen-magyarazatok/>

rendszer működése egyetlen embertől függ, hiszen az ő személyes szenvedélye, a labdarúgás kiemelt szerepet tölt be a rendszeren belül. A rendszer gazdasági haszonélvezői maguk is rengeteg pénzt fektetnek be a magyar labdarúgás fejlesztésébe, mert tisztában vannak azzal, hogy ezzel járhatnak az egész rendszer felett diszponáló miniszterelnök kedvében. A rendszer működését jelképezi az is, hogy a beleömlő pénz ellenére a magyar futball teljesítményében nem látható javulás. A látványosabb futball-kudarok esetén erre rendszeresen fel is hívják a figyelmet: a NER még ott sem képes hatékony működésre, ahol egyébként őszintén javulást akar elérni. Mindeközben a stadionok páholyaiban, Orbán Viktor környezetében számos NER-hez kötődő szereplő látható a fotókon szotyizás közben. Ezek a gyakran visszaidézett momentumok a rendszer informális működését, a személyi összefonódásokat testesítik meg, a szotyizás – aminek fogyasztása köpködéssel jár – pedig a kulturáltság alacsony fokának szimbólumaként jelent meg.

A közösség szerint a rendszer működése a hazugságra, a manipulációra épül. Hazugságnak tekintik a „szabadságharcos ideológiát”, a „háborús retorikát”, a folyamatos ellenségkép gyártást (EU, IMF, migránsok), a költségvetési megszorítások tagadását és a rezsicsökkentést. Ez a kommunikáció alkalmas a kevésbé tájékozott és szofisztikált választók folyamatos mozgósítására, de a demokratikus ellenzéki közösség átlát rajta, és szisztematikusan leleplezi: az országot senki nem támadja, az EU és az IMF nem Magyarország ellensége, a gazdasági problémákat nem ők okozzák, a kormány gyakran hajt végre megszorításokat, a rezsicsökkentés trükk és felelőtlen lépés, a csökkentés árát ugyanúgy az állampolgárok zsebéből fizetik, és a rendszer nem lesz fenntartható, a migránsok pedig nem jönnek, vagy ha jönnek is, akkor sem Magyarországon szeretnének maradni. A NER-t támogató jobbközép politikai közösség ezért gyakran úgy jelenik meg, mint azoknak az állampolgároknak a közössége, akik az Orbán iránti rajongásuk és egyéb érzelmi és kognitív korlátjaik miatt nem képesek észrevenni a nyilvánvaló hazugságokat. A könnyen megtéveszthető, a politikai folyamatokat a maguk valójában felfogni nem képes, a miniszterelnök elvakult rajongójának számító jobbközép állampolgár szimbóluma a gyakran csak birkamenetnek hívott *békemenet*, melynek a résztvevői sokszor online és offline gúny tárgyává is válnak.³⁶ A rendszer hazug működésén egyébként is sokszor gúnyolódik a közösség: visszatérő online humor a NER-hez fűződő hívószavak kifigurázása és a valósággal való összevetése, de megemlíthetőek itt Parti Nagy Lajos gúnyos írásai is.

³⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=DfUWd91SkCg>

A közösség tagjai a korrupciós és hatalomtechnikai machinációkon túl is gyakran fogalmaznak meg erkölcsi természetű kritikákat a NER-rel szemben. Az azerbajdzsáni baltás gyilkos szabadon engedése és a menekültügy kezelése kapcsán gyakori motívum a rendszer saját morális öndefiníciójának (keresztény erkölcsiség) szembesítése a tettekkel. Ez tehát ismét a rezsim hazugságainak leleplezéseként jelenik meg, és a jobbközép politikai közösség morális felsőbbrendűségének aláásását is szolgálja.

Jobbik

Az ellenségképek között, bár kisebb intenzitással, de jelen van még a Jobbik és annak szélsőjobb oldali radikalizmusa is. A Jobbik a közösség diskurzusában náci, antidemokratikus, erőszakos szereplőként jelenik meg, amellyel semmilyen párbeszéd és együttműködés nem képzelhető el. A Jobbikhoz kapcsolódik a hasonló jelzőkkel megkonstruált **Magyar Gárda**, amely paramilitáris, cigányellenes és veszélyt jelentő szervezetként tűnik fel. Visszatérő konstrukció a Jobbikkal kapcsolatban, hogy a radikálisok valós problémákat vetnek fel, csak azokra rossz válaszokat adnak. A Jobbik és a Gárda a legfőbb rosszat testesíti meg, Gyurcsány Ferenc még 2015-ben is arról beszél, hogy a „Jobbik a Fidesz rosszabbik arca”.³⁷ Mégis kisebb figyelem fordul feléjük, mint Orbánra és a Fideszre, hiszen pozíciók hiányában az általuk megtestesített veszély mértéke még mindig elhanyagolhatónak számít. Sőt, a Jobbik által jelentett veszély inkább a Fideszen keresztül jelentkezik, amely átveszi és megvalósítja a radikális párt programját és követeléseit. A közösség tagjainak figyelme elsősorban akkor fordul a Jobbik felé, amikor valamilyen radikálisabb, szélsőségesebb kijelentést tesznek vagy ilyen cselekvést vagy hajtanak végre (uniós zászló égetése; melegekkel szembeni kijelentések, Gyöngyösi listázós felszólalása stb.). Ilyenkor erőteljes felháborodásokra, elhatárolódásokra, negatív minősítésekre, illetve tiltakozó nyilatkozatokra és eseményekre kerül sor.

³⁷ <https://www.hirado.hu/2015/04/17/gyurcsany-szerint-a-jobbik-a-fidesz-rosszabbik-arca/?source=hirkereso>

Korszakváltás

A korszak egyik legtartósabb és legátfogóbb diskurzusa a korszakváltás. Ennek egyik legmarkánsabb kiindulópontja maga az őszi beszéd és annak interpretációja. Gyurcsány Ferenc Balatonőszdön sokat beszél a korábbi évek hibás politikájáról, annak okairól és hangsúlyozza, hogy szakítani akar a politika eddigi működésével. Bár maga a szöveg elsősorban az MSZP politikájával foglalkozik, a miniszterelnök már a beszéd nyilvánosságra kerülése utáni első megszólalásaiban úgy interpretálja annak tartalmát, hogy az a teljes politikai elit elmúlt 16 évének hazugságaival való szakításról szól.

Bár az őszi beszédnek kétféle interpretációja is meghatározóvá válik a közösségben, mindkettőben közös, hogy szorosban összekapcsolódik a korszakváltás a későbbiekben általánossá váló diskurzusával. A 2006-ot követő években a közösségen belül is élénk diszkurzív küzdelem folyik a beszéd státuszáról.

Az egyik oldal – Gyurcsány Ferencsel az élen – igazságbeszédként, a politikai elit hazugságainak leleplezéseként, az azzal való szembenézésként interpretálja a felszólalást, melynek elsődleges funkciója a szakítás a politikai elitnek az előző 16 évet domináló működésével és a kitörés a hazugságspirálból. A beszédnek ez az értelmezése hamar neves értelmiségi támogatókat is szerez, ezért nem tűnik eleve lehetetlennek, hogy a közösségen belül ez az interpretáció fog végül diadalmaskodni. Nádas Péter³⁸, Esterházy Péter³⁹, Bojár Gábor⁴⁰, Ágh Attila⁴¹, Fejtő Ferenc⁴², Bitó László⁴³ és sok egyéb neves közéleti személyiség is ezt a felfogást teszi a magáévá, és válogatott szavakkal méltatja a tartalmát. Ezekben visszatérő pont, hogy a beszéd valódi üzenetének felfogásához nem a kiragadott részeket kell nézni, hanem alaposan el kell olvasni, meg kell érteni a szöveget, és figyelembe kell venni hozzá a közvetlen kontextust is. A lényeg tehát csak azok számára nem világos, és csak azok értik félre, akik nem képesek az értő és alapos olvasásra.

³⁸ Nádas Péter-interjú, ATV, 2006. szeptember 19., a beszélgetés részleteiből lásd: http://mandiner.hu/cikk/20160917_nadas_peter_nagyszeru_az_oszodi_beszed_2006

³⁹ Esterházy Péter-interjú, Népszabadság, 2006. szeptember 23.

⁴⁰ Bojár Gábor: Hazugság és felelősség. Népszabadság, 2006. szeptember 23.

⁴¹ Ágh Attila: Dráma és katarzis. Népszava, 2006. szeptember 19.

⁴² Fejtő Ferenc: Párizsból nézve. Népszava, 2006. szeptember 21.

⁴³ Bitó László: Politikai félidő. Népszabadság, 2006. szeptember 20.

A baloldali közösség csatornáin kezdetben halványabban jelenlévő ezzel versengő interpretáció a beszédet hazugságbeszédnek, a politikai elitet átszövő hazugság és az árulás beismerésének tekinti. Mindkét felfogás elfogadja tehát, hogy a politikai elit hazug és felelőtlen politikát folytatott az elmúlt években, de az egyik értelmezés az őszödi beszédet az ezzel való szakításként, az elittel szembeálló politika kezdőpontjaként, korszakváltási kísérletként fogja fel, míg a másik éppen az elit árulásának csúcspontját látja benne, a hazugság lelepleződésének, beismerésének tekinti az Őszödön elhangzottakat. Gyurcsány Ferenc aktívan részt vesz a diszkurzív küzdelemben, az előbbi interpretációt próbálja összekötni a saját személyével. Hosszú távon azonban nem jár sikerrel: 2010 után a demokratikus ellenzék diskurzusában is széles körben elfogadottá válik az a felfogás, hogy az őszödi beszéd a 2010 előtti elit árulásának, felelőtlen és hazug működésének a legfőbb szimbóluma. 2014-ben már Gyurcsány Ferenc is belátja, hogy a diszkurzív küzdelemben vereséget szenvedett, még saját közösségében sem az általa képviselt és a baloldalon kezdetben gyors népszerűsége szert tevő interpretáció vált széles körben elfogadottá.⁴⁴

Általános érzületté lesz tehát, hogy a rendszerváltás óta hatalmon lévő politikai elit és politikai működésmód megbukott, változásra van szükség. Ennek több aspektusa is megjelenik.

Az őszödi beszédhez kapcsolódó elsősorú vád az elittel szemben a hazug működés: folyamatosan becsapta, hamis ígéretekkel kábította a választókat, a valóságot pedig eltagadta. Az őszödi beszéd egy másik vonulata, az „elkúrtuk” vonal, amelyik a korabeli megfigyelők szerint a beszéd interpretációjában jóval kisebb figyelmet kap ugyan⁴⁵, de az elit korszak alatti megítélésében fontos szerepet játszik. Eszerint az uralkodó politikai osztály rossz szakmai teljesítményt nyújtott a megelőző időszakban, rosszul kormányzott, gyenge minőségű politikát folytatott. A megelőző korszak rossz kormányzásának vádjá Gyurcsány után Bajnai kommunikációjában is markánsan jelen van.

A közösség számos tagja szerint a politikai elit abban is bűnt követett el, hogy politikai érdekből megosztotta a társadalmat, széthúzást és ellenségeskedést teremtett, megszüntette a társadalmi egyetértés alapjait. Ebben elsősorban Orbán Viktort és a Fideszt tartják hibásnak, de a teljes politikai osztály felelőssége is megjelenik.

⁴⁴ Gyurcsány Ferenc-interjú, cink.hu, 2014. szeptember 09. <https://cink.hu/pokoli-nagy-dolog-miniszterelnoknek-lenni-gyurcsany-f-1631896211>

⁴⁵ Kiss Balázs (2007): Botrány, spin, válság: Az őszödi beszéd kormányzati kommunikációja. In: Sándor P., Vass L., Tolnai Á. (szerk.). Magyarország politikai évkönyve 2006-ról. Budapest, DKMKKA. 1223-1240.

Végezetül, az elit egyik legnagyobb bűnének a korrupció minősül. Visszatérő motívum, hogy az országot a vezető politikai réteg az elmúlt évtizedekben szétlopta, a saját anyagi érdekei kiszolgálására használta a hatalmát.

Ezek az okok vezettek ahhoz az egész korszakban gyakran emlegetett és empirikusan is alátámasztott eredményhez, hogy a társadalom bizalma a politikai osztály egészében megrendült. A baloldali/demokratikus ellenzéki közösség fontos szemiotikai erőforrásává vált az gyakran hangoztatott gondolat, hogy ez a bizalomvesztés a politikai elit teljességére kiterjed.

Miközben a közösség vezető szereplői gyakran beszélnek a korszakváltás szükségességéről, visszatérő vita tárgyát képezi az elutasítani kívánt korszak időbeli meghatározása. Bár egyes megszólalók az elit „romlásának” kezdetét történelmi távlatokba helyezik, és az államszocializmus évtizedeiből eredeztetik, a leggyakoribb értékelés 2001-et, a Fidesz kormány utolsó költségvetésének benyújtását nevezi meg kiindulópontként. A 2001-től 2010-ig tartó időszak gyakori elemzések és értékelések tárgya a közösségen belül, az azonban általánosnak tekinthető, hogy az azonosított hibákat a teljes politikai osztálynak, nem pedig csak az ebben az időszakban szinte végig hatalmon lévő baloldali-liberális szereplőknek tulajdonítják. A jobbközép elitjét nem csak a kormányzatban töltött évekért terheli felelősség: számos értékelés szerint a balliberális kormányzat felelőtlen és hibás politikája sok esetben a Fidesz ellenzéki magatartásának, illetve kampánytevékenységének a következménye volt. A 2001-es kezdőpont a baloldali/demokratikus közösség elitellenességét megkülönböztette a jobboldali közösségek hasonló érzelmeitől is. Az utóbbiak szerint ugyanis már a rendszerváltás sem volt mentes az elitek árulásától, a baloldalin és demokratikus ellenzékben azonban többen is kiállnak a rendszerváltás eszméi és gyakorlatai mellett, és hangsúlyozzák: a folyamat alapjaiban helyes volt, a hibák nem annak a mikéntjéből következnek.

Szintén kérdés a politikai elittel és annak gyakorlatával való szakítás végpontja, az az időpont, amikortól kezdve el kell határolódnia a politikai osztály egészétől. Gyurcsány Ferenc az őszi beszédében ezt a váltást 2006-ra próbálja helyezni, Bajnai Gordon és a hozzá kapcsolódó megszólalók a 2009 előtti időszak hibáit hangsúlyozzák, a közösség jelentős része pedig a 2010 előtti korszakkal való szakítás szükségességéről beszél. A politikai elitellenesség azonban nem hal el 2010 nyomán. A kormányváltást követően a demokratikus ellenzékhez tartozók között a bizalmatlanság légköre veszi körül a saját oldalhoz tartozó politikai szereplőket is, sok esetben még azokat is, akik 2010 után jelentek meg a politika színpadán.

A korszakváltás diskurzusának része az is, hogy népszerűvé válik a hagyományos értelemben vett politikusi szerepek helyettesíthetőségének gondolata. 2010 előtt ez a diskurzus értékeli fel

a szakértőiséget. A közösség számos tagja beszél arról, hogy politikai helyett szakértői kormányzásra lenne szükség, politikai motivációktól mentes, szigorúan szakmai alapon működő szakértők kezébe kellene helyezni az irányítást. Bár a koncepciónak számos ellenzője is akad a baloldalon, a válság egyértelműen megerősíti ezt az álláspontot, és Bajnai Gordon kormánya ennek az igénynek az érvényesítésével is lép fel. A diskurzus másik következménye a civil szereplők és aktivitások felértékelése. A politikusellenes hangulat miatt beszélnek többen is arról, hogy a civil tevékenység lehet képes helyettesíteni, illetve kontrollálni a politikai szereplőket. Természetesen ezt az álláspontot is többen kritizálják, hasonló alapon, mint a szakértői kormányzást: a szakértelem és a civil aktivitások csak kiegészíteni tudják a politikai tevékenységeket, de a politikai logika alapján működő politikusokat és pártokat leváltani és helyettesíteni nem lehetséges.

Demokráciavédelem

A demokráciavédő diskurzus a baloldali közösség teljes történetét végigkísérte, és az intenzitása folyamatosan erősödött az időben előrehaladva, leszámítva az 1994 és 1998 közötti időszakot. A diskurzus a harmadik korszakban vált a leghangsúlyosabbá, ekkor a közösség identitásának és a határai újrահúzásának is az alapjává vált. Eszerint ugyanis a baloldal politikájának egyik legfőbb célja a demokrácia megvédése, illetve visszaállítása.

A 2006 őszén elinduló utcai események egyértelműen a demokrácia és a demokratikus rend elleni támadásként interpretálódnak. Orbán Viktor és a Fidesz támadja a demokráciát és a jogállamot, mert a jobboldal nem képes belenyugodni a legitim választáson elszenvedett vereségbe. Ennek egyik sokat emlegetett szimbóluma a kordonbontás. A demokráciára veszélyt jelentenek az utcai radikálisok, a Jobbik és a Magyar Gárda is: nyíltan náci és rasszista ideológiával felvértezve, erőszakosan lépnek fel a demokrácia és az emberi jogok ellen. A két fenyegetés összeér: Orbán és a Fidesz kommunikációja okozta az utcai és az egyéb szélsőséges eseményeket, Orbán a felelős azért az erőszakért, ami 2006 után az országban elszabadult.

2006 után súlyos kijelentések hangoznak el a radikális jobboldal és a Fidesz által megtestesített veszélyről. Vitányi Iván a Charta megalakulásakor kijelenti:

A veszély nagyobb, mint tizennyolc éve bármikor: a radikális szélsőjobb egyenruhában masíroz, egyre több a fegyveres atrocitás, a másság kirekesztése, a tojásdobálás, sőt a kődobálás is⁴⁶.

Gyurcsány Ferenc pedig a Békelánc elnevezésű rendezvényen arról beszél: „el lehet dönteni, mit akarunk látni a Dunában: a békésen hömpölygő folyót vagy sokak sírját”⁴⁷.

2010-hez közeledve elindulnak a spekulációk arról is, hogy a Fidesz esetleges kétharmados többsége milyen következménnyel járna a demokráciára nézve. A baloldali közösség vezetői többször is arról beszélnek, hogy a választás immár nem politikai alternatívák és ideológiák, hanem a demokrácia védői és ellenfelei között zajlik.

A demokrácia védelme legitimitációs erőforrásként is megjelenik a megszólalók számára: Gyurcsány Ferenc többször is arról beszél, hogy azért nem mond le miniszterelnöki posztjáról, mert ezáltal a demokráciát felszámoló erők juthatnának hatalomra. Lemondása után az előrehozott választásokkal szemben is ez válik az egyik legfontosabb érvvé, 2010-ben pedig az MSZP az egész kampányát arra építi, hogy a választóknak azért kell a pártra szavazni, mert egyedül ők tudják megakadályozni, hogy Orbán Viktor és a Fidesz lebontsa a demokráciát.⁴⁸

2010 után a demokratikus ellenzéki kommunikáció elsősorban a NER antidemokratikusnak tartott lépéseire fókuszál. A kormányzati lépések jelentős részét a demokrácia, a jogállam, illetve a sajtószabadság elleni támadásként értékeli. Visszatérő vád, hogy a kormányzat felszámolta, de legalábbis gyengítette a fékek és ellensúlyok rendszerét, megsértette a hatalmi ágak elválasztásának vagy függetlenségének elvét, erőteljesen torzította a politikai versengés feltételeit, illetve lépéseket tett a sajtószabadság és a demokratikus nyilvánosság felszámolása felé.

A rendszer antidemokratikusságának fokát és jellegét nem egységesen ítélik meg a közösségen belül, de abban mindenki egyetért, hogy a demokrácia súlyos károkat szenvedett a kormányzati lépéseknek következtében. Vannak, akik már megvalósult diktatúráról beszélnek, mások önkény-rendszernek, autoriter berendezkedésnek vagy a demokrácia és diktatúrák közötti szürke-zónában elhelyezkedő hibrid rezsimnek tekintik a NER-t. Az illiberális demokráciának az Orbán Viktor által 2014-ben a rendszer leírására használt fogalma később a demokratikus ellenzék számára is széles körben elfogadott leírássá válik – még ha ők a nem demokratikus jelleg bizonyítékának is tekintik. A megszólalók többsége azonban elismeri azt, és előszeretettel hangsúlyozza is, hogy jóllehet a demokratikus jogok és szabadságok súlyosan csorbultak, a szavazás

⁴⁶ <http://nol.hu/archivum/archiv-506134-302820>

⁴⁷ <http://nol.hu/archivum/archiv-446876-254343>

⁴⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=r-lw35E9dXE>

aktusa még szabad és torzítatlan, ezért a rendszer leváltható, az állampolgároknak tehát élniük kell az egyik utolsó demokratikus jogukkal.

Számos politikai fejlemény válik az antidemokratikus törekvések szimbólumává: ilyen az Alaptörvény és a médiatörvény tartalma, a Klub Rádió frekvenciapályázata körüli viták, a választási törvény, a választójog korlátozásaként felfogott, később meg nem valósuló választói regisztráció, a negyedik alkotmánymódosítás és a szabadság téri emlékmű ügye. Ezekben közös, hogy sokszor mérföldkőként jelennek meg: olyan eseményekként, amelyek súlyos károkat okoztak a demokráciának, és amelyek bekövetkezte után a rendszer megváltozik, nem tekinthető ugyanannak, mint korábban. Szimbólummá válva ezek a kitüntetett események a közösség diskurzusában tovább élnek, az ezekre történő visszautalások a közösség tagjai számára a rendszer antidemokratikus voltának az igazolására, illusztrálására szolgálnak. Ez a diskurzus annyira átfogóvá válik, hogy később már olyan nagy port kavaró gazdasági vagy ideológiai jellegű politikai döntések is ebben a keretben interpretálódnak, amelyek közvetlenül nem állnak kapcsolatban a politikai berendezkedéssel vagy a szabadságjogokkal. A 2014-es internetadót a közösség jelentős része az internet korlátozásaként, a demokratikus szabadság elleni támadásként értelmezi. A kormányzat törekvéseit a kínai és az észak-koreai internet-hozzáférési korlátozásokkal kapcsolják össze, a tüntetések egyik fő jelszava pedig a „Szabad ország – Szabad internet”. A vásárnapi boltzár szintén sok esetben az egyéni szabadság elleni intézkedésként interpretálódik.

A demokráciavédő diskurzus elsősorban az Orbán és rendszere által megtestesített fenyegetésre épül, de 2010 után is megjelenik benne a Jobbik által jelentett veszély. A párt kevesebb figyelmet kap, mint a kormányzó erő, de a szélsőséges kijelentések vagy cselekedetek kiváltják a demokratikus ellenzéki közösség egységes és határozott reakcióját.

Az erőszak a korszak egyik kulcsfogalmának számít. A köztévé 2006-os ostroma, a nemzeti ünnepeken előforduló atrocitások és a rendőrökkel való összecsapások, a politikusok otthona elleni Molotov-koktélos támadások, a melegfelvonulás elleni támadások, a cigánygyilkosságok vagy akár 2010 után a székházfoglalókat sósavval fenyegető idős békemenetes mind az Orbán Viktor által gerjesztett antidemokratikus erőszak nyílt kifejeződéseként jelennek meg. Az erőszak átvitt értelemben is jellemzi a jobboldalt: a NER politikája erőszakos, hiszen akarátát „erővel”, azaz pusztán saját többségére támaszkodva, az érdemi párbeszédet kerülve érvényesíti. Bármilyen ellenérvet vita nélkül lesöpör, és a saját akarata érvényesítésének semmilyen korlátját nem ismeri el.

Az erőszakkal is összefüggő másik kulcsfogalommá a félelem válik, ami 2010 után még nagyobb jelentőségre tesz szert. Eszerint a jobboldal erőszakos fellépésének, illetve a 2010 utáni

rezsím hatalommal való visszaéléseinek a célja az emberek megfélemlítése, ezáltal pedig a baloldali/demokratikus ellenzéki közösség tagjainak politikai tevékenységtől való elriasztása. A korszak vezető szereplői folyamatosan hangoztatják, hogy ennek ellenére sem szabad félni, a rendszerrel elégedetlen polgárok ellen kell, hogy álljanak a megfélemlítési kísérleteknek. A közösség egyik nem hivatalos jelszavává válik Bibó Istvánnak az egész korszakban rengeteget idézett kijelentése: „Demokratának lenni mindenekelőtt annyit tesz, mint nem félni”.⁴⁹

A demokráciavédő diskurzusban megjelennek pozitív azonosulási pontok is. Vannak aktorok (pl.: Gyurcsány Ferenc, DK), amelyek a rendszerváltást és az 1989 óta létező harmadik köztársaság eszméjét állítják szembe az antidemokratikus törekvésekkel. A köztársaság fogalma önmagában is népszerű ellenponttá válik, számos szereplő sürgeti a köztársaság megteremtését/visszaállítását.

A diskurzus legelterjedtebb pozitív azonosulási pontjává azonban Európa vált. Európa és a Nyugat az első két korszakban is a baloldali politikai közösség egyik legfontosabb szemiotikai erőforrásának számított. 2006 után kissé háttérbe szorult, 2010-től azonban ismét nagy népszerűsége tett szert. Míg azonban korábban elsősorban jólétet, esetleg kultúrát jelentett, a harmadik korszakban – a korábbi jelentések fennmaradása mellett - elsődlegesen a demokrácia és a szabadságjogok képviselőjeként, sőt védelmezőjeként jelenik meg, tehát a demokráciavédő diskurzusba olvadt bele. A korszak során az EU, más nemzetközi intézményekkel együtt, a demokrácia őrzőjeként, a magyar antidemokratikus törekvések fő ellenzőjeként és akadályozójaként jelenik meg. A különböző intézményei és a magyar kormány között zajló vitákban a közösség tagjai az európai intézményeknek adnak igazat, sőt, több esetben az EU közbeavatkozásától remélik az antidemokratikus törekvések megakadályozását. Gyakran megjelenik az a gondolat is, hogy Orbán politikája miatt Magyarország európai megítélése rengeteget romlott, Magyarország az EU szegénypadjára került. Ez a tálalás a 2015-ös menekültválság kormányzati és diplomáciai kezelésekor különösen jellemzővé válik. A migrációs válság során ismét előtérbe kerül Európának a korábbi korszakokban markánsabban jelen lévő kulturális értelmezése is, miszerint az európaiság egy bizonyos kultúrát is megtestesít, amellyel szembe megy a menekültválság kormányzati kezelése. Reális veszélynek látszik, hogy Orbán ki fogja léptetni az országot az Európai Unióból, mert nem kíván megfelelni az EU demokratikus elvárásainak.

A demokratikus ellenzék szerint Orbán Viktor és a NER nem csak hogy elfordítja az országot Európától, de ezzel egyidejűleg a Kelet felé is kormányozza: nem csak gazdasági erőforrásokat

⁴⁹ Bibó István (1946): A kelet-európai kisállamok nyomorúsága. Budapest, Az Új Magyarország röpiratai.

remél onnan, hanem mentalitásban és politikai struktúrában is a keleti mintákat kívánja átvenni. A demokratikus ellenzék diskurzusában a Kelet az önkény, a diktatúrák és az elmaradottság metaforája, ezzel szemben Európa egyre inkább a demokrácia, a kiszámítható politikai működés és az emberi jogok szimbólumává válik. Orbán és Putyin paksi atomerőműről szóló 2014-es megállapodását követően a keletre sodródás veszélye arcot is kap. Innentől a közösség által felvázolt dilemma – az ukrán - orosz konfliktus kirobbanásával és az EU - orosz viszony elmergesedésével párhuzamosan – az Európa vagy Oroszország, EU vagy Putyin szembenállásra egyszerűsödik le. Eszerint Orbán célja gazdaságilag és politikailag is Putyin Oroszországához kapcsolódni, a putyini antidemokratikus rendszert Magyarországra importálni, és az európai demokratikus elvárásoktól eltávolodni.

A demokrácia metaforájaként vett Európa és Európai Unió a közösség minden fontosabb politikai aktoránál előszeretettel használt szemiotikai erőforrássá válik. Bajnai Gordon szerint a 2014-es választás népszavazás arról, hogy Európában akarunk-e maradni⁵⁰, az Együtt egyik jelszava az „Orbánnal szemben mi Európát választjuk” fordulat, a DK magát „az európai párt” jelzővel jelöli meg, a Liberálisok pedig az „Európa vagy Orbán” jelszóval kampányolnak. A demokratikus ellenzékhez tartozó politikusok sokat küzdenek azért, hogy az Európai Unió zászlója ismét kikerüljön a parlamentre, képviselőik EU-s matricával fedik be laptopjaikat, Szabó Tímea uniós zászlót visz Orbán Viktornak, Karácsony Gergely pedig zuglói polgármesterré válásának első napján kirakja a hivatalra az EU-s zászlót.

Fontos megemlíteni, hogy a demokráciavédő diskurzus ügyként is megjelenik, hiszen számos cselekvés kapcsolódik hozzá: a Békelánc, a Demokratikus Charta, a Tarka Magyar, a zéró tolerancia kiáltvány, a Milla megszerveződése, a székházfoglalás, a sajtószabadság ellen szerveződő éhségsztrájkok stb.

Reformok

A 2006 és 2009 közötti időszakot jelentős részben a reformdiskurzus dominálta. Gyurcsány Ferenc már az őszi beszédben kijelenti: „Reform vagy bukás. Nincs más.”⁵¹ Ennek megfelelően saját személyét és kormányát is a változtatásokkal kapcsolja össze. A számos területet

⁵⁰ Bajnai Gordon – interjú, 444.hu, 2013. szeptember 04, <https://444.hu/2013/09/04/bajnai-elhiszi-hogy-jovore-miniszterelnok-lesz>.

⁵¹ Gyurcsány Ferenc beszéde Balatonőszödön, 2006. május 26.

átfogó átalakítások véghezvitelét a kormánya egyik legfőbb céljaként jeleníti meg, és miniszterelnöki működése alatt elsősorban a reformok kommunikálásával, igazolásával, megvédésével foglalkozik. Az egyes átalakítások elsősorban ügyként jelentkeznek a közösség kommunikációjában, azonban a reformok összessége, a reformpolitika diskurzusként, ráadásul az időszak egyik leggyakoribb diskurzusaként is megjelenik.

A reform önmagán túlmutató jelentőségét jól szemlélteti az a tény, hogy az időszak alatt egész „reformszótár” jön létre a politikai folyamatok leírására. A szó olyan metaforává válik, amely jelzős szerkezetként számos más fogalommal összekapcsolódva a politikai orientáció eszközeként is szolgál. A teljesség igénye nélkül olyan, korábban nem használt szavak jelennek meg és terjednek el a közösség diskurzusában, mint reformkormányzás, reformdüh, reformdiktatúra, reformháború, reformkapacitás, reformképesség, reformelszántság, reformtűró képesség, reformidegen ellenfél, reformelkötelezettség, állami reformvilág, reformundor, reforméhség, reformfront, reformlendület, reformradikálisok, reformrealisták. Ez a rövid felsorolás jól mutatja, hogy a reformokhoz fűződő viszony a politikai szereplők, cselekvések és feltételek értékelésére és a politikai térben való elhelyezésére szolgál.

Bár az átalakítások különböző területeken zajlottak, a közösség diskurzusa ezeket egységesen, a reformok vagy a reformpolitika fogalma alatt kezeli. Maga a kormányzat és Gyurcsány Ferenc is egységes folyamatként beszél a reformpolitikáról, sőt, azokat egyetlen átfogó magyarázat alá is rendezi. Kommunikációjában a problémák mindig összetettek, komplexek, történelmileg és strukturálisan determináltak, egymással összefüggenek, ezért kezelésük csak az egész rendszer szintjén képzelhető el. Ez a szemlélet áthatja a reformok „ideológiáját”, azaz a mögöttük meghúzódó és az egyes reformokat egymással összekapcsoló elgondolásokat magyarázó terjedelmes Gyurcsány-írásokat, a 2007-es Szembenézést⁵² és a már a bársonyos reformok meghirdetése után írott 2008-as Megegyezést⁵³ is.

A miniszterelnök kommunikációjában a reform önértékkel bír. Mint azt a Gyurcsányhoz kötődő repolitizált pragmatizmus második korszakbeli diskurzusánál bemutattuk, a politikus szerint a politika lényege a cselekvés, a dolgok megváltoztatása, átalakítása, éppen ezért a reformpolitika a legmagasabb rendű politikai tevékenység. Az őszi beszéd számos gondolata e felfogást

⁵² Gyurcsány Ferenc: Szembenezés. Népszabadság, 2007. január 26

⁵³ Gyurcsány Ferenc: Megegyezés. Népszabadság, 2008. augusztus 27.

próbálja a politikustársakkal is elfogadtatni. A reformpolitika értékét a reformkor neves politikusaira történő történelmi utalásokkal és párhuzamokkal is gyakran szemléltetik a közösség tagjai.

A diskurzusnak csak az egyik eleme volt a reform önértékként történő megjelenítése: a miniszterelnök gyakran hangsúlyozza, hogy a megvalósuló reformok mögött egységes politikai helyzetértékelés és célrendszer áll. Sőt, a reformok túlmutatnak önmagukon, nem csak a konkrét szabályozás alá vont területre kívánnak hatást gyakorolni. Kiemeli:

azok a reformok, amelyeket szolgálni szeretne ez a kormány, nem elsősorban az egészségügyről, az oktatásról, a közigazgatásról szólnak. Hanem a társadalmi kultúra, a mentalitások, az attitűdök korszakváltásáról.⁵⁴

A különböző területeken zajló átalakítások háttérben egyetlen átfogó cél húzódik meg. Gyurcsány ezt a célt a következőképpen jellemzi:

egy nagyon világos filozófiájú reformfolyamatot csinálunk. Ennek a filozófiának a mélyén egyetlenegy gondolat van. Az, hogy birtokba venni a szabadságot.⁵⁵

A baloldali közösség korábbi miniszterelnökeihez hasonlóan Gyurcsány is a rendszerváltás kiteljesítéseként értelmezi politikai programját, a rendszerváltás céljaihoz kapcsolja törekvéseit. A rendszerváltás intézményes szinten végbement, legfőbb ígérete, az egyéni és kollektív szabadság azonban csak akkor teljesülhet ki, ha tisztázódnak az egyéni- és közfelelősségi viszonyok. A társadalmi mentalitásokban, a társadalmi kultúrában ugyanis tovább élnek a rendszerváltás előtti mintázatok: az egyének az államtól várják sorsuk megjavítását, miközben a jogszabályok és kötelezettségek kijátszása széles körben elterjedt magatartásformának számít a társadalomban.

Gyurcsány a reformok céljaként az állampolgár és az állam viszonyának megváltoztatását, a felelősségi viszonyok újraszabását jelöli meg, ezt pedig a polgárosodás programjának nevezi. A polgár a saját magáért felelősséget vállaló, társadalmi kötelezettségeit tiszteletben tartó, öntudatos, racionális, ezáltal autonóm és szabad egyén, ezzel szemben az állam működésének kiszolgáltatott, attól minden tekintetben függő kispolgár eltorzult forma. Márpedig a Fidesz ez utóbbira építette a politikáját. Bár a polgárosodás fogalmát először éppen a Fidesz jelenítette meg, a polgárosodás programját azóta elárulták, ezért annak a jelenben csak maga a miniszterelnök a hiteles képviselője, hiszen már politikussá válása előtt is ezt a programot képviselte a

⁵⁴ Gyurcsány Ferenc: Ebből ki kell törni. Népszabadság, 2007. november 26.

⁵⁵ Gyurcsány Ferenc-interjú, index.hu, 2007. szeptember 14.

véleménycikkeiben. A rendszerváltás által ígért szabadság csak akkor valósulhat meg, ha az egyének az államtól független, világos felelősségi viszonyok között élő polgárokká válnak. A paternalista politika ugyanis hazugságon alapul: az állam által vállalt gondoskodás nem tartható fenn, annak árát az ezt felmérni nem képes állampolgárok fizetik meg. A köz- és magánfelelősségi viszonyok újraírásának, fenntarthatóvá tételének, a polgárosodás programjának egyetlen célja „kitörni az alattvalói, a kiszolgáltatott létből, felszabadítani, szabaddá tenni az embert”.⁵⁶ Ennek jegyében nem csak az állami gondoskodás kiterjedt voltát bírálja, hanem azt az állampolgári kultúrát is, amely állandóan a kikapukat, a problémák informális jellegű megoldását keresi:

Magunk mögött kell végre hagyni a pongyola Magyarország hétköznapi és hivatalos rendetlenségének világát, nincs okunk arra, hogy megmagyarázzuk, kit miért mentünk fel a szabálytisztelő, szabálykövető magatartás alól.⁵⁷

A reformok lényege tehát: az elérni kívánt társadalmi célok jegyében megváltoztatni az állam működésének a módját, ezáltal pedig mélyreható változásokat idézni elő a társadalmi kultúrában is. Éppen ezért az egyes területeken zajló reformok összekapcsolódnak, szerves egészet alkotnak, ugyanaz a szemlélet vezérli őket. A reformok tartalma eszerint egységesen a versenyszemlélet és az egyéni felelősségvállalás erősítésére, a teljesítményelv, az ésszerűség, és a hatékonyság szempontjainak fokozottabb érvényesítésére épül. Mindezek az adott terület versenyképességének növeléséhez járulnak hozzá. A versenyképesség mellett azonban megjelenik az igazságosság elve is, s ez biztosítja, hogy a rosszabb helyzetből induló állampolgárok se szenvedjenek hátrányt az átalakított rendszerekben. Ezáltal a hatékonyságot és az átlátható működést elősegítő reformok képesek megszüntetni a „tradícióvá fagyott kisstílú és kisléptékű alkuk rendszerét”⁵⁸, amely alkuk áthatották ezeket a rendszereket és a teljes társadalom működését.

A reformok végrehajtásával kapcsolatos felfogás elitista politikaképbe illeszkedett, amelynek legfőbb elemei megjelentek már a repolitizált pragmatizmus előző korszakbeli felfogásában: a politikai elitek feladata kialakítani a társadalom és politika átalakításával kapcsolatos víziókat, megvitatni ezeket a parlamenti demokrácia keretei között, meghatározni a belőlük következő politikai döntéseket, majd megértetni ezeket a választókkal, meggyőzni őket a lépések helyességéről. Éppen ezért a politikai programok továbbra is a politikai működés egyik elsődleges

⁵⁶ Gyurcsány Ferenc parlamenti felszólalása, 2008. február 18.

⁵⁷ Gyurcsány Ferenc: Megegyezés. Népszabadság, 2008. augusztus 27.

⁵⁸ Dr. Veress János: Baloldaliság és kormányzati cselekvés. Népszava, 2007. április 30

feltételeként jelennek meg a közösség diskurzusában, és ezen az alapon bírálják a reformokkal kritikus jobbközép politikai közösséget, amellyel program hiányában nem lehet valódi vitát folytatni.

Az egész reformpolitikát áthatja az elit szintjén hozott politikai döntések megértetésének és a meggyőzésnek az igénye, Gyurcsány nagy magyarázó tanulmányai is ennek jegyében születnek. Ugyanakkor a reformpolitika egyik legtöbbet bírált eleme is ehhez kapcsolódik: a kritikusok szerint a kormány nem foglalkozott eléggé azzal, hogy a politikai döntéseket elmagyarázza és megérttesse a választókkal.

A reformdiskurzusnak ez az eleme, azaz a politika elmagyarázásának és megértetésének szükségessége egyébként 2010 után is fennmarad például a rezsicsökkentés és az antidemokratikus lépéseket illetően. A felfogás szerint a kritizált politikai lépésekre vonatkozóan létezik a hivatalos indoklással ellentétes valós, szakmai alapú helyzetértékelés, amelyet az állampolgárok még nem értenek, ezért a közösség tagjainak erőfeszítéseket kell tenniük azért, hogy ezt megértessék velük. Ez a reformpolitikában nagy szerepet kapó politikakép ezért gyakran bírálja a politikához való irracionális és érzelmi jellegű viszonyulást, amelyet a jobbközép politikai közösség tagjaira különösen jellemzőnek tart.

Bár a közösség jelentős része általában véve támogatja a reformpolitikát, a konkrét folyamat rengeteg bírálatot vált ki. Eszerint a reformfolyamat rendkívül zavaros, folyamatosan változik, nehezen érthető, és az elitista politikafelfogással összhangban túlságosan felülről irányított, negligálja az érdemi párbeszédet. A részletek sokszor átgondolatlanok, rögtönzés és kapkodás jellemzi. A reformok túl sok területet érintenek, túlságosan széleskörű és mély változásokat implicálnak a társadalomban.

A 2008-as szociális népszavazás legitimitását kezdetben éppen e politikakép jegyében tagadják: a választók nem értették meg a reformok lényegét, ezért a válaszuk nem reprezentálhatja a valódi népakaratot. A közösség tagjai élénken bírálják az Alkotmánybíróságot, hiszen szerintük ezekről a kérdésekről a választókat az anyagi érintettségük miatt nem lenne szabad megkérdezni, hiszen ilyen helyzetben a közösségi racionalitás nem érvényesül. Később azonban a reformpolitika elleni állampolgári állásfoglalásként értékeli a népszavazás eredményét, és ennek nyomán Gyurcsány Ferenc meg is hirdeti a bársonyos reformok politikáját. A kritikák egy részét maga is elfogadja: belátja, hogy a reformpolitikát elitizmus és a párbeszéd hiánya jellemezte, ahogyan azt is, hogy az emberek szemléletét és a társadalmi kultúrát nem lehet ilyen mértékben politikai eszközökkel megváltoztatni.

A reformpártiság azonban a gyurcsányi reformpolitika intenzitásának csökkenésével sem tűnik el. A közösséghez tartozó és azon kívül álló számos szereplő, elsősorban az értelmiség, és az SZDSZ továbbra is hangsúlyozza a reformok fontosságát, azonban a reformpolitika elszakad Gyurcsány személyétől, és a társadalmi kultúrára vonatkozó magyarázatok helyett a szárazabb, közgazdasági-fenntarthatósági érvek dominálnak. 2008 végén létrejön a Reformszövetség, 2009 elején pedig megjelenik Bokros Lajos programja is. A válság talaján a reformdiskurzust átveszi a liberális közgazdász közeg.

Nők

2010 után egyre nagyobb figyelmet kap a nőekkel kapcsolatos diskurzus. Ez nem válik annyira dominánssá, mint a fentebb tárgyaltak, de karakteres témaként jelenik meg. A közösség tagjai gyakran hangoztatják, hogy a nők társadalmi és politikai helyzetén javítani kell, és a hagyományos nemi szerepekből származó elvárásokat oldani szükséges.

A nőekkel kapcsolatos kérdések nagyon gyakran kritikai oldalról vetődnek fel: a jobboldali közösség nőellenesnek ítélt kijelentései nagy port kavarnak. Jelentős felháborodást váltanak ki Varga István Fidesz-képviselő, Kövér László és a Fidesszel nyíltan szimpatizáló zenész, Ákos nőekkel kapcsolatos kijelentései, a feleségét megverő Balogh József képviselő esete, a családon belüli erőszak önálló büntetőjogi tényállássá változtatása körüli parlamenti viták és az Isztambuli Egyezmény ratifikálásának elmaradása. Ezek az esetek különösen sokszor szerepelnek a közösségi médiában, a jobbközép politikai közösségnek tulajdonított nőkép erőteljes kritikát vált ki politikusokból, civil és értelmiségi szereplőkből valamint állampolgárokból egyaránt.

ÜGYEK

Egészségügy és oktatás

Az egész korszak kiemelt ügye az egészségügy és az oktatás. Két külön témáról van ugyan szó, de a közösség diskurzusában a két terület olyannyira összefonódik, hogy érdemes egyetlen ügyként kezelni. 2006 és 2008 között a reformok legnagyobb visszhangot kiváltó elemei az egészségügy és az oktatás területén jelentkeznek, 2010 után pedig a kormánypolitika kritikájának egyik eleme e két területre koncentrál. Az oktatás kapcsán fontos megjegyezni, hogy 2006 és 2010 között elsősorban a felsőoktatás kérdése van az előtérben, 2010 után viszont a köz- és felsőoktatás egyaránt a közösség kritikáinak keresztútjába kerül.

A két terület 2006 és 2010 között azért is kapcsolódik össze, mert lényegében ugyanaz az érvelés jelenik meg az egészségügy és a felsőoktatás helyzetével és a kívánt lépésekkel kapcsolatban. Eszerint mindkét területre jelentős társadalmi egyenlőtlenségek jellemzők, ezért e rendszerek igazságtalanul működnek. Első sorban az egészségügyben elterjedtek az olyan informális mechanizmusok, mint a hálapénz. Mindkét területre jellemző továbbá az alacsony hatékonyság, a ráfordítások és a kimenetek nincsenek megfelelő összhangban egymással. Bár sem az egészségügyet, sem az oktatást nem lehet üzletnek tekinteni, működésük minősége gazdasági, versenyképességi jelentőséggel bír. Hatékonysági szempontok miatt nem lehet teljesen kivonni őket a piaci viszonyok alól. Az átalakítási lépések magyarázata gyakran alkalmazza is a hatékonyságnövelés érveként, hogy összhangba kell hozni a keresletet és a kínálatot. Mindkét rendszer az ingyenesség illúziójára épül, holott a szükséges költségek nagyon is megmutatkoznak mind az informális szinten, mind pedig a költségvetés szintjén. Az egészségügy és az oktatás tehát nem ingyenesen működik, de az illúzió hozzájárul ahhoz, hogy a keresleti és kínálati viszonyok felboruljanak, ami a rendszer más szintjein alacsony hatékonysághoz és aránytalanul nagy költségekhez vezet.

Mindkét területen rövid idő alatt jelentős és mélyreható változtatásokat hajtott végre a kormány, melyek mögött a hatékonyságnövelés szándéka, az egyéni felelősség- és költségvállalás növeléséé valamint a piaci logika egyes elemeinek az érvényesítéséé húzódik meg. Ezek elsődleges szimbólumaivá a vizitdíj és a tandíj, kisebb részben a kórházi ágyszám csökkentése, illetve a felvételi keretszámok megváltoztatása válik. Az érvelés szerint az átalakítások hatékonyabb és

igazságosabb rendszert eredményeznek, az egészségügy és a felsőoktatás színvonala jelentősen javulni fog. Az egészségügy területén azonban a baloldali közösség és az SZDSZ között is jelentős viták zajlanak a piaci logika térnyerésének mértékével kapcsolatban: a baloldal az üzleti szemlélet mérsékeltebb bevezetése mellett áll, míg az SZDSZ a piaci alapon működő többbiztosítós rendszert preferálja.

A két ügyben az is közös, hogy hiányzik az átszervezés társadalmi támogatottsága, a vizitdíj és a tandíj a megszorítások szimbólumaivá is válik, és a közösségen belül is sok ellenzőjük akad. A kormányzat ezért komoly erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy a lépések fontosságáról és értelméről meggyőzze a választókat. Sok esetben azonban közgazdasági szakzsargon alkalmazó bonyolult érvelés jellemzi a kommunikációt.

A politikai napirendet sokáig e témák uralják: Török Gábor napirend kutatásának eredményei szerint 2007-ben az egészségügy olyannyira dominálta a napirendet, mint még semmilyen más ügy a felmérések 2001-es kezdete óta.⁵⁹ A népszavazás mindkét koncepciót megbuktatja, az egészségügyi és felsőoktatási reform jelentős része ennek következtében meghiúsul.

2010 és 2014 között a két terület háttérbe szorul, de a kormánypolitika kritikájaként azért jelen van. Itt is egy ügyként jelenik meg az oktatás és az egészségügy, hiszen a bírálat iránya nagyon hasonló: mindkét terület komoly forráshiánytól szenved, és nagyon alacsony határfokkal működik. A munkavállalók a nehéz helyzet miatt kivándorolnak, ami tovább rontja a minőséget. A forráshiányt gyakran állítják kontrasztba a sportra, különösen a stadionokra költött pénzekkel, illetve a korrupcióval. Az egészségügy és az oktatás ekkor tehát más ügyekkel összekapcsolva jelenik meg, azok negatív következményeiként interpretálódik. Saját koncepció nincs jelen, a közösség aktorai már nem vállalják a 2006 és 2008 közötti elképzeléseket sem.

A forráshiányos és rossz minőségű működést főként egyedi példákkal érzékeltetik: a demokratikus ellenzéknek a problémák illusztrálását célzó kommunikációja tele van egyes kórházakból és iskolákból vagy ezekkel kapcsolatos egyedi élményekből származó esetekkel. Az egyedi, sokszor megdöbbentőnek ható példák, illetve a sport finanszírozásával és korrupcióval vont éles párhuzamok gyorsan terjednek a közösségi médiában, az állampolgárok előszeretettel reagálnak és osztják tovább az ilyen jellegű tartalmakat. A forráshiány szimbólumává válik az iskolai kréták hiánya és a kórtermek állapota.

⁵⁹ Török Gábor: A „rég” és az „új” napirend. In Sándor P., Vass L. (szerk.): Magyarország politikai évkönyve 2007-ről: Kormányzat, közpolitika, közélet. Budapest: DKMKA.

A két területen lezajlott átalakítások iránya, különösen a centralizációs törekvések is számos bírálatot váltanak ki, de sok esetben ezek is a források kivonásával, csökkentésével kapcsolódnak össze. Az iskolák esetében folyamatos bírálatok tárgya az oktatás tartalmának átalakítása, az ideológiai elemek vélt növekedése. A fiatalok szellemi átnevelésére vonatkozó törekvések elsődleges szimbólumává Hoffmann Rózsa személye válik. A Hallgatói Hálózat és a hallgatói tüntetések a felsőoktatás átalakításának problémáját is tematizálják.

Mindezek ellenére 2014 előtt a két terület szakpolitikai kritikája korántsem átütő. Ezt jól érzékelteti, hogy a Kormányváltás választási szövetség 8 választási ígéretéből⁶⁰ mindössze egy, a nyolc ígéret közül a hetedik vonatkozik az egészségügyre (várólisták csökkentése), az oktatással pedig egyik ígéret sem foglalkozik. 2015 után azonban előtérbe kerül az oktatás és az egészségügy kritikája, egyre inkább a kormánykritika egyik kiemelt területeivé válnak. 2015-ben az ápolónő Sándor Mária feketeteruhás mozgalma nyomán számos tüntetésre kerül sor a kormányzat egészségügyi politikájával kapcsolatban. A fő kritika mindkét területen ekkor is a forráshiány.

Gazdaságpolitika

A korszakban ismét felértékelődik a gazdaságpolitika ügye, a makrogazdasági politikai lépések a közösség egyik kiemelt témájává válnak. 2006 és 2009 között a kormány a reformok mellett a konvergencia program végrehajtására helyezte a legnagyobb hangsúlyt. Míg azonban a reformok esetében elismerik, hogy másfajta politika is lehetséges lenne, a konvergencia program vállalásaival kapcsolatban hangsúlyozzák: a megtett lépéseknek nincsen alternatívájuk, a költségvetési fegyelmet képviselő politika kényszerként jelentkezik az aktuális kormány számára. A költségvetési fegyelem nemcsak az uniós elvárások miatt szükséges, hanem azért is, mert a magas deficit és a folyó fizetési mérleg hiánya az ország egyre súlyosabb eladósodottságát, és így a hitelezőknek való kiszolgáltatottságát eredményezi.

A konvergencia program által kijelölt politika leírására számos fogalom jelenik meg a közösség kommunikációjában: költségvetési fegyelem, egyensúlyteremtő- és őrző növekedési pálya, egyensúlyi pálya, stabilizációs politika, felelős költségvetési politika, stabilitás, hiánycél, a maastrichti kritériumok betartása. A program végrehajtásának jelentőségét jól mutatja, hogy a kormányprogram első szava is az egyensúly, Gyurcsány Ferenc pedig ki is jelenti, hogy ha a

⁶⁰ https://index.hu/belfold/2014/03/08/ime_a_nyolc_igeret_ami_megdontene_orbant/

felelős költségvetési politika feladására kényszerülne, akkor felállna miniszterelnöki székéből.⁶¹

Az ezen a területen elért eredmények sokszor a kormány legfontosabb teljesítményeként jelennek meg a közösség nyilvánosságában. A gazdaságpolitikát a gazdasági válság megjelenése még inkább az előtérbe tolja, a Bajnai-kormány az egyetlen feladatának a válság leküzdését tekinti, tehát működése jelentős részben a gazdaságpolitikára korlátozódik. A közösség a válságkezelési politikát sikeresnek értékeli, így ez is a baloldali kormányzás teljesítményeként jelenik meg.

A NER első időszakában, körülbelül 2013-ig, a kormányzati politikával szemben markánsan jelen van a gazdaságpolitikai kritika.

A Matolcsy György által fémjelzett unortodox gazdaságpolitika folyamatos bírálat tárgya, a hozzá nem értés, az inkompetencia és a dilettantizmus szinonimájává válik. A kormányzat gazdaságpolitikájának teljesítményének gyenge voltát a romló makrogazdasági adatok (csődök mutató, forintárfolyam, benzinárak, államadósság, forintkötvények reálhozama) folyamatos napirenden tartásával, a leminősítések és az IMF-hez fordulás szükségességének az emlegetésével igazolják. 2012-es visszatérése után Bajnai Gordon szintén elsősorban gazdaságpolitikai kritikát gyakorol. A kormányzati dilettantizmussal szemben mint a már bizonyított válságkezelő, szakértő jelenik meg a közösség kommunikációjában.

Az Orbán-kormány számos további gazdaságpolitikai döntése is élénk és folyamatos bírálatok tárgyát képezi. Súlyos kritikák érik a kormányzatot a kötelező magánnyugdíj-pénztári megtakarítások államosítása, a szektorális különadók, a különböző adóemelések, illetve a megszorításként interpretált lépések miatt. Ezzel párhuzamosan a kormányzat szemére vetik a költségvetési források mértéktelen pazarlását a sportberuházások és a korrupció kapcsán. A kormányzat gazdaságpolitikai lépéseivel kapcsolatos kritika 2013-tól fokozatosan háttérbe szorul.

A közösség kommunikációjában 2006 előtt is gyakran megjelent a társadalmpolitikai és gazdaságpolitikai célok egymáshoz való viszonya, ez később sem volt másképp. Elsősorban a Gyurcsány- és a Bajnai-kormány közösségen belüli kritikusai, különösen Szili Katalin, hangoztatják azt az érvet, hogy a gazdaságpolitika csak eszköz a társadalmi célok eléréséhez. Ez az álláspont a baloldali kormányzások alatt nem válik uralkodóvá, Gyurcsány például üres locsogásnak minősíti az ilyen véleményt, és azt képviseli, hogy a társadalmi célok csak akkor tudnak

⁶¹ Gyurcsány Ferenc- interjú. Népszabadság, 2008. április 05.

markánsabban megjelenni, ha a gazdaság, a makroadatok rendben vannak.⁶² 2010 után ellenzéki pozícióból ez az álláspont ismét erősebb képviselőt kap. Mesterházy Attila, az MSZP elnöke például arról beszél:

A gazdaságpolitikára mi eszközként tekintünk, amelynek segítségével a társadalompolitikai céljainkat kívánjuk elérni.⁶³

Szociálpolitika

A baloldal számára tehát fontos ügy a szociálpolitika. A szolidaritás már a 2006 és 2010 közötti időszakban is kritikai irány a kormány közösségen belüli ellenzékénél, de akkor a szociálpolitika még nem válik szélesebb körben is érvényesülő témává. 2010 után azonban a jobboldali kormány működésének egyik legfontosabb kritikája a szociálpolitika ügyén alapul.

A közösség tagjai szerint az országban óriási a szegénység és a nyomor, de Orbán Viktor és a NER ezzel nem foglalkozik, sőt, még súlyosbítja is a helyzetet. A kormányzat politikája egy szűk középréteget támogat, az az alatti társadalmi osztályok viszont egyre inkább leszakadnak és elszegényednek. Gyakran hangsúlyozzák, hogy soha ilyen sok szegény Magyarországon még nem volt. A közösségi médiában is gyorsan terjedő számos egyedi példa, élettörténet jelenik meg, melyek a szegénység és a leszakadás valóságának illusztrálják. A szegénység mértékének visszatérő képi megjelenítése az ételosztásoknál sorban álló tömegek látványa, ami a kormányzati hozzáállást pellengérré állító mémek gyakori alapanyagává is lesz. Kiemelt figyelmet kap a gyermekszegénység és a gyermekéhezés ügye, a közösség tagjai szerint ezek a jelenségek meglehetősen általánossá váltak Magyarországon, megszüntetésük pedig morális kötelesség lenne. Az ügy kiemelt voltát jól mutatja, hogy a már említett nyolc 2014-es kulcsigéret jelentős része szociálpolitikai természetű.

Az egykulcsos adó válik a NER szolidaritáshiányának egyik jelképévé. A közösség tagjainak jelentős része arra hivatkozva utasítja el, hogy igazságtalan, csak a szűk középosztályt támogatja, hiszen az ő adójuk csökken jelentősen. Egy másik jelkép a hajléktalanokkal kapcsolatos fővárosi politika, amely jelentős civil ellenállást is kivált. A rendszer szolidaritáshiányát néhány kormánypárti politikus sokat idézett kijelentése is illusztrálja. Ilyen Matolcsy György állítása arról, hogy meg lehet élni Magyarországon 47 ezer forintból, Lázár János mondata, mely szerint

⁶² Lásd: Ripp Zoltán: Nyolcvankilenc. Népszava, 2007. február 26.

⁶³ Mesterházy Attila-interjú. Népszabadság, 2012. október 29.

„akinek nincs semmije, az annyit is ér”⁶⁴, vagy a köztelevízió riporterének arra vonatkozó felvetése, hogy a gyerekek egy része azért nem reggelizik, mert nem éhes, amire Harrach Péter azt reagálta, hogy ez „életforma kérdése”.⁶⁵ Ezekre a megnyilvánulásokra a közösség tagjai előszeretettel utalnak vissza, és gyakran feltűnnek a közösségi médiában terjedő mémek szövegeiben is.

Természetesen a szolidaritáshiány kritikájában is vissza-visszatérnek a sportfinanszírozással és korrupcióval való kontrasztok. Orbánt és a NER-t a szociálpolitika kapcsán morális alapon ítélik el: gyakran gonosznak, szívtelennek minősítik őket, a kormányzati lépéseket és kijelentéseket sokszor állítják kontrasztba a keresztény értékekkel.

A közösség tagjai nem tekintik valódi szociálpolitikai beavatkozásnak a rezsicsökkentést, a kormányzati kommunikáció által leginkább hangsúlyozott politikai lépést. Hazugságnak, illúzióknak és fenntarthatatlannak ítélik és hangsúlyozzák, hogy igazságtalan, mivel a csökkentés mértéke nem tesz különbséget anyagi helyzet alapján, így nagyobb könnyítést jelent a gazdagabb, többet fogyasztó állampolgárok számára.

Számos politikai cselekvés kapcsolódik a szociálpolitika ügyéhez az ellenzéki időszakban. A szegénység és a kilátástalanság ellen több éhségmenetet szerveznek, Gyurcsány Ferenc és a Demokratikus Koalíció tagjai szegény családokhoz költöznek be rövid időre, hogy a helyzetüket minél jobban megismerjék, a gyermekéhezéssel kapcsolatban több parlamenti performanszra is sor kerül, míg 2014-től Karácsony Gergely az ügyet zuglói polgármestersége egyik kiemelt területévé teszi, lépéseit pedig a közösség jelentős része példaként állítja a kormányzat elé. Ebben az ügyben a civilek is rendkívül aktívak: számos civil szervezet állítja működése középpontjába a szociális kérdéseket, a közösség nyilvánossága pedig előszeretettel foglalkozik ezekkel a szerveződésekkel. Ezek a kormányzat antiszolidárisnak ítélt szakpolitikai lépéseit is élénken kritizálják, többször is előfordulnak akciók és performanszok formáját öltő tiltakozások.

⁶⁴ https://index.hu/belfold/2011/03/19/lazar_szerint_akinek_nincs_semmije_az_annyit_is_er/

⁶⁵ http://comment.blog.hu/2014/12/03/a_kozteve_musorvezetoje_szerint_sok_gyerek_azert_nem_visz_reggelit_az_iskolaba_mert_nem_ehes

Migráció

A migrációs ügy a korai szakaszban szintén szolidaritási kérdésként értelmeződik. A menekültek befogadására vagy legalábbis a velük való emberséges bánásmódra a legfőbb érv a szolidaritás elve, az elesettek segítése. Élesen elutasítják azt, hogy a kormány a migrációt nemzetbiztonsági és közbiztonsági problémának állítja be. Ez különösen szembetűnő a téma vizuális megjelenítésében. A demokratikus ellenzék által a téma illusztrálására használt képek gyakran nőket, gyerekeket és családokat mutatnak. Itt is jellemző az egyedi esetekre, egyéni élettörténetekre fókuszálás, ami átélhetőbbé teszi az érintettek szenvedését.

Fontos kiemelni, hogy a közösség nem egységes, különösen a politikai és értelmiségi elit valamint az állampolgárok egy jelentős része között mutatkozik véleménykülönbség. A menekültekkel/migránsokkal szembeni szolidaritás követelménye a legélesebben a nem politikus, értelmiségi, civil és média aktoroknál jelenik meg. Kevésbé, de szintén markánsan van jelen a politikai szereplőknél, akik hasonlóképpen sokszor hangsúlyozzák a szolidaritás szempontjait. A demokratikus ellenzéknek a témával kapcsolatos közösségi média tevékenysége alatti kommentárokból azonban látszik, hogy bár több olyan állampolgári kommentár is megfogalmazódik, amely elfogadja az ügy szolidaritási keretezését, a médiumok és politikusok posztjai alatt számos, dühös, egyet nem értést kifejező véleménnyel találkozhatunk – más témáknál nem jelenik meg ilyen élesen a szembenállás.

A legnagyobb civil aktivitás a migrációs/menekült kérdésben nyilvánul meg. Állampolgárok szervezeten és szervezetenül is segítséget nyújtanak az országba érkezőknek, illetve a kormányzati plakátok online és offline átszerkesztésével, ellenplakátok finanszírozásával hatékony ellenkampányt szerveznek. A menekültekkel kapcsolatos civil fellépések nagyon pozitív visszhangot váltanak ki a közösség nyilvánosságában.

Korrupció

A korrupció ismét fontos ügynek számít. A korábbi időszakokhoz hasonlóan a saját közösségre és a másokra vonatkozóan is sokat foglalkoznak a kérdéssel. A 2006 és 2010 közötti kormányzás során a baloldalon belül is nagy port kavarnak a közösséghez tartozó korrupciós esetek. Az első

jelentős történés a Zuschlag János nevével összekapcsolódó botrány, ami után Gyurcsány Ferenc egy köztisztasági csomagnak elnevezett, korrupcióellenes törvénycsomag elfogadtatására tesz kísérletet – sikertelenül. A ciklus hátralévő részében még számos jelentős korrupciós botrány tör ki, ezek közül a legfontosabb a Hunvald-ügy, majd a Hagyó Miklós és Mesterházy Ernő nevével összekapcsolódó BKV-ügy. Ez utóbbihoz kötődik a baloldali kormányzás alatt folyó korrupció leggyakrabban emlegetett szimbóluma, a nokiásdoboz, amelyben a BKV korábbi vezérigazgatója a saját vallomása szerint készpénzt adott át Hagyó Miklósnak.

Ebben az időszakban a baloldal is korruptnak látja több politikai aktorát, bár gyakran megfogalmazódik az is, hogy nem a közösség egészét hatja át a korrupció, hanem egyedi jelenségekhez és emberekhez köthető. Az MSZP-t, mint pártot azonban többen is összekötik a korrupcióval: a saját szavazói is egyre korruptabbnak látják⁶⁶, Gyurcsány Ferenc pedig a 2010-es választások után ír arról röpiratában, hogy a párt finanszírozása korántsem tekinthető tisztának.⁶⁷ Gyurcsány később is tesz utalásokat az MSZP kétes összefonódásaira, például 2013-ban így fogalmaz egy nagy feltűnést keltő kijelentésében:

én voltam ennek a pártnak az elnöke, sok helyről vándorolt oda a pénz, Európából nem nagyon, ahonnan meg vándorolt, azt meg jobb, ha nem tudjuk.⁶⁸

A közösség tagjainak korrupciós ügyei 2010 után már kevésbé vannak jelen a demokratikus ellenzék kommunikációjában, az újonnan megjelenő szereplők pedig sűrűn hangoztatják saját rövid politikai múltjukból logikusan következő ártatlanságukat. A 2014-es Simon Gábor-eset azonban ismét felveti a saját közösség, különösen az MSZP és politikusai korrupt voltát.

A NER korrupt voltának számos szimbóluma jelenik meg a demokratikus ellenzék nyilvánosságában. A korrupció a leginkább a közbeszerzések területén van jelen, ahol csak egy szűk, „haveri kör” tud eredményesen szerepelni. Ennek a szimbóluma 2014-ig Simicska Lajos és a Közgép, 2014-től pedig Mészáros Lőrinc. Mindkét vállalkozóról elmondják, hogy a NER miatt olyan sikeresek cégeikkel a közbeszerzéseken, vagyonuk néhány év alatt is látványosan gyarapodott. A gazdasági sikerek politikai forrásának bizonyítékeként gyakran idézik Mészáros Lőrinc-től azt a mondatot, mely szerint abban, hogy ideáig eljutott, „bizonyára szerepet játszik a Jóisten, a szerencse és Orbán Viktor személye”.⁶⁹

⁶⁶ Tóth Csaba: A márkajellemzők szerepe az MSZP összeomlásában. In: Enyedi Zsolt-Szabó Andrea-Tardos Róbert: Új képlet. Választások Magyarországon, 2010. Budapest: DKMKA.

⁶⁷ Gyurcsány Ferenc: Röpirat a baloldalhoz, az MSZP-hez (kormányzásról, ellenzékiiségről, rólunk)

⁶⁸ http://nol.hu/belfold/gyurcsany_a_dk_a_parlament_valasztas_nagy_meglepetese_lesz-1419579

⁶⁹ <https://444.hu/2014/04/24/kacagjon-oraszam-lorinc-bohoccal-a-nagy-nevettovel>

2014-ig nem teljes az egyetértés abban, hogy vajon politikai befolyás is jár-e a gazdasági pozíciókkal: az MSZP plakátjai például „Simicska-Orbán maffiakormányról” beszélnek,⁷⁰ a Fidesz-KDNP frakcióülésén egy „Simicska Lajos köszönti részvényeseit és alattvalóit” felirat üdvözöli a képviselőket,⁷¹ Simicskát pedig általában úgy említik, mint a rendszer egyik fő „oligarcháját”. A G-nap, tehát 2015 február 6. után, illetve a közbeszerzéseken nyertes kör megváltozását követően megerősödik az a nézet, hogy a rendszer legfőbb gazdasági nyertesei lecserélhetőek, Orbán Viktor akarata a döntő ebben a kérdésben is. A közbeszerzésen győztes nagyvállalkozók nem az irányítói, hanem csak a részei a rendszernek, a NER-nek, nem a hagyományos értelemben vett oligarchák tehát. Ennek ellenére a demokratikus ellenzék megszólalói, csökkenő intenzitással ugyan, de a fogalmat továbbra is használják a közbeszerzéseken gyorsan meggazdagodott nagyvállalkozói kör megnevezésére.

Olyan esetek, mint a trafik-ügy, a földügy, a kitiltási-ügy, a Questor-ügy, a kaszinóügy, illetve olyan szereplők, mint a Századvég, az MNB-alapítványok, Tarsoly Csaba, és a miniszterelnök személyes érintettségét szimbolizáló Orbán Ráhel és Tiborcz István, is az államilag vezérelt korrupció szimbólumaivá válnak. A korrupció rendszerszintű működésének igazolásaképpen számos kormánypárti politikust vádol a közösség gyanúsán gyors és nem átlátható meggazdagodással.

Visszatérő kritika a kormánypárti politikusokkal és háttéremberekkel kapcsolatban az urizálás: a közösség szereplői gyakran hívják fel a figyelmet olyan luxuskiadásukra, amelyek a hivatalosan bevallott jövedelmükből aligha fedezhetők. Ezeknek a vádaknak visszatérő célpontja Rogán Antal, Szijjártó Péter, Lázár János, Habony Árpád és Andy Vajna. E szereplők és a hozzájuk köthető luxuscikkek (pl.: Louis Vuitton táska) gyakori motívumai a közösségi médiában terjedő mémeknek.

A demokratikus ellenzék elismert szereplőivé válnak azok, akik belülről lelepleztek korrupciós folyamatokat és fontos bizonyítékokkal szolgáltak annak mechanizmusairól. Ilyen a trafikok elosztásáról hangfelvételt közzétevő Hadházy Ákos, a NAV-botrányt kirobbantó Horváth András, vagy a Századvég működéséről beszámoló Mellár Tamás. Szintén sok figyelem irányul a korrupció kiemelt áldozataira, például Váradi Andrásra, a felcsúti juhászra. A közösségen belül több politikus, például Juhász Péter és Szabó Rebeka, a korrupciófeltáró munkájával szerez

⁷⁰ <https://www.facebook.com/188002774639/posts/10152139141684640>

⁷¹ http://nol.hu/belfold/simicska_lajos_udvozli_reszvenyeseit_es_alattvaloit-1330375

magának ismertséget és elismerést. A korrupció ellen tüntetésekre is sor kerül, és a közösségi médiában a közösség tagjai sűrűn használják a „KorrupcióKormánya” hashtaget.

Kivándorlás

A demokratikus ellenzék kiemelt ügyévé válik 2010 után a kivándorlás. A közösség tagjai hatalmas problémának látják, hogy rengeteg állampolgár, főként a fiatalok, a piacképesek és a szakmával rendelkezők elhagyják az országot és külföldön kezdenek új életet. A kivándorlást a kormányzati politika következményének tartják, mondván: a gazdasági és politikai légkör ösztökéli a fiatalabb korosztályokat. A folyamat nagy mértéke bizonyítja, hogy az ország egyre élehetlenebb, és egyre kevesebb perspektívát nyújt az állampolgárai számára. A helyzet súlyosságának érzékeltetésére Mesterházy Attila kijelenti:

Az 1956-os forradalom leveréséhez hasonlatos pusztítást végzett az Orbán-kormány, amikor tétlenül nézte, hogy majdnem fél millió, köztük körülbelül kétszázezer magasan képzett ember elhagyja az országot.⁷²

Több politikai szereplő is beszél arról, hogy ma a Magyarország előtt álló legfontosabb feladat a kivándorlási trend megfordítása és a külföldön élők hazacsábítása. Az ügy egyik metaforájává a „Skype-nagyi” válik: a közösség tagjai gyakran beszélnek arról, hogy a kivándorlás miatt a családok szétszakadnak, és a nagyszülők már csak Skype-on keresztül tudnak érintkezni az unokáikkal. Ezt az ügyet is sokszor egyedi esetek és történetek bemutatásával érzékeltetik.

⁷² <https://www.facebook.com/188002774639/posts/10152166161164640>

Hagyományos média: televízió, rádió, nyomtatott lapok

A demokratikus ellenzék kommunikációjának csatornái között továbbra is fontos szerepet játszanak a hagyományos médiumok. 2006 és 2010 között a közösség tagjai a kormányzati pozíciónak köszönhetően számos platformot használnak aktívan. 2010 után jelenlétük jelentősen visszaszorul, ugyanakkor számos médium, amely korábban nem a baloldalhoz sorolható, mert erősen kritikus az MSZP-vel és a kormánnyal szemben, 2010 után a csatornájává válik, hiszen ekkor az Orbán Viktorhoz és a NER-hez fűződő viszony határozza meg a közösség határait. E médiumok továbbra is bírálják a 2010 előtti politikai elitet és az aktuális demokratikus ellenzéki politikusokat, de mint láttuk, ez ekkor már a közösség egyik jellemző diskurzusának számít, tehát nem kirívó.

Televízió

2010-ig a közmédia fontos csatornája a közösségnek, ezt követően viszont sokan panaszkodnak arra, hogy nem kapnak meghívást. Ekkortól a már 2006 óta a baloldalhoz sorolható ATV lesz a legfontosabb televízió, azon belül is főleg a Kálmán Olga vezette Egyenes Beszéd című esti politikai műsor. Ez a korszak egyik legnézettebb közéleti műsora, a vendégek jelentős része pedig a demokratikus ellenzék politikusaiából, értelmiségi és civil szereplői közül érkezik. 2014-től fontos csatorna az RTL Klub is, amely a médiumot súlyosan érintő reklámadót követően erőteljesen kormánykritikus hangra vált, és híradójában kiemelten foglalkozik a kormány számára kellemetlen ügyekkel. 2015 elejétől a Simicska-médiakonzernbe tartozó Hír TV is egyre inkább ellenzéki hangot üt meg. A Fidesz politikusai 2015 tavaszától bojkottálják a televíziót, így itt is jóval nagyobb térhez jutnak a demokratikus ellenzékhez tartozó szereplők.

Rádió

A rádiók közül továbbra is a közösség csatornájának számít a Klub Rádió. A csatorna 2010 után jelentősen visszaszorul, ugyanis 12 vidéki frekvenciát veszít el, így sugárzása Budapestre,

Pest-megyére és a Dunakanyarra szorul vissza. A hallgatottsága jócskán elmarad a nagy országos adóképtől, többek között a közmédia portfóliójában lévő, 2015-ben csaknem 1,6 millió napi hallgatóval rendelkező Kossuth Rádiótól, de 222 ezer napi hallgatót még így is képes elérni.⁷³

Nyomtatott sajtó

A korszak egyik fontos tendenciája a nyomtatott sajtó jelentős visszaszorulása. A napilapok között a legnagyobb példányszám csökkenést a baloldal egyik legfontosabb csatornája, a Népszabadság szenvedte el. A 2006-ban még napi 150 ezer példányt eladó lap 2015-re 40 ezer alá csúszik.⁷⁴ Bár ezzel továbbra is piacvezetőnek számít, a többi lap ennél jóval kevésbé drasztikus olvasóvesztésen megy keresztül. A közösség másik csatornája, a Népszava már 2006-ban is 30 ezernél kevesebb napi eladott példányt tud elérni, 2015-ben viszont már alig haladja meg a 10 ezres példányszámot. A Népszabadsághoz hasonló drasztikus zuhanást könyvelhet el a HVG hetilap is, ami bár szintén piacvezető marad, olvasói több mint felét elveszíti a korszakban. A 168 Óra példányszáma is csökken, de jóval alacsonyabb bázisról. A HVG-t 2010-ig nem lehet a baloldal csatornájának tekinteni, ugyanis erősen bírálja az akkori kormány politikáját, ezt követően azonban a demokratikus ellenzék szemiotikai erőforrásainak enged teret: kritizálja Orbán Viktort és a NER-t, aggódik a demokrácia állapotáért, és előtérbe helyez olyan ügyeket, mint a szociálpolitika, a gazdaságpolitika, az oktatás és az egészségügy.

Reklámeszközök, plakátok

A korábbi korszakokhoz hasonlóan a közösség használ hagyományos reklámeszközöket is: televíziós- és internetes hirdetéseket, szórólapokat, óriásplakátokat. 2010 előtt a kormányzati pozíciót is felhasználja, és számos kormányzati, a reformokat magyarázó és népszerűsítő plakát- és reklámkampányra is sor kerül. 2010 után a hagyományos eszközök használata visszaszorul, hiszen a közösség főbb szereplői jóval kevesebb forráshoz jutnak az államtól. Továbbra is előfordulnak plakátkampányok, a választási kampányok idején televíziós reklámok is, ezek mennyiségében azonban visszaesés tapasztalható.

A hagyományos reklámeszközökhöz kapcsolódóan új csatorna is létrejön a korszak második felében: a plakátok online és offline „meghekkelésé”. A kormányoldal 2010 után több plakát-

⁷³ <https://24.hu/media/2015/12/21/itt-a-valasz-melyik-radiot-hallgatjak-a-legtobben/>

⁷⁴ https://www.nyugat.hu/tartalom/cikk/politikai_lapok_nepszabadsag_peldanyszam_matesz

kampányt is lebonyolít, a demokratikus ellenzék tagjai pedig ezeket a plakátokat gyakran átszerkesztik, kifigurázzák, és az így létrehozott tartalmakat a közösségi média csatornáin terjesztik. A plakátok „meghekkkelése” nem marad meg az online térben: ismeretlen állampolgárok gyakran a köztéri plakátokat is átszerkesztik, az eredeti üzenetet a plakát átírásával megváltoztatják, vagy új üzenettel egészítik ki. Ez utóbbi a leglátványosabban a bevándorlással kapcsolatos 2015-ös plakátkampány alkalmával történik, amikor online közösségek állnak neki a köztéri plakátok átformálásának, és az „alkotók” a szélesebb közösséggel is megosztják az alkotásaikat.⁷⁵ Az offline átalakított kampányplakátok az online térben jutnak el szélesebb közönséghez: az online médiumok is gyakran mutatják be ezeket az olvasóiknak.

Az MSZP is helyez el a kormányzati kampányt kifigurázó köztéri plakátot, de a legsikeresebb akció egyértelműen a Magyar Kétfarkú Kutya Párthoz (MKKP) kötődik. A viccpárt 2015-ben online adománygyűjtést indít a kormányzati plakátokat kigúnyoló és azok üzenetével szembenő saját kampánya finanszírozására. A gyűjtés annyira jól sikerül, hogy az ellenkampány majdnem annyi óriásplakátot produkál, mint a kormányzaté.⁷⁶ Bár az MKKP nem sorolható a demokratikus ellenzékhez, kezdeményezésük nagy figyelmet és pozitív visszhangot kap ennek nyilvánosságában, és valószínű, hogy a kampány költségeihez nagyon sok olyan állampolgár járult hozzá, aki a demokratikus ellenzéki közösség tagjai közé tartozott.

Online média

A több mint egymillió havi látogatóval rendelkező index.hu mindig is konfliktusos viszonyt tartott fenn a baloldali közösség főbb szereplőivel, 2010-től kezdve azonban a használt szemiotikai erőforrások alapján a demokratikus ellenzék csatornájának tekinthető, mivel a NER működésének éles hangú kritikusaként válik. Ugyanennek számít még a korszakban létrejövő és hamar népszerűvé váló 24.hu (Hír24), a 444.hu, a kisebb eléréssel rendelkező, blogszerű cink.hu, és a már korábban is létező hvg.hu. E portálok mellett megemlíthető még a Népszabadság online felülete, a nol.hu, és a 168 óra honlapja. A korszakban a demokratikus ellenzék politikai elitjével és a 2010 előtti időszakkal kritikus, ám a demokratikus ellenzék szemiotikai erőforrá-

⁷⁵ Lásd: Nagy Zsófia (2016). Repertoires of contention and new media: The case of a Hungarian anti-billboard campaign. *Intersections – East European Journal of Society and Politics*, 2(4), 109-133.

⁷⁶ Lásd: Nagy (2016).

sainak, különösen a NER kritikájának nagy teret engedő médiumok dominálják az online hírportálok szféráját. Az egyetlen fontosabb kivétel az origo.hu, amelyik 2014-ig nem sorolható egyik politikai közösséghez sem.

A korszakban az online csatornák a korábbi időszakhoz képest még inkább felértékelődnek, különösen a közösségi média válik népszerűvé. A korszak első feléről beszámoló számos tanulmány jut arra a megállapításra, hogy az MSZP az online térben kevésbé sikeres: online platformjai minősége elmarad más pártokétól, és a 2010-es kampány során a közösségi médiában is nagyon alacsony láthatóságra tesz csak szert.⁷⁷

Facebook

A 2006-os események kapcsán már van némi állampolgári aktivizálódás az Iwiw közösségi média platformon, de az Internet és a közösségi média ekkor még nem játszik olyan nagy szerepet a baloldali állampolgárok önszerveződésében, mint a jobboldaliakéban.⁷⁸ 2010 után csökken a politikus szereplők online honlapjainak jelentősége, és előtérbe kerül a 2000-es évek végétől Magyarországon is egyre népszerűbbé váló nemzetközi közösségi oldal, a Facebook. A politikai szereplők önálló, csak a saját személyükhöz kapcsolódó csatornához jutnak: a politikusok és pártok jelentős része az állampolgárok által követhető saját oldalt indít, ahol folyamatos kommunikációt folytathat a követőivel.

Bár a közösség politikusai és pártjai későn fedezik fel a Facebook jelentőségét, és a 2010-es választásokon csak nagyon kevés választóhoz jutnak el e csatornán keresztül,⁷⁹ 2014-re már jelentős tömegeket képesek elérni.⁸⁰ 2014-ben az Együtt 2014 csaknem 200 ezer, az MSZP 123 ezer, a DK 35 ezer, míg a PM majdnem 38 ezer követővel rendelkezik, a választási szövetség

⁷⁷ Lásd pl.: Mihályffy Zs., Szabó G., Takács M., Ughy M., Zentai L. (2010): Kampány és Web 2.0. A 2010-es országgyűlési választások online kampányainak elemzése. In: Sándor P., Vass L., Kurtán S. (eds): Magyarország politikai évkönyve 2010-ről: Kormányzat, közpolitika, közélet. Budapest: DKMKA. DVD Appendix; Kitta G. (2011): A Fidesz online politikai kampánya 2010-ben. In: Enyedi Zs, Szabó A., Tardos R. (eds): Új képlet. Választások Magyarországon, 2010. Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, pp. 217-239.

⁷⁸ Lásd: Mátay, M, Kaposi, I. (2008): Radicals online: The Hungarian street protests of 2006 and the Internet. In: Sükösd M, Jakubowicz, K. (eds.) Finding the Right Place on the Map: Central and Eastern European Media Change in a Global Perspective. Bristol: Intellect Books, pp. 277-296.

⁷⁹ Lásd: Kitta (2011)

⁸⁰ Myat K. (2015): Remény, forradalom, kiábrándulás? Politikai aktivitás a közösségi média színterein. Médiakutató, 16(3), 81-96.

miniszterelnök-jelöltjét, Mesterházy Attilát pedig 222 ezren, Bajnai Gordont 133 ezren, Gyurcsány Ferencet 102 ezren követik.⁸¹ De nem csak a prominens politikusok vannak jelen az oldalon: míg 2011-ben az MSZP országgyűlési képviselői közül csak hétnek van önálló Facebook-oldala (12%)⁸², a 2014-es választásokon a Kormányváltás szövetség egyéni választókerületben induló jelöltjeinek már 56%-a jelen van a legnépszerűbb közösségi média platformon.⁸³ A képviselőjelöltek követőszámának mediánja⁸⁴ ekkor 2467, ami nem sokkal marad el a Fidesz jelöltektől (2661), és magasabb, mint a Jobbiké (1787).

E csatornák jelentősége abban áll, hogy a politikusok nagyszámú választót tudnak közvetlenül elérni, az itt folyó kommunikációjuk pedig teljes mértékben a saját kontrolljuk alatt áll. Ráadásul a követők reakcióin keresztül még jelentősen növelni is tudják a közönség méretét: a választási szövetség képviselőjelöltjének, Rózsa Endrének az egyik posztját például több mint 5000 felhasználó osztja meg saját ismerőseivel és követőivel, dacára annak, hogy a jelöltet alig több mint 1000 felhasználó követi.⁸⁵ A politikai szereplők többször hangsúlyozzák is, hogy a rendelkezésre álló csatornák beszűkülése miatt a közösségi média a demokratikus ellenzéki közösség egyik legfontosabb csatornájává vált.

A pártok és politikusok többféle célra is felhasználják a Facebookot. Gyakran osztanak meg számukra szimpatikus médiatartalmakat, sok esetben némi kommentárral kiegészítve, tehát egyfajta hírcsatornaként is működtetik az oldalukat. A leggyakrabban az index.hu, a hvg.hu, a nol.hu, a 444.hu és az atv.hu cikkeket osztják meg, tehát a saját közösséghez tartozó médiumok tartalmait terjesztik. Ezenkívül fontosnak, érdekesnek vagy szellemesnek ítélt közösségi média tartalmakat (képek, mémek, vélemények stb.) is szívesen osztanak tovább. A politikusok gyakran saját munkásságukról számolnak be: kampányeseményeikről, sajtótájékoztatóikról, interjúikról, találkozóiokról. Több politikus saját véleményének rövid, vagy részletes kifejtésére is felhasználja közösségi média platformját: például Gyurcsány Ferenc hosszabb, blogszerű jegyzetei kifejezetten népszerűek a követői körében. Egyes politikai szereplők mozgóképes tartalmakat is elhelyeznek a Facebookon. Ezek minősége és jellege sokféle lehet: vannak rövidebb,

⁸¹ Myat (2015)

⁸² Balogh, Cs. (2011) 'A politika közösségiweb-használata Magyarországon', Médiakutató, 12(2), pp. 29–38.

⁸³ Saját adatok

⁸⁴ A követők számának politikusok közötti eloszlása jelentős egyenlőtlenségeket mutat, ezért az átlagos értékeket erősen torzítják a kiugróan magas követőszámmal rendelkező ismertebb politikusok. Az átlag helyett ezért a medián értékre érdemes hivatkozni a jelöltek követőszámának elemzésekor.

⁸⁵ Lásd: Bene Márton (2017): Megosztó politikusok. Virális tartalmak a képviselőjelöltek Facebook-oldalain a 2014-es kampányban. Médiakutató tél, 21-38.

rosszabb minőségű bejelentkezések, élő közvetítések eseményekről, de alaposan megszerkesztett, vágott, televízióadásra hasonlító, jó minőségű összeállítások is helyet kapnak. A politikai szereplők gyakran mutatják be a csatornán politikán kívüli énjüket, családjukat, hobbijukat, szabadidős tevékenységüket is.

A közösségi média azonban nem csak az intézményes politikai aktorok számára fontos csatorna: a közösséghez tartozó médiumok szintén jelen vannak, és cikkeik terjesztése mellett gyakran világos politikai véleménynyilvánításokkal, rövid kommentárokkal, élő közvetítésekkel és humoros mémekkel is operálnak.

A civil szereplők számára egyértelműen a Facebook a legfontosabb kommunikációs csatorna. A korszak legfontosabb civil kezdeményezései a Facebookról indulnak el, és a közösségi médiában való megszerveződés után tudnak kilépni az offline térbe. A későbbi folyamatos jelenlétüket is ez a csatorna biztosítja: ez egyaránt igaz a Millára, a Migration Aidre, az internetadó elleni tüntetésekre és a hallgatói mozgalmakra is. A különböző tiltakozó események és önszerveződések is a közösségi médiában születnek meg, a szervezők a Facebookon hozzák létre az ezek szervezését elősegítő „eseményeket”, amelyekhez az állampolgárok szabadon csatlakozhatnak, amelyeket kommentálhatnak és tovább oszthatnak. A civil szereplők oldalai nagy elérésű csatornává képesek válni, egy-egy szerveződés (különösen a Milla) nagyobb eléréssel rendelkezik, mint az intézményes politikai szereplők jelentős része.

A közösség állampolgár tagjai aktívan jelen vannak a Facebookon: politikai kommunikációjuk legfontosabb eszközévé is ez a platform válik, mert olyan eszközhöz jutnak általa, amilyenre korábban még nem volt példa. Aktivitásuk valós politikai jelentőségre tesz szert azért, hogy a követéseik és a reakcióik jelentősen képesek formálni az adott tartalmak és szereplők nyilvánosságbeli láthatóságának mértékét és minőségét. A politikai és civil aktorok is a követők reakcióinak kiváltására törekednek, gyakran buzdítják is reagálásra a felhasználókat, így az, hogy a közösség tagjai mire reagálnak, feltehetően hatással van a többi szereplő kommunikációjára is.

A közösség új aktoraihoz kötődő Facebook-oldalak nagyon hamar nagyszámú követőt szereznek: a Milla, az Együtt vagy a visszatérő Bajnai Gordon rövid idő alatt a legkövetettebb szereplők közé kerülnek a demokratikus ellenzéki térfélen.

Természetesen az állampolgárok nem csak a közösség aktoraival kapcsolatban fejthetnek ki aktivitást, hanem önállóan is: társalgásokat folytathatnak egymással, eseményeket, politikai oldalakat és mozgalmakat szervezhetnek, saját politikai tartalmakat is közzé tehetnek, és ezek

könnyen virálissá is válhatnak. A közösségi médiában egyetlen állampolgári vélemény is több száz ismerős számára válhat láthatóvá, ami felértékeli az állampolgári véleménynyilvánítás jelentőségét. A Facebookon kívül más közösségi platform is létezik a korszakban, de ezek jelentősége marginális marad a közösségen belül.

Intézményes csatornák

Az intézményes csatornák továbbra is fontosnak, bár csökkenő jelentőségűnek számítanak. A politikusok által meghirdetett politikai programok fontossága ebben a korszakban is megmarad, különösen a 2006 és 2010 közötti időszakban. Gyurcsány Ferenc rengeteg kritikát kap azért, mert ciklusa alatt számtalan, később nem teljesülő programmal áll elő, de a következő ciklusban a Bajnai körül megszerveződő Haza és Haladás Alapítvány valamint az MSZP is hirdet programot, és azt a politikájuk elsődleges hivatkozási pontjává is teszik. 2010 előtt fontos csatorna a parlament, Gyurcsány Ferenc és Bajnai Gordon is sűrűn használja fontosabb üzenetei kifejtésére. 2010 után aztán a közösség szűkebb jelenléte, és a kormánypártoknak a parlamenttel kapcsolatos magatartása miatt az országgyűlési ülések egyre kisebb szerepet töltenek be. A közösség nyilvánosságának érdeklődését elsősorban az Orbán Viktornak feltett képviselői kérdések, a Kövér László házelnökkel lefolytatott viták, valamint a házelnök fegyelmi eljárásai váltják csak ki.

Rendezvények

A nagyobb tömegeket elérő nyilvános politikai rendezvények 2006 és 2010 között is a közösség gyenge pontjának számítanak, ilyenekre csak ritkán kerül sor. 2010 után az intézményes politikai szereplőknél megmarad ez a gyengeség: bár ekkor már több kísérlet is van ilyenek megrendezésére, különösen a nemzeti ünnepeken, de ritkán sikerül nagy tömeget mozgósítani. A civil aktorok jóval nagyobb sikereket érnek el ezen a téren. A közösség több tagja is csalódással fogadja ugyan a 2008-as Tarka Magyar tüntetés méretét, a 2010 utáni civil megmozdulások már jóval nagyobb tömegeket képesek az utcára hívni. A Milla, a Hallgatói Hálózat, az Operaháznál tartott tüntetés, a Netadó elleni demonstrációk komoly visszhangot váltanak ki a közösség egészében. Egy viszonylag új műfaj is megjelenik: egyre több akció-jellegű nyilvános megmozdulásra kerül sor. Ezek olyan politikai cselekvések, cselekvéssorozatok, amelyek nem a résztvevők létszámával próbálják felkelteni a nyilvánosság figyelmét, hanem más eszközökkel: erőtlen-

jes szimbolikus utalásokkal és figyelemfelkeltő akciókkal. Ilyennek tekinthető a Milla alternatív köztársasági elnök választása, a Pac-manes flashmob az Alaptörvény megszavazásakor, a különböző éhségstrájkok, az éhségmenetek, és a különféle parlamenti performanszok.

A választókkal való közvetlen interakciók továbbra is a közösség fontos csatornájának számítanak. Gyurcsány Ferenc és az MSZP 2006 és 2010 között többször is országjáró körútra megy, a kampányok alatt pedig még mindig nagy népszerűséget élveznek a lakossági fórumok és kitelepülések. Például Lendvai Ildikó a 2010-es kampány második fordulójára előtt meghirdeti a „tíz nap, egymillió kézfogás” programot. 2010 után is folyamatosan zajlanak a demokratikus ellenzék szereplői részéről országjárások. Időről időre felvetődik, hogy aktív közösség szervezői munkába kellene fogni: Gyurcsány Ferenc a Demokratikus Charta helyi csoportjainak létrejöttét támogatja, Mesterházy Attila demokrata köröket akar szervezni, de ezen a téren látványos sikert nem tud elkönyvelni a közösség.

Zene

Végezetül még egy újnak számító csatornát érdemes megemlíteni: a 2010 utáni időszakban számos olyan könnyűzenei alkotás lát napvilágot, amelyik politikai véleményt fejez ki és nagyon népszerűvé válik a közösség nyilvánosságában. A magyar „pol-beat” megjelenésére számos példát találunk a korszakban: a Milla tüntetésre mozgósító „Nem tetszik a rendszer!” című dala, Bródy Jánosnak a köztársaság remélt visszatéréséről szóló „Lesz még egyszer” című szerzeménye, a Milla alternatív köztársasági elnök-választásán győztes Dopeman politikai elitet kritizáló rapszámai, valamint az Apa Zenél vasárnapi boltzárat és a Fidesz menekültpolitikáját kifigurázó dalai. Ezek a zeneszámok nagy népszerűségre tesznek szert, gyorsan terjednek a közösségi médiában, gyakran felcsendülnek a civil tüntetéseken és az intézményes politikai szereplők is előszeretettel osztják meg oldalaikon.

EGYÉB MODALITÁSOK

Stílusok

Az egyéb modalitások terén az előző korszak számos szemiotikai erőforrásának a továbbélése figyelhető meg a 2006-tól 2015-ig tartó időszakban is.

Gyurcsány Ferenc a harmadik korszakban is a baloldal egyik vezető szereplője, ezért nem meglepő, hogy az általa alkalmazott és a második korszak kapcsán részletesen tárgyalt stílus most is markánsan jelen van. Az őszi beszéd miatt ezen belül nagyobb hangsúlyt kap a szenvedélyesség. Élénk testbeszédét, gesztusait és mimikáját néha már túlzottnak, megjátszottnak és teátrálisnak tekintik a közösség tagjai.

Szintén továbbél – elsősorban az MSZP politikusainál – a bürokratikus stílus, a konszenzusorientáltság és a normalizálás trendje. Ennek keretében a konfliktusok vagy nem létezőként, vagy pedig az intézményes működés normális meneteként tűnnek csak fel. A szakpolitikai stílus elsősorban 2010 előtt dominál, és pedig a reformok, a költségvetési konszolidáció és a válságkezelés kommunikációjában, 2010 után jóval ritkábban jelenik meg. Markáns képviselője a 2012 előtti Bajnai Gordon, akire a száraz, nyugodt, higgadt, szakmai alapú és érvelő stílus jellemző. Ebben a beszéden és a szövegen van a hangsúly, nélkülözi a testbeszéd, a mimika, a gesztusok és a hangsúlyok eszközeit. Ez nem újdonság a baloldali közösség kommunikációjában, de jelentős kontrasztot jelent a 2004 óta domináló gyurcsányi stílussal szemben.

Az előző korszakban markánssá váló sokszínűség/zavarosság modalitás ebben a korszakban talán még hangsúlyosabbá válik. Ennek lényege, hogy a közösség kommunikációja mindig összetett, kaotikusnak tűnő, a külső szemlélőnek nehéz rajta kiigazodni. 2010 előtt a kormányzati munkára, a kormány és a párt viszonyára, továbbá a párt belső működésére jellemző ez a szemiotikai erőforrás, hiszen rengeteg terv, program és belső törésvonal színezi ezt az időszakot. 2010 után pedig a közösség aktorainak megsokszorozódása, a belső küzdelmek nyilvánosság előtt zajlása, a közösség határainak, szereplőinek, értékeinek és elveinek tisztázatlansága miatt még általánosabbá lesz, ugyanis a különböző érdeket követő sok szereplő gyakran egymástól erősen eltérő kommunikációt folytat, és ezért egyidejűleg nagyon sokféle kommunikáció van jelen.

A showelemek rendezvényeken való jelenléte szintén megmarad, ez különösen az MSZP, Mesterházy Attila és Gyurcsány Ferenc nyilvános megjelenései alkalmával látványos. A gúny, a cinizmus és a humor is inkább jelen van, mint a második korszakban. A rendszeren és annak szereplőin való gúnyolódás szintén jellemző, a plakátheckelési akciókban pedig a humor is megnyilvánul. A közösségi média és annak egyik közkedvelt műfaja, a „mém” szintén erősíti ennek jelenlétét.

A továbbélők mellett új szemiotikai erőforrások is kialakulnak a korszakban.

Ilyen például a kontrasztállítás. A kontrasztok különösen jól ábrázolhatók a közösségi médiában folyó kommunikációban a „mém”-ek segítségével, de beszédekben és szövegekben is gyakran megjelennek.

A párhuzamok szintén jellemzőek, bár a kontrasztokhoz képest ritkábban jelennek meg, és elsősorban a demokráciavédő diskurzusra jellemzőek. A NER és Orbán Viktor működését a közösség szereplői gyakran szemléltetik párhuzamokkal, ami szintén alkalmas alapanyagként szolgál a „mémek” számára.

Esett már szó a politikai jelenségek és ügyek megszemélyesítésének trendjéről. Ez a modalitás 2010 után válik népszerűvé. Ennek során a politikai jelenségeket a közösség tagjai gyakran egyedi történeteken, azokat szimbolizáló személyeken keresztül mutatják be és szemléltetik.

A közösségi média csatornája kapcsán volt szó arról, hogy előtérbe kerül a politikai szereplők magánélete. Ez nem teljesen új jelenség a közösségen belül sem, hiszen Gyurcsány Ferenc már jóval korábban is sok mindent láthatóvá tett a magánéletéből. Most azonban szinte minden politikusra jellemző ez, még a saját konstrukciójában antipolitikus, szakértői karaktert megjeleníteni kívánó Bajnai Gordonra is.

A korszakban a közösség újonnan megjelenő stíluseleme a szabadosabb szóhasználat, trágárnak tartott szavak használata. Ez először épp a korszak kezdőpontján, az őszi beszédben jelenik meg. Bár nem a nyilvánosság előtt hangzik el, így nem jelzi a kommunikáció változását, de utóbb sok vita zajlik a stílusáról. A baloldalon elfogadott véleménnyé válik, hogy a trágársággal nincsen probléma, hiszen az ilyen szavak a részét képezik a beszélt nyelvnek, az emberek rendszeresen használják őket. Sőt, a megfogalmazásnak retorikai szerepe volt, Gyurcsány Ferenc ezzel adott nyomatókat mondandójának, a beszélő szenvedélyességét fejezte ki. A beszéd azáltal is hatást gyakorol a baloldal kommunikációjának stílusára, hogy az abból kiragadott egyes trágár kifejezések visszatérő fordulattá válnak. Később az őszi beszédtől függetlenül is egyre

több trágár szó jelenik meg a közösség megszólalásaiban. Ez különösen jellemző a civil szereplők kommunikációjára és az online média valamint a politikusok közösségi médiabeli hangvételére. Fontos megemlíteni, hogy a trágárság soha nem válik dominánssá, a közösség tagjai általában ilyen szavak használata nélkül fejezik ki magukat, de a korábbi korszakokhoz képest gyakoribb a szabadosabb hétköznapi fogalmazás.

Vizualitás

Szó esett korábban arról, hogy a közösségi médiabeli kommunikáció közkedvelt eszközévé válnak a vizuális elemekre erőteljesen támaszkodó mémek. Az egy-egy adott aktorra vagy jelenségre különösen jellemző kép számos üzenet kommunikálására is felhasználható. A mémeket a közösség szereplői elsősorban a NER tagjaival szembeni negatív kampányra használják, így ezek a visszatérő képek a NER prominens szereplőit ábrázolják. Orbán Viktor három jellemző ábrázolásáról már volt szó, de visszatérő célpontja és szereplője a mémeknek Schmitt Pál, Rogán Antal, Lázár János és Habony Árpád is.

A baloldal sokszínűségét/zavarosságát erősíti, hogy az idetartozó pártok, szervezetek külsőségeiben nehéz közös elemeket találni. Bár 2006 és 2010 között az MSZP az egyetlen jelentős párt a közösségben, a szervezet imázsa egyáltalán nem egységes. A 2009-es EP kampányban eklektikus, színes, retro betűstílust használ, a 2010-es választások előtt pedig háttérbe szorulnak a párt imázslemei és dominánsabb az egyéni kampány. A 2010 után létrejött új szereplők eltérő külsőségeket hangsúlyoznak. A logók és az elnevezések kapcsán azonban mégis található néhány közös elem a 2010 után létrejött pártoknál, amelyeket érdemes kiemelni.

Elnevezésében mindegyik párt az összefogásra, az együttműködésre utal: a Demokratikus Koalíció a demokratikus elvek jegyében történő kiegyezésre, az Együtt összefogásra utal a nevével, míg a Párbeszéd Magyarországért neve szintén az együttműködésre való nyitottságot jelzi. A nevek mögött más üzenet nem is húzódik meg: míg korábban az elnevezések szinte mindig utaltak a képviselni kívánt értékekre vagy társadalmi csoportra, a demokratikus ellenzék új pártjainál – a DK demokratikus jelzőjét leszámítva – erre egyáltalán nincs törekvés. Az elnevezéssel megjeleníteni kívánt egyetlen üzenet tehát az összefogás és az együttműködés igénye.

A pártok logója hasonló tartalomról árulkodik (lásd 2. ábra).

2. ábra: A DK (2015-ig), az Együtt 2014 és a PM logója

3. ábra: A pártok megújult logói. DK (2015), Együtt (2018), Párbeszéd (2016)

A DK logóján a különböző színű, méretű és formájú elemek egymástól világosan elválasztva, de együtt tesznek ki egységes formát, az elemek elválasztásából pedig kirajzolódik a párt rövidítése. Ez azt sugallja, hogy a DK különböző, eltérő irányú áramlatok integrálója. A logó legnagyobb része vörös színű, ez azonban az egyetlen olyan elem, ami önmaga is megosztott: három részre tagolódik, kirajzolva ezáltal a rövidítés D betűjét. A piros szín a magyar politikában a szocialisták jól ismert színe, így annak szerepeltetése jelentheti az MSZP-vel való folytonosságot, illetve annak elismerését, hogy a koalíción belül a baloldal a legmarkánsabb, ugyanakkor belülről a leginkább megosztott is. A kék szín hagyományosan a liberálisok, az SZDSZ jól megkülönböztethető színe volt, míg a zöld az újonnan megjelenő párt, az LMP színének számít. A legkisebb szelet színe sárgás árnyalat, ami azonban a magyar politikai erők egyikét sem jellemzi. Ez jelezheti egyrészt a nyitottságot, hogy a koalíció nem zárt, nem csak a meglévő szereplők alkotják, de a demokratikus ellenzék civil szereplőit is, hiszen a Milla a sárga színt használta logóján.

Fontos megjegyezni, hogy a DK 2015 elején megváltoztatja logóját (lásd, 3. ábra), akkor már egyértelműen a kék szín dominál, a továbbra is többszínű logóból a piros és a zöld szín eltűnik. A logó négy kerekített, de nem szabályos, ugyanakkor egymáshoz hasonló formájú, de eltérő színű elemből áll, amelyek rétegzetten simulnak egymásra. A DK rövidítést már nem a részek rajzolják ki, hanem a logó középpontjában a másik hármat lefedő legfelső kék elem felirata.

Egyedül ennek a legfelső elemnek van kerete, ami még hangsúlyosabbá teszi a kisbetűkkel írt DK feliratot. A logónak ez az átalakítása az eredeti üzenet hangsúlyainak megváltoztatására utalhat. A DK immár nem az összefogás létrehozójaként fogalmazza meg önmagát, hanem a sokszínűségét megőrző, ámde önálló identitással rendelkező politikai erőként, ami nem a részek együttese, hanem az ezekből létrejött új egység. A piros és a zöld szín eltűnése jelezheti, hogy a belső árnyalatok többé nem a meglévő politikai entitások alapján érthetőek meg, a piros szín rózsaszínéssé változtatása pedig kifejezheti az MSZP-s múlttal való szakítás igényét is.

Az Együtt a logója elkészítésére pályázatot ír ki, a győztest pedig 200 pályamű közül választja ki. Ennek logikája nagyon hasonló a DK első logójához: az alul és fölül levő két eltérő színű, azonos, de egymás tükörképeként ábrázolt elem téglalapot rajzol ki, az egymástól való elválasztásuk pedig nagy H betűt formál. A két elem a nézőponttól függően tekinthető a párt nevét szimbolizáló E betűnek, egy fordított E és egy M betűnek, ami az Együtt Mozgalom kezdőbetűiként fogható fel, vagy éppen két egymásnak fordított, tükrözött kis M betűnek is, ami Magyarország utalhat. A H betű jelentheti Magyarország nemzetközi elnevezését, a Hungary-t is, de egyéb jelentések sem zárhatók ki, mint a harmónia, a híd vagy éppen a hit. A szimbolika azonban egyértelműnek tűnik: a részek egymással való összekapaszkodása egységet teremt, csakúgy, mint a DK első logója esetében. Itt azonban az alkotórészek egységesebbek, egyensúlyban vannak. A piros és a zöld szín itt is megjelenik, azok sorrendje és a középen látható „rések” fehérén hagyása azonban azt jelzi, hogy ebben az esetben a színek használatának a célja inkább a trikolor logóban való megjelenítése.

A Párbeszéd Magyarországért logóját a párt kisbetűkkel írt rövidítése dominálja és a zöld szín. Az utóbbi minden bizonnyal az LMP-vel való folyamatosságra, illetve a zöldpárti jellegre utal, tehát kivételt képez az új pártok között, mert a szín politikai értéktöltettel bírhat. A felirat mellett zöld színnel olyan alakzat látható, amelyben egy szabályos zöld színű kört öt teljesen egyforma zöld ovális vesz körül az egyik oldalról, míg a másik oldalról a pártrövidítés határolja. A motívum sokféle jelentéssel bírhat. Egyrészt kirajzolódhat belőle egy félbevágott virág képe, ami ismét a zöldpárti jelleget szimbolizálhatja. Valószínűbbnek tűnik azonban, hogy itt is az összefogásra és az együttműködésre történik utalás. Az öt ovális elem egyfelé, a belső szabályos kör felé mutat, a körül hoz létre egységet, miközben különállásuk is megmarad. A párt nevével összhangban szimbolizálhat egyenlő partnerek között zajló társalgási vagy vitaszituációt is, ahogyan a felek körülveszik az asztalt, a szabályos zöld kört. Kérdés, hogy mit jelenthet az, hogy a kör nem záródik be, a középső zöld kör három további oldala nem látható, illetve a párt neve határolja. Ez jelentheti azt is, hogy nem a teljességről van szó, az egésznek csak a részei

mutatnak egy irányba, mivel azonban hasonló nagyságú elemből csak három fér már el a középső zöld kör körül, ezért mindenképp a többséget jelöli. Talán ennek is köszönhető, hogy az öt ovális összetevőhöz hasonlóan a középső kör is zöld színű.

A három újonnan létrehozott párt logóján tehát több közös motívum is megfigyelhető, de azt is érdemes kiemelni, hogy a használt betűstílus eltér. A DK első logójában graffiti szerű, fiatalos, szabálytalan alakú rövidítés látható, míg az újban visszafogott, egyszerű nyomtatott kisbetűk vannak. Az Együtt hagyományos, egyszerű, mondhatni tradicionális nagybetűkkel írja ki a teljes nevét a logó alá, szabályszerűséget, átláthatóságot sugallva. A PM a név rövidítését szintén kisbetűkkel jelzi, azonban ezek stílusa nem szokványos: íves vonalak által dominált formák jellemzik. A rövidítés alatt azonban kisebb betűkkel, de hasonló íves típussal a párt teljes neve is olvasható.

Bár korszakunkban csak a DK változtatja meg a logóját, a 2018-as választások előtt az Együtt és a PM is lecseréli az addig használtat - a PM 2016-ban, míg az Együtt 2018-ban teszi ezt meg (lásd, 3. ábra). Mivel ez kívül esik vizsgált korszakunkon, eltekintek a részletes elemzésétől, mindössze arra érdemes utalni, hogy mindkét párt esetében a DK-hoz hasonló változást láthatunk: az összefogást szimbolizáló jelképek eltűnését, a párt nevének előtérbe hozását, keretes szerkezetbe helyezését, ezáltal az önálló identitás erőteljesebb hangsúlyozását. Ez azt jelzi, hogy e pártok esetében a logók valóban reagálnak az aktuális politikai szituációra és a közösség egyik központi céljára, az összefogás témájára, a politikai közösség határainak újraformálására, de éppen ezért hosszabb távon nem bizonyultak alkalmasnak a pártok identitásának megjelenítésére.

KONKLÚZIÓ

A tanulmány részletesen bemutatta a baloldali/demokratikus ellenzéki közösségre a 2006 és 2015 közötti időszakban legjellemzőbb szemiotikai erőforrásokat.

A korszak legfontosabb sajátossága a baloldali közösség fokozatos átalakulása, határainak újratárgyalása. 2015-ben már aligha beszélhetünk a meghatározó politikai csoportok között bal-

oldalról, az újonnan kialakult közösség önmagát nem ideológiai alapon, hanem a fennálló rendszerhez fűződő viszonya alapján határozza meg. Továbbra is léteznek olyan szereplők, akik használnak ideológiai címkéket önmaguk azonosítására, de a közösen alkalmazott szemiotikai erőforrások által definiált közösség egészére ez nem mondható el. Ugyanakkor a demokratikus ellenzék a szemiotikai erőforrások terén nem csekély folyamatosságot mutat a megelőző korszakok baloldalával, de újabb, csak erre a korszakra jellemző eszközök is megjelennek a kommunikációban.

Az aktorok szintjén folyamatosságot jelez Gyurcsány Ferenc személye, konstruktuma azonban sok tekintetben eltér a második korszakbelitől, ráadásul már 2006 után is inkább megosztja a közösséget. Új aktorok is megjelennek, ezek közül néhánynak a konstrukciójában hasonló elemek köszönnek vissza, mint ami a korábbi korszak aktorainál megfigyelhető volt (pl.: Bajnai, Mesterházy). Olyan egészen új aktorkonstrukciók is kialakulnak, mint a civilek vagy éppen a NER. A közösséget legerőteljesebben integráló aktor Orbán Viktor konstruktuma, ennek legfőbb elemei már a második korszakban létrejöttek. A közösség határaitra fókuszáló vita is viszonylag újszerűnek mondható, a közösség belső felépítésére, küzdelmeire, konfliktusaira és a politikai stratégiai kérdésekre való nagyfokú figyelem azonban a korábbi korszak baloldali kommunikációjára is jellemző volt.

A legfontosabb diskurzusok tekintetében is érzékelhető a folyamatosság és a megújulás kettősége. A demokráciavédő diskurzus, a közösség egyik legfőbb integráló erőforrása, a baloldal egyik legrégebb óta alkalmazott szemiotikai erőforrása. A másik fontos integratív elem, a korszakváltó diskurzus kevés előzménnyel rendelkezik, bár egyes depolitizáló elemei (pl. a szakértelm felértékelése) korábban is jelen voltak. A reformdiskurzusnak néhány eleme már a második korszak végén is látható volt, de meghatározó erőforrássá csak most válik. A nyugalomnak és a biztonságúnak az első és különösen a második korszakban jellemző diskurzusa látványosan háttérbe szorul, egyedül Bajnai Gordon konstrukciójánál figyelhető meg. 2013 után egyre inkább úgy tűnik, hogy ezt a jobbközép közösség vette át.

A közösség legmeghatározóbb ügyei közül a külpolitika, az első két korszak egyik legfontosabb területe, a háttérbe szorul. A fejlesztéspolitika, a 2006 előtti évek legfontosabb ügye szintén lekerül a napirendről. Ezek helyét a közösségre eddig kevésbé jellemző olyan ügyek vették át, mint az egészségügy-oktatás vagy a kivándorlás. A folyamatosságot képviseli a korrupció és a szociálpolitika, míg a most fontossá váló gazdaságpolitika az első korszak baloldali kommunikációjában kapott szintén nagy szerepet.

Miközben továbbra is fontos a második korszak számos csatornája: a hagyományos médiumok, a választókkal való interakciók, a marketingeszközök, itt is jelentős átalakulásnak lehetünk tanúi. A közösség határainak megváltozása azzal a következménnyel jár, hogy korábban nem ide sorolható médiumok is sűrűn használt csatornává válnak, a közösségi média pedig most lesz a kommunikáció egyik központi terepévé.

Az egyéb modalitások alkalmazásában folyamatosságot jeleznek a korábban is jellemző különféle stílusok, a sokszínűség/zavarosság, a showelemek használata és a humor, de új elemeknek tekinthetők az egyre inkább elterjedő kontrasztok, a megszemélyesítések, a vizuális mémek valamint a trágárság.

A korszakban fontos szakaszhatár a 2010-es választás. Az előtt a közösség kommunikációjának legfontosabb szemiotikai erőforrásai közé tartozott Gyurcsány Ferencnek, az MSZP-nek és Bajnai Gordonnak az aktorkonstrukciója, a reformdiskurzus, az egészségügy-oktatás, valamint a gazdaságpolitika ügye és a parlamenti csatorna. 2010 után előtérbe kerülnek a civilek, a demokratikus ellenzék és a NER aktorkonstrukciói, a korszakváltás diskurzusa, a szociálpolitika, a korrupció, a kivándorlás és a nők ügye, a közösségi média csatornája és a kontrasztok, illetve megszemélyesítések. A korszak egységét azonban erősíti az a tény, hogy az újonnan dominánssá váló szemiotikai erőforrások többségének az előzményei már a 2010 előtti időszakban is megfigyelhetők és a korábban nagy jelentőséggel bíró erőforrások jelentős része sem tűnik el nyomtalanul a közösség kommunikációjából. Továbbá olyan nagy jelentőségű szemiotikai erőforrások, mint az MSZP és Orbán Viktor konstruktuma, a demokráciavédő diskurzus, a hagyományos médiumok, valamint a sokszínűség/zavarosság az egész korszakban markánsan jelen van.

NEMZETI RADIKÁLISOK POLITIKAI KOMMUNIKÁCIÓJA¹

Szabó Gabriella

A tanulmány azt a szemiotikai konfigurációt mutatja be, amelyik a 2006-tól 2015-ig tartó időszakban definiálta a nemzeti radikális politikai közösséget. Azokat a jeleket kívánom összefoglalni, amelyek a közösség tagjai és a külvilág számára azonosították a nemzeti radikálisokat. A kutatás arra a kérdésre keresi választ, hogy milyen jelek segítségével igazodhatott el akár a nemzeti radikális közösség tagja, akár valamelyik másik politikai közösség tagja és szimpatizánsa azt illetően, hogy kik azok a nemzeti radikálisok, kik az ellenfeleik, milyen ügyeket tűznek zászlajukra, melyek a diskurzusokban és csatornahasználatban a megkülönböztető jegyeik, illetve melyek a nemzeti radikális ikonográfia tipikus elemei.

Miért ezeket érdemes tanulmányozni? A kutatás elméleti és módszertani alapja a társadalomszemiotika. A politikai kommunikációra alkalmazott megközelítés szerint a fentiek körül formálódnak a legfontosabb szemiotikai erőforrások. Ezeket az erőforrásokat alkalmazva az adott politikai közösség a számára legfontosabb politikai cselekvők (aktorok) és témák kijelölésével, szóhasználatok, metaforák, érvkészletek, csatornák, vizuális elemek és jellegzetes stílusok segítségével közölte mondanivalóját.

A sajátos szemiotikai konfiguráció tette azonosíthatóvá a közösséget a tagjai, illetve a közösségen kívüli szereplők számára. Másként fogalmazva: a nemzeti radikális közösség politikai cselekvőkre, ügyekre, diskurzusokra, csatornákra, stb. vonatkozó jeltermelő erőfeszítéseit követve tájékozódhatott mindenki, aki a szóban forgó közeget kereste vagy azért, hogy csatlakozzon hozzá vagy azért, hogy elhatárolódjon tőle.

A tanulmány során azt vizsgálom, hogy milyen jelekkel gazdálkodott visszatérően és hangsúlyosan a politikai kommunikátoroknak az a csoportja, amelyik a nemzeti radikális kört igyekezett politikai cselekvőként megteremtteni, fenntartani és vonzóvá tenni. Mivel megközelítésünk szerint a közösség együttes erővel határozza meg aktorait, ügyeit, diskurzusait, csatornáit, illetve az egyéb modalitásait, többféle forrásból kerestem a konstrukciók eszközeit. A sokféle forrás bevonása szükséges, hiszen minél változatosabb helyen és gyakorisággal alkalmaznak egy-egy szemiotikai erőforrást, annál inkább köthető az a vizsgált közösséghez. Minél több

¹ Köszönettel tartozom Lovász Dorottyának, aki az adatgyűjtésben segédkezett.

helyen, formában és módon ismétlődnek a vizsgált jelek, annál valószínűbb az identifikációs erejük.

A vizsgálat fő forrásai: a Barikád című hetilap cikkei, a Hazai Pálya című ingyenes lap tartalmai, az alfahir.hu és a kuruc.info bejegyzései, a Szent Korona Rádió interneten elérhető adásai, az Országgyűlési Naplók, az elemzett szervezetek honlapjai és közösségi média platformjai, a Jobbik vezető politikusainak publikációi, a Jobbik politikusainak interjúi, közösségi média bejegyzései, valamint az elemzett szervezetek gyűléseiről, nyilvános programjairól készült videó felvételek.

A kutatási időszak a nemzeti radikális közösség legsikeresebb éveit fedi le. A Jobbik, a közösség vezető politikai képviselője, 2009-ben európai parlamenti, majd 2010-ben országgyűlési mandátumokat szerzett, 2014 tavaszán pedig már közel egy millió ember támogatta a párt politikáját.² A növekvő népszerűség lehetőséget adott az anyagi erőforrások növelésére, így javult a közösség összetartozását és gyarapodását elősegítő infrastruktúra.

A nemzeti radikalizmus térnyerését számos hazai és nemzetközi tudományos reflexiót vizsgálta. A Jobbikról (Bíró Nagy et al, 2011; Bíró-Nagy – Róna, 2011), a jobbikos politikusokról (Moffit, 2016; Kiss 2016a), a nemzeti radikális diskurzusokról (Feischmidt - Szombati, 2014) a szubkulturális elemekről (Sőrés, 2011; Mikecz, 2013; Feischmidt – Pulay, 2014), a Jobbik diskurzív lehetőségeiről (Szabó – Bene 2015; Szabó et al., 2015; Norocel et al. 2017, Szabó et al., 2018) és a jobbikos szavazókról született munkák (Bauer – Szabó, 2009; Rudas, 2010; Grajczjár – Tóth, 2011; Krekó et al., 2011; Róna, 2016) többnyire egy-egy intézményhez, fórumhoz vagy csatornához kötve vizsgálták a nemzeti radikális közeg egy-egy elemét. Politikatudományi szempontból legfontosabb megállapításaik szerint a nemzeti radikálisok sikerének összetevői: a fiatalok megszólítása (Róna – Sőrés, 2012; Feischmidt, 2014), az antiszemitizmus (Kovács, 2013; Glózer, 2014), a cigányellenesség (Karácsony – Róna, 2010; Bernát et al., 2013) és a modern kommunikációs technikák (Zentai, 2010; Mihályffy et al., 2011; Jeskó et al., 2012; Myat, 2015) alkalmazása.

Jelen tanulmány nem korlátozódik egyik vagy másik összetevő kizárólagos vizsgálatára, ehelyett a jeltermelési sorozat kombinációjának leírását adja. Az elemzést a Politikai kommunikáció, 1990 – 2015 című kutatás elméleti és módszertani keretéhez igazítottam (vö. Kiss 2016b;

² VÁLASZTÁS '14. A Republicon Intézet Választási Elemzése.
http://republikon.hu/media/9504/valasztasok_2014_ri.pdf

Szabó 2016; Kiss 2017). A vizsgálat tehát egy átfogó tudományos vállalkozás része, s egyben folytatása a 2006 előtti időszak feltárásának (Szabó 2016; Szabó 2017).

Először azokat az aktorkonstrukciókat ismertetem, amelyek a nemzeti radikálisok szerint a korabeli magyar politikai élet meghatározó alakjai. Az aktorok bemutatása arra a kérdésre ad választ, hogy miként határozzák meg a közösség tagjait, illetve miként beszélnek a politikai ellentétéről.

A politikai közösség elnevezésében követtem a közösség parlamenti reprezentánsának tekinthető Jobbik önmeghatározását, ezért a nemzeti radikális szókapcsolatot használom.

A nemzeti radikálisok szemiotikai konfigurációinak kialakításában, az identitásteremtő jelek termelésében főszerepet játszó körének kialakítása két lépcsőben zajlott. Először a forrásokban ismétlődően felbukkanók közül azokra koncentráltam, akik valamiféleképpen kötik magukat a radikális politikai körhöz, vagy a radikálisok igyekeznek kapcsolódni hozzájuk. A kötelék lehet intézményes és intézményes kereteken kívüli. Intézményes kapcsolat lehet a párt vagy a mozgalmi tagság: a Jobbik tagjait, képviselőjelöltjeit erős intézményes szálak kapcsolják össze. Lazább kötelék például a Barikád című hetilapban történő rendszeres publikáció. Az összetartozás további jele az együttmutatkozás: a közös rendezvényeken, megemlékezéseken, utcai megmozdulásokon való részvétel a politikai közösség részévé teszi az ott megjelenőket. De csak abban az esetben, ha nem teszik világossá kívülállásukat. A kötődés azonosítása után szűkítettem a szereplők körét azokra a megszólalókra, akik a közösség önképének meghatározásában aktivizálták magukat. Az aktorok identitásteremtő és definíciós kísérleteiben olyan szövegeket, értelmezéseket kerestem, amik meghatározzák a nemzeti radikális közösség mibenlétét. Induktív módon dolgoztam, vagyis előzetes várakozás vagy hipotézis nélkül, magának a szövegnek az elemzése révén felbukkanó szófordulatokat kategorizáltam. A választott eljárás tehát az induktív, típusképző tartalomelemzés volt.

A nemzeti radikálisok identitásteremtésének leírásához az általuk kezdeményezett ügyeket, a kommunikációjuk kedvelt csatornáit, a diskurzusaikat és a metaforáikat, illetve a megszólalásaik stílusát elemzem. Ügyek alatt azokra a témákra térek ki, amelyeket a politikai közösség hosszú ideig, avagy visszatérően tárgyalt, és amelyek az önképe és a külső képe kialakításában kiemelkedőnek bizonyultak. A kutatás során összegyűjtöttem azokat a platformokat, amelyeken zajlott a nemzeti radikális közösség kommunikációja. Platformokként nemcsak a sajtót vizsgáltam, hanem bármilyen olyan teret, ahol a radikálisok találkozhattak egymással. Különösen fon-

tosaknak bizonyultak a lakossági fórumok, utcai megmozdulások, megemlékezések, nagygyűlések, országos tanácskozások. Az ott elhangzottak, megtörténtek dokumentáltsága esetleges, így többnyire be kellett érnem magának az eseménynek a regisztrálásával.

A közösséghez tartozó jelkészítők többféle modalitással dolgoznak. A szövegek és beszédek stílusa, a közösséghez tartozó konstruktumok – például egy párt – vizuális világa fontos információt hordoz. A nemzeti radikális identitás vizuális elemeinek leírásában a Jobbik vezetőinek képi megjelenítésére koncentráltam, továbbá a kampányidőszakokban nyilvánosságra került képekre, mégpedig az írásos anyagokban fellelhető repetitív ön- és ellenségképek vizuális bemutatására.

Szükséges feladat a nemzeti radikálisok konstrukcióit, illetve az elemző saját megállapításait elhatárolni. Ennek egyik módja az igeidők változtatása: a közösség tagjainak gondolatmenete jelen időben, az elemzői hozzászólások múlt időben olvashatók.

Lássuk tehát az aktor-konstrukciók főbb elemeit!

AKTOROK ÉS KONSTRUKCIÓK

Az alábbi fejezet a nemzeti radikálisok önkonstrukcióit és az ellenfelekre vonatkozó meghatározásait tárgyalja. A politikai közösség számára az ingroup és az outgroup mibenlétének tudatosítása folyamatos feladat és tevékenység.

A Jobbik és Vona Gábor a korszak kiemelkedő aktora, ám a nemzeti radikális közösség változatosabb annál, hogy csak velük azonosítsuk. Így választásom olyanok bemutatására esett, akik a nyilvánosság szélesebb szelete számára kezdeményeztek közösségi identifikációs lépéseket, és a nyilvánosság számára látható módon reakció is érkezett rájuk. A nemzeti radikális közösségben a szereplőket, vagyis a cselekvőket, és a konstruktumokat, vagyis az aktorokat, igen nehéz elválasztani egymástól, hiszen legtöbbször önkonstrukciós eljárásokat figyelhetünk meg.

A nemzeti radikális közösség éles határvonallal választja ketté a magyar politikai tér aktorait: *magunkfajtákra* és *magukfajtákra*. Noha Morvai Krisztina eredeti cikkében még nem esik szó

a Jobbikról, de később megteszi a kiterjesztő gesztust.³ Az általa feltalált szófordulat⁴ elterjed a nemzeti radikálisok körében, és szívesen alkalmazzák a közösség határainak kijelölésére.⁵ A magunkfajták az ingroup, a magukfajták pedig az outgroup megnevezésének eszközévé válik. A magukfajta szűkebb értelmezésében olyan elemek bukkannak fel, mint „a rendszerváltás óta uralkodó média”, „a magát veleszületetten felsőbbrendűnek képzelő értelmiségi elit”, míg a magunkfajtáról az hangzik el: „akiknek Magyarország a hazája”; „akik saját hazájukban nem érzik otthon magukat, mert a hatalmon lévők megfosztották őket ettől az érzéstől. Az ország sorsáért aggódókat, akik úgy érzik, nincs befolyásuk a dolgokra, mert nem tartoznak az elit-hez.”⁶

Lássuk először az ingroup konstrukciókat!

„Magunkfajták”: A Jobbik

A vizsgált időszakban európai parlamenti, országgyűlési és önkormányzati választások sora bizonyítja, hogy a Jobbik sikeresen átvette a MIÉP-től és birtokolja a nemzeti radikalizmus politikai képviselője címet. A szélesebb nyilvánosság előtt Budapest IX. kerületében tartott polgármesterválasztás kapcsán válik egyértelművé a MIÉP elsüllyedése, és a Jobbik felemelkedése. Ferencvárosban a MIÉP és Jobbik nemcsak külön jelöltet indít, hanem a választási bizottság jobbikos tagja hozza nyilvánosságra a miépes jelölt választási csalását.⁷ A későbbi választásokon is megfigyelhető a Jobbiknak a közösség általi megerősítése. Az eredmények azt sugallják, hogy a szimpatizánsok a Jobbikot tekintik a nemzeti radikálisok pártjának: a 2009-es európai parlamenti választáson a szavazók 15 százaléka, 2010-ben 17 százaléka, a 2014-es EP választásokon 14 százaléka, a 2014-es parlamenti választásokon 20 százaléka szavaz rájuk, míg a MIÉP a listaállításhoz szükséges feltételeket sem mindig tudja teljesíteni. Noha vannak kísérletek a Jobbik trónfosztására, például a Magyar Hajnal párt nem szívesen fogadott megalakulása, illetve az is tudható, hogy a Jobbiktól eltávolodnak korábban fontos személyek (Gaudi-

³ Morvai Krisztina: „Minekünk kell itt az uraknak lenni!” Nyugat.hu, 2008. november 18.

⁴ Morvai Krisztina: Kedves Várkonyi Tibor Szerkesztő Úr! Nepszava.hu, 2006. december 21.

⁵ Szent Korona Rádió Hegylakók című műsora, 2007. január 16. Vona Gábor beszéde, 2010. március 15. Morvai: az antimagyar zsidók inkább a metélt farkincájukkal játszadoznak a gyalázásunk helyett - szerintünk is, kuruc.info, 2009. június 4. Jobbik kampányzáró, 2010. április 8. Forrás: youtube.com; Kik állnak a jogvédőszerzetek mögött? 2013. április 17. alfahir.hu; A társadalmat radikalizáljuk, vagy a Jobbikon változtassunk? - Novák Előd gondolatai, kuruc.info, 2015. február 22.

⁶ Napkelte Keresztútjában, 2007. január 27. Kik azok a magunkfajták? Heti Válasz, 2008. január 24. Kovács Zsolt – Morvai Krisztina (2007): Magunkfajták, Kairosz Kiadó.

⁷ A Fidesz a MIÉP-nek gyűjtött a Jobbik ellen? index.hu, 2008. január 5.

Nagy Tamás, Budaházy György), a párt mégis képes megtartani közösségen belüli vezető szerepét. Néha emlékeztetnek a párt társadalmi – kulturális beágyazottságára, amit egyfajta eredettörténetként tárgyalnak:

(...) Jobbikkal (...) szorosan összefügg (több globális tényező mellett) a rendszerváltás sikertelensége, a MIÉP útja, az első néhány megszülető nemzeti kiadvány és hírportál, a skinhead szubkultúra, a nemzeti rock kialakulása, a tüntetések és utcai demonstrációk világa, a hazafias mozgalmak létrejötte, a szurkolói táborok, a hagyományörzés, a közbiztonság romlása, a politika eltávolodása és még sorolhatnám. De hogy még konkrétan érezzük az ízt a párt létrejötte körüli miliónek: a Hősök terén tartott nagygyűlések, a betyárok, a Magyar Fórum, a Pannon Rádió, a Fejbőr koncert a Kárpátiáig, a magyarverések, az érpataki modell, a cigánybűnözés, a betiltott rendezvények, a zsidósággal való párbeszéd nehézsége, az első Nagy-Magyarország matricák, a Harcos ruhamárka, a Magyar Sziget, a HVIM, a kurucinfó, a Magyar Gárda, a metafizikai tradicionalitás, az őszödi beszéd, a TV-ostrom, a határon túli magyarok jogaiért folyó küzdelem, a Nemzeti Jogvédő Szolgálat és nem ér véget itt sem a sor. Fontos tény (melynek el nem ismerése sok félreértésre ad okot), hogy nem a felsorolt, a párt alapjaival szorosan összefüggő tényezők összessége a Jobbik, hanem csak egy azokkal valamilyen módon kapcsolatban álló, de valójában formájában azokhoz csupán hasonló eszköz az ebben a milióban élő emberek számára.⁸

A Jobbik, mint a jövő pártja

A Jobbik megalakulása óta hangsúlyozza a jövő felé fordulását. Nemcsak arról beszél, hogy a többi párttól eltérő elképzelései vannak Magyarország eljövendő éveiről, és a kormányra kerülése a garancia a tervek megvalósítására, hanem arról is, hogy az egyetlen párt, amelyik érti az idők szavát: a korunk problémáira korszerű válaszokat megfogalmazó erőként jelenik meg. A konstrukció segítségével a Jobbik megkülönbözteti magát a múlt embereinek tartott szocialista, liberális és fideszes politikusoktól:

Mindketten [Bajnai Gordon és Orbán Viktor] azt akarják eljátszani, hogy a megújulás letéteményesei, de ez olyan, mintha a buldózerre bízánk az újjáépítést. Egyszerűen

⁸ Ellenmondás vagy egyensúly a Jobbikban? alfahir.hu, 2015. február 11.

nem megy neki. Egyszerűen nem megy nekik. Övék a múlt, övék a jelen, de a jövő a miénk.⁹

A konstrukció másik fontos eleme a párt fiatalokhoz kötődése. Visszatérően beszélnek arról, hogy milyen fontosak a fiatalok, számukra a Jobbik kormányképes és hiteles, az ifjúság körében ők a legnépszerűbb politikai párt.¹⁰ A választási programjaikban is kiemelt célcsoportként tekintenek a fiatalokra.¹¹ Még amikor igyekeznek nyitni az idősebb generációk felé, azt is a fiatalokon keresztül teszik.

A konstrukció leginkább a 2014-es országgyűlési választások kampányát uralja. A választási szlogen is így hangzik: „A jövőt nem lehet megállítani”. 2014-es kampányuk két ütemében először jobbikos fiatalokról készült fotó és videómontázs, majd egy családot bemutató kép- és videósorozat lát napvilágot. Az utóbbi esetében is a középpontban a fiatalok és a kisgyerekek vannak. A jövő és a Jobbik összekapcsolása később is megjelenik: üzenetük szerint a párt nélkül Magyarország nem tud kilépni a múlt fogságából.¹²

A Jobbik, mint közösségi párt

Elsősorban a nemzeti radikálisok belső nyilvánosságának tanulmányozásával válik láthatóvá a Jobbik közösségi konstrukciója. A párt politikájának középpontja nem az egyén, hanem a tradicionális közösségek: helyi, vallási, családi, nemzeti szinten egyaránt. A párt célja a külvilágtól nem függő, erős, „anyagiakban és szellemiekben gazdag”¹³ közösségek kialakítása, ezek életének elősegítése:

Az atomjaira hulló fogyasztói társadalom üressége helyett pedig életerős, környezettudatos, kis közösségek nemzetméretű hálózatára van szükség.¹⁴

A Jobbik közösségközpontú szemlélettel gondoskodik minden rászorulóról.¹⁵

⁹ A jövő a miénk, Vona Gábor Facebook bejegyzése, 2012-11-14 15:33:02.

¹⁰ A Jobbik a fiatalok vezető ereje, Iránytű Intézet, 2013. október 3. Kuruc.info-nemzedék - Tarol a Jobbik a fiatalok körében - Célpont (2013-03-08), 2013. március 8. Forrás: youtube.com.

¹¹ Jobbik kampányfilm a fiataloknak Lipovits Mátéval, 2014. március 10. Forrás: youtube.com.

¹² Vona Gábor a vadhajtásokról. 2015. április 23. Forrás: jobbik.hu

¹³ Radikális változás. A Jobbik országgyűlési választási programja a nemzeti önrendelkezésért és a társadalmi igazságosságért. <https://www.jobbik.hu/sites/default/files/jobbik-program2010gy.pdf> p. 23.

¹⁴ Magyarország a magyaroké! A Jobbik programja 2009. március. <https://www.jobbik.hu/sites/jobbik.hu/down/Jobbik-program2009EP.pdf>

¹⁵ Jobbik TV - "Gyermekek nélkül nincs haza" - ifjúsági és népesedési konferencia. 2009. november 9. Forrás: youtube.com.

Mindenekelőtt szemléletváltást, közösségközpontú gondolkodást ígérünk, amelynek alapja a rend, a valódi közbiztonság, munkahelyek teremtése.¹⁶

A közösségi jelzőt igen széles körben alkalmazzák. A munkaerőpiacon „munkáltató és a munkavállalói közösségeket” tartanak kívánatosnak.¹⁷ Az abortuszt nem a nő egyéni döntéseként, hanem a „nemzeti közösség szempontjából” ítélik meg.¹⁸ A párt a vidékpolitikáját a „helyi közösségek önrendelkezésére” alapozza.¹⁹

A Jobbik azonban magát is közösségként aposztrofálja: önképe szerint olyan szervezet, amelyben a tagok közötti kötődés erős, az együvé tartozás érzése megvallott. A párt sikerének titkáról is többször esik szó: a közös cél érdekében folyó együttműködés, összefogás, önfeláldozó tevékenység. A tagok gyakran utalnak arra, hogy a helyi alapszervezetek baráti társaságokként működnek, pártkapcsolatból párkapcsolatok születnek, szerelmek szövődtek. Visszatérően említik a közös élményeket, ezek közül a leggyakoribbak: a 2006-os Kossuth téri tüntetések, a kampányok lebonyolítása, erdélyi zarándoklatok, Egyesült Magyar Ifjúság (EMI) táborok, és a Magyar Sziget. A Jobbik Ifjúsági Szervezet tagtoborzó videójában is hangsúlyosan szerepelnek az együttlétek. Úgy hirdetik magukat, mint egy „jó közösség”, „egy erős párt, ahol összetartunk és összetartozunk”, „ahol figyelünk egymásra”, „ahol barátságok kötődnek”.²⁰ Nem egyszer büszkélkednek azzal, hogy a Jobbikban a vezetők körül nincs „személyi kultusz”: az aktivisták és szimpatizánsok, illetve a vezetők között közvetlen a kapcsolat. Vona Gábor is egy a többiek közül, mindenki számára elérhető, sőt még a kritikai észrevételeket is szívesen fogadja.

A Jobbik politikusai havi rendszerességgel önkéntes közösségi munkát vállalnak, rendszeresen adakoznak. A Jobbik a konstrukciójában támaszkodik tehát az identitásképzésre, az erős ingroup tudat a pártépítés eszköze.

A Jobbik: „pártocskából váltópárt”²¹

¹⁶ Devecserben az önkormányzati választáson nyeresre állnak a Jobbik jelöltjei - Rezeg a léc, kuruc.info, 2014. október 12.

¹⁷ Radikális változás. A Jobbik országgyűlési választási programja a nemzeti önrendelkezésért és a társadalmi igazságosságért. <https://www.jobbik.hu/sites/default/files/jobbik-program2010gy.pdf> p. 38.

¹⁸ Elhunyt dr. Hegedűs Loránt, 2013. január 26., kuruc.info; „Az abortusz napjaink holokausztja”, 2012. május 24. Dúró Dóra Facebook oldala.

¹⁹ Radikális változás. A Jobbik országgyűlési választási programja a nemzeti önrendelkezésért és a társadalmi igazságosságért. <https://www.jobbik.hu/sites/default/files/jobbik-program2010gy.pdf> p. 17.

²⁰ <https://www.facebook.com/JobbikMagyarorszagertMozgalom/videos/10153395863061405/>

²¹ Pártocskából váltópárt – Interjú Szabó Gáborral, Barikád, 2015. január 7.

A 2010-es parlamenti választások után kezdenek el beszélni a párt változásáról, átalakításáról. Expliciten az önkormányzati kampány lezárásával indul el a Jobbik professzionális párttá történő formálása. Vona Gábor 2010. október 14-i írásában éles cezúrát húz: megkülönbözteti a 2010 előtti és utáni pártot, és új korszak kezdetét harangozza be. Távlati célként a váltópárti státuszt jelöli meg, s az ehhez szükséges lépések megtételéhez kéri a tagság és a szimpatizánsok támogatását:

Megvizsgáljuk azt, hogy hogyan tudnánk még erősebbek, még hatékonyabbak lenni, majd ha választ megtaláltunk, aszerint közösen cselekedni.²²

A változást nem tartalmi, hanem formai kérdésként tálalják. A szervezeti megújulás jegyében a központi pártvezetés súlyát növelik a helyi alapszervezetek önállóságának rovására. Erősebb kontrollt kívánnak gyakorolni az aktivisták és a jobbikos jelöltek felett is, hogy kiszűrjék a „nem odavalókat”, azokat, akik hátráltatnak vagy „rossz fényt vetnek” a pártra.²³

Alulról szűrt és felülről felügyelt pártra van szükség.²⁴

Javítani akarnak a pártról sugárzott médiaképen is: fegyelmezettséget kérnek a tagságtól, és óva intik őket a „félreérhető”, „félremagyarázható” tettek, gondolatok közlésétől. A Jobbik számára mintaként Vona Gábor három szervezettípust kínál fel: a hadsereget, a multinacionális cégeket és az egyházat. Mindháromtól egy-egy működési elvet kíván a Jobbikban is érvényesíteni, vagyis a fegyelmet, a hatékonyságot és a reményt. 2010 év elején alakul meg a Jobbik „agytörösztként” hivatkozott gazdasági kabinet is, melynek tagjai közé a versenyszférából érkezőket is invitálnak, hogy az „antikapitalista és múltba révedő” gondolatokat kiegyensúlyozzák.²⁵

A 2010 és 2014 közötti parlamenti ciklusban többször hangoztatják, hogy több figyelmet fordítanak a szakmai, szakpolitikai munkára, szakértői csoportokat állítanak fel, „higgadt, racionális” vitákat folytatnak a parlamenten belül és kívül is. Feláll az Iránytű Intézet is, mely „szigorúan szakmai alapokon”, adatokra építve, a korszerű tudományos eredményeket felhasználva, „értelmes és eredményes viták lefolytatásához” kíván kutatásokat biztosítani.²⁶

²² Fegyelem, hatékonyság, remény. Barikád, 2010. október 14.

²³ Az országgyűlési választásokon elért eredmény megismétlését várja a Jobbiktól Vona Gábor, Barikád, 2010. szeptember 22.

²⁴ Pártocskából váltópárt – Interjú Szabó Gáborral, Barikád, 2015. január 7.

²⁵ A menedzser a Jobbik mögött, direk36.hu, 2015. december 15.

²⁶ <http://iranytuintezet.hu/rolunk/>

A Jobbik a professzionális működés jegyében lemond a mozgalmi ágának felügyeletéről is. Bár Vonaék nem tagadják meg a Betyársereggel vagy a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalommal való kapcsolatukat, világosan kommunikálják, hogy a Jobbik ezektől a szerveződésektől függetlenül működik, és hogy e szervezetek a Jobbik hatósugarán kívül működnek.²⁷

A professzionális imázs megteremtésének része az is, hogy a Jobbikot kormányzásra alkalmas, kormányképes erőnek mutatják, mely nemcsak felvet problémákat, de megoldásai is vannak.²⁸ A menedzsment szemlélet jól tükröződik a 2014-es Kimondjuk. Megoldjuk. című választási programban: ennek szerkezete célirányos, és 5-7 konkrét lépést javasol minden felvetett probléma megoldására.

A változásokat a szimpatizánsok és a tagság vegyes érzelmekkel fogadja. A párt parlamenti frakcióját többen „puhának” tartják, a 2014-es országgyűlési választásokra készített kampányt „Benetton”, „liberális” vagy „szivárvány” jelzőkkel illetik²⁹, illetve kritizálják:

Elég szánalmas...Én jobbik párti vagyok és ennél többre számítottam...Ez elég vérszegény lett.

Ez mi ez a fostalicska? Ezt hány millióból hozták össze a rabbikosok? ³⁰

A Jobbik, mint nemzeti néppárt

2014 őszén adja jelét a Jobbik, hogy újabb pártidentitást kíván kialakítani.³¹ Ismét Vona Gábor játszik kulcsszerepet a párt önképének és a Jobbikról kialakult imázs megváltoztatásban, de sokat beszél a néppártosodásról Mirkóczki Ádám (Jobbik szóvivője) is. A nemzeti néppárti konstrukció voltaképpen a professzionalizációs törekvések folytatásaként jelenik meg: a Jobbik kész a kormányzásra, hatalomba is kíván kerülni, így további lépéseket kell tenni a választók és párt összekapcsolására. Lakossági fórumon többször el is hangzik: egy néppártot csak egy

²⁷A Gárda jövőjéről és a keleti nyitásról is kérdezte Vona Gábort a Hírszerző, kuruc.info, 2010. november 9. Független, büszke és élhető Magyarországot szeretnék! – interjú Vona Gáborral, 2015. január 5. forrás: betyarsereg.hu. Vona Gábor: „Tarol a Jobbik az egyetemisták körében” – Hír TV Magyarország élőben, 2015. június 15. forrás: youtube.com.

²⁸Nem a motort kell kicserélni, hanem a karosszériát, Barikád, 2010. november 4. A Jobbik lehet a Fidesz kihívója, Barikád, 2014. április 10.

²⁹A családosokat szólítja meg a Jobbik januári kampánya, alfahir.hu, 2014. január 6.

³⁰A Jobbik 2014-es kampányfilmjeihez fűzött kommentek a Youtube-on.

³¹Meghatározta stratégiai céljait a Jobbik frakciója, 2014. október 18. Forrás: jobbik.hu

másik néppárt tud legyőzni.³² A választási sikerhez pedig szükséges a néppárti identitás kialakítása és terjesztése:

A többséget csak néppárti politikával lehet megszerezni, a magyarságot pedig csak néppártként lehet szolgálni.

A néppártosodást Vona Gábor voltaképpen a Jobbik sorsának beteljesedéseként írja le:

Ahogy egy kamasz fokozatosan átlép a felnőtt korba, úgy lépett a mi közösségünk is a politikai kamaszkorból a maga felnőttkorába. És amíg a kamaszkor a felelőtleniségről, sokszor örülségekről, szétszórtságáról szól, addig a felnőttkor a felelősségről, a munkáról, az összeszedettségéről. Ennyi történt. A Jobbik néppárttá válása tehát nem mesterséges „politikai termék”, hanem egy természetes és szerves folyamat következménye.³³

Az új identitás kritikusaival is számot vet:

...néppárttá válásunkat (...) szokás kritika tárgyává tenni. Az egyik és leggyakoribb, amikor cukiságnak nevezik, vagyis egy hiteltelen és álságos komédiának, ahol a szélső-jobboldali párt megpróbálja farkasmancsait báránybőrbe bújtatni. Nyilván ehhez egy közel tizenötezer fős pártból mindig lehet találni egy-egy megtévedt tagot bizonyítékként, és aki akarja, akár el is hiheti, hogy csupán „kész átverés show”, amit a párt elnöke képvisel.

Vona Gábor analógiát keresve példákat és ellenpéldákat hoz a Jobbik néppártosodásának megértéséhez. Megvilágítónak találja a finn, a dán és a francia radikális pártok szélről középre vezető útját, viszont elutasítja a Fidesz által bejárt pályáivet. Állítása szerint a Jobbik nem hagyja el a párthoz kapcsolódó értékrendet, ellenben a „formát, stílust, hozzáállást, munkamódszert” igen. A pártvezető a Jobbik további mozgását is előre vetíti: a néppárt nem végső állomás, hanem egy újabb lépés a „korszerű konzervatív párt” megteremtése felé.

A nemzeti radikális közösség megosztott a néppártosodással kapcsolatban. A Jobbik vezető figuráinak számító politikusok egy része, például Varga-Damm Andrea, feltétel nélkül támogatja és kertészeti hasonlaltal élve a „vadhajtások lenyesésének” titulálja.³⁴ Morvai Krisztina a néppártosodás támogatásához a 2009-es elvekhez való ragaszkodást támasztja feltételül.³⁵ Hegedűs Loránt is szkeptikus és óva inti a pártot a külföldi nagyhatalmaknak való megfelelési

³² Vona: Lehet, hogy Orbán is jobbikos, de nem vennénk fel tagnak, 2015. május 1. Forrás: youtube.com; Rig Lajos győzelme – Tapolca, 2015. április 13. Forrás: youtube.com.

³³ Októberi gondolatok, alfahir.hu, 2015. október 25.

³⁴ Néppártosodás I. 2015. április 21. Forrás: youtube.com

³⁵ Néppártosodás I. 2015. április 21. Forrás: youtube.com

kényszertől.³⁶ Szilágyi György frakciótag szerint a kérdés „túl van lihegve”, hiszen „csak kommunikációs” változás történik.³⁷ Z. Kárpát Dániel pedig a jobbkios szavazók sokféleségével magyarázza a fordulat lényegét: a Jobbiknak egyszerűen többféle stílusban kell megnyilvánulnia.³⁸

Az alfahir.hu hírportál 2015 januárjában „Diskurzus a Jobbikról” címmel vitasorozatot indít a néppártosodás értelmezéséről. A sorozat célját az alábbiakban foglalják össze:

A Jobbik vezetésének, tagságának és szimpatizánsi körének fel kell tennie a legsúlyosabb kérdéseket. Tisztáznia kell többek közt, hogy letért-e az útról a párt vagy ez csak stílusváltás, valamint van-e különbség az irányvonala és a tagsága irányultsága között. Ezekhez azonban előbb tudnia kellene, hogy kik követik, és akik követik, azok valójában mit akarnak követni.³⁹

A sorozatban négy cikk jelenik meg. Az írások feltételekkel, de támogatóan szólnak a néppártosodásról. Elfogadják Vona Gábor érvelését a továbblépés szükségességéről, viszont a párt korábbi programjához való hűséget, illetve a régi tagokkal való méltányos bánásmódot kérik.

Vona Gábor Facebook oldalán is megjelennek a kételkedő, csalódott hangok:

Az utat kitaposó "réteg" pedig nemkívánatosná vált. Csak idő kérdése, és a vadhajtasokból egy új sokkal erősebb "fa" serken.

A partokracia sosem lesz megoldás a jelenlegi nagy bajokra, SOHA!

FELELŐS AKKOR LENNÉL, HA MÁR AZ UTCÁN TOMBOLTATOK VOLNA, AMIKOR ELVETTE A FITYESZ A ROKKANTAK PÉNZÉT ÉS A LEGNAGYOBB NYOMORBA TASZÍTOTTA A BETEG EMBEREKET! ÍGY CSAK SZÁJHŐSÖK VAGYTOK!

Mivé lettél?!⁴⁰

Ugyanakkor támogató vélemények is akadnak: „gratulálunk hajrá így tovább”; „Tisztelet!”; „Isten hozott a Néppártok közt!”; „Éljen a Jobbik!”⁴¹

³⁶ Néppártosodás IV., 2015. április 25. Forrás: youtube.com

³⁷ Néppártosodás és Nemzeti Majális, 2015. május 6. Forrás: youtube.com

³⁸ Néppártosodás és Nemzeti Majális, 2015. május 6. Forrás: youtube.com

³⁹ Ellenmondás vagy egyensúly a Jobbikban? alfahir.hu, 2015. február 11.

⁴⁰ Kommentek Vona Gábor „Felelős néppárttá váltunk”, „Nem az a kérdés, hogy kell-e változnunk, hanem az, hogy hogyan és mi célból”, „A Jobbik néppárti jövője” című bejegyzései alatt.

⁴¹ Kommentek Vona Gábor „Felelős néppárttá váltunk”, „Nem az a kérdés, hogy kell-e változnunk, hanem az, hogy hogyan és mi célból”, „A Jobbik néppárti jövője” című bejegyzései alatt.

„Magunkfajták”: Vona Gábor

Vona Gábor a korszakban a nemzeti radikális közösség vezetőjeként tűnik fel. Nemcsak azért, mert a Jobbik elnöke, hanem azért is, mert megtestesíti a nemzeti radikalizmust, és mert célokat tűz ki, irányt szab, új utakat mutat a nemzeti radikális közösségnek, akiknek tagjai elfogadják őt vezetőnek. Noha időről időre sajtónyilvánosságot kapnak a párton belüli mérsékelték és radikálisok közötti ellentétek, ez Vona Gábor pozícióját komolyabban nem veszélyeztette. A vezéresedést az elnök ambicionálja: Orbán Viktor kiemelt pozíciójához hasonló módon kívánja szervezni a nemzeti radikális közösség politikai életét.

Vona Gábor, mint a nemzeti radikalizmus örökségét megtestesítő vezető

A korszakban a pártvezető többnyire alkalmazkodik a nemzeti radikális közösség hagyományaihoz. E hagyomány szerint a nemzeti radikálisok a magyarság múltjából kívánják a jelen helyzetet megérteni és a teendők listáját kiokoskodni. Ennek tesz eleget Vona Gábor, amikor szónoklataiban felteszi és megválaszolja például azt a kérdést: mit tennének ma az 1956-os „pesti srácok”.⁴² A politikai vezető feladata tehát a múltból történő olvasás és a történeti folytonosság megteremtése.

Állításom szerint a nemzeti radikális közösség további tradíciója, hogy világnézetüket újra is újra összefoglalják, azokat politikai programként részletezik és ezekhez hűen, az ott összefoglaltakra hivatkozva politizálnak (Szabó: 2016; 2017). A vezető feladata tehát a hosszú és kidolgozott programok elkészítése, és az azok megvalósítása előtt akadályok lebontása. Az Alapító Nyilatkozathoz, a párt kiindulópontjaihoz, a választási programokhoz való ragaszkodás Vona Gábor politikai praxisának részét képezi.

Ma 12 éves a Jobbik. 2003. október 24-én ezen a napon vettük át Pongrátz Gergelytől a lyukas zászlót és ezen a napon fogadtuk el az Alapító Nyilatkozatot. Mind a lyukas zászló, mind az alapító dokumentum azóta is iránytű.⁴³

Vona a nemzeti radikalizmus örökségét felvállaló vezető jeleit hangsúlyozza, amikor azt mondja: nem tűri a Jobbik eredeti céljaitól történő elhajlást, „megalkuvást”, egyezkedéseket, kompromisszumokat. Feladatának nem a konszenzuseresést, hanem a Jobbik programjában

⁴² 1956-os Forradalom megemlékezés Vona Gáborral Nagyrédén, 2011. október 23. Forrás: youtube.com

⁴³ Vona Gábor: Októberi gondolatok, alfahir.hu, 2015. október 25.

lefektetettekért történő küzdelmet tekinti.⁴⁴ A nemzeti radikalizmus hagyományainak tiszteletét olvasom ki abból a gesztusból is, melyben Vona Gábor a politikai példaképei között említi Csurka Istvánt és Hegedűs Lorántot.⁴⁵ A konstrukció újabb jele a 2010-es kampányfilmjében választott aláfestő zene, melynek refrénje: „teszem, mit meg kell tennem”, vagyis a pártvezető mozgástere szűk, köti őt a nemzeti radikálisok eszmeisége, nézetrendszere, hagyománya.⁴⁶

A közösség aktuálpolitikai helyzetre adott reakcióját a pártvezető úgy szervezi, hogy az valamilyen módon kapcsolódjon a párt korábban megfogalmazott elveihez, céljaihoz, szellemiségéhez, programjához, konkrét javaslataikhoz.⁴⁷

Különösen jól látszik ez a 2015-ös migrációs hullám kapcsán kialakult vitában, amikor a pártvezető folyamatosan arra hivatkozik, hogy ő évek óta figyelmeztet a bevándorlás veszélyeire, és már az Orbán-kormány akciói előtt javasolt konkrét lépéseket is: szigorú határőrizet, honvédelem megerősítése.⁴⁸ A nemzeti radikalizmus kompromisszumok nélküli vezetőjének konstruktuma jelenik meg akkor is, amikor Vona Gábor arról beszél, hogy fő feladata ráébreszteni a választókat: a Fidesz voltaképpen a Jobbik programját valósítja.⁴⁹

Vona Gábor, mint a nemzeti radikalizmust és az országot megújító vezető

A nemzeti radikalizmus hagyományaihoz hű politikus konstrukciója mellett Vona Gábor kísérletet tesz arra, hogy az innovatív vezető képét is megteremtse magáról. Ennek első jele, hogy a pártvezér a Jobbik és a nemzeti radikális közösség megváltoztatásáról kezd beszélni 2010 őszén, az önkormányzati választások után.⁵⁰ A változás igényét óvatosan kezeli: kezdetben csak szervezeti átalakításokat, később stílusbeli módosításokat, majd egészen mélyreható újításokat kezdeményez. Az átalakításokat a jövőbeli reményteljes választási sikerekre hivatkozva indítja el. Ebben a konstrukcióban nagy szerepe van a vízióknak: Vona Gábornak kellően határozottan kommunikált elképzelése van arról, hogy a Jobbikot választási győzelemre viszi. A víziója azonban nem a saját politikai közösségének szól, hanem az ellenzék egészének kínál alternatívát. Vona a legerősebb ellenzéki párt vezetőjének tartja magát, s ezért kötelességének érzi, hogy

⁴⁴ Vona Gábor évadnyitó beszéde. 2011. január 29. Forrás: youtube.com

⁴⁵ Őt ember, Barikád, 2010. szeptember 23.

⁴⁶ Vona Gábor - A magyar nemzet kormányfője! 2010. április 11. Forrás: youtube.com

⁴⁷ Vona Gábor az Magyar Televízió Szemközt című műsorában, 2011. március 28. Forrás: NAVA Adatbázis; Vona Gábor beszéde a Magyar Élet Menetén, Miskolc, 2012. október 18. Forrás: youtube.com; Vona Gábor évértékelő beszéde. 2013. január 26. Forrás: youtube.com; Vona Gábor: Ezt a zászlót mi győzelemre vesszük! 2013. október 23. Forrás: youtube.com

⁴⁸ Dokumentumfilm készül az Ásotthalmi bevándorlásról, alfahir.hu, 2015. február 7.

⁴⁹ Vona Gábor: A Jobbik programjából mazsolázik a Fidesz. 2010. augusztus 24. Forrás: sokkaljobb.hu

⁵⁰ Fegyelem, hatékonyság, remény. Barikád, 2010. október 14.

Orbán Viktor tusnádfürdői beszédeihez hasonlóan globális áttekintést és útmutatást adjon.⁵¹ Míg a 2011-es, 2012-es és 2013-as évértékelő, évadnyitó beszédeiben az ingrouphoz intézi a szavait, 2014-ben már az ellenzékhez beszél, 2015-ben kísérletet tesz Magyarország egésze felé megfogalmazni vízióját:

Ez lesz 2015 legfontosabb célja: apró fényeket gyűjtogatni, abban bízva, hogy a pozitív példa is ragadós lehet. Magyaroként, egy emberként és közösségként kell építkeznünk.⁵²

A változást Vona Gábor magára is alkalmazza. Sokat beszél arról, hogy folyamatosan fejleszti magát, tanul, keresi azokat a helyzeteket, amikor „kiléphet a komfortzónájából”. Sőt, a jobbikos politikusoknak elő is írja a tudatos önképzést.⁵³ Így válik a pártvezető önkonstruktív kísérletéről közösségre vonatkozó identifikációs kísérlet.

Vona Gábor személyes feladatának tartja a nemzeti radikális közösség átalakítását. Kiemeli magát a többi párttag közül. Hangsúlyozza, hogy egyéni felhatalmazást kért és kapott a Jobbik fordulatának végrehajtására. A karizmatikus vezető képének megfelelően összekapcsolja személyét a néppárti programmal: aki őt akarja pártelnöknek, annak a néppárti politikára is igent kell mondania.⁵⁴

A nemzeti radikalizmus megújítását más megszólalók is személyesen a pártvezetőhöz kötik. Összekapcsolják a Jobbik stratégiáját, a párt népszerűségének emelkedését és a Vona Gábor iránti szimpátia növekedését.⁵⁵ A nemzeti radikalizmus megbecsült figurái közül is néhányan elismerik Vona vezető szerepét és tekintélyét.⁵⁶ Mindemellett látható, hogy ez jórészt önkonstruktív. Magyarán: főként Vona Gábor és a pártvezető által dominált kommunikációs helyzetben találkozhatunk a pártvezető vezér-konstruktívával, a közösség többi tagja inkább hallgatólagos beleegyezéssel és a pártvezető támogatásával járul hozzá. Vona Gábor önképének elfogadottságáról pontos adat nem áll rendelkezésünkre, de a korszakban népszerűségét a közvéleménykutatók egyre növekvőnek mérik – amiről a közösség médiumai visszatérően beszámolnak.⁵⁷

⁵¹ Vona Gábor: Októberi gondolatok, alfahir.hu, 2015. október 25.

⁵² Vona Gábor: Begyógyítjuk a nemzet sebeit, alfahir.hu, 2015. január 31.

⁵³ Vona irányt mutatott a jobbikosoknak, alfahir.hu, 2014. november 23.

⁵⁴ Vona a Jobbiknak: Keressenek új pártelnököt, ha nem kell a politikám! index.hu, 2015. november 23.

⁵⁵ Vona Gábor és Pörzse Sándor lakossági fóruma - London, 2014.01.26. Forrás: [youtube.com](https://www.youtube.com)

⁵⁶ Zagyva György Gyula: Mindenki nézzen magába! alfahir.hu, 2015. február 23.

⁵⁷ Nővekszik Vona Gábor népszerűsége, szebbjovo.hu, 2011. április 14. Töretlenül nővekszik Vona Gábor népszerűsége, alfahir.hu, 2013. október 30. Stabilan Vona Gábor a legnépszerűbb ellenzéki politikus, jobbik.hu, 2014. május 16.

„Magunkfajták”: Dúró Dóra és Novák Előd, a nemzeti radikalizmus megélésének prototípusai

A jobbikos politikusok második vonalából meg kell emlékezni a Dúró Dóra – Novák Előd házaspár politikusi konstrukciójáról. Mindketten frakciótagok, a párt vezető testületeinek tagjai. Nemcsak a közéleti tevékenységük ismert, a pár tagjai a modern nemzeti radikális fiatalok prototípusaként rendszeresen bepillantást engednek hétköznapijaikba is.

A házaspár a nagycsaládos életet népszerűsíti („nemzetmentő család”), rendszeresen tudósítanak a közösen vállalt gyermekek érkezéséről, a nagycsaládos mindennapokról, a szülőség és a munka összeegyeztetéséről. Kommunikációjuk alapján a felek egyenrangúak, a férj és a feleség egyaránt kiveszi a részét a háztartási teendőkből, a gyermeknevelésből és a család anyagi fenntartásában. Mindeközben mindketten építik saját karrierjüket, sőt sportszervezőknek is hódolnak. Családi életükről szóló beszámolókkal tudatják, a magyar hagyományokat tartják és a keresztény ünnepeket ülik. Gyermekeikkel illusztrálnak praktikus, közérdekű információkat, például hogyan kell különböző méretű babaüléseket beszerezni az autóba⁵⁸ vagy miként érdemes hordozni a kisbabákat⁵⁹. A hétköznapiakon túl a fogyasztási szokásaik is nyomon követhetők: lakásukat és ruháikat magyaros motívumok díszítik, kislányuk népi tánc órákra jár, Balatonon nyaralnak.⁶⁰

Egy-egy magánéleti Facebook posztnál a feleség profilján mutatkozik nagyobb aktivitás: Novák Előd profilján átlagosan 607 like és 51 komment, míg Dúró Dóra oldalán 960 like és 57 komment jelent meg. A kommentek túlnyomó többsége támogató, dicsérő: „Nagyon aranyosak vagytok!”, „Nagyon gyönyörű gyermek gratulálok, jó egészséget a babának,és az egész családnak!”, „GYÖNYÖRŰ VAGY DÓRI”, „Kedves Dóra! Szimpatikus az egyénisége tetszik az oldala főleg azért mert emberközeli és tiszta...”, „Szép család,gratulálok szebb jövőt!”.

⁵⁸

<https://www.facebook.com/novakelod/photos/a.159541990795117.40105.112879632128020/825472280868748/?type=3>

⁵⁹

<https://www.facebook.com/durodora/photos/a.743964055639463.1073741834.191946490841225/819704204732114/?type=3>

⁶⁰

<https://www.facebook.com/durodora/photos/a.743964055639463.1073741834.191946490841225/803514593017742/?type=3>

„Magunkfajták”: A Gárda és a gárdisták

A Magyar Gárda a nemzeti radikális közösség fontos aktora. Neve, tevékenysége rendszeresen felbukkan a közösség fórumain, elsősorban a Jobbikkal való erős és folyamatos kapcsolata jól dokumentált. A Barikád című napilap rendszeres rovatot biztosít a Gárdának. Pörzse Sándor a Barikád főszerkesztője, a Jobbik parlamenti képviselője, szövegírója a Gárda alapító tagja. A Gárdaköszöntés („Adjon az Isten! Szebb jövőt!”) gyakran hangzik el jobbikos politikusok szájából. Vona Gábor a Magyar Gárda Egyesület elnöke. Murányi Levente, a Jobbik alelnöke a Gárda rendezvényeinek rendszeres szónoka. A személyes kapcsolatokon túl, különösen a 2008 és a 2014 közötti időszak bővelkedik olyan jelekben, melyek a Gárdát a nemzeti radikális közösség egyik főszereplőjeként konstruálják meg. A Gárda a Jobbikot „testvérszervezetnek” tekint, de nem fogadják el a párt felsőbbbségét.⁶¹

A Gárda, mint az elhivatottak élcsapata⁶²

A Gárda legszembeütőbb eleme a tagok közötti összetartozás nyilvánvalóvá tétele. A katonaság mintaadó a Gárda konstrukciójában, a gárdisták csapata voltaképpen a nemzeti radikalizmus milíciája. Egy olyan „önvédelmi szövetség”, melynek résztvevői esküvel és avatási szertartással csatlakoznak. Külsőségekben az egyenruha, a címer és a zászló különbözteti meg a tagokat. A Gárda felvállalásának egyértelmű jele, amikor Vona Gábor gárdista ruhában jelenik meg az Országgyűlés alakuló ülésén⁶³. A Jobbik elnöke nemcsak az egyenruha viselésével köteleződik el a Gárda mellett, hanem további fizikai tanúságát is adja a kapcsolatnak. Rendszeresen megjelenik, beszédet tart a Gárda rendezvényein. Sőt, a szervezet betiltása után rendezett utcai megmozduláson összekapaszkodik a gárdistákkal, leül középük, testével védi a tagokat a rendőrök intézkedése ellen.⁶⁴ A gárdisták is jelen vannak a Jobbik életében: a tagok és a Jobbik aktivistái, helyi képviselői között is nagy az átfedés. A 2010-es országgyűlési kampányban a képviselőjelöltek büszkén beszélnek gárdatagságukról. A párt nagygyűlésein az első sorokban mindig a Gárda alakzata látható, sajátos köszönésünk, a „Szebb jövőt!” is hallható a Jobbik eseményein. Így tehát egyszerre vannak jelen a nemzeti radikálisok közösségében, de el is különülnek attól, mint valamiféle élcsapat.

⁶¹ Egység, fegyelem, bajtársiasság. Barikád, 2010. december 16.

⁶² http://ujmagyargardamozgalom.com/az_%C3%BAj_magyar_g%C3%A1rda_becs%C3%BCletk%C3%B3dexe

⁶³ Gárdamellényben tette le képviselői esküjét Vona Gábor, 2010. május 15. Forrás: szebbjovo.hu

⁶⁴ Jobbik TV - A Bajtársiasság napja - 2. rész, youtube.com, Feltöltés ideje: 2009. július 4.

A konstrukció szerint a gárdisták a legelkötelezettebbek: hajlandóak egy becsületkódex alapján élni, közös küldetést vállalni, példát mutatni, idejüket és saját anyagi forrásaikat a szervezet célja alapján mozgósítani, „egymásért az életüket is adni”.⁶⁵ A Gárda a tagok közötti hűséget és a bajtársiasságot hangsúlyozza: „egy mindenkiért, mindenki egyért” – írják a Becsületkódexükben.⁶⁶ Toborzóvideójukban pedig elhangzik: „Attól a pillanattól fogva, amikor ide belépsz, soha többé nem leszel egyedül!”.

A Gárda, mint segítő

Igyekeznek a Gárda szociális tevékenységeit hangsúlyozni. A gárdisták jótékonykodnak: adományokat visznek, ételt osztanak, munkájukat ajánlják fel a szükségét szenvedőnek, véradásokat szerveznek. Különösen sok szó esik a gárdisták árvízi védekezésben és kárelhárításban játszott szerepéről. Láthatóan a Tisza-menti településeken voltak jelen.

A segítségnyújtás egy különösen gyakran kommunikált formája a testi jelenlét, a számbeli fölény és az erő felmutatásával biztosított „rendteremtés”. A gárdistákról tudható, hogy meghívásra felkeresik a „rossz közbiztonságú” településeket. A megjelenésekről nagyon hasonló módon tájékoztat a Barikád című hetilap: a meghívás északi vagy keleti országrészből jön, a panaszosok a cigányok viselkedését sérelmezik, a település minden szempontból rossz állapotban van, a Gárdával kapcsolatba lépők tehetetlenek, félnek, elkeseredettek és bizalmatlanok. A beszámolók szerint a gárdisták viszonylag nagy csoportban, egyenruhában végigmasíroznak a településen. Egy-egy napot ott töltenek, beszélgetnek a helyiekkel, illetve csoportosan felkeresik azokat, akikre az őket meghívók panaszkodnak. A cikkek és videómegosztókra feltöltött felvételek szerint a rendbontókat „cigányokként”, „etnikumként”, „embernek nem nevezhető fajként” határozzák meg, míg az áldozatokról, mint „becsületes magyarokról” beszélnek.⁶⁷ A „magyarvédelem” jegyében sorfalat állnak a panaszosok földje, ingatlanja körül. Hírt adnak „kimenekítésekről” is: „fertőzött” területekről költöztetnek családokat, idősebb embereket.⁶⁸ A

⁶⁵ Egység, fegyelem, bajtársiasság. Barikád, 2010. december 16.

⁶⁶ Az Új Magyar Gárda Becsületkódexe! ujmagyargardamozgalom.com, 2013. április 26.

⁶⁷ Gyöngyösön is készek mindent megtenni azért, hogy az embernek nem nevezhető faj ne zaklathassa a magyar családokat, kuruc.info, 2012. szeptember 28.

⁶⁸ Fadd 2008 június 21 Magyar Gárda a Közbiztonságért 1/2, youtube.com. Jobbik TV - Felozlatták a Magyar Gárda Egyesületet - a gárdisták nem hátrálnak! Youtube.com.

látogatás végén a csoport vezetője valamely közterületen rövid beszédet mond, melyben a panaszosokat biztosítja, a „rendbontókat” megfenyegeti, hogy törődnek a helyiekkel és bármikor visszajönnek, ha szükséges.⁶⁹

A Gárda, mint áldozat

A Gárda harmadik domináns konstrukciója az áldozat voltának a hangsúlyozása. A 2009-es bírósági felosztatás kapcsán a nemzeti radikális közösség nyilvánosságaiban sok szó esett a szervezet elnyomásáról, betiltásáról. A gárdistákat ért rendőri erőszakról is évről évre megemlékeznek. Sérelmezik, hogy az Orbán Viktor vezette kormány is rossz szemmel néz rájuk. Felpanaszolják, hogy az elit és a média hazugságokat terjeszt a szervezetről: erőszakosnak, veszélyesnek, rasszistának állítják be őket, kulturális és szociális tevékenységeiket elhallgatják. A gárdistákat sújtó bírósági ítéletekről is rendszeresen beszámolnak. Itt hangsúlyozzák, hogy politikainak tekintik a büntetést. A Jobbik értelmezése szerint a Gárda elleni támadásokra külföldről kap parancsot a kormány.

„Magunkfajták”: a Kossuth tériek és a 2006-osok⁷⁰

A nemzeti radikális közösség különösen a korszak korai éveiben nagy becsben tartja a 2006-os utcai eseményekben résztvevőket, illetve az azok emlékét ápoló, a rendőrségi eljárásban megsérülteket támogatók körét. A belső és külső nyilvánosság előtt ilyen minőségben jelent meg Morvai Krisztina, Gaudi-Nagy Tamás és Budaházy György. Míg Morvai Krisztina az Európai Parlament Jobbik által delegált képviselőjeként Brüsszelben⁷¹, illetve Gaudi-Nagy Tamással a Civil Jogász Bizottság keretei között igyekezett napirenden tartani a 2006-os tiltakozók ügyét⁷², addig Budaházy György az őszi beszéd körüli botrány kirobbanásához köthető utcai tiltakozási hullám egyik vezetőjeként válik ikonikus figurává.

⁶⁹ Északon a helyzet nyugtalan, Barikád, 2010. július 15. Adjon az Isten, Barikád, 2010. július 15. A törvényen kívüli élet telephelye: Lyukóvölgy, Barikád, 2010. szeptember 23. Ha nem változtatunk a helyzeten, itt tíz év múlva csak cigányok fognak lakni, Barikád, 2010. szeptember 16. Elviselhetetlen a közbiztonság Hajdú-Bihar megye számtalan településén, szebbjovot.hu, 2012. szeptember 14.

⁷⁰ Erről bővebben: Mikecz Dániel (2014): Új tiltakozási és szervezeti formák a radikális jobboldali mozgalmi eszköztárban. Politikatudományi Szemle. Politikatudományi Szemle XXIII/4. 71–91. pp

⁷¹ Morvai Krisztina és Brüsszel - online interjú, kisalfold.hu, 2009. szeptember 3.

⁷² 2006-os rendőri brutalitás: Morvai Krisztina és Gaudi-Nagy Tamás a mai bizottsági meghallgatásról, 2010. szeptember 17. Forrás: jobbik.hu

Budaházy elsősorban erőszakos akcióiról nevezetes: részt vesz a Magyar Televízió ostromában, a budapesti Szovjet Hősi Emlékmű megrongálásában, majd beszédet tart a Kossuth téren⁷³, illetve a rendőrségi körözés elől bujkálva levélben osztja meg gondolatait a tüntetőkkel⁷⁴. A vizsgált időszakunk szinte teljes egészében Budaházy előzetes letartóztatásban vagy házi őrizetben van terrorcselekmény büntette miatt. Tudható, hogy ő áll a Magyarok Nyilai, illetve a Hunnia csoport élén, ám a szerveződések mibenlétét és Budaházy pontos szerepét homály fedi. Az ellene felhozott vádak – kormánypárti politikusok fizikai bántalmazása, tulajdonuk megrongálása, zaklatása – tagadja.

A nemzeti radikális közösség szerint Budaházy politikai fogoly, koncepciós perek áldozata. Vezető jobbikos politikusok állnak ki mellette, bár Vona Gábor a közöttük lévő nézetkülönbséget is hangsúlyozza: Budaházy a pártpolitizálást haszontalannak tartja, míg Vona szerint a parlamenten belül kell megvívni a küzdelmet. Gaudi-Nagy Tamás jogvédelmet biztosít számára, szimpátiatüntetést szervez, éhségsztrájkot folytat érte, szabadságharcosnak, igaz hazafinak nevezi.⁷⁵ A Budaházyt érintő kérdésekről rendszeresen beszámol a kuruc.info honlap is.

A „Kossuth tériekről” tudható, hogy 2006 őszétől 2007 februárjáig folyamatosan jelen vannak a Parlament előtt, a Felvonulási téren, kormánypárti politikusok háza előtt a Gyurcsány-kormány lemondását követelve. A leghosszabban az Országház előtti téren táboroznak, ahol Árpád sávós zászlókkal, színpaddal, ősmagyar szimbólumokkal lakják be a teret. Ottlétük rendszeresen erőszakba torkollik, összezsapnak a rendőrökkel, melyek közül a legismertebb a Magyar Televízió ostroma, a Nagykörúti zavargások, illetve a Kossuth térről történő kiszorítás. Az erőszak megélése az önképük része, a nemzeti radikális közösség fontos modalitása.

A Jobbik vezetői közül az akkori alelnök Molnár Tamás és a szóvivő Novák Előd is érintett. Utóbbi előállítását több helyen közlik.⁷⁶ A Jobbik ennek ellenére igyekszik távolságot tartani a Kossuth tériektől. 2006. szeptember 26-ára szervezett nagygyűlésüket lemondják, Molnár Tamás alelnöki tisztségét nem hosszabbítják meg, Balczó Tamás alelnök pedig elhárítja a Jobbik felelősségét firtató újságírói kérdéseket.⁷⁷ Az akciókban szerzett fizikai sérülések és jogsértések emlékét azonban a nemzeti radikális közösség évek múltán is emlegeti:

⁷³ A kerekasztal lovagjai, Magyar Fórum, 2006. október 5.

⁷⁴ Budaházy György levele a Kossuth téri tüntetőkhez, 2010. október 6. Forrás: youtube.com

⁷⁵ A Jobbik a Parlamentben, 2010. október 25. forrás: youtube.com

⁷⁶ A rendőrség máig fedezi a 2006 őszi rendőri jogsértéseket? jobbik.hu, 2011. szeptember 11. Előállították Novák Elődöt, amiért fajtársaik gyilkosságaival szembesítette a mazziszeseket, kuruc.info, 2012. november 22.

⁷⁷ Balczó Zoltán a Magyar Televízió Nap-kele műsorában. 2006. október 25. Forrás: NAVA adatbázis.

2006-tól szinte minden tüntetésen, megmozduláson, gyűlésen részt veszek. Szívtam rengeteg könnygázt, unokatestvéreimet bebörtönözték, meghurcolták ártatlanul, menekültem lovasroham elől, lőtték ki barátomat a szemem láttára...⁷⁸

A nemzeti radikálisok konstrukciójában azonban 2006 nemcsak az utcákon, tereken felvonulók számára fontos. Vona Gábor a jobbikosokat egyenesen a 2006-osok politikai generációjának nevezi, akiket a 2006-os őszi beszéd és az a felett érzett frusztráció köti össze.⁷⁹ Ebben a konstrukcióban 2006-osnak számít mindenki, aki kiábrándult a politikusokból, de a politikából nem. Olyanok, akik készek leváltani a régi elitet és új politikai erőt támogatni. A 2006-osok körébe invitál mindenkit: „tapasztalt idősebbeket, az aktív középosztályt és a radikális fiatalokat”.⁸⁰

A következőben az outgroup konstrukciókat ismertetem!

Magukfajták

Ahogy a „magukfajták” konstrukciójánál utaltam rá, a nemzeti radikális közösség kettéosztja a magyar és a nemzetközi politikai teret. A „magukfajták” vagyis a nemzeti radikálisokat megkülönböztetik úgy, hogy:

(felszólalnak a) magukfajták zavartalan országrombolása, a nemzeti vagyont fillérekért összeharácsoló rablásai ellen.

Magukfajták (...) igen rossznéven veszik, hogy mi magyarok nem vesszük szó nélkül tudomásul, hogy gyarmati sorra ítélték bennünket (...)⁸¹

Visszavesszük az Önök által külföldiek illetve az elvtársaik kezére juttatott nemzeti vagyont, újraépítjük a magyar gazdaságot, talpra állunk és visszavesszük a hazánkat a Magukfajtáktól. Nekünk, Magukfajta magyar embereknek ugyanis kedves Gusztos Péter, csak ez az egy hazánk van: Magyarország! (...)⁸²

⁷⁸ Király András, a Jobbik szóvivőjének bemutatkozása. 2009. november 13. Forrás: jobbik.hu

⁷⁹ Jobbik ünnepi megemlékezése 2011. október 23. Forrás: youtube.com

⁸⁰ Vona Gábor: 2006-osok. In: Fekete bárány, fehér holló. p. 68.

⁸¹ Morvai Krisztina az Élet és Irodalom szerkesztőségéhez írt nyílt levele; 2008. november 7.

⁸² Morvai Krisztina Gusztos Péterhez (SZDSZ) írt nyílt levele; 2009. április 14.

A „magukfajták” a Kádár korszak elitje vagy annak örökösei, akik a rendszerváltás után is gazdasági, politikai és kulturális hatalmi pozícióban maradtak.⁸³ Hozzájuk csatlakoznak azok, akik bár nem tartoznak a belső körökhöz, de alkalmazkodnak az elvárásaikhoz, keresik a kegyeiket. A „magukfajták” nemzetközi igazodási pontokat keresnek, „fogva vannak” külföldi érdekkörök által:

(A magukfajták) Mindig azt kérdezik: mit szól ehhez Brüsszel, Washington vagy Tel-Aviv? Miért nem azt kérdezik, mit szól ehhez Miskolc?⁸⁴

A nemzeti radikálisok elégedetlenek a „magukfajták,” vagyis a magyar politikai szereplők körével, tevékenységével. Olyannyira, hogy mindegyiküket kifejezetten kártékonyak tartják. A nemzeti radikális megszólalók azt is nyilvánvalóvá teszik, hogy az out-group státusz egyenlő az ellenséggel, amivel szemben fel kell venni a harcot, amitől meg kell védeni Magyarországot, a magyar embereket, a politikai képviseletüket ellátó pártjukat, sőt a közösség egészét.

A nemzeti radikálisok ellenségkonstrukciójának fő tárgyai a Fidesz, az MSZP, az SZDSZ, a zsidóság és a cigányok. Míg a pártok és a zsidók a magyar politika aktoraiként jelennek meg, a cigányokról inkább úgy beszélnek, mint Magyarország legnagyobb problémájának megszemélyesítőiről. Ezért a cigányságról alkotott konstrukciókat metaforaként mutatom be a diskurzusok fejezetben.

Az aktor-konstrukciós elemek nagyfokú hasonlóságot mutatnak az 1997 és 2006 közötti időszakban alkalmazott ellenségképző mechanizmusokkal (Szabó, 2017: 400 – 409). Ahogyan erősödik a néppártosodás a Jobbik vezérkarában, úgy ritkulnak a pártelit által kezdeményezett ellenségkonstrukciós eljárások. A pártvezetés megváltozott kommunikációs gyakorlata nemcsak stílárius szempontból fontos, hanem a közösség határainak újradefiniálására tett kísérletként is értelmezhető. Míg a pártelit e határok elmosásában érdekelt, addig a tagság és a szimpatizánsok többsége – akár a pártvezetéssel szemben is – megerősíti a régi out-group konstrukciós eljárásokat. Erre jó példa Kulcsár Gergely esete (Jobbik parlamenti képviselője), aki beleköpett

⁸³ Lakossági fórum Morvai Krisztina és Vona Gábor részvételével, 2008. november 17. Jobbik TV - Morvai Krisztina feljeli Gyurcsány Ferencet. 2009. március 17. Forrás: youtube.com; szegedi Csanád beszéde a Jobbik ünnepi megemlékezésén. 2010. március 15. Forrás: 2010. március 15.

⁸⁴ Vona Gábor és Egyed Zsolt lakossági fóruma Ózdon. 2010. március 30. Forrás: youtube.com

a Duna-parti holokauszt-emlékműbe. Vona Gábor büntetést kezdeményez ellene, és arra kötelezi, hogy tegye tiszteletét az emlékműnél.⁸⁵ A kuruc.info kommentszekcióját viszont elárasztják a Kulcsárt támogató üzenetek⁸⁶:

Én bele is szartam volna...

Nagyon joltette hogy belekopott – mindnyajunk elismereset elnyerve ezzel! Magyarország (egyik) szegyene hogy ezek a tetves, labgombas zsidocipok egyáltalán ott lehetnek!

Gergely vendégem egy sörre vagy egy pálinkára! +1

Magukfajták: „Zsidesz” és „Orsós Viktor” - Fidesz, Orbán Viktor és a fideszesek

A Fidesznek, a párt vezetőjének, illetve az Orbán-kormányoknak három nagy bűne van a nemzeti radikálisok szemében. Az első a gyengeség. A jobbközép politikát erőtlenné tartják.⁸⁷ Főleg a külpolitikát vádolják azzal, hogy nem meri, vagy nem akarja a nemzeti érdekeket, illetve a határon túli magyarok megsegítését határozottan képviselni.⁸⁸ Többször adnak hangot annak is, hogy a Fidesz csak látszólag cselekszik a magyarság érdekében, a komoly nemzetközi konfliktusokat elkerüli. A pártról és a vezetőiről azt tartják, hogy részesei és nyertesei a globális világgazdaság és politika körfogásának, ezért nem szakítanak az Európai Unióval, vagy lépnek ki a nemzetközi szervezetből. A Fidesz és a Jobbik viszonyában az előbbi gyávaságáról esik sok szó: a Fidesz fél a Jobbiktól, látja az erősödését, és ahelyett, hogy partnerséget ajánlana, „gyűlölettel fordul” a nemzeti radikálisok felé.⁸⁹

A második bűn az „1989-es konszenzusban” való részvétel. A rendszerváltás kudarcáért a nemzeti radikális közösség szerint a Fideszt is felelősség terheli. Álláspontjuk szerint az 1989-es

⁸⁵ Vezekelni küldte Vona Gábor a köpködő jobbikos képviselőt, origo.hu, 2015. március 18.

⁸⁶ Egy Duna-parton felejtett gazdátlan cipőbe köpött Kulcsár Gergely - a Jobbik-akasztó demokraták eltüntetnék a pártot, kuruc.info, 2015. március 14.

⁸⁷ Ne lógjanak a képviselők! Barikád, 2010. július 22.

⁸⁸ Zagyva György Gyula K/11463 Miért nem tesz semmit a magyar diplomácia a román hatóságok törvénytelen ségeivel szemben? című kérdése. Forrás: mkogy.hu; Gaudi Nagy Tamás A/11409 Vállalja-e végre Magyarország a védhatalmi fellépést az elcsatolt területeken élő magyar közösségek önrendelkezési törekvései, egyéni és közösségi jogaik kivívása érdekében? című kérdése. Forrás: mkogy.hu; Szávay István J/9399 A határon túli magyarokra vonatkozó feladatok végrehajtásáról című hozzászólása. Forrás: mkogy.hu; Vona Gábor a Magyar Televízió Ma Reggel című műsorában. 2012. június 4. Egymásra lépő talpak, Barikád, 2014. január 2.

⁸⁹ A Jobbik erőn felül teljesít. In: Vona Gábor (2011): Fekete bárány, fehér holló. p. 18.

politikai generáció, azaz a Fidesz, az SZDSZ, az MDF és az MSZP ugyanis kiegyezett egymással a privatizáció, az euro-atlanti integráció és a liberális gazdaságpolitika végrehajtásában. Voltaképpen tehát nincs különbség a Fidesz és a baloldali pártok, Orbán Viktor és a baloldali politikusok között: Gyurcsány és Orbán egykutya!⁹⁰

Beszámolnak Orbán Vikornak azokról a családi-személyes kötődéseiről is, melyekkel a liberális körökhöz kapcsolódik.⁹¹

A Fidesz harmadik fő bűne a Jobbik programjának „ellopása”. Különösen a párt parlamenti frakciójának tagjai számolnak be arról, hogy az Orbán-kormány a Jobbik programjának elemeit valósítja meg, de azokat a sajátjaként tálalja a választók felé.⁹²

Ha egy-egy nagygyűlésen a szónok Orbán Vikornak és a Fidesznek a rendszerváltás után játszott szerepéről beszél, a tömeg hangos nemtetszését fejezi ki. A közönség soraiból gyakran hallatszik ilyenkor a „zsidóbérenc”, és a „rohadék” jelző (Kiss et al., 2014).

A kuruc.info cikkeiben is rendre előkerül a Fidesz és a nemzeti radikalizmus viszonya. Az írások szerint hamis kép él Orbán Vikorról, mely szerint ő a magyarság érdekében tevékenykedik, csak éppen „óvatosan”, „okosan”, a „nemzetközi cionista bankároligarchia jóindulatát bizonyos elkerülhetetlen, de szimbolikus gesztusokkal” elnyerve politizál.⁹³ A valóság azonban az, hogy a Fidesz „a gyarmatosító pénzoligarchia”, illetve a „cionista zsidóság szolgálatában áll”, és a magyarság felé tesz gesztusokat, hogy „lecsillapítsa és félrevezesse a hazafiakat”.⁹⁴ A Fidesz retorikája tehát kiállja a nemzeti radikálisok próbáját, de az Orbán-kormányok és a Fidesz ellenzéki magatartásával elégedetlenek. Hevesen kritizálják a baloldalinak tekintett médiumok, kulturális intézmények, művészek megtűrését, állami pénzből történő támogatását.⁹⁵

A nemzeti radikális közösségben a Fidesz gúnyneve a „Zsidesz”, Orbán Viktoré pedig „Orsós Viktor”. Mindkettő a nemzeti radikálisok által leggyűlöltebb csoportokat, a zsidóságot és a cigányságot köti a párthoz és politikushoz.

⁹⁰ A Barikád című hetilap 2011. szeptember 21-i példányának címlapja.

⁹¹ Egy kis érdekesség: az SZDSZ antimagyar főpapja keresztelte Orbán vezér két gyermekét, kuruc.info, 2009. július 23.

⁹² Nagyvizit, Barikád, 2010. július 22. Újabb Jobbik-programpontok a kormány intézkedései között, Barikád, 2010. július 29. Győzni kell! Barikád, 2014. március 27. Segítség a Fidesznek: itt olvasható a Jobbik Uniós programjának alapvetései, alfahir.hu, 2015. június 2.

⁹³ A hang Jákobé, de vajon a kéz is? kuruc.info, 2010. október 25.

⁹⁴ A Jobbik erőn felül teljesít. In: Vona Gábor (2011): Fekete bárány, fehér holló. p. 18.

⁹⁵ Miért pénzeli a "nemzeti" Zsidesz a balliberális médiát? kuruc.info, 2011. október 6.

Vona Gábor különösen sokat beszél a Fideszről. A jobbközép pártból való kiábrándulásának okai közé sorolja a párttagok „elvtelenségét”, „cinizmusát” és „arroganciáját”.⁹⁶ 2015-ben pedig sorra adja az interjúkat, melyekben a Jobbik egyetlen és fő ellenfeleként a Fideszt jelöli meg.⁹⁷

Magukfajták: „Hazaárulók” - SZDSZ, MSZP és Gyurcsány Ferenc

A liberális és baloldali pártok, valamint annak vezetői a korszak leginkább utált politikai aktorai.

A SZDSZ-ről alkotott kép a 2006 előtti korszakokhoz hasonlóan alakul (Szabó, 2016, Szabó, 2017): a párt idegenségét, a hétköznapi emberektől való távolságát hangsúlyozzák. Továbbá az életszínvonal rendszerváltás utáni esésének fő felelőseként is az SZDSZ-t nevezik meg: a párt a „rendszerváltást kisiklatta”, Magyarországot „a nemzetközi tőkének kiszolgáltatta”, a Bokros-csomaggal a magyarokat „nyomorba taszította”.⁹⁸ Tiltakozó akciókat hirdetnek meg az SZDSZ „nemzetromboló politikája” ellen: Magyar Önvédelem Napja.⁹⁹ Sőt, a Jobbikot voltaképpen a liberálisok „pofátlansága” hívta életre.

Az SZDSZ vereségei felett heves örömet mutatnak:

Külön koccintottunk arra, hogy az SZDSZ az Európai Parlamentben megszűnt létezni.¹⁰⁰

retkesszadesz csak 2%-ot ért el szerencsére. JOBBIK 4EVER!¹⁰¹

Liberális pofára esés Erdélyben is!¹⁰²

Az MSZP konstrukciója sem változik sokat a korábbi időszakhoz képest (Szabó, 2016; Szabó, 2017). Röviden: a párt a „hazaáruló” és „országromboló” politika megtestesítője,¹⁰³ és a Jobbik

⁹⁶ Morvai Krisztina levele Gusztos Péterhez, 2009. május 7. Forrás: jobbik.hu

⁹⁷ A Jobbiknak már csak a Fideszt kell eltakarítania., alfahir.hu, 2015. július 17.

⁹⁸ Kis magyar tandíjtörténet, alfahir.hu, 2012. december 12. Az MDF-SZDSZ paktum tovább él a Fidesz kormányban., alfahir.hu, 2015. április 19.

⁹⁹ Elég volt az SZDSZ-ből - A Jobbik meghirdeti a Magyar Önvédelem Napját, 2007. július 11. Forrás: jobbik.hu

¹⁰⁰ Vona Gábor interjúja a Magyar Hírlapnak, Magyar Hírlap, 2009. június 12.

¹⁰¹ Komment az SZDSZ Szavazz a kirekesztés ellen! című kampányfilmje alatt. Forrás: youtube.com

¹⁰² Liberális pofára esés Erdélyben is: egy hét alatt ezer "összmagyar" Jobbik-ellenes aláírást tudtak összegyűjteni, kuruc.info, 2010. június 15.

¹⁰³ Radikális változás. A Jobbik országgyűlési választási programja a nemzeti önrendelkezésért és a társadalmi igazságosságért. <https://www.jobbik.hu/sites/default/files/jobbik-program2010gy.pdf> p. 75.

a szavazói közé várja a szocialista politikusok által „becsapott, megalázott és meglöpött” embereket.¹⁰⁴ Az MSZP politikusait, a liberálisokhoz hasonlóan, a „gyarmatosítók” magyarországi képviselőiként tartják számon: külföldről támogatják őket, s maguk is külföldi érdekek szerint cselekszenek. A szocialisták morális alsóbbrendűségének konstrukcióját a korrupciós ügyeikre való felhívással igyekeznek tudatosítani, itt az „enyveskező”, „tolvaj”, „rabló” jelzőket találjuk¹⁰⁵. A Jobbik visszatérő követelése és ígérete a szocialista politikusok felelősségre vonása és elszámoltatása.

A nemzeti radikálisok az utcán is nyilvánvalóvá teszik az SZDSZ-ről, az MSZP-ről, és a Gyurcsány-kormányról alkotott negatív véleményüket. 2006 ősze és 2010 áprilisa között számos kormányellenes tüntetés zajlik a Jobbik szervezésében. A leggyűlöltebb figura alighanem Gyurcsány Ferenc. A Kossuth tériek koporsót küldenek neki, tüntetők „pszichopata állatnak” nevezik a miniszterelnököt.¹⁰⁶ A Jobbik képviselői többször kezdeményezik letartóztatását és büntetőjogi felelősségre vonását, ami élvezzi a szimpatizánsok támogatását. A nagygyűlések skandalizálják: „Gyurcsány Ferenc, legyen fegyenc!”, „Börtönbe!”, „Lógni fog!”¹⁰⁷. A nemzeti radikális közösségben Gyurcsány Ferencet tekintik a 2006-os, 2007-es rendőri intézkedések fő felelősének, ezért még évekkel később is „szemkilövetőként” hivatkoznak rá.¹⁰⁸ A kuruc.info-n a 2006-os szerepét boncolgató hírek alatti kommentárok között olvasható, hogy a halálát kívánják: „könyörgöm, akasszuk fel!”, „Ha a háta mögött levő fán lógna kötélén még szebb lenne.”; „inkább karobahuzni hogy egy hetig döglödjön!”

¹⁰⁴ Kimondjuk. Megoldjuk. A Jobbik választási programja 2014. https://jobbik-hu-static.azureedge.net/sites/default/files/cikkcsatolmany/kimondjukmegoldjuk2014_netre.pdf p. 7. Üzenet az országromboló MSZP-nek Morvai Krisztinától, 2009. augusztus 22. Forrás: MTI Adatbázis.

¹⁰⁵ Íme a százmilliókat rejtegető MSZP-s politikus, alfahir.hu, 2014. február 4. Hagyó-per: Puch László cége is kapcsolatban állt a BKV-val, alfahir.hu, 2013. január 22.

¹⁰⁶ Tüntetés a Kossuth téren - folyamatos tudósítás, gondola.hu, 2006. szeptember 19.

¹⁰⁷ Jobbik TV - 2009. március 15. forrás: youtube.com

¹⁰⁸ Rácsok mögött a szemkilövető - de sajnos nem úgy, ahogy megérdemelné, kuruc.info, 2015. szeptember 15. Megszületett az antimagyar koalíció: a szemkilövető harmadik a listán, Fodor Gabriellát is bevették, kuruc.info, 2014. január 14.

Magukfajták: zsidók

Glózer Rita (2014: 179 – 182) tanulmányára támaszkodva állítható, hogy a cigányság mellett a zsidók is helyet kapnak a nemzeti radikálisok ellenség-konstrukciójában. A zsidóságot a nemzeti radikálisok a zsidó származású ismert közéleti személyiségek, a zsidó kultúra, történelem szimbólumai (holokausztmúzeum, izraeli cégek, holokauszt filmek) testesítik meg. A a zsidókról alkotott kép tehát nem a hétköznapi tapasztalatra hivatkozva jelenik meg, hanem elvont régiókban: az USA-ban, Izraelben, a holokauszt idejére, a nemzetközi nagypolitika és elit hétköznapi emberek számára elképzelhetetlenül távoli világába vetítve.

A zsidókról szóló kommunikáció főbb elemei a cionista hatalmi törekvésekről, a palesztin megszállás történetéről, különböző közéleti személyek „cionista” múltjáról szólnak.¹⁰⁹ Ugyanitt az ábrázolás meghatározó eleme a holokausztra történő ironikus-cinikus, megkérdőjelező szóképek alkalmazása: holokamu, holokausztipar, holoszélfhámosok, holopropaganda, holohazudozók, holoparazita, holoagyomosás. A zsidók megnevezésére a közösség durva, ugyanakkor gyakran közvetett kifejezéseket (patkányok, pajeszosok, cionisták, élősködők) és jelzőket (undorító, szélfhámos, hazug, gonosz, magyargyűlölő) használ. A 2015-ös migrációs hullám kapcsán is felmerül a nemzeti radikálisok körében a zsidók felelőssége.¹¹⁰

A zsidók fejére olvassák, hogy állandóan felhánytorgatják az üldöztetésük idején elszenvedett sérelmeket, és a holokauszttal „zsarolják” a magyarokat.¹¹¹ A holokausztot nem tekintik a magyarok számára fontos kérdésnek:

És a holokausztról. Már a könyökömön jön ki a holokauszt, mert minden nap erről van szó. (...) Millióegy gondunk van, és nekünk ez a legfontosabb? Meg mindig erre kell a gyermekeinknek emlékezni? Meg ez az állandó büntudatkeltés.¹¹²

Sérelmezik, hogy a holokauszt túl sok figyelmet kap. Aránytalannak tartják a zsidóüldözés kulturális és emlékezetpolitikai reprezentációját is:

¹⁰⁹ Szegedi Csanád (2012): Hiszek Magyarország feltámadásában. p. 66 – 69.

¹¹⁰ Kardos Gábor: A nagy bevándorlásátverés - Mégis milyen nagyhatalmi átrendeződés áldozatai vagyunk épp mindannyian? kuruc.info, 2015. augusztus 22.

¹¹¹ Jó kis kóser zsidó fasizmus, kuruc.info, 2007. január 27. Megint a zsidók előtt magyarázta a bizonyítványt a kormány: most államilag pénzelt holokiképzést ígértek a pedagógusoknak, kuruc.info, 2015. augusztus 12.

Forrás: <https://kuruc.info/r/56/146919/>

¹¹² Vona Gábor lakossági fóruma Miskolcon. 2010. március 11. Forrás: youtube.com

Jó volna, ha két holokausztfilm között a Rongyos Gárdáról vagy a pozsonyi csatáról is forgatnának egy játék- vagy akciófilmet.¹¹³

Újabb kettős mérce: idén sem engedi a Fidesz, hogy az Országgyűlés megemlékezzen Trianonról, mondván: csak ha épp ülésnapra esne június 4-e, akkor lehetne. Bezzeg a holokauszt-megemlékezés esetében ez nem volt probléma.¹¹⁴

ÜGYEK

A következőkben olyan ügyeket mutatok be, melyek elhatárolják kívülről és összetartják belülről a közösséget. A nemzeti radikálisok azonosítását segítette azoknak az ügyeknek a listája, melyeket a korszakon átívelve többféle eszközzel, ismétlődően igyekeztek a magyar politikai napirendbe felvetetni és ott is tartani. A cigánybűnözés elleni küzdelem, az ország Európai Unióból való kivezetése, a keleti nyitás, a devizahitelesek problémáinak a megoldása, a határon túli magyarok megsegítése, a kivándorlás és a bevándorlás megállítása mind olyan issue-k, melyeket a nemzeti radikális közösség felvállal, a magáénak érez, és komoly erőfeszítéseket tesz azért, hogy a témákat a külső szemlélő is a közösség sajátjának tekintse.

2011 szeptemberében a Jobbik elnöksége és frakciója két fontos problémát határozott meg, amelyek Magyarországon „robbanásveszélyes” társadalmi környezetet teremtenek. Ezek: „cigány-magyar együttélés” és a „devizahitelezés”. A zárt ülésről kiszivárgó sajtóhírek szerint a párt e két témát tekinti a legfontosabb ügynek, melyek köré vegyes intézkedéscsomagokat tervez végrehajtani. Az is elhangzott, hogy a Jobbiknak helyi és hétköznapi élethelyzetek problémáit kell felkarolnia, olyan ügyeket kell támogatni, melyekkel személyesen is kapcsolódni tudnak a szavazókhoz.¹¹⁵

Lássuk, sikerült-e a pártelitnek ilyen ügyeket a nemzeti radikális közösségekhez csatolni!

¹¹³ Novák Előd Facebook bejegyzése, <https://www.facebook.com/novakelod/posts/837140723035237>

¹¹⁴ Novák Előd Facebook bejegyzése, <https://www.facebook.com/novakelod/posts/653711151378196>

¹¹⁵ Vona: a cigány-magyar együttélés és a devizahitelezés a Jobbik két fő témája, hvg.hu, 2011. szeptember 10.

Cigánybűnözés, mint jelenség elfogadtatása és visszaszorítása

A nemzeti radikális közösség és a Jobbik legnagyobb sikere a „cigánybűnözés” kifejezés elterjesztése a magyar nyilvánosság szélesebb köreiből. A Jobbik politikai előretörése és a kifejezés használata közötti összefüggésről általános tudományos konszenzus van (Róna, 2016). Az ügy összetartó erejét jelzi, hogy a jobbikosok leginkább abban különböznek a többi szavazótól, hogy a „mi az ifjúság legégetőbb problémája?” kérdésre sokkal nagyobb arányban említették a cigánybűnözést, illetve jelentős részük kifejezetten a párt cigánysággal kapcsolatos politikája miatt szimpatizál a párttal (Róna, 2016: 148).

A „cigánybűnözés” ügye beleilleszkedik a nemzeti radikálisok számára kiemelkedően fontos cigány – magyar együttélés politizálásába, ám az ügykonstrukció középpontjában sokkal inkább egy diszkurzív tabu megtörésének az igénye áll. 2006 óta ismétlődő deklarációkat hallunk:

„Mondjuk ki: van cigánybűnözés!”¹¹⁶

Az ügy képviselőjének első sikere a tabu megtörése, amit a 2009-es és 2010-es választási eredmények bizonyítanak. Vona Gábor értelmezése szerint a „cigánybűnözés” témájával kapcsolódnak igazán a hétköznapi emberekhez: „*azok a problémák, amelyeket mi fölvetettünk elevenébe találtak a magyar társadalmat.*”¹¹⁷ A Jobbik szerint ez már 2009-ben megtörtént, az európai parlamenti választások sikerét a közösség a hallgatás falának lebomlásaként értelmezte:

A Jobbik már elérte, hogy a cigánybűnözés problémája ma már nem tabutéma, s az emberek többsége tudja, mi az igazság.¹¹⁸

2010-től a megoldási javaslatok kommunikálása dominál: a csendőrség létrehozása, halálbüntetés, a büntetőtörvénykönyv szigorítása.

A nemzeti radikális nyilvánosságban a kuruc.info vállal főszerepet a „cigánybűnözés” diszkutálásában. Hírgyűjteményt üzemeltet, mely a platform legtöbb bejegyzését tartalmazza. A cikkek egy része etnicizált információkkal igyekszik alátámasztani az ügyet: cigányok által elkövetett erőszakos és tulajdonelleni támadásokról írnak, valamint a megkárosítottak által írt névtelen leveleket közölnek. A szövegekben visszatérő elem az áldozatok elhagyatottsága, védtelensége, az elkövetők agresszivitása, kegyetlensége. Egyetlen pozitívumként a Magyar Gárdát

¹¹⁶ Szegedi Csanád: Igenis van cigánybűnözés, 2011. január 13. Forrás: jobbik.hu

¹¹⁷ „Nem remegne meg a térdünk” - interjú Vona Gáborral, a Jobbik elnökével, origo.hu, 2009. június 30.

¹¹⁸ A cigánybűnözés után a politikusbűnözésre összpontosít a Jobbik: a Fidesz jelöltjeinek négyötöde álláshalmozó. 2012. december 15. Forrás: jobbik.hu

említik, amely a jelenlétével védelmet biztosít a „cigánybűnözés” ellen. A kuruc.infon bűnöző cigányokról szólnak a bejegyzések,¹¹⁹ bár a Jobbik programjában a „cigánybűnözés” fogalmáról azt írják:

nem jelenti tehát sem a cigányság kollektív megbélyegzését, sem rasszizmust, hiszen a jelenség mögött nem genetikai meghatározottság, hanem sajátos szociokulturális háttér értendő, (...) mely szerint vannak erre a kisebbségre speciálisan jellemző bűnelkövetési formák (pl. az uzorázás, késeles, tömegverekedés, színesfémtolvajlás), amelyek speciális kezelést igényelnek.)”¹²⁰.

A közösség tagjai azonban nemcsak retorikai fordulatok segítségével demonstrálják az ügy melletti elkötelezettségüket, közös fellépésüket: a Magyar Gárda és a Jobbik képviselői hívásra megjelennek a településen, meglátogatják a panaszosokat, felkeresik az elkövetőket. Az ügyszökhöz kapcsolják a Cozma-gyilkosságot és az olaszliszki lincselést. A két történet közül az utóbbi emlékeztet élesen a korszak egészén, fenntartása igazi közösségi élmény: évente Olaszliszkián összegyűlnek, emlékművet állítanak, anyagi támogatást nyújtanak az áldozat családjának.

A devizahitelek problémái: „kiút a devizacsapdából!”¹²¹

A nemzeti radikális közösség által felvállaltak között találjuk a devizahitelek ügyét. A Jobbik éveken át működtet munkacsoportot, melynek célja a „devizahitelkárosultak megsegítése” és a „bankok leleplezése”¹²². A Jobbikon belül a téma felelőse Z. Kárpát Dániel. Elmondása szerint „minden héten foglalkoznak a kérdéssel”, és felpanaszolja, hogy a kormányzati-állami szervezetek hátráltatják a munkájukat: nem válaszolnak a megkereséseikre, húzzák az időt, megtagadják az adatokat.¹²³ Elégedetlenek az Orbán-kormány lépéseivel: lassúnak tartják a döntéshozatalt, a rendelkezéseket pedig látszatintézkedéseknek, és kritizálják a bankokkal való egyezkedést.

¹¹⁹ Olvasó: Miért akadályozzák a cigányokkal szembeni magyar önvédelmet? kuruc.info, 2010. március 19. A liberális "jogállam" csődje: Szabadon kószál a cigány sorozatgyilkos, kuruc.info, 2010.március 6. Kirabolták a brutális cigányok, majd felgyújtották a lakását, kuruc.info, 2010. május 4.

¹²⁰ Radikális változás. A Jobbik országgyűlési választási programja a nemzeti önrendelkezésért és a társadalmi igazságosságért. p. 40. <https://www.jobbik.hu/sites/default/files/jobbik-program2010gy.pdf>

¹²¹ Kimondjuk. Megoldjuk. A Jobbik országgyűlési választási programja a nemzet felemelkedéséért. 2014. p.26-28. https://www.jobbik.hu/sites/default/files/cikkcsatolmany/kimondjukmegoldjuk2014_netre.pdf

¹²² Kártalanítana a Jobbik, ATV Híradó, 2015. augusztus 2. Forrás: Nava adatbázis.

¹²³ Z. Kárpát Dániel - Devizahitel - Napirend előtt. 2011. szeptember 19.

Számukra csak olyan megoldás elfogadható, ami minden érintettet „kihúzza a bajból”. Egy 2001-es szabályozásra hivatkozva a Fideszt tartják felelősnek az „emberek sárga csekkben való fuldoklásáért”.¹²⁴

A devizahitelesek problémáiról nemcsak, mint makrogazdasági és adminisztratív kérdéstről beszélnek, hanem a tragikus, lelki és mindennapi aspektusokat is hangsúlyozzák:

(...) a családoknál már hosszú évek óta gyűlnek a számlák, szorongatja őket a sárga veszedelem; látni kell azt is, hogy ez milyen pszichés megterheléssel jár.¹²⁵

A devizahitelesek helyzete olyan szociális katasztrófával fenyeget, melynek elhárítása halaszthatatlan feladat.¹²⁶

Az életükkel fizetnek az adósok: egy tanárnő kálváriája.¹²⁷

A Jobbik 2014-es országgyűlési programjában 10 lépést javasol az ügyben: forintosítás, kártérítés, moratórium, magáncsőd, részletörlesztés, kiterjesztés, belakoltatás, bankbüntetés, védelem, arányosítás.

A parlamenti tevékenység mellett az utcai jelenlét is fontos: a Jobbik tüntetéssorozatot szervez a devizahitelesek ügyében. Orbán Viktor háza előtt is demonstrálnak.

A devizahitelesek egy csoportja a Jobbiktól függetlenül tevékenykedik. A Koppány csoportot a 2006-os Kossuth tériek vezetői hozzák létre, akiket az ügy ismét összehoz, s „*Koppány vezérszemléiségében hívják harcba a nemzetet az idegen bankok és az őket képviselő elit ellen*”¹²⁸. A „koppányosok” a testükkel védik a kilakoltatásra ítélt családokat, tüntetésekkel, autós és gyalogos felvonulásokkal, útlezárásokkal igyekeznek felhívni a figyelmet a devizahitelesek gondjaira.

¹²⁴ A Jobbik tüntetésekkel is kiáll a devizahitelesek mellett! alfahir.hu, 2014. február 26.

¹²⁵ Magáncsőd - haldoklónak egy aszpirin, 2015. május 22. Forrás: jobbik.hu

¹²⁶ Nemzeti Kríziskezelő segítsen elhárítani a szociális tragédiát! alfahir.hu, 2011. július 24.

¹²⁷ Az életükkel fizetnek az adósok: egy tanárnő kálváriája, Barikád, 2011. június 16.

¹²⁸ Balogh Béla: mi is az a Koppány Csoport (2012.05.30). Forrás: youtube.com

Magyarország EU-ból való kivezetése¹²⁹

A nemzeti radikális közösség történetében hagyománya van annak, hogy az Európai Unióhoz fűződő viszony tekintetében is megkülönböztesse magát a többi politikai közösségtől. A megkülönböztetés erőteljes hangsúlyozása értelmezhető a közösség határainak megvonásaként. Az EU-ról negatív véleménnyel vannak: olyan szervezetnek tartják, amelyik nem az európai értékek talaján áll. Különösen kritikusak a Lisszaboni szerződés által körvonalazódó integrációval, amivel kapcsolatban a legnagyobb gondjuk, hogy „nemzetek felett álló szuperállam megteremtésének lehetőségét nyitotta meg.”¹³⁰

Az EU-val kapcsolatban fontosnak tartják elmondani, hogy szerintük az EU becsapta és folyamatosan szédíti a magyar kormányokat a határon túli magyarok érdekeivel kapcsolatban:

Az EU ígéreteivel ellentétben más nemzetekkel szemben nem oldotta meg a magyar nemzeti kisebbségek gondjait. Tíz év tagság után látnunk kell, hogy az Unió ugyan sok nemzeti kisebbség ügyét fontosnak tekinti, de a magyar ügy iránt teljesen érzéketlen.¹³¹

A magyar kisebbség iránti érzéketlenségen túl az EU szemére vetik a 2006-os rendőrségi akciók iránti közömbösségét. A csalódottság mellett le akarják leplezni az EU-val kapcsolatos „téves információkat”. A Kárpátia című folyóiratban sorozatot indítanak, melyben „tényekkel és számokkal” kívánják bizonyítani, hogy Magyarország az EU tagság kárvallottja.¹³²

A Jobbik parlamenti frakciója az Országgyűlésben képviseli az EU-tól való távolodás ügyét,¹³³ továbbá népszavazást kezdeményez a tagságról, és kilépést támogató tüntetéseket szervez. Ezek egyikén Novák Előd és Murányi Levente elégeti az EU zászlóját.¹³⁴

Ami az állampolgárokat illetik: a kuruc.info kommentszekciójában nemcsak EU-ellenes, hanem a kilépést támogató megszólalások is olvashatók.

¹²⁹ Kilépésről beszélnek: Nagy magyar harakiri. Interjú Megyesi Zoltánnal a Nemzeti Koppányboltok tulajdonosával. barikad.hu, 2011. szeptember 2. Uniós zászlót égetett a Jobbik, index.hu, 2012. január 14. Miért kell kilépünk az EU-ból? Hasznos cikk a barikad.hu oldalon. Forrás: <https://www.facebook.com/JobbikMagyarorszagertMozgalom/posts/mi%C3%A9rt-kell-kil%C3%A9pn%C3%BCnk-az-eu-b%C3%B3l-hasznos-cikk-a-barikadhu-oldalon/415856661763104/>

¹³⁰ Kimondjuk. Megoldjuk. A Jobbik választási programja 2014. https://jobbik.hu-static.azureedge.net/sites/default/files/cikkcsatolmany/kimondjukmegoldjuk2014_netre.pdf p. 80.

¹³¹ <http://budapest5.jobbik.hu/content/radik%C3%A1llis-v%C3%A1ltoz%C3%A1s>

¹³² Megjelent a Kárpátia: az EU utáni életről szóló dossziéval, 2013. március 13. Forrás: jobbik.hu

¹³³ Vona Gábor: EU-tanázia, 2012. március 5. Forrás: jobbik.hu

¹³⁴ Uniós zászlót égetett a Jobbik, index.hu, 2012. január 14.

Az öngyilkos merénylő gyorsan gyilkol, az uniós politikus lassan teszi ugyanezt... Tagok legyünk vagy szabadok? Éljen a szabadság!

Töketlenkednek a fingreszelők. Ott kell hagyni őket a picsába KILÉPNI!

Köszönjük Antall Jácónak és a társainak, meg a sok baromnak aki az eu-ra szavazott, igaz akkor fel sem merült, hogy függetlenek legyünk. De majd most

A nemzeti radikális közösségben az is felmerül, hogy az EU helyett a közép-európai országokkal lenne érdemes összefogni, vagy valamiféle eurázsiai együttműködést kellene tető alá hozni. Az utóbbi jelentősége indokolja, hogy külön tárgyaljam.

Keleti nyitás¹³⁵: „mindannyian Attila unokái vagyunk”¹³⁶

A nemzeti radikális közösségben nagy népszerűségnek örvend a turáni gondolat. Ennek terjesztésében kulcsszerepet vállalnak a nemzeti radikálisokhoz köthető lapok, a politikai megvalósítását pedig a Jobbik gondolja. Eszerint ki kellene aknázni a magyarság keleti eredetét és az ebben rejlő kulturális, politikai, gazdasági lehetőségeket, mégpedig az euroatlantista külpolitikai orientáció megváltoztatásával:

A magyar külpolitika az elmúlt húsz évben kizárólag az euroatlanti vonalat képviselte, amellyel Magyarországot egy oldalra elkötelezve elhanyagolta a keleti, köztük a belső-ázsiai országokkal való kapcsolattartást.¹³⁷

A turáni kapcsolatok fontosságának tudatosítása tehát a Jobbik pártprogramjának részévé vált. A belső-ázsiai türk népek iránti rokonszenv nyílt hirdetésén túl egyéb lépéseket is köthetünk a keleti nyitás politikájához. Szegedi Csanád hangsúlyozza, hogy az Európai Parlamentben „az EU–Kazahsztán, EU–Kirgizisztán, EU–Üzbegisztán és EU–Tádzsikisztán parlamenti együttműködési bizottságokba delegált küldöttség, valamint a Türkmenisztánnal és Mongóliával fenntartott kapcsolatokért felelős küldöttség tagja.”¹³⁸ A Jobbik frakciótagja adja a parlament

¹³⁵ Volner János: a stratégiai vállalatok visszaszerzésére és keleti nyitásra van szükség, alfahir.hu, 2013. március 20.

¹³⁶ „Mindannyian Attila unokái vagyunk!”, alfahir.hu, 2012. október 16.

¹³⁷ Radikális változás. A Jobbik országgyűlési választási programja a nemzeti önrendelkezésért és a társadalmi igazságosságért. p. 75. <https://www.jobbik.hu/sites/default/files/jobbik-program2010gy.pdf>

¹³⁸ Szegedi Csanád (2012): Hiszek Magyarország feltámadásában. p. 166 – 168.

Török-Magyar tagozatának elnökét, és ebben a tisztségében felszólal a két ország közötti kapcsolatok bővítése érdekében.¹³⁹

Vona Gábor rendszeresen utazik Törökországba, politikusokkal tárgyal, egyetemeken tart előadást, székelyek melletti szimpátiatüntetést szervez.¹⁴⁰ A Jobbik azzal dicsekszik, hogy egyedül képviseli Magyarországon a keleti nyitás politikáját; ennek keretében „évek óta” hirdetik, hogy hazánknak javítania kell a kapcsolatait Oroszországgal, Kínával, Indiával, Közép-Ázsiával és a muszlim világgal is.¹⁴¹

A nemzeti radikális közösség belső nyilvánosságában rendszeresen tájékoztatnak a Kurultaj rendezvényekről, s részvételre buzdítanak. A hagyományörző találkozó kapcsán ígéri meg Vona Gábor a Gellért-hegyre tervezett Attila szobor megépítését. A Kurultaj főszervezője, Bíró András Zsolt két elismerést is köszönhet a Jobbiknak: 2012-ben a Bács-Kiskun Megyei közgyűlés díját, illetve a párt által alapított Pongrácz Gergely-díjat. A keleti nyitás promotálásához tartoznak még olyan szimbolikus ténykedések, mint a Turul madár tisztelete.

A bevándorlás/kivándorlás megállítása

A közösség igyekszik megkülönböztetni magát a többi párttól a bevándorlás és a kivándorlás kérdésében egyaránt.

A nemzeti radikálisok nyilvánosságában a bevándorlásellenesség a 2015-ös migrációs hullám előtt is jelen van. Erre később rendszeresen hivatkoznak is: a Jobbik előrelátásának és következetességének, változatlan pozíciójának hangoztatása a párt egyik szemiotikai erőforrása lett.¹⁴² A Jobbik hitelességét ahhoz kötik, hogy a bevándorlás megállítása kapcsán régóta pontos helyzetértékeléssel és konkrét intézkedéstervekkel rendelkeznek. A bevándorlás megakadályozására a Jobbik a saját programjának részeként népszerűsíti a határország visszaállítását, a déli

¹³⁹ Erősödő török- magyar kapcsolatok, 2012. május 13. Forrás: jobbik.hu

¹⁴⁰ LMP VS. Jobbik - Bevándorlás: radikális vagy globális megoldás kell rá? 2015. augusztus 31.

<https://www.facebook.com/JobbikMagyarorszagertMozgalom/photos/a.484403621404.297553.287770891404/10152094417301405/?type=3>;

<https://www.facebook.com/JobbikMagyarorszagertMozgalom/photos/a.484403621404.297553.287770891404/10151960879326405/?type=3>; http://www.barikad.hu/hid_jovöbe_-_interjú_hegedüs_tamással_törökországi_látogatásáról-20101027

¹⁴¹ A Jobbik keleti selyemútján a Fidesz, alfahir.hu, 2012. július 14.

¹⁴² Vona7, 2015. május 8. Forrás: n1tv.hu

határon kerítés felállítását, és a zárt táborok rendszerét.¹⁴³ A 2015-ös évindító alkalmával Vona Gábor meghirdet egy négy pontos országos aláírásgyűjtést, melynek harmadik eleme a „bevándorlás rémisztő tendenciája elleni fellépést helyezné kilátásba”. A pártvezető 2015. május 15-én már népszavazási kezdeményezésről beszél, majd bejelenti, hogy a bevándorlás ellen fog kampányolni. A Jobbik ügyközpontú politizálását jelölendő a párt hajlandó támogatni az Orbán-kormány neki tetsző intézkedéseit, bár késlekedőnek és hiteltelennek tartja azokat.

A bevándorlás kategorikus elutasítása a szimpatizánsok köréből is megerősítést nyer:

PARAZITA MENTES SZEBB JÖVŐT!!!

Egyet se kérünk ezekből a sivatagi cigányokból !

Offenzív fellépés + zéró tolerancia (egyetlen bevándorló sem kell) = garantált belpolitikai előretörés.¹⁴⁴

A kivándorlásról is sűrűn ejtenek szót. A Jobbik választási programjaiban rendre hangsúlyosan szerepel a Nyugat-Európába távozó magyarok sorsa. Ügykonstrukciójukban ez igen káros folyamatként tűnik fel. Diagnózisuk szerint a magyar fiatalok nem kalandvágyból vagy tapasztalatszerzés végett vágnak neki a világnak, hanem kényszerűségből. A kényszer oka a pénztelenség: vidéken nincs munka, Budapesten megfizethetetlen az élet. A párt szerint meg kell állítani az exodust, és segíteni kell az ifjúság itthoni boldogulását. A kivándorlók kenyerere keserű: házasságok mennek tönkre, családok szakadnak szét, baráti kapcsolatok szűnnek meg. A Jobbik a kivándorlás okait kívánja megszüntetni: államilag támogatott otthon- és bérlakás-építési, illetve -vásárlási programot szorgalmaz, a külföldre távozott egészségügyi alkalmazottakat szektorális bérrendezéssel csábítaná vissza. A párt frakciója rendszeresen interpellál a parlamentben a magyar kormány szándékait firtatva. Eközben kapcsolatot keres a Nyugat-Európában dolgozó magyarokkal: egymás után nyitja meg az Egyesül Államokban, Nagy-Britanniában, Belgiumban, Németországban élő jobbikosok számára készített Facebook oldalakat.¹⁴⁵ Vona Gábor pedig Londonba látogat az ott élő magyarokhoz.¹⁴⁶

¹⁴³ Orbán Viktor figyelmebe: megelőzhető lett volna a migráncsunami, alfahir.hu, 2015. július 3. N1TV KO: K.O. - MigrationAid VS Jobbik, 2015. augusztus 22. Forrás: youtube.com

¹⁴⁴ Kommentek Z. Kárpát: mit tervez a kormány a visszatoloncolt bevándorlókkal? című cikk alatt, kuruc.info, 2015. december 7.

¹⁴⁵<https://www.facebook.com/JobbikMagyarorszagertMozgalom/photos/a.484403621404.297553.287770891404/10152173357936405/?type=3>

¹⁴⁶<https://www.facebook.com/JobbikMagyarorszagertMozgalom/photos/a.10152153344876405.1073741877.287770891404/10152156679781405/?type=3>

Kárpát-medencei magyarok közössége, a határon túliak megsegítése

A határon túli magyarok megsegítését is számos kezdeményezéssel igyekeznek a nemzeti radikális közösség magához kötni. Inkább a Kárpát-medencei magyarság és az elszakított területek magyarjai kifejezéseket használják, ezzel érzékeltetve a magyarországiak és a határon túliak egységét.¹⁴⁷ Az együvé tartozás megélését szimbolikusan, személyközi kapcsolatok alapján és politikai eszközökkel kívánják nyilvánossá tenni és terjeszteni.

Szimbolikus alatt a Nagy-Magyarország körvonalával jelzett matricák, hűtő mágnesek, ékszerrek, nyomatos pólók, székelyföldi jelképek elterjedt használatát értem.

A közösség tagjai személyes nexusokat is kezdeményeznek határon túli magyarokkal: a Jobbik helyi alapszervezeteinek, a Magyar Gárdának és a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalomnak a tagjai rendszeresen ellátogatnak Erdélybe, Délvidékre, Felvidékre. Ott rendezvényeket szerveznek, kulturális programokat szponzorálnak, iskoláknak visznek adományokat, cserediákokat fogadnak, és népszerűsítik a magyar lakta területek autonómiáját. A Dúró – Novák házaspár csángó gyerekek keresztszülőségét vállalja. Gaudi Nagy Tamás vezetésével jogsegélyszolgálatot is ellátnak: éveken keresztül nyomon követik a bebörtönzött vajdasági „*temerini fiúk*” sorsát. Budaházy György rádióműsorában többször tárgyalják a büntetőügyüket, a Jobbik frakciója a magyar külügyminisztérium diplomáciai közbenjárását kéri. Bizonyos édesipari termékek megvásárlása ellen bojkottot hirdetnek, mert tulajdonosaikat összefüggésbe hozzák a határon túli magyarok elleni cselekményekkel.

Politikai szempontból a nemzeti radikálisok az autonómia törekvések szószólói. Szegedi Csanád és Morvai Krisztina az Európai Parlament ülésein szót emel a határon túli magyarok önrendelkezési jogáért.¹⁴⁸ A kuruc.info pedig egy „*Antimagyarizmus*” című rovatban gyűjti a ki-sebbségben élők elleni akciókról szóló híreket. Vona Gábor kísérletet tesz a többnyire negatívumokkal teli ügykonstrukció pozitív érzésekkel való feltöltésére: arra invitálja híveit, hogy vegyenek részt egy közös „*kárpát-medencei álm*” megvalósításában.

¹⁴⁷ Kimondjuk. Megoldjuk. A Jobbik választási programja 2014. p. 35. https://jobbik-hu-static.azureedge.net/sites/default/files/cikkcsatolmany/kimondjukmegoldjuk2014_netre.pdf

¹⁴⁸ A magyarság újra egyesülni fog. In: Szegedi Csanád (2012): *Hiszek Magyarország feltámadásában*. p. 89 -91.

Földvédelem: „Akié a föld, azé az ország.”

A Jobbik követelései között szerepel a magyar föld védelme, vagyis a külföldi tulajdonlás megakadályozása, és az európai uniós csatlakozási szerződésben meghatározott mezőgazdasági kvóták újratárgyalása. Elképzeléseik szerint Magyarországon csak magyar állampolgár vehetne földet, még más európai uniós állampolgársággal sem tennék lehetővé a földvásárlást: ennek törvényi úton való megakadályozását elsődleges nemzetstratégiai feladatnak tekintik. Az ügy konstrukciójában a földtulajdon nemcsak tőkeképző és hasznosító forrás, hanem az államterület része, sőt hatalmpolitikai eszköz. Mint ilyent, a társadalom „*döntő létalapjának*” tekintik: az államnak a földtulajdont a közjó szolgálatába állító hatalmától függ a népesség sorsa, a mezőgazdaság élelmiszertermelő szerepének alakulása, a vidék és a társadalom életminősége, a köz-eljövő kihívásai miatt pedig a puszta etnikai fennmaradás is. Mivel a föld szűkös gazdasági jószág, tulajdona erőforrás-monopóliumot is jelent: birtoklása a rajta kívül állókat kizárja az elsajátításból. Elégedetlenek a korszak uralkodó földviszonyaival, és követelik a „neoliberális” birtokpolitika elvetését: ellenzik a földprivatizációt, és kritizálják a nagybirtokrendszert. A Jobbik értelmezése szerint a magyar kormányok voltaképpen lemondtak a magyar államterületet alkotó föld feletti önrendelkezéstről.

A földvédelem jegyében jogszabály változtatásokat kezdeményeznek, nemzetközi egyezmények újratárgyalását sürgetik.¹⁴⁹ Parlamenti obstrukcióval lassítják a földtörvény számukra nem megfelelő módosítását¹⁵⁰, az országgyűlésben molinókat feszítenek ki, és a földtörvényről szóló szavazás napján a Jobbik frakció tagjai elfoglalják az elnöki pulpítust,¹⁵¹ majd alkotmánybíró-sághoz fordulnak.¹⁵² A parlamenti munka kudarcát beismerve a Jobbik „elementáris erejű népi ellenállást” kíván megteremteni.¹⁵³ Az „ellenállásba” bevonnák az agrárértelmiséget; ennek képviselői a Nemzeti Földvédő Kerekasztal munkájában játszanának kulcsszerepet. Vona Gábor többször invitálja Ángyán József, volt vidékfejlesztési államtitkárt, aki „felé a Jobbik nevében baráti jobbot nyújt”. Az ügyközpontú együttműködés így felülírná a korábbi – pártpolitikai vagy ideológiai alapú – ellenségeskedést, hiszen „vis maior” helyzet van, melyben arra kéri

¹⁴⁹ Balczó Zoltán hozzászólása a H/8783 Magyarországnak az Európai Unióhoz történt csatlakozásáról szóló szerződése módosításának kezdeményezéséről című önálló indítványhoz. 2012. december 3. Forrás: mkogy.hu

¹⁵⁰ A Jobbik bedarálta az új földtörvényt, alfahir.hu, 2013. június 24.

¹⁵¹

<https://www.facebook.com/JobbikMagyarorszagertMozgalom/photos/a.484403621404.297553.287770891404/10152082559001405/?type=3>

¹⁵² Áder aláírta a nagybirtokrendszert erősítő földtörvényt! alfahir.hu, 2013. június 26.

¹⁵³ Vona szerint "népi ellenállás" kell a magyar termőföld védelmére, mohacsiujsag.hu, 2013. február 6.

Ángyán Józsefet, hogy „vállalja fel a történelmi felelősséget”, és segítsen egyesíteni mindenkit, aki hajlandó tenni a magyar föld védelméért. Az ellenállás, vagyis a földvédelem ügyében az emberek segítségével is nyomást kívánnak gyakorolni a döntéshozókra: népszavazást kezdeményeznek, illetve helyi és budapesti vonulások megmozdulásokat szerveznek. Az utcai politizálás csúcsa a 2013. október 23-i megemlékezéssel összekötött traktoros felvonulás.

Az ügy képviselője kevés konkrét sikert hoz a közösségnek: nem sikerül tető alá hozni a népszavazást, a módosító javaslatok nem épülnek be a törvényekbe, a megcélzott értelmiségi réteg sem csatkozik, s nagy tömegeket sem vonzanak a rendezvények. Ezt Vona Gábor is elismeri, de megerősíti az ügy fontosságát és további küzdelmet ígér.

Népesedési fordulat

A nemzeti radikális közösség számára a magyarság legsúlyosabb problémája a kedvezőtlen demográfiai állapot. A helyzetet több szempontból tartják „tragikusnak és életveszélyesnek”¹⁵⁴: népességfogyás, öregedés, és az általuk nemkívánatosnak tartott cigányok „népességrobbanása”. A nemzeti radikálisok ügye tehát mindezek megfordítása: ösztönözni a gyerekvállalást, megállítani az öregedést és visszafogni a nemkívánatos elemek szaporodását. Élénken tiltakoznak a Bajnai- és az Orbán-kormányok politikája ellen, mely – állításuk szerint – a bevándorlás ösztönzésével akarja megoldani a népességfogyást.¹⁵⁵

2010 márciusában a Jobbik Népesedéspolitikai Munkacsoportot alakít. A szakértőkből álló csapat feladata, hogy az országgyűlési döntéshozás számára törvénytervezetek formájában előkészítse a Jobbik választási programjában lefektetett elveket, célokat és eszközöket. A párton belül a téma felelőse Novák Előd, de Vona Gábor, Z. Kárpát Dániel, Dúró Dóra, Schneider Tamás és Hegedűs Lorántné képviselők is aktívak a parlamentben: interpellálnak, kérdéseket tesznek fel, módosító javaslatokat terjesztenek be a népesedési fordulat kapcsán. Novák Előd a közösségi média oldalán is sűrűn foglalkozik a Jobbik népesedés politikájával.

A megoldást a hagyományos nagycsaládos modell elterjesztésében látják, és ehhez anyagi támogatásokat is kezdeményeznek:

¹⁵⁴ Gyenes Géza: Tragikus népességfogyás. Országgyűlési felszólalás. 2013. február 18. Forrás: youtube.com

¹⁵⁵ A kormány a migrációval akarja megoldani a népességfogyást? 2013. szeptember 29. Forrás: jobbik.hu

A családi kedvezményt több más adónemre, járulékra, illetékre is ki kell terjeszteni, hogy az alacsonyabb keresetű dolgozók is igénybe tudják venni.¹⁵⁶

A nemzeti radikális médiumokban több cikk is megjelenik Magyarország demográfiai állapotáról és a beavatkozás szükségességéről. Felpanaszolják, hogy a fiatalok nem tudnak vagy nem akarnak családot alapítani és gyermekeket vállalni. Az individualizmust és a nihilizmust hirdető kulturális és médiatartalmak elleni fellépést követelik, és olyan társadalmi környezetet tartanak kívánatosnak, amely a nagycsaládos életformát propagálja.¹⁵⁷

A Jobbikos politikusok közül a Dúró Dóra – Novák Előd házaspár vállalja fel a sokgyerekes életforma népszerűsítését.

A NEMZETI RADIKALIZMUS DISKURZUSAI ÉS FONTOSABB METAFORÁI

A vizsgált politikai közösség egyik fontos kötőanyaga a nemzeti radikalizmus jelentéseinek szövevénye, kifejezéstára és szókészlete. A következőkben azokat a visszatérő szavakat és érvrendszereket szeretném bemutatni, melyek a nemzeti radikalizmus beszédmódjának specifikumaiként jelentek meg. A nemzeti radikalizmus képes beszéde, metaforái jelentősen eltértek az egyéb politikai közösségektől. Először is azért, mert feltűnően sok kommunikáció zajlik identitáskérdések körül: mit jelent a nemzeti radikalizmus. Másodsor azért, mert az etnocentrikus beszéd, faji és kulturális rasszizmus szókészletei egyértelműen a közösség megkülönböztető jegyei. Harmadrészt pedig az előző korszakból jól ismert Trianon és Rend, továbbá a Bűn/Bűnözés metaforák használata specifikálja a nemzeti radikális közösséget.

¹⁵⁶ A magyarság legnagyobb problémája a népességfogyás, 2014. július 11. Forrás: jobbik.hu

¹⁵⁷ Van még visszaút ebből az elkorcsosodott világból? - Egy 19 éves leányzó gondolatai, kuruc.info, 2013. augusztus 20. Tovább fogyunk: 3,5%-kal született kevesebb gyermek, mint tavaly, kuruc.info, 2013. október 22. Négygyermekes családmódel mellett a Jobbik - jelentette ki Dúró Dóra, s ő is bevállalja, kuruc.info, 2014. március 6. Gondolatok a népesedési kerekasztal konferenciájáról, kuruc.info, 2014. november 13.

A nemzeti radikalizmus diskurzusa: tabudöntés, igazságbeszéd, védelem

Az aktorok sűrűn reflektálnak a nemzeti radikalizmus mibenlétére. A domináns értelmezés szerint a nemzeti radikalizmus specifikus beszédmódot jelent. Ez szöges ellentétben áll Csurka István és Kovács Dávid korábbi éveket uraló meghatározásával, mely az eszmerendszer konzisztenciáját, erejét és szigorát hangsúlyozta (Szabó, 2017: 385, 396). A Jobbik kezdeményezésére a közösség eltávolodik attól, hogy a nemzeti radikalizmust ideológiának tekintse. Ennek következtében a diskurzusának a jellemzői is megváltoznak: a hegemon használata a „tabudöntés” és az „igazságok kimondása” körül szerveződik. Kiindulópontjuk szerint a közügyekről szóló beszéd nyugat-európai kultúrája téves alapokon nyugszik. A nyilvánosság korlátok közé van szorítva, lefojtott módon szerveződik, tabutémák és hazugságok uralják.

A korszakot tanulmányozva láthatjuk azt, ahogyan a nemzeti radikálisok különböző megszólalói a fent említett helyzetértékeléshez alkalmazkodva kialakítják saját diszkurzív stratégiájukat. A korai években viszonylag jelentős egyetértés mutatkozik abban, hogy nem szabad elfogadni a más pártok és médiumok által kialakított kommunikációs normákat. A Jobbik 2009-es és 2010-es választási sikereire hivatkozva többször elhangzik: a párt jelentős társadalmi felhatalmazást kapott a „politikai tabuk” megtörésére, az elhallgatott igazságok kimondására.¹⁵⁸ A nemzeti radikálisok ezt a tabudöntő kommunikációt tekintik a közösség egyik legfontosabb specifikumának¹⁵⁹:

Mi ki merjük mondani a létező problémákat, és ki merjük mondani a valódi megoldásokat is. Ez az első lépés, ameddig a többi párt el sem jut. Ők félnek az igazságtól, pedig a hazugságokra, önámításra és csalárdságra épülő programokat mind szétmorzsolja a valóság, ahogy azt az elmúlt 24 évben láthattuk is.¹⁶⁰

Az igazság a szenvedélyem. Szókimondás és Elszámoltatás.¹⁶¹

¹⁵⁸ Tudom, hogy félnek tőlünk." Interjú Vona Gáborral, a Jobbik elnökével, *Heti Válasz*, 2009. február 12. „Nem remegne meg a térdünk.” Interjú Vona Gáborral, a Jobbik elnökével. origo.hu, 2009. június 30. *Jobbik nemzedék. Dokumentumfilm a Jobbik történetéről*. DVD. Barikád 2010. április 1.

¹⁵⁹ Medián: 47 százalék szerint fasiszta a Jobbik, hvg.hu, 2009. május 27.

¹⁶⁰ Kimondjuk. Megoldjuk. A Jobbik választási programja 2014. https://jobbik-hu-static.azureedge.net/sites/default/files/cikkcsatolmany/kimondjukmegoldjuk2014_netre.pdf p. 7.

¹⁶¹ Felirat Novák Előd fényképén. Forrás: Novák Előd Facebook-profilja. <https://www.facebook.com/novakelod/photos/a.285487578200557/636691503080161/?type=3&theater>

Az igazság kimondása és a tabudöntés mellett a védelem és a törődés motívumait tartalmazza a nemzetmentés diskurzusa, amely a közösséget a korszakban leginkább integráló kommunikáció.

A diskurzus három feladatot lát el: egyrészt hírt ad olyan témákról, amelyeket a közösség aktorai károsnak gondolnak a magyarok szempontjából, másrészt megtöri a témát övező hallgatást, harmadrészt pedig felszólítja a közösség tagjait a védekezésre.

A kuruc.info portálon az ilyen híreket tematikusan gyűjtik és „*antimagyarizmus*” címke alatt csoportosítják. Ebbe a kategóriába sorolják a külföldi politikusok kormányt kritizáló közleményeit, a baloldalinak és/vagy liberálisnak tekinthető művészek nyilatkozatait és minden hírt, ami bánthatja a határon túli magyarokat.

A nemzetmentés diskurzusának alaptétele szerint az etnikailag magyarnak tekinthető emberek fizikailag, kulturálisan, anyagilag és erkölcsileg veszélyben vannak, tehát meg kell őket menteni. A fenyegetést egytől egyik a magyaroktól különböző etnikai és kulturális háttérű emberek testesítik meg: cigányok, zsidók, arabok, afrikai bevándorlók, külföldiek. A veszélyt tehát nem eszmék vagy jelenségek, hanem embercsoportok jelenítik meg.

A nemzetvédelem diskurzusában van egy jó adag elitellenesség is, ugyanis a nemzeti radikálisok szerint az országot irányítók semmit sem tesznek a magyarság boldogulásának, gyarapodásának, kultúrájának megerősítésére. A védelem többféleképpen jelenik meg. A veszélyeztetett magyarok fizikai, jogi és erkölcsi védelmét igyekeznek ellátni, amikor a nyilvánosság számára is dokumentáltan részt vesznek az árvízkarok elhárításában, a segélyszállítmányok megszervezésében, egy-egy család anyagi megsegítésében, a Nemzeti Jogvédő Szolgálat szervezett ingyenes jogsegély-szolgálatával.¹⁶² Az erkölcsi igazságszolgáltatás vágya hajtja a bűncselekmények áldozatairól szóló, a Barikádban és az alfahir.hu-n megjelenő cikkek megírását is.

A nemzetmentés ernyője alá rendezik a közösség ügyeinek többségét: a népesedési fordulatot, a földvédelmet, a határon túli magyarok megsegítését, a bevándorlás megakadályozását, a kivándorlás megállítását, a devizahitelesek támogatását és a cigánybűnözést. Ezeknek a tárgyalásakor is hangsúlyozzák: a nyilvánosság más aktorai nem beszélnek ezekről a témákról, sőt igyekeznek lehetetlenné tenni, hogy a nemzeti radikálisok képviselői szabadon beszéljenek nagyobb tömegeket elérő csatornákon. A közösség tagjai azért is tudják az igazságot, mert személyesen

¹⁶² Jobbik TV - Kiss Róbert Siklóson: a Magyar Gárda a nemzet lelkiismerete. 2010. február 10. Forrás: youtube.com

megtapasztalják. A Jobbik politikusai ennek a jeleit erősítik, amikor saját életükből vett példákat mondanak, személyes érintettségüket, közvetlenül szerzett élményeiket hangsúlyozzák.

A korszak utolsó éveiben (2014, 2015) különösen nagy igyekezet látható a Jobbik és elsősorban annak legfelső vezetői körében a diszkurzív eszközkészlet megváltoztatásában. Elsősorban Vona Gábor kezdeményezésére a háttérbe kívánják szorítani a nyíltan rasszista kommunikációt:

A cigányozás és a zsidózás nem vezet sehová.¹⁶³

Aki náci romantikára vágyik, az ne a Jobbikban keresse azt!¹⁶⁴

Mindamellett továbbra is megmarad az igazság maguknak követelése:

És ez a megoldás a mi programunk (...) Vessünk véget a süketelésnek, a mellébeszélésnek, a hazudozásnak, a csalárdságnak, a lopásnak és a hazaárulásnak!

A nemzeti radikalizmus diskurzusának négy kiemelkedő jelképét találtam. A „cigány” a nemzeti radikális közösség legfontosabb outgroup konstrukciós eleme, a jelenkori Magyarország legnagyobb gondjának jelképe. A „Trianon”-metafora a nemzeti radikális közösség számára a magyarság folyamatos megalázásának és a megalázás elleni kiállásnak a szimbóluma. A „Bűn és Bűnözés” magyarázó metafora, mely a világ dolgainak megértését kívánta megkönnyíteni. A „Rend” fogalmai pedig a teendőkről szólnak.

Cigányok

A nemzeti radikális közösségben a cigányok többféleképpen jelennek meg, ám a konstrukciós elemek alapja a cigányok magyaroktól való elválasztása és a cigányság problémaként való tárgyalása. Ennek legnyilvánvalóbb példája a Jobbik 2010-es Radikális változás című programja. A 88 oldalas dokumentumban 73 alkalommal szerepel a „cigány” vagy „cigányság” szó, kivétel nélkül negatív kontextusban¹⁶⁵:

A magyar-cigány együttélés kérdése a magyar társadalom egyik, ha nem a legsúlyosabb problémája. (p. 40)

¹⁶³ Vona Gábor: A cigányozás és a zsidózás nem vezet sehová. 24.hu, 2014. december 14.

¹⁶⁴ Vona Gábor a Jobbik XII. kongresszusán elhangzott beszéde. Forrás: youtube.com

¹⁶⁵ Radikális változás. A Jobbik országgyűlési választási programja a nemzeti önrendelkezésért és a társadalmi igazságosságért. <https://www.jobbik.hu/sites/default/files/jobbik-program2010gy.pdf>

A cigányság jelenlegi állapotában ma Magyarországon egy időzített bomba. Ha nem történik azonnali és érdemi beavatkozás, ez a probléma hazánkat polgárháborúba sodorhatja. A cigány társadalom többsége a törvények, a munka és az oktatás világán kívül él, ahonnan a jelek szerint sokuknak nem csupán lehetősége, hanem szándéka sincs a kitörésre. (p. 40)

Alapvető problémát jelent, hogy (...) a cigányság biztos jövedelemforrásként tekint a gyermekszülésre. (p. 34)

A cigányokat nem tekintik magyaroknak, és semmilyen módon nem vállalnak közösséget velük. Szégyenkeznek viselkedésük miatt, dühösek, mert külföldön a magyarokat a cigányokkal azonosítják. A cigány-magyar együttélés a cigányok miatt nem működik, s mindkét közösségnek a szegregáció a legjobb. Sérelmezik, hogy az állam és az önkormányzatok támogatják, pozitívan diszkriminálják a cigányokat, fejlesztési programokat indítanak az integrációjuk érdekében. A cigányokat pedig azzal vádolják, hogy visszaélnék a segélyekkel és a jóléti transzferekkel: elisszák a GYES-t, a „félkarú rablónak” adják a pénzüket.¹⁶⁶

A cigányságnak, mint negatív jelenségnek a bemutatása azonban nem egységes. Néha absztrakt szociológiai-statisztikai problémaként jelenik meg, máskor a korrupciós ügyekbe keveredett politikusok altípusaként mutatják be a roma politikusokat. Ám legtöbbször a hétköznapiakban is megtapasztalt konfliktusok gerjesztőiként hivatkoznak rájuk. Glózer Rita kutatásából (2014: 173–178) tudható, hogy a nemzeti radikálisok nyilvánosságában a romákat erőszakosnak, szellemileg visszamaradottnak, élösködőnek, kulturálisan alacsonyabb rendűnek ábrázolják.

De szokás nevetség tárgyává is tenni őket. Elsősorban a műveletlenségüket tartják szórakoztatónak, de a keresztneveiket is gúnyosan emlegetik.¹⁶⁷ Csúfnevekkel illetik őket: cigó, rézbőrű, réti néger, ezek a kuruc.info legelterjedtebb változatok. Novák Előd a Facebook bejegyzéseiben a „Rikárdóék” formulát használja.¹⁶⁸

¹⁶⁶ Vona Gábor a Ma Reggel című műsorban. 2012. október 18. Forrás: youtube.com

¹⁶⁷ Tipikus cigány életkép: 14-gyerekes "rézbőrű" család gyerekotthonban élő lánya 16 évesen házasodik. Kuruc.info, 2007. július 28.

¹⁶⁸ Novák Előd Facebook bejegyzései;

<https://www.facebook.com/novakelod/photos/a.116360745113242.26543.112879632128020/876613905754585/?type=3>;

<https://www.facebook.com/novakelod/photos/a.116360745113242.26543.112879632128020/851015778314398/?type=3>

Trianon

A metafora használata nagyon hasonlatos az előző korszakban feltárt mintázathoz. „Trianon” 2006 és 2015 között is a nemzeti radikálisok legszomorúbb jelképe, amiről a lelkiileg és fizikailag átélhető fájdalom szavaival (csonkítás, levágás, kiszakítás, megalázás, meggyalázás) beszélnek. A nemzeti radikálisok szótárában „Trianon” nem az emlékezetpolitika részénél szerepel, hiszen jelentőségét nem az 1920-as történések és annak hatásai adják, hanem aktuálpolitikai álláspontjuk megfogalmazásában segít. Reflexiójuk tehát nem történeti és lezárt, hanem jelenkori és folyamatos. „Trianon” a nemzeti radikális közösség politikájának egyik legfontosabb szemiotikai erőforrása.

A metafora Magyarország veszteségeinek szimbóluma. A veszteség lehet területi, gazdasági, lélekszámbeli, szellemi. Ám mindenesetben kulcsszerepet tulajdonítanak a külső kényszerítő erőknél: a nemzetet „külső hatalmak igazságtalanul és méltánytalanul széttépték”, „megdöfték”, „szétszakították”.¹⁶⁹ Habár 1920. június 4-e kiemelkedő esemény volt a történelemben, mégsem tekintik egyedinek: folytonos „trianonokkal” kellett és kell szembe nézni. „Gazdasági Trianonként” írják le az ország eladósodását és a privatizációt. Elgondolásukban a „trianonok” láncolatának legújabb szeme az európai integráció, amellyel a nagyhatalmak ismét szentesítik a határokat.¹⁷⁰

Trianont azonban nemcsak a gyengeséggel és a vereséggel azonosítják. A Hatvannégy Vármegye Mozgalom a békeszerződés apropóján tartott felvonulásokon „erődemonstrációkat” tart, hogy megmutassa a külvilágnak: a magyarok immár nem kiszolgáltatottak és képesek megvédeni magukat. Elsősorban a Jobbik köreiben jelenik meg Trianon úgy, mint a politikai tabu metaforája, melyet a párt megtörni igyekszik.¹⁷¹ A jobbikosok később többször megemlítik, hogy Trianon emlékezetének ébren tartása számukra a politikai elit elleni küzdelem legfontosabb szimbóluma.¹⁷² A Trianon „agyonhallgatásában”, a békeszerződés körüli „hazugságok” terjesztésében a jobboldali és a baloldali pártokat egyaránt hibáztatják.¹⁷³

¹⁶⁹ Dr. Gyüre Csaba (Jobbik) a trianoni döntésről, 2010. május 21. Forrás: youtube.com; Budapest 2013. június 1-én Trianon megemlékezést tartott a Kispesti Jobbik. Forrás: youtube.com

¹⁷⁰ Virtus 10. rész: Trianon. A Jobbik IT sorozata. Forrás: youtube.com

¹⁷¹ Trianont ledöntjük. In: Szegedi Csanád: Hiszek Magyarország feltámadásában. Magyar Menedék Könyvesház. 2012. p. 57-61.

¹⁷² Jobbik IT: Trianon Flashmob. 2015. július 9. Forrás: youtube.com

¹⁷³ Szemközt: Vona Gábor, 2012. március 6. Forrás: NAVA adatbázis.

A Trianonnal kapcsolatos metaforák, annak tárgy- és viseletkultúrája (Nagy-magyarország térképek, revizionista dalokat tartalmazó CD-k, pólók, kitűzők) sokkal inkább szolgálta a nemzeti radikálisok támogatói körének kijelölését, semmit a történelmi tények megtárgyalását. Annak a közönségnek az összetartozását fejezi ki, mely fontosnak tartotta nyilvánosságra hozni a nemzetközi és hazai elit világgképével való egyet nem értését.

Bűn, bűnözés

A közösség egyik legsűrűbben használt kifejezése a bűn, pontosabban a bűnözés. Alkalmazása széleskörű. Büntetőjogi kategóriaként is megtaláljuk egy-egy erőszakos cselekedet leírásában, de politikai helyzetértékelésekben is sűrűn előfordul.

A bűnözés voltaképpen minden olyan tett megragadására alkalmas, ami a közösség számára sérelmesnek, károsnak, rossznak minősül.

Miközben a Jobbik és a jobbikos politikusok folyamatosan ismétlik, hogy a „cigánybűnözés” szó kriminológiai fogalom, és nem kívánják a teljes cigány népességet megbélyegezni, a közösség kommunikációjában elterjedtebb a romákat a bűnözéssel azonosító, a magyarokat pedig az áldozataiknak bemutató álláspont.¹⁷⁴ A „cigánybűnözés” többnyire személyesen megtapasztalt fizikai veszélyként jelenik meg, olyan jelenségként, mely egyéneknek okoz vagyoni károkat.

A korrupciót, a hatalommal való visszaélést és a politikai-gazdasági-kulturális összefonódásokat kívánja megfoghatóbbá tenni a „politikusbűnözés”. A metafora elitellenes: a jelenségkör kárvallottjai a hétköznapi emberek.¹⁷⁵ A Jobbik különösen a 2009-es és 2010-es kampányát feszíti rá a „politikusbűnözés” metaforájára. 2009-es kampányfilmjében a lopással¹⁷⁶, 2010-es plakátján a vérszívással kapcsolja össze.¹⁷⁷

Míg a „cigánybűnözést” és a „politikusbűnözést” Magyarország jelenének leírására használják, addig a „bevándorló bűnözés” a fenyegető jövőre vonatkozik: a „bevándorló bűnözés” még nem

¹⁷⁴ Jobbik Hírlevél. 2008. február. Forrás: jobbik.hu; A Magyar Gárda alapítója a cigánybűnözésről, 2007. november 21. Forrás: youtube.com. Németkéren tüntetett a cigánybűnözés ellen a nemzeti oldal, 2013. szeptember 26. Forrás: betyarsereg.hu; barikádTV: Cigányterror Pilisen, 2011. augusztus 30. Forrás: youtube.com

¹⁷⁵ Mirkóczki Ádám: "Politikusbűnözés, cigánybűnözés, gazdaságibűnözés" - EchoTV (2014-12-24). 2014. december 24. Forrás: echotv.hu

¹⁷⁶ Az új erő EP-kampányfilmje - Győzzön a Jobbik! 2009. május 19. Forrás: youtube.com

¹⁷⁷ <http://magyarnarancs.hu/republikon/a-jobbik-neppartosodasanak-dilemmai-es-buktatoi-94715>

érinti Magyarországot, de ez vár ránk is, amennyiben nem áll ellen a kormány a migrációnak.¹⁷⁸ A metafora a nyugat-európai országokba érkező főként afrikai, arab vagy egyéb muszlim vallású bevándorlók ténykedésnek minősítésére született. Elsősorban erőszakos viselkedésüket, kulturálatlanságukat, hálátlanságukat hangsúlyozó diszkurzív elem.¹⁷⁹

Mindhárom – „cigánybűnözés”, „politikusbűnözés” és „bevándorlóbűnözés” – azt az asszociációt erősíti, hogy a fenti csoportok súlyos problémát jelentenek a magyarok számára. A közösség nemcsak élen jár a konstrukciók kialakításában, hanem vonzza is azokat, akik szívesen gondolkodnak a közletről a bűnözés és a bűnök leleplezésének sémájában. A kuruc.info portál foglalkozik kiemelten a vonatkozó diskurzusok ápolásával.

Lazán, de azért idetartozik a bűn üldözésére vonatkozó önfelhatalmazás is. A közösségben népszerűek az igazságszolgáltatást a saját kézbe vevő kezdeményezések, mint például a tolvajkergetők vagy az állatmenekítők.¹⁸⁰

Rend

A nemzeti radikálisokat a jelen korszakban is jól azonosítható módon körülhatárolja a „rend” szó használata. A metafora felfejtésében a legnagyobb segítséget a Jobbik honlapján olvasható sajtóanyagok és a párt programjai nyújtják. A szó fontosság jelzi, hogy a 2010-es és a 2014-os országgyűlési kampány időszakában történt megszólalások jórésze is a „rend” köré szerveződik.

A nemzeti radikálisok rendet követelnek, mégpedig azért, mert értelmezésük szerint Magyarországon rendetlenség van. A korábbi korszakhoz képest a rend sokkal inkább a közbiztonsághoz kapcsolódik, semmint általános társadalmi-gazdasági-politikai helyzetértékelés. A korabeli Magyarországon a közbiztonság végletesen megromlott, különösen az emberi élet elleni bűncselekmények egyre durvábbnak. A metafora itt is összekapcsolódik az elitellenességgel:

¹⁷⁸ Elég volt az idegenek bűnözéséből! 2013. szeptember 19. Forrás: jobbik.hu

¹⁷⁹ Beilleszkedett Mohamedék így borítják fénybe a karácsonyfát az "Európai" Unió fővárosában, 2016. január 1. Forrás: kuruc.info.

¹⁸⁰ Aki az állam helyébe lép, az ütni is fog, 444.hu, 2014. június 2.

A belügyi és a rendőrségi vezetők alkalmatlansága miatt sorra halnak meg emberek. Rendet kell végre tenni ebben az országban, amelyre az elmúlt 20 év tapasztalata alapján a jelenlegi parlamenti pártok már nem képesek.¹⁸¹

A Jobbik a káosz és a tehetetlenség helyett a rend és a tettek pártja. A rendhez kapcsolódik a biztonság is, mely a párt által kínált jövőkép része.¹⁸² A rendre, a közbiztonságra a legnagyobb veszélyt a „cigánybűnözőkben” látják. Nem statisztikai adatokra, hanem hétköznapi tapasztalatokra hivatkoznak, amikor azt állítják: nő az idősök, nők, gyermekek elleni erőszakos bűncselekmények száma, amit a „cigányság deviáns része” okoz. A rend ellen vétők nemcsak veszélyesek, hanem hálátlanok is: „a többségi társadalom által megtermelt segélyeit felvette, elkezdte terrorizálni az ő megélhetését finanszírozó többségi társadalmat.”¹⁸³ A közösség a magyar társadalmat kettébontja: van a „csendes és rendes” többség és vannak azok, akik veszélyesek a rendre. Előbbi csoportnak pedig nem szabad rosszul éreznie magát attól, hogy a rend érdekében a veszélyes elemeket megbüntesse.¹⁸⁴ A rend megteremtésének vágya a közösség diskurzusában felülírja az emberi jogi érveket: a rend és a törvénytisztelők védelme előrébbvaló, mint a bűnelkövetőké.¹⁸⁵

CSATORNÁK

Az előző korszakhoz képest változatosabbá válnak 2006 és 2015 között a nemzeti radikális politikai közösség csatornái. A csatornák egy része egyértelműen kötődik a közösséghez. Sorra indulnak a maguk által működtetett, ellenőrzött, a politikai céljaiknak teljesen alárendelt lapok és internetes portálok. A Jobbikhoz való kötődésük ereje változó. Felvállalt küldetésük azonban ugyanaz: a nagymédiához képest alternatív hírforrást biztosítani. A nagymédiával kapcsolatban kutatások mutatják, de a közösség is rendszeresen hangot ad kritikájának: a nemzeti radikális szereplők számára a köztelevízió, a közzségi rádió, és az országos lefedettségű elektronikus csatornák

¹⁸¹ A Jobbik a tatárszentgyörgyi gyilkosságokról. 2009. február 23. Forrás: Jobbik.hu

¹⁸² Jobbik Hírlevél. 2008. február. Forrás: jobbik.hu

¹⁸³ Kimondjuk. Megoldjuk. A Jobbik választási programja 2014. https://jobbik-hu-static.azureedge.net/sites/default/files/cikkcsatolmany/kimondjukmegoldjuk2014_netre.pdf p. 31.

¹⁸⁴ Cigánykérdés. In: Szegedi Csanád: Hiszek Magyarország feltámadásában. Magyar Menedék Könyvesház. 2012. pp. 61-65.

¹⁸⁵ Bűn. És Bűnhődés? Barikád, 2011. január 15.

korlátozottan érhetőek el, ezek ellenségesek velük szemben. A saját fórumoktól távol áll a belső pluralizmus elve, más politikai nézetet képviselő hangok nem jelennek meg, sőt, a nemzeti radikalizmus eszméjén osztozók sem feltétlen férnek hozzá ugyanazokhoz a csatornákhöz.

A közösség képviseletében a Jobbik 2009 után európai parlamenti, 2010 után országgyűlési frakcióval is rendelkezik, így értelemszerűen nagyobb hozzáféréssel bír az intézményes csatornákhöz: parlament, parlamenti sajtótájékoztatók.

A nemzeti radikálisok által használt kommunikációs csatornákat két részben tárgyalom: az általuk birtokolt és a tőlük független csatornák bemutatásával.

Saját csatornák

Honnan tájékozódik egy jobbikos? Ezt a kérdést teszi fel egyik Facebook posztjában Vona Gábor, majd meg is válaszolja a kérdést:

(...) a hiteles információkat rólunk az alfahir.hu-n, a Barikád hetilapban és az NITV minden nap jelentkező műsoraiban találhatja meg. Innen tudja mindenki felvértezni magát, és ha ezt megtette, az itt megszerzett tudást adja tovább.¹⁸⁶

Lássuk részletesebben és bővebben a nemzeti radikálisok csatornáit!

Nyomtatott sajtó

A nemzeti radikálisok csatornája a Barikád című hetilap és a Hazai Pálya című ingyenes terjesztésű újság. Mindkettő erősen kötődik a Jobbik felső vezetéséhez.

A Barikád kiadója a Magyar Hírek Kft., melynek egyik tulajdonosa Vona Gábor, főszerkesztője Pörzse Sándor, a párt parlamenti frakciójának tagja, ráadásul a lap és a párt székhelye is megegyezik. Az újság gazdasági hátteréről annyi tudható, hogy hirdetési bevételeik csekélyek, és a lapeladásból származó összegek sem fedezik az újság előállításának költségeit.¹⁸⁷ Körülbelül heti 10 ezer példányban fogy. Digitális formában a 2012/21-es számtól (2012. május 24.) vásárolható meg. Állami cégek, nagyvállalatok, külföldi cégek hirdetéseinek nincs nyoma, kisebb

¹⁸⁶

<https://www.facebook.com/vonagabor/photos/a.10150160184994623.341499.247920204622/10153392817449623/?type=3>

¹⁸⁷ Bajban a Barikád! – Segélykérés, Barikád, 2015. december 17.

vállalkozások (kertészetek, autószerelők, építési vállalkozók), magyaros viselteket készítő, könyvesboltok, történelmi relikviákat árusítók hirdetése viszont sűrűn előfordulnak benne.

Az újság mintája minden bizonnyal a Heti Válasz, ugyanis a mérete, a kinézete és a belső szerkezete nagyon hasonlít a konzervatív lapéhoz. Jellemzően véleményműfajokkal találkozunk. A hetilap rendszeresen teret ad Vona Gábor írásainak, interjúk sorozata készül a Jobbik frakciótagjaival, rendszeres rovata van a Magyar Gárdának és az Iránytű Intézet elemzéseinek. A kiadvány politikai irányvonala egyértelmű, a nemzeti radikális közösségen belül is a Vona-féle irány tükröződik írásaiban. Az outgroup csak a nemzeti radikális közösség szempontjából jelenik meg, önjogon nem kap megszólalási lehetőséget.

A Hazai Pálya 2011-től jelenik meg, változó intenzitással. Kampányidőszakban kéthetente, máskor havonta, kéthavonta kerülnek példányai az olvasóhoz. Saját adataik alapján kétmillió példányt postaládába történő terjesztéssel jutatnak el a háztartásokba. A Hazai Pálya teljes példányában letölthető a Jobbik weboldaláról.

Szót érdemes még ejteni Z. Kárpát Dániel újságjáról, melynek címe Karpatia. A lap jelmondata szerint a gondolkodó magyarok lapja. Havonta jelentkezik politikai, történelmi és kulturális írásokkal.

Könyvek

A nemzeti radikális közösség tagjai számára fontos csatorna a könyv is. Itt nemcsak a közösség számára meghatározó politikai-értelmiségi vezetők írásait összefoglaló kötetekre, hanem külföldi szerzőknek Izraelről, a zsidóságról, az amerikai világuralomról szóló munkáira, továbbá a Trianonról szóló könyvekre is gondolok. Előbbiekre példa a Vona Gábor írásait tartalmazó könyvek: a „Született Augusztus 20-án”, illetve a „Fekete Bárány, Fehér Holló”. Morvai Krisztina¹⁸⁸, Szegedi Csanád¹⁸⁹, illetve Z. Kárpát Dániel¹⁹⁰ közéleti gondolatait összefoglaló könyvek is megjelennek. A Barikád és a Kuruc.info rendszeresen hirdeti a Magyar Menedék Könyvesház által terjesztett kiadványokat.

¹⁸⁸ Kovács Zsolt – Morvai Krisztina: Magunkfajták. Kairosz kiadó, 2007.

¹⁸⁹ Szegedi Csanád: Hiszek Magyarország feltámadásában. Magyar Menedék Könyvesház, 2012.

¹⁹⁰ Z. Kárpát Dániel: A civilizáció romjai - környezeti összeomlás és kiút. Kairosz kiadó, 2006.

Internet és közösségi média

A vizsgált időszakban felvirágzó online világot a nemzeti radikális közösség is kihasználja. A jobbik.hu, a Jobbik honlapja, tartalom gazdag és gyakran frissülő információkkal látja el az olvasóit. A helyi szervezetek is rendelkeznek saját weboldallal, melynek felépítése és kinézete követi a központi portált. Ez alól kivétel a Békés Megyei alapszervezet, amelyik sokkaljobb.hu néven működteti párthonlap és hírportál kombinációját.

Az index.hu és az origo.hu mintájára online hír- és véleményportált üzemeltetnek barikad.hu, majd később alfahir.hu címen. A domain név birtokosa Farkas Gergely, a Jobbik országgyűlési képviselője. A korszakban a tartalmak többsége a Jobbikhoz kapcsolódik: a párt közleményei, kiadványai, politikusok nyilatkozatai, eseménynaptára olvasható. Interneten működik az N1TV és a Szent Korona Rádió.

Fontos még a kuruc.info, mint a nemzeti radikális közösség „második nyilvánossága” (Róna: 2016: 52). A honlap gazdag tartalmat kínál azoknak, akiket a „cigánybűnözés”, a „zsidóbűnözés”, a „bevándorló bűnözés” és a „politikusbűnözés” kifejezések fémjelezte narratívák és témák foglalkoztatnak. Az oldal népszerűsége jelentős: a pártos weboldalak közül a legnépszerűbb a teljes népességben, az egyetemisták és főiskolások körében az Index.hu-t követően a kuruc.info a második legolvasottabb közéleti portál. A Medián Webaudit adatközlése szerint 2012-ben naponta 88 ezer egyéni látogatót vonzott (Róna – Sörös, 2012: 133).

A nemzeti radikális közösségről tudható, hogy sűrű online kapcsolathálóba szerveződik, vagyis honlapjairól számos link mutat további szervezetek felé. A kapcsolatok erőssége azonban változó. Malkovics Tibor (2013) eredményei szerint az egyik legerősebb kötelék a Jobbik, a Magyar Gárda és a Hatvannégy Vármegye Mozgalom között van. A nemzeti radikálisok online nyilvánosságában e három szervezet honlapjának van a leginkább centrális helyzete.

Fontos csatorna a közösségi média, mégpedig elsősorban azért, hogy a nagymédiában kínálgató szűkös lehetőségeiket némiképpen pótolják (Kitta, 2011, Mylat, 2015). Az online tereken való jelenlét hozzájárul a Jobbik „modern, XXI. századi” pártként történő megjelenítéséhez. A közösségi média a fiatalokkal történő kapcsolattartásban is segít.

Szinte minden szervezet rendelkezik Facebook oldallal és Youtube csatornával, a Jobbik vezető politikusainak pedig sűrűn frissített, átgondolt és gondosan megkomponált platformjaik vannak. Ezek közül kiemelkedik Vona Gábor Facebook oldala, amely 2013. július 4-én százezer

lájklolóval büszkélkedik.¹⁹¹ A pártelnök nemcsak politikáról ír, hanem a magánéletéről és a családjáról is rendszeresen közöl információkat, de cikkek megosztásával és kommentelésével is foglalkozik.¹⁹² A vizsgált időszakban 2280 posztot jelentet meg. A legtöbb megosztást 2014. március 13-i kérése éri el, melyben Orbán Viktort ismételten miniszterelnök-jelölti vitára hívja, s követőitől támogató megosztásokat kér. Felhívására 9945 megosztással válaszolnak.¹⁹³ A második legsikeresebb poszt (9115 megosztás) az Izrael budapesti nagykövetének szóló nyílt levelét tartalmazza, melyen védelmébe veszi az Echo Tv műsorvezetőjét, Szaniszló Ferencet.¹⁹⁴ A harmadik a sorban (6630 megosztással) a migráció témájában íródott: ebben önkéntes határvadászokat toboroz, és a bevándorlók elutasítását követi a kormánytól.¹⁹⁵

Országjárások, lakossági találkozók

A Jobbik igyekszik személyes találkozókra is elérhetővé tenni politikusait. Utcai találkozót, pódiumos beszélgetéseket egyaránt szerveznek. A legkülönlegesebb Vona Gábor 2014 februárjában induló „álruhás” országjárása¹⁹⁶, melyet az N1TV dokureality műfajban dolgoz fel. Az álruhás országjárás során a pártelnök egy-egy település vagy élethelyzet szempontjából tipikus szakma képviselőjének áll, kipróbálja milyen egy nap a gyártósor mellett, kőművesként, állattenyésztőként, hajléktalangondozóként, ápolóként¹⁹⁷. A párt szimpatizánsai vegyesen fogadják az országjárás híreit. Vannak támogató megjegyzések:

SzivbolGratulalunkGabor!!!! ❤️<3

Jól csinálja

Ám akadnak szkeptikusok is:

¹⁹¹

<https://www.facebook.com/vonagabor/photos/a.10150160184994623.341499.247920204622/10151808410594623/?type=3&theater>

¹⁹² Vona Gábor a legsikeresebb politikus, alfahir.hu, 2013. augusztus 14.

¹⁹³

<https://www.facebook.com/vonagabor/photos/a.10150160184994623.341499.247920204622/10152377777009623/?type=3>

¹⁹⁴

<https://www.facebook.com/vonagabor/photos/a.10150160184994623.341499.247920204622/10151614901624623/?type=3&theater>

¹⁹⁵

<https://www.facebook.com/vonagabor/photos/a.10150160184994623.341499.247920204622/10153660818059623/?type=3>

¹⁹⁶ <https://www.facebook.com/vonagabor/videos/10152417852419623/>

¹⁹⁷ Vona Gábor: álruhásországjárás. N1Tv. Forrás: youtube.com

Most Elnök úr fontosabb, lenne ha az egész országot megrázó és foglalkoztató kérdésekkel törődne.

Kicsit már sok a jelmezbálosdi! Igaz a parlamentben sem mennek sokra a legnagyobb ellenzéki párt! Legalább szórakoztatja magát!

Utca: nagygyűlések, megemlékezések, avatások, vonulások

A 2006-os Kossuth téri tüntetéssorozaton túl, a nemzeti radikális közösség a vizsgált időszakban is intenzív? Kiterjedt? utcai politizálást folytat. A Jobbik minden március 15-én és október 23-án megemlékezést és nagygyűlést tart, melynek színhelye Budapest belvárosa (Deák Ferenc tér, Vártnok tere, Astoria). Többnyire hosszú, egész napos rendezvényeket szerveznek, több szónokkal, vonulással, zenei betétekkel. Minden nagyobb utcai jelenlét részese a Magyar Gárda. Ők a közösség legfegyelmesebb és legkitartóbb része: a gárdisták alkotják kötelékben állva-vonulva az első sorokat.

A gárdista avatások és a Gárda felvonulásai a nemzeti radikális közösség utcai megjelenésének kiemelt eseményei. Az első gárdaavatásra 2007. augusztus 25-én kerül sor a budapesti Szent György téren. A Várban ötvenhat gárdista teszi le esküjét, nekik az okleveleket Für Lajos, egykori honvédelmi miniszter adja át. A rendezvényen mintegy 3 ezer résztvevő jelenik meg. A szervezet 2009-es feloszlata után tiltakozások kezdődnek: a betiltott szervezet egyenruhájában több százan jelentek meg Budapest egyik legforgalmasabb terén. A rendőrség 216 személyt vesz őrizetbe, köztük Vona Gábort. Ezt leszámítva az utcai rendezvények békésen zajlanak. A Gárda főleg vidéken aktív: A vidék közbiztonsága címmel évekig járják az országot, kisebb-nagyobb falvakban szerveznek vonulásokat a „cigánybűnözés” visszaszorítása érdekében. A két legnagyobb visszhangot kiváltó helyi demonstrációjuk a 2007-es tatárszentgyörgyi és a 2011-es gyöngyöspatai¹⁹⁸.

Kulturális események

A nemzeti radikális közösségben az egymással való találkozás fontos színhelyei a nyári zenei fesztiválok. Az Egyesült Magyar Ifjúság (EMI) táborok és a Magyar Sziget nemcsak zenei programokat kínálnak, hanem az „egészséges nemzeti öntudat” fejlesztéséhez szükséges kultu-

¹⁹⁸ Miért pont ott masíroznak, ahol masíroznak? index.hu, 2011. május 13.

rális élményeket, szabadidős tevékenységeket. A rendezvények célja a nemzeti oldal szubkultúrájának a megteremtése, egy nagy nemzeti találkozóhelyé, ahol „a saját szabályaink, a saját kultúránk, világnézetünk vesz körül minket”¹⁹⁹. Itt történik a nemzeti radikálisok zenei és irodalmi kánonjának meghatározása: állandó fellépő az Ismerős Arcok, Romantikus Erőszak, Kárpátia Zenekar és FankaDeli, az irodalomból pedig Wass Albert és Gárdonyi Géza munkái kapnak reflektorfényt.

A nemzeti radikálisoktól független csatornák

Közéleti televíziós és rádióműsorok

A nemzeti radikálisok számára alaptétel, hogy a nagy példányszámú újságok, népszerű online portálok és az elektronikus média elfogultan tájékoztat politikájukról, nem áll szóba velük, elengedhetetlen terep a számukra. Kifejezetten kritikusak a közszolgálati televízióval szemben, és megvetően beszélnek a kereskedelmi televíziók műsorkínálatáról is. Ennek ellenére időről időre felbukkannak a reggeli közéleti magazinoknak – Nap-kezte, Jó reggelt, Magyarország! ATV Start, 180 perc – és esti beszélgetős műsoroknak az interjúalanyai között. A korszakban egyre sűrűsödő médiamegjelenéseiket az őket övező karantén lebomlásának jeleként ünneplik.²⁰⁰ A közösségben vita folyik arról, hogy melyik a helyes stratégia: a Jobbiktól független nagymédia felületein lenni jelen vagy saját alternatív médiabirodalmat építeni.²⁰¹

Európai Parlament, Országgyűlés

Az Európai Parlamentben és az Országgyűlésben való megszólalás nem a nemzeti radikálisok specifikuma. Ünnepekként tartják számon a 2009-es, 2010-es és 2014-es választási sikereket, melyek lehetővé teszik megszólalásokat e két intézményben. A médianyilvánosság fő fórumaitól távol tartott és a politikai versenytársaktól elhatárolódó közösség számára a Jobbik parlamenti jelenléte teremt kapcsolatot a többi párt és az azok által meghatározott politikai normák, eljárások, gyakorlatok felé.

¹⁹⁹ Mi lesz Veled Magyar Sziget? alfahir.hu, 2014. július 21.

²⁰⁰ <https://www.facebook.com/durodora/posts/694730017229534>

²⁰¹ „Ezt a Fidesz építette és a Jobbik fogja lebontani.”, alfahir.hu, 2015. április 16.

A Jobbik európai parlamenti delegációja 2009. július 15-én kezdi meg munkáját: Morvai Krisztina, Balczó Zoltán és Szegedi Csanád felszólalásaival. A plenáris ülésen elhangzottak jelzik, hogy a jövőben a párt miként és milyen ügyekben kívánja felhasználni az EP nyilvánosságát. Morvai Krisztina az Európai Bizottság „kettős mércéjére” hívja fel a figyelmet, és a 2006-os rendőrségi akciók európai szintű vizsgálatát követeli.²⁰² Szegedi Csanád a Magyar Gárda egyenruhájában veszi át a mandátumát, míg Balczó Zoltán a „nemzetek Európája” koncepció alapján bírálja a Lisszaboni Szerződés részleteit és az Európai Bizottságot.²⁰³ Interjúkban többször beszél arról, hogy bár a jobbikos képviselők nem tagjai egyik frakciónak sem, nagy hatást gyakorolnak az Európai Parlamentre a többi képviselőtől eltérő szókimondó stílusuk miatt.²⁰⁴ Azt is tudtják, miként használja a Jobbik delegációja az EP felületeit: nem állnak fel az EU himnuszára, nem fogadják el az EU zászlóját, nem félnek kiállni álláspontjuk mellett.²⁰⁵ Számukra az Európai Parlamentben való helytállás küldetés: „(...) nem pihenni jöttünk, hanem megváltoztatni a világot.”²⁰⁶

A magyar országgyűlésben a Jobbik frakciója 2010 és 2014 között negyvenkilenc fővel képviseli a nemzeti radikális közösséget. A képviselői felszólalások számát rögzítő listán az első és a hetedik helyen Gaudi-Nagy Tamás és Z. Kárpát Dániel áll. Vona Gábor nem tartozik a legaktívabb frakciótagok közé, nála is többször szólal meg az említetteken kívül Szilágyi György, Novák Előd, Volner János, Staudt Gábor, Nyikos László és Magyar Zoltán. Leginkább interpellációk formájában adják elő mondandójukat (798 felszólalás), de azonnali kérdéseket is sűrűn tesznek fel (559 felszólalás).

Vizuális elemek és egyéb modalitások

A nemzeti radikális közösség jelkészítői nemcsak egyetlen modalitással dolgoztak. A társadalomszemiotika megközelítése szerint a szövegek és beszédek stílusa, a közösséghez tartozó konstruktumok vizuális világa egyaránt fontos információt hordoz az identitásteremtő jelek és jelentések közötti kapcsolat feltárásában. A közösség ikonográfiájának a megértésében a

²⁰² Jobbik TV EU - Jobbikos EP-képviselők első felszólalásai az Európai Parlamentben, Jobbik TV, 2009. július 15. Forrás: youtube.com

²⁰³ Jobbik TV EU - Jobbikos EP-képviselők első felszólalásai az Európai Parlamentben, Jobbik TV, 2009. július 15. Forrás: youtube.com

²⁰⁴ Kovács Béla a Magyar Televízió Ma Reggel című műsorában. 2010. május 17.

²⁰⁵ Morvai Krisztina – küldetésben. 2011. május 11. Forrás: youtube.com

²⁰⁶ Morvai Krisztina a Magyar Televízió Ma Reggel című műsorában. 2009. november 20.

társadalomszemiotikai képi elemzést kidolgozó Gunther Kress és Theo van Leeuwen munkáit vesszük alapul (Kress – van Leeuwen, 2006; van Leeuwen, 2004), amiket a jelen kutatásra Kiss Balázs adaptált (Kiss 2016b, 2017).

Jobbik és a nemzeti radikálisok

A Jobbik logója az előző korszakhoz képest nem változott, ennek leírása olvasható a Nemzeti radikálisok, 1997-2006 című tanulmányban (Szabó, 2017: 444). A Jobbik plakátjait azonban érdemes közelebbről szemügyre venni. A reprezentáció tekintetében jól látható az eltérés az alábbi 2009-es és 2014-es plakát között. Az előbbin a párt vezető politikusai láthatóak. A kép központi alakja Morvai Krisztina, képviselőjelölt, köztársasági elnök-jelölt, mögötte Vona Gábor pártvezető és Balczó Zoltán képviselő-jelölt. A kompozíció főszereplője nő, akinek szemünkbe fúródó tekintete egyértelműen a kapcsolatfelvétel szándékának a jele: a jelkészítő figyelmet és támogatást kér a nézőtől. A főszereplő közelebb áll, mint a két férfi; itt is világos a szándék: koncentráldják Morvai Krisztinára a figyelem. A montázsban a párt logója, a választási jelszavak, a magyar zászló és a személyek egymásba érnek, a tekintetek vektora a nézőt is integrálja. Mindez a közösség egységét hivatott jelezni: a párt, a politikusok, a pártprogram és a plakátot megtekintő állampolgár közötti szoros kapcsolatot.

1. kép. A Jobbik plakátjai 2009-ből. Forrás: jobbik.hu

2. kép A Jobbik plakátja 2014-ből. Forrás: jobbik.hu

A 2014-es kiadványban a Jobbikot támogatók reprezentálása történik. A képen látható a párt által preferált hagyományos, többgenerációs, többgyermekes családmódel. A berendezés, az öltözetek és a gazdagon terített asztal alapján viszonylagos jómódban élnek. A család és a közös étkezés képeihez a magyar kultúrában többnyire kellemes élményeket szokás társítani, így a jelkésztő okkal remélhette, hogy ebben a kontextusban is működik a képzettársítás. A kompozíció a családi fényképekhez hasonló, magas modalitású. A tekintetek itt is a nézőre szegeződnek. Jól kivehető a kereszt és a Nagy-Magyarország térkép, ezek a nemzeti radikális értékek metaforái. A felirat alapján az integrációs és identifikációs szándék túlmutat a Jobbikra történő szavazáson, hiszen nemcsak felnőttek, hanem gyermekek is részét képezik a közösségnek.

A képi integráció mellett azonban a Jobbik kommunikációjának részét képezi a vizuális szegregáció és szeparáció, melyek segítségével kijelölik a közösség határait.

A 3. képen a jelkésztő erős vizuális kontrasztot teremt a többi párt és a Jobbik között. A rendszerváltás óta eltelt időszak politikai szereplői leváltásának metaforája azok zárkába zárása. Ezt láthatjuk a kép baloldalán, vagyis a Jobbik a múltat meghatározó politikusok megbüntetését ajánlja. Nem mondják meg, melyek a népitélet alá vetett személyek és pártok, kilétüket a nézők szabad asszociációjára bízzák. Helyettük a plakát a büntetlen pártot propagálja, ami a Jobbik lenne. A párt ártatlanságát és tisztaságát a fehér színnel jelölik, ami erős kontrasztot ad a bűnösöket jelképező fekete színnel.

3. kép. A Jobbik plakátja 2010-ből. Forrás: jobbik.hu

4. kép. A Jobbik plakátja 2014-ből. Forrás: jobbik.hu

A szegregáció eljárása a 2014-es kampányban jelenik meg. A 4. képen látható fehér sáv azt jelzi, hogy a plakát két része között van eltérés, ugyanakkor találni vizuális rímeket is. A piros mezőben olvasható „szebb jövőt!” a nemzeti radikálisok metaforája, míg a zöld sávban látható felirat a kínált jövőt jelöli. A zöld rész nagyobb, tehát a jelkészítő a nézők figyelmét erre kívánja orientálni. A képi kommunikáció materiális és konkrét ígérete: a Jobbik hatalomra kerülésével több jövedelem jut mindenkinek. A magyar trikolor és a magyar népviseletből ismert kalocsai hímzsminta használata a párt nemzeti-népi elköteleződését erősíti.

Vona Gábor: gárdamellénytől az öltönyig

Vona Gábor vizuális konstrukciójában is látható egy ív. A korai éveket a militáns stílus és a közösséghez tartozás jeleit erősen hangsúlyozó képi megjelenítés dominálja. Később a jelkésztők a pártvezető egyéniségét, egyediségét hangsúlyozzák. Mindemellett lágyítják is Vona Gábor imázsát, a harciasságot az érzékenység és a határozottság dinamikus váltakozása váltja fel. A pártvezető közösségi média platformja számos képet közöl gyerekekkel, barátokkal, kisállatokkal, de többször láthatjuk a közösség elhivatott vezetőjeként, aki beszédet tart, irányt mutat, célokat jelöl ki.

1. képsorozat. Vona Gábor a magyar országgyűlésben. 2010. május 15. Forrás: szebbjovo.hu

2. képsorozat. Vona Gábor 2015. október 15. Forrás: Vona Gábor Facebook oldala²⁰⁷;
Vona Gábor 2015. január 31. Forrás: n1tv.hu

²⁰⁷ <https://www.facebook.com/vonagabor/photos/a.10150160184994623/10153773049854623/?type=3&theater>

Magyaros viselet, öltöny, smartcasual, kapucnis pulcsi és relikviák

A nemzeti radikálisok adnak a külsőségekre. A közösséget identifikáló öltözékek a magyaros viselet, férfiaknál a bocskai vagy az atilla kabátok modernizált változata. Viselője a magyar nemzeti hagyományok iránti tiszteletét, nemzeti és keresztény irányultságát fejezi ki. Kötődik a miépes politikai örökséghez is, hiszen a MIÉP frakció tagjai is rendszeresen bocskai és atilla kabátokban jelentek meg a parlamentben.

5. kép A Jobbik frakció tagjai 2010. május 14. Forrás: origo.hu

Vona Gábor elegáns ruhaviseletéhez hasonlóan a párt felsővezetői körében is megjelenik a konzervatív, nyugat-európaias öltöny-nyakkendő kombináció. Ám a magyaros viselet sem tűnik el: az egyéni képviselőjelöltekről készített kampányanyagokban látható a férfi és a női változat is.

3. képsorozat Staudt Gábor, Jakab Péter fényképei. Forrás: jobbik.hu, 2011. július 14.;
Morvai Krisztina szórólapja. Forrás: jobbik.hu, 2010. március 3.

A 2014-es országgyűlési választások előtt nagy vita folyik a közösségen belül, hogy a Jobbik és a Jobbik Ifjúsági Tagozat által közölt képeken látható sportosan elegáns, színes öltözék megfelelően reprezentálja-e a nemzeti radikális szimpatizánsokat. A jelkészítő szándéka azonban egyértelmű: igyekszik megváltoztatni a jobbikos fiatalokról alkotott képzeteket. A kép tökéletesen megkomponált egység, ahol a fiatal férfiak és nők egységét a fizikai közelség teremti meg: a testek összeérnek, a szereplők védő és támogató módon ölelik egymást. A képen nőieségüket (smink, kiengedett haj, dekoltázs) erősen hangsúlyozó nőket láthatunk, míg a férfiakat a városi, modern, intellektuális körökre jellemző ruhában, hajviselettel ábrázolják.

6. kép. A Jobbik plakátja 2013-ból. Forrás: jobbik.hu.

A 2014-es plakátokon szereplőktől teljesen eltérő outfitet kínál a Magyar Harcos ruhamárka. Sötét alapszínen, piros-fehér-zöld minták, gót betűk, ősmagyar (turul) vagy katonai (tank, gépfegyver, ököl) motívumok stilizált ábrázolása jellemzik a felsőruházatot.

7. kép Magyar Harcos pulóvert viselő fiatalember. Forrás: magyarharcos.hu.

A Harcos divat részét alkotják a kiegészítők is: a Nagy-Magyarországot ábrázoló autós matri-cák és kulcstartók. A Harcos termékek jelmondata: „Mert a Harcos nem csak egy divat, ennél

sokkal több! Ezért viseled, ezért vállalod!” A Harcos márka modelljeit a divatfotókhoz hasonlóan enyhén alulról fényképezik, tekintetük a képből kifelé néz. A jelkészítő ideált prezentál, a nézőt pedig az ideálhoz történő hasonulásra buzdítja. A Harcos márka viselőjétől elvárt identitás a ruházatok leírásakor expliciten megjelenik:

A Harcos a Te ruházatod: Amennyiben különbnek tartod magad, az új világrend sötét céljaihoz züllesztett, végítéletig bulizó bábfiguráinál. Amennyiben életcélnak tartod a családalapítást, és gyermekek felnevelését nemzetünk fennmaradása érdekében. Amennyiben hazafiságodat nem pillanatnyi fellángolások és érdekek befolyásolják, hanem egy misztikus életérzés vonzása mutatja az utat. Amennyiben túl tudsz lépni a liberális rendszer, alkalmazkodó, leszerepelt, nemzetire festett, demokratikus pártjain.²⁰⁸

A nemzeti radikális közösség tehát az öltözetek szempontjából változatos. A pártlogóval ellátott felsőruházat, a Harcos márka, a magyaros viseletek, a Gárda-egyenruha a közösséggel való azonosulást jelzi, ám a Jobbik vezetése igyekszik megtörni ezt a „dress code”-ot. A korszak végén egyértelmű a Jobbik üzenete: a jobbikos identitáshoz nem szükséges a gárdamellény.

A Jobbik tüntetéseinek audiovizuális világa

A nemzeti radikálisok összetartozását időről időre utcai megmozdulások erősítik meg. A közösséget ilyenkor Jobbik jelvényes és Árpád sávós zászlók jelölik. A pártzászlók sokaságának jelenléte arra utal, hogy a megjelentek többsége azonosul a Jobbikkal. A rendezvény szervezői igyekeznek megvalósítani a modern politikai tömegrendezvények legfontosabb elemeit: vonulások, gondosan felépített színpadkép, kivetítő, profi hangosítás. Hallhatók a Jobbik indulói, hazafias versek, katonadalok és nemzeti rock együttesek zeneszámai.

208

<https://www.facebook.com/magyarharcos2004/photos/a.924101234302781.1073741828.924055334307371/1038041319575438/?type=3>

8. kép. Kormánykárosultak tüntetése. 2013. október 23. Forrás: alfahir.hu

A tüntetéseken jól látható, hogy a külsőségek, a ruha és a kiegészítők a politikai identitás megélésének integráns részei, a közösségi élmény megélésnek fontos eszközei. Sokan viselnek jobbikos pólót, jellemző a fekete vagy terepszínű viselet, a nemzeti rockzenét játszó együttesekre utaló, illetve Nagy-Magyarország térképet ábrázoló felsőruházat és ékszerek. Látni lehet néhány self-made megoldást is: trikolor szalaggal díszített baseball sapkát, Gyurcsány Ferencet becsmérő fotómontázsokkal teletűzdelt felsőt, Árpád sávok hajpántot. Különös összhangot biztosít a tömegnek az, hogy a megjelentek túlnyomó többsége fiatal férfi.

Magyar Gárda, gárdisták és a Kossuth tériek

A Magyar Gárda látványvilágát a katonai jelleg határozza meg. Három összetevőből áll: címer, egyenruha és a kötelékben való megjelenés.

A Magyar Gárda honlapján hosszan magyarázzák a címer szimbolikáját:

A címer négy vörös és négy fehér sávval osztott pajzs, ahol a vörös mezőkben összesen kilenc arany oroszlán lépdel. Az első sor a katona három fő erényét jelképezi: erőt, bátorságot, fegyelmet. A második sor a polgár három fő erényét: becsületet, büszkeséget, szorgalmat. A harmadik sor a tisztviselő két fő erényét, melyek: hűség és tisztaság. A negyedik sor a bölcsességet, ami a vezető legfőbb erénye. Árpád-sávok Európa legősibb

királyi házára, a Turul-dinasztiára emlékeztetnek, a kilenc lépő oroszlán pedig mint fontos örökség, erkölcsi normáink alapját adja.

4. képsorozat. A Magyar Gárda jelképe, egyenruhája és alakzata. Forrás:

<http://ujmagyargardamozgalom.com/>

A Gárda egyenruhájáról a tervező pár, Bencsik András és Takács Zsuzsa nyilatkozataiból tudunk meg részleteket. A jelkészítők szándéka szerint a viselet egyszerre praktikus, egyedi, divatos és hagyománytisztelő. Praktikus, mert az elemei – például a nadrág – kombinálhatók más ruhadarabokkal. Az egyediséget a mellény garantálja, elején a címerrel, hátán egy stilizált ugri oroszlánnal. A fehér ing, fekete mellény és fekete nadrág kombináció a férfi néptáncosok hagyományőrző öltözékét idézi.²⁰⁹ A kombináció mellőz minden eleganciát, helyette egyszerűséget és szegénységet sugall.

Pörzse Sándor gárdaalapító gondolatai szerint „az egyenruha azt üzeni: felébredtünk, itt vagyunk, egyre többen, nem félünk, nem támadunk, de nem is hátrálunk”.²¹⁰ A Magyar Gárda betiltása után az egyenruha elemeinek viselése az ellenállás jelképévé válik.²¹¹ A militáns elem a leginkább a gárdisták katonai vezényszavakra történő mozgásában, dobszóra történő vonulásában, alakzataiban figyelhető meg. Rangjelzések nem láthatók, a csapaton belüli hierarchia nem tükröződik.

²⁰⁹ Első kézből a Magyar Gárda outfitjéről, velvet.hu, 2007. szeptember 7.

²¹⁰ "Száz gárdistát, ezeret"… - harmadszor avatott a Magyar Gárda, 2008. március 31. Forrás: jobbik.hu

²¹¹ Kenderesen Murányi Leventét zaklatták a rendőrök, 2010. november 16. Forrás: jobbik.hu

A 2006-os Kossuth téri tüntetők látványvilágát a magyaros motívumok (magyar és Árpád sávos zászlók), a saját gyártású transzparenszek, illetve a tüntetőkről készült képek határozzák meg.

5. képsorozat. Képek a Kossuth térről. Forrás: Youtube.com és Kuruc.info

A nemzeti radikális közösség önképét nagyban meghatározza a 2006-os és 2007-es kormányellenes tüntetések vizuális emlékezete. A fizikai bántalmazás, a vérző testek képei a közösség szenvedését és áldozatát kívánják megmutatni. A térdre ereszkedő testtartás a megadást és a magasabb rendű krisztusi alázatot jeleníti meg. A képi konstrukción a tüntetők fegyvertelennek, engedelmesnek és békésnek látszanak, arcukon a fájdalom jelei.

6. képsorozat. Képek a 2006-os kormányellenes tüntetésekről. Forrás: jobbik.hu és magyartudat.com

Az outgroup vizuális konstrukciója

Orbán Viktorról és Gyurcsány Ferencről elsősorban a kuruc.info portálon találunk képeket. Mindkettőjük esetében visszatérő elem a közösség által gyűlölt zsidókkal való összekapcsolás.

Mind Gyurcsány, mind Orbán egyedül van a képeken az izraelita hitközség velük szemben számbeli fölényben levő képviselői társaságában.

Gyurcsány Ferenc esetében is többször közölnek olyan fotót, melyen a 2006-os tüntetések oszlatásáért felelős Gergényi Péterrel látható. A kézfogás a jó, partneri viszonyt, a támogatást jelenti. Ebben a képi konstrukcióban tehát Gyurcsány Ferenc közösséget vállal a nemzeti radikálisok ellenségével, a 2006-os Kossuth tériek esküdt ellenségével.

7. képsorozat Gyurcsány Ferencről. Forrás: kuruc.info

Az Orbán Viktorról közölt képek között a korszakban visszatér az első Orbán-kormány idején készült fotó, melyen egy idős hölgy kezét csókol neki. Ezzel erősítik meg azokat a diszkurzív elemeket, amik Orbán Viktort arrogánsnak, a nép fölé emelkedő, azokat lenéző politikusnak mutatják.

8. képsorozat Orbán Viktorról. forrás: kuruc.info

A nemzeti radikálisok körében gyűlöletes csoportok vizuálisan is megjelennek. A cigányok erőszakossága, a zsidók hódítása és a bevándorlók özöne ismétlődik a közösség képi világában. Az outgroup nemcsak fenyegető, hanem a jelenléte tömeges. Az ingroup tagjai kevesen vannak, az ellenségek viszont rengetegen.

9. képsorozat. Válogatás a kuruc.info képei közül: cigányok, zsidók, migránsok

A nemzeti radikális közösség stílusa: spiritualitás és az erő nyelve

Egy politikai közösség önmegjelenítése kapcsán szót kell ejtenünk a beszédek, írások stílusáról is. Különösen fontos ez a nemzeti radikálisok esetében, mert ez a politikai közösség kommunikációs és nyelvi szempontból is igyekszik megtalálni identitását, felhívni magára a figyelmet. A vizsgált időszakban a leginkább a spiritualitás és az erőszakos beszédmód integrálja a közösséget.

Spiritualitás

Ez alatt olyan diszkurzív fordulatokat és kollektív cselekedeteket értek, melyek világosan mutatják a jelkészítők lelkeségét, túlvilágra irányuló figyelmét. A nemzeti radikális közösség korábbi korszakaiból örökölt keresztény-református tradíció valamelyest tovább él: a nagygyűlések rendre a budapesti Hazatérés templomának református istentiszteletével kezdődnek, a Jobbik lakossági fórumainak, megemlékezéseinek református közösségi terek adnak helyt, és a budapesti Horthy-szobrot is a párthoz közel álló reformátusok kezdeményezésére állítják fel. A protestáns elemeknél dominánsabbnak tűnik egy túlvilágra utaló kommunikáció, illetve a lelkeség, az önfejlesztés és a politikai fejlődés összekapcsolása.

A politikai összetartozás megerősítésének pillanataiban rendre megtalálhatók a túlvilágra utaló formulák. A Jobbik spirituális stílusa egymás köszöntésében („*Adjon az Isten!*”), az egymás iránti hűség megfogadásában, a Szent Koronára történő felesküvésben, a magasabb célok szolgálatának elfogadásában és az evilági hívságok elutasításában mutatkozik meg.

A párt „*szent ügyet*” szolgál, a párt tagjai pedig „*alázatos és hű szolgák*”: „*a nemzet porig rombolt spirituális talapzatának helyreállításában*”.²¹² A politikai küldetésük végrehajtásában pedig Isten segítségét kérik.

A Jobbik köti magát a kereszténységhez:

minden politikai lépésünket és programunkat áthatja a keresztény erkölcsi kötelesség, (...) nem várjuk el tagjainktól, hogy vallásgyakorló, hívő emberek legyenek, de azt igen, hogy azonosuljanak a krisztusi tanítás értékrendjével.²¹³

A korszakban folytatott utcai keresztállítási akciókkal a materializmus és a fogyasztói szemlélet ellen kíván fellépni.

Elsősorban Vona Gáborhoz köthető a lelkeség, a mélyebb összefüggések iránti fogékonyság és a politikai személyiségfejlődés propagálása. A pártvezető „*rajong a tradicionalizmusért*,” és közel áll hozzá a természetfeletti erőkről való gondolkodás.²¹⁴ Rendszeresen publikál a halálról, az érzelmekről és az élet értelméről a Magyar Hüperion című folyóiratban.²¹⁵ A folyóirat kiadója a Gyarapodó Magyarországért Alapítvány (a Jobbik pártalapítványa), a lap célja a magyar szellemi út alapjainak lefektetése.²¹⁶ Vona szellemi koordinátarendszert is felállít, mégpedig Prohászka Ottokár, Hamvas Béla és Julius Evola munkáiból.²¹⁷ Az Atilla Király Szellemtudományi és Nemzetstratégiai Akadémia, a közösség kéaderképző intézménye is a szellemi megújulásban segíti tanítványait.

²¹²Miket olvas Vona Gábor, a "spirituálisan fogékony vezető"? hvg.hu, 2015. július 28.

²¹³<https://szebbjovo.hu/jobbig-es-keresztenyseg/>

²¹⁴Miket olvas Vona Gábor, a "spirituálisan fogékony vezető"? hvg.hu, 2015. július 28.

²¹⁵Vona Gábor: A modernkori ember politikai tipológiája, 2013. július 13. Vona Gábor: Az érzelmi nacionalizmus felülvizsgálata, 2013. augusztus 22. Vona Gábor: Töprengés a haláltudat emberi civilizációban betöltött szerepéről, 2014. augusztus 25.

²¹⁶<https://www.jobbikit.hu/vilagunk/kultura/magyar-huperion>

²¹⁷ Julius Evola: Jobboldali fiatalok kézikönyve - Vona Gábor előszavával. <https://www.jobbikit.hu/vilagunk/kultura/julius-evola-jobboldali-fiatalok-kezikonyve-vona-gabor-eloszavaval>

Az erő nyelve

A nemzeti radikálisok kedvelik a támadó, erőszakos stílust, amely harcias és a fizikai erőre utaló szókészlettel kíván nyomatékot adni a mondanivalónak.

Ez a beszédmód érzelmes, szenvedélyes, a megszólaló nem törődik a megnyilvánulásainak az utóéletével, célja az azonnali és mindent elsöprő hatás. A nemzeti radikálisok konfrontatív stílusát szembeállítják a politikailag korrekt beszédmóddal: az előbbi az őszinteséggel, az utóbbi a hazugsággal azonos. A támadó stílus jegyében szerveznek vitaműsorokat: az N1TV K.O. című programjában egy ring díszletei között ütközteti az ingroup és az outgroup képviselőit, akik gyakran személyeskedésig, kiabálásig fajuló interakciókat folytatnak.²¹⁸

Ezzel egy időben a beszédmód szisztematikus és végiggondolt, a politika minden területére alkalmazható tartalmi eszköztárat is kínál. A problémák erőszakkal történő megoldása része a nemzeti radikálisok szakpolitikai repertoárjának: a migrációt tűzparancssal állítanák meg, a kereskedelmi televíziók műsorkínálatán a székházuk porig rombolásával változtatnának, a közbiztonságot a halálbüntetés visszaállításával javítanák. Az erő, a megfélemlítés és a megregulázás verbális és fizikai jelei az úgynevezett Érpataki Modellben is nyilvánvalóak. Megfogalmazódik a vágy a militáns jellegű irányítás iránt:

a felelős személyeknek hivatástudattal rendelkező, erős frontharcosoknak kell lenniük, akik merik és tudják használni a törvényt. A polgármester, a jegyző, a rendőrkapitány, az adóügyi előadó, a jogi előadó, a gyámügyi előadó, a mezőőr vagy a védőnő kötelékbe szerveződnek, hogy munkájukat hatékonyan végezzék. A kötelék csúcsán a rendvédelmi szervezet áll. Az ellenség, aki ellen a háború folyik, a romboló. Aki rombol, azt ellenségnek tekintjük, és kőkeményen felvesszük a harcot ellene. Amíg meg nem változik, el nem költözik, vagy börtönbe nem tesszük.”²¹⁹

²¹⁸ K.O. - Budaházy VS Zsuhár "Amit te csinálsz az hazaárulás!", 2015. november 11. Forrás: youtube.com

²¹⁹ Megalakul az Érpataki Modell Országos Hálózata, kuruc.info, 2012. október 23.

ÖSSZEGRZÉS

A tanulmány a nemzeti radikális politikai közösség szemiotikai konfigurációját mutatta be, azokat a jeleket, amik segítségével megteremtik a politikai közösségüket. A vizsgált időszakban a politikai közösség sikereket és kudarokat is átélt, önképe és konstrukciói ennek megfelelően változtak. A közösség folytatta az előző két korszakban megkezdett identitásteremtő munkát, amiben főként a külső politikai cselekvőktől való távolságtartásukat igyekeztek világossá tenni. A megkülönböztetés egyik eszköze az outgroup azonosítása, a másik az ingroup számára politikai, kulturális és életmódbeli minták felajánlása. A közösség széles nyilvánosság előtti reprezentánsa leginkább a Jobbik és Vona Gábor volt, a szemiotikai erőforrások is elsősorban ehhez a két aktorhoz kapcsolódtak. A legnagyobb integráló erő az outgroup konstrukcióké: a nemzeti radikális közösség legszélesebb körében a cigányellenes és az antiszemita jeltermelés tekinthető erős kötőanyagnak.

Hasonlóan az előző korszakhoz (Szabó 2017: 460), most is arra a következtetésre jutottam, hogy a nemzeti radikális politikai közösség legfontosabb konstrukciója, szemiotikai erőforrása az ellenségeinek körülhatárolása és jellemzése. Megemlíteném még Vona Gábor és a Jobbik konstrukciója is. A pártvezető jól láthatóan már 2018 előtt igyekezett kialakítani a karizmatikus vezér imázsát, aki kísérletet tett elszakítani a közösséget a korábban megszokott szemiotikai konfigurációktól és újakat teremteni helyettük. A Jobbikról küldött jelek pedig az ideológiai kötöttségektől való eltávolodást, valamint a program- és ügyközpontúságot hangsúlyozták.

A nemzeti radikálisokat leginkább azonosító témák közé tartozott a „cigánybűnözés”, az ország Európai Unióból való kivezetése, a keleti nyitás, a devizahitelek problémái, a határon túli magyarok megsegítése, a kivándorlás és a bevándorlás, továbbá a demográfiai fordulat.

A diskurzusokban elsősorban a védelemhez és a rendhez kapcsolódó elemeket találunk: védelmet nyújtani a magyarságnak, a magyar kultúrának, a gazdaságnak, illetve rendet teremteni a mindezeket fenyegető belső és külső erők feltartóztatása érdekében. A nagymédiával való elégedetlenségük mellett, az emberekkel való közvetlen kapcsolattartás vágya, a választók Jobbikkal történő megismertetése tükröződött a csatornahasználatban is. Az utcákon és tereken való politizáláson, a lakossági találkozók sűrűségén túl a közösségi élet megszervezése is a nemzeti radikális politikai identitás része.

Megkülönböztető stílusként a spirituális és a harcias beszédmódot azonosítottam. Az előbbivel a közösség transzcendens kapcsolódásait és megalapozottságát igyekeztek biztosítani, az utóbbi pedig arról tanúskodik, hogy a nemzeti radikálisok hajlamosak támadó és fizikai erőre utaló szókészlettel adni nyomatékot mondanivalójuknak.

Felhasznált irodalom

Bauer Béla – Szabó Andrea (szerk.) (2009): Ifjúság 2008. Gyorsjelentés. Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet, Budapest.

Bernát Anikó, Juhász Attila, Krekó Péter, Molnár Csaba (2013): A radikalizmus és cigányellenesség gyökerei a szélsőjobboldal szimpatizánsai körében. In: Kolosi Tamás and Tóth István György (szerk.): Társadalmi riport 2012. Budapest: TÁRKI: 355–376.

Bíró Nagy András – Dúró József – Hajdu András – Róna Dániel (2011): Nemzet és radikalizmus. In Láncki András (szerk.): Nemzet és radikalizmus. Egy új pártcsalád felemelkedése, Századvég, Budapest.

Bíró Nagy András – Róna Dániel (2011): Tudatos radikalizmus. A Jobbik útja a Parlamentbe, 2003-2010. In: Láncki András (szerk.): Nemzet és radikalizmus, Századvég, Budapest. 242-283.

Feischmidt Margit, Pulay Gergő (2014): Élmény és ideológia a nacionalista popkultúrában. In: Feischmidt Margit (szerk.): Nemzet a mindennapokban: Az újnacionalizmus populáris kultúrája. 473 p. Budapest: L'Harmattan Kiadó, 2014. pp. 249-289.

Feischmidt Margit, Szombati Kristóf (2014): A hagyományok visszatérése, a cigányellenesség és a jobboldali radikalizmus: Gyöngyöspata 2011. In: Feischmidt Margit (szerk.): Nemzet a mindennapokban: Az újnacionalizmus populáris kultúrája. 473 p. Budapest: L'Harmattan Kiadó, 2014. pp. 371-400.

Félix Anikó (2012): Az elfeledett kérdés – A nők szerepe a hazai radikális jobboldalon. <http://www.commmunity.eu/2012/05/18/az-elfeledett-kerdes-a-nok-szerepe-a-hazairadikalis-jobboldalon/>. Utolsó letöltés: 2012. 08. 05.

Grajczár István – Tóth András (2011): Válság, radikalizálódás és az újjászületés ígérete: a Jobbik útja a parlamentbe. In: Enyedi Zsolt – Szabó Andrea – Tardos Róbert (szerk.): Új képlet. Választások Magyarországon, 2010, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest. 57-92.

Jeskó József – Bakó Judit – Tóth Zoltán (2012): Jobbik: Egy net-network párt természetrajza. A radikális jobboldal webes hálózatai. *Politikatudományi Szemle* 20 (1), 81–104.

Karácsony Gergely – Róna Dániel (2010): A Jobbik titka. A szélsőjobb magyarországi megerősödésének lehetséges okairól. *Politikatudományi Szemle*, 19 (1), 31-66.

Kiss Balázs (2016a): Orbán, Vona, Gyurcsány. Politikai vezetők integrációs tevékenysége a migrációs válság idején. *Politikatudományi Szemle* 25 (3), 10–32.

Kiss Balázs (2016b): Rövid vázlat a kiindulópontokról és a módszerről. In: Kiss Balázs (szerk.) *Politikai kommunikáció Magyarországon, 1990 – 1997. Studies in Political Science*, MTA TK PTI, Budapest. pp. 9 – 20.

Kiss Balázs (2017): Közösségkutatás és társadalomszemiotika. A politikai kommunikáció kutatásának módszere. In: Kiss Balázs (szerk.) *A polarizáció éveit: Politikai kommunikáció Magyarországon, 1997 - 2006*. Budapest: MTA TK Politikatudományi Intézet, 2017. pp. 1-63.

Kiss Balázs, Szabó Gabriella (2018): Constructing Political Leadership during the 2015 European migration crisis: The Hungarian Case. *CENTRAL EUROPEAN JOURNAL OF COMMUNICATION* 11:(1) pp. 9-24.

Kovács András (2013): The Post-Communist Extreme Right: The Jobbik party in Hungary. In: Wodak R. – Khosravnik, M. – Mral, B. (szerk.): *Right-Wing Populism in Europe*. Politics and Discourse, Bloomsbury, London. pp. 223-235.

Krekó Péter – Juhász Attila – Molnár Csaba (2011): A szélsőjobboldal iránti társadalmi kereslet növekedése Magyarországon. *Politikatudományi Szemle*, 20 (2), 53–79.

Mihályffy Zsuzsanna, Szabó Gabriella, Takács Miklós, Ughy Márton, Zentai Lili (2011): Kampany és Web 2.0. A 2010-es országgyűlési választások online kampányainak elemzése. In: Sándor Péter, Vass László (szerk.) *Magyarország politikai évkönyve 2010-ről: kormányzat, közpolitika, közélet*. Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány (DKMKKA), 2011. p. DVD.(Magyarország politikai évkönyve; 3.)

Mikecz Dániel (2013): Új pártok, változó mozgalmak. A radikális jobboldali és az alternatív mozgalmak pártosodása. in: Körösenyi András, Boda Zsolt (szerk.): *Van irány? Trendek a magyar politikában*. Budapest: MTA TK PTI, Új Mandátum.

Mikecz Dániel (2014): Új tiltakozási és szervezeti formák a radikális jobboldali mozgalmi esz-köztárban. *Politikatudományi Szemle*. *Politikatudományi Szemle* XXIII/4. 71–91. pp

Moffit, Benjamin (2016): *The Global Rise of Populism. Performance, Political Style and Representation*. Stanford University Press.

Myat Kornél (2015): Remény, forradalom, kiábrándulás? Politikai aktivitás a közösségi média színterein. *Médiakutató*. XVI. évf. 3. szám 81 – 96.

Norocel, Cristian, Szabó Gabriella, Bene Márton (2017): Integration or Isolation? Mapping Out the Position of Radical Right Media in the Public Sphere. *INTERNATIONAL JOURNAL OF COMMUNICATION* 11: pp. 3764-3788. (2017)

Róna Dániel – Sörös Anett (2012): A kuruc.info nemzedék. Miért népszerű a Jobbik a fiatalok között? In Szabó Andrea (szerk.): *Racionálisan lázadó hallgatók. Radikalizmus, posztmaterializmus, apátia a magyar egyetemisták és főiskolások körében*. Belvedere, Szeged. 113-157.

Róna Dániel (2016): *Jobbik-jelenség. A Jobbik Magyarországért Mozgalom térnyerésének okai*. Budapest, Könyv & Kávé.

Rudas Tamás (2010): A Jobbik törzsszavazóiról. In: Kolosi Tamás - Tóth István György (szerk.): *Társadalmi Riport 2010*. Társki, Budapest.

Sörös Anett (2011): A (Nagy)Asszony varrva jó? Jellegzetes tetoválások a szélsőjobboldali csoportok körében. *Kaleidoscope*, 2 (2), 115–123.

Szabó Gabriella (2016): *Népi radikálisok, 1990 – 1997* Budapest: MTA TK Politikatudományi Intézet, 2016. 37 p. (Studies in Political Science. Politikatudományi Tanulmányok) Kiss Balázs (szerk.): *POLITIKAI KOMMUNIKÁCIÓ MAGYARORSZÁGON, 1990 – 1997 TANULMÁNYOK EGY KORSZAK KOMMUNIKÁCIÓS JELLEGZETESSÉGEIRŐL* (ISBN:978-963-418-007-4)

Szabó Gabriella (2017): *Nemzeti radikálisok, 1997 – 2006*. In: Kiss Balázs (szerk.) *A polarizáció évei: Politikai kommunikáció Magyarországon, 1997 - 2006*. Budapest: MTA TK Politikatudományi Intézet, 2017. pp. 1-63. (ISBN:978-963-418-016-6)

Szabó Gabriella, Bene Márton (2015): Mainstream or an alternate universe? Locating and analysing the radical right media products in the Hungarian media network. *INTERSECTIONS: EAST EUROPEAN JOURNAL OF SOCIETY AND POLITICS* 1:(1) pp. 122-146. (2015)

Szabó Gabriella, Bene Márton, Antal Anna, Farkas Attila (2015): Kívül tágasabb! Radikális jobboldali médiumok a magyar médianyilvánosság hálózataiban. *POLITIKATUDOMÁNYI SZEMLE* 24:(3) pp. 99-125.

Szabó Gabriella, Cristian Norocel, Bene Márton (2018): Media Visibility and Inclusion of Radical Right Populism in Hungary and Romania. A Discursive Opportunity Approach. *PROBLEMS OF POST-COMMUNISM* Online first: pp. 1-14. (2018)

Zentai Lili (2011): Utolsó, előre fuss! A Jobbik hajrája 2010-ben. In: Szabó Gabriella, Mihályffy Zsuzsanna, Kiss Balázs (szerk.): Kritikus kampány: A 2010-es országgyűlési kampány elemzése. 246 p. Budapest: L'Harmattan Kiadó, 2011. pp. 178-204.

A ZÖLD KÖZÖSSÉG POLITIKAI KOMMUNIKÁCIÓJA

Farkas Xénia

A tanulmány a zöld közösségnek azokat a szemiotikai erőforrásait mutatja be, amelyekkel a közösség tagjai és a külvilág azonosítják a zöld szervezeteket és pártokat a kutatás által meghatározott harmadik korszakban, azon belül is a Lehet Más a Politika (LMP) megalakulásától és párttá válásától a korszak végéig, vagyis 2009. február 14. és 2015. december 31. között. Annak ellenére tehát, hogy a tanulmány nem szubjektumközpontú megközelítést alkalmaz, az időkorlát meghatározása az LMP-hez kapcsolódik. Ennek oka, hogy a zöld közösség politikai kommunikációjának láthatóságát új értelmezési keretbe helyezte az LMP parlamentbe jutása. Bár a közösség zöld szervezetei a párt megalakulását megelőzően is működtek és aktívan kommunikáltak, szemiotikai erőforrásaik az LMP létrejöttével könnyebben azonosíthatóvá váltak. Ez nem azt jelenti, hogy a párt felerősítette volna a közösség összes többi aktorának összes ügyét, de az általuk alkalmazott szemiotikai erőforrások szélesebb zöld politikai közösséget teremtettek.

A tanulmány a zöld közösség szemiotikai erőforrásainak négy csoportját mutatja be: az aktorokat, az ügyeket, a csatornákat és az egyéb modalitásokat. A kötet más tanulmányaiban megjelenő ötödik szemiotikai erőforrás csoportot, a metaforákat és diskurzusokat a jelen tanulmány nem tárgyalja külön fejezetben, aminek az oka az, hogy a zöld közösség esetében egy részük a közösség aktorainak konstrukcióját gyarapítja, más részük pedig aktív cselekvések sorozatával társul, vagyis annak ellenére, hogy számos metafora és diskurzus megjelenik a közösségben, ezek nem különülnek el a közösséget identifikáló ügyektől és az aktorkonstrukcióktól.

Vagyis a tanulmány azokat az aktorokat (politikusokat és másokat), szervezeteket (pártokat, mozgalmakat), ügyeket és csatornákat sorolja fel, amelyek zöld politikai közösség identifikációs készletéhez tartoztak. Ezek mentén a dimenziók mentén azonosítható a zöld közösség, és áttekinthetővé válik, hogy milyen jelek segítségével igazodhattak el a közösség tagjai és szimpatizánsai, a külső csoportok, más politikai közösség tagjai és szimpatizánsai azt illetően, hogy melyik és milyen a zöld politikai közösség. A felsorakoztatott jeleket, szemiotikai erőforrásokat

alkalmazta a zöld közösség akkor, amikor közölni akart valamit a sajátjaival és másokkal, továbbá ezeket a jeleket és szemiotikai erőforrásokat alkalmazta a külső politikus, szervezet, médium és állampolgár akkor, amikor azonosítani akarta a kommunikálót és a kommunikációs aktust a szerint, hogy vajon a zöld politikai közösségéhez tartozik-e.

Az adatgyűjtés alapját képezték a korszak internetes hírportáljai (például: Index, HVG, 444, Origo, Mandiner), az LMP és más szervezetek honlapjai, és közösségi média felületei (Facebook, YouTube), az utóbbiak esetében pedig a legkedveltebb és a legtöbbet megosztott posztok.

AKTOROK

Természetesen rengeteg potenciális aktor található a zöld közösségben: a zöld szervezetek vezetői, és minden tagja, az idetartozó állampolgárok, vagy az LMP összes tagja, mind ilyenek. Szemiotikai erőforrássá azonban csak azok váltak, akik a zöld közösséget a nyilvánosság számára megjelenítették. Vagyis lehetséges, hogy egy személy meghatározó szerepet töltött be a közösség építésében, mégsem vált a zöld közösség identifikációs készletének a részévé, mert a tevékenysége kívülről nem volt látható.

Az alábbiakban bizonyos zöld szervezetek, azok tagjai, az LMP és politikusai, valamint az általuk megkonstruált külső aktorok jelennek meg. Az LMP-ből kivált tagok által alapított Párbeszéd Magyarországért (PM) párt a zöld önmeghatározása miatt szintén lehetne aktor, mégsem mutatjuk be ilyenként, mivel a közösség határainak meghatározó tényezőjévé az *elitellenes konstrukció* vált: e mentén azonban a PM elkülönül a zöld közösségtől, amikor csatlakozik a „Demokratikus ellenzékhez”, ahol az LMP szerint a régi elit tagjai játszottak vezető szerepet.¹

¹ Erről a tanulmány *elitellenes konstrukció*ról szóló fejezete, és a kötet Baloldali/demokratikus ellenzéki politikai közösségről szóló tanulmánya ír bővebben.

Lehet Más a Politika (LMP)

Alapítónyilatkozatukban egyszerre több ideológiai címkével határozzák meg magukat: az emberi jogok, az egyéni és közösségi szabadságjogok, az emancipáció és a jogkiterjesztés melletti elkötelezettség szempontjából *liberálisok*, de azzal, hogy nincs közük „a hazai liberális pártnak a közjó képviselőjét ellátó állammal szembeni engesztelhetetlenségéhez, az önmagát szabályozó, kizárólag a tőkés magántulajdonon alapuló piaci versenybe vetett vakhitéhez.”² Továbbá *konzervatív*nak is tekintik magukat abból a szempontból, hogy fontos számukra a természeti értékek, a helyi tudások és hagyományok megőrzése, de nincs közük „a hazai jobboldal vezető erejének tekintélyelvű populizmusához.”³ *Baloldaliak* abban az értelemben, hogy fellépnek „a kizsákmányolás minden formája ellen, legyen szó a szegény országoknak a gazdag országok általi, a munkavállalóknak a tőke általi, vagy a jövő generációknak a ma élők általi kizsákmányolásáról,” de a hazai baloldaltól elzárkóznak, amit véleményük szerint „világos politikai tartalom híján leginkább az azonos érdekkörhöz való tartozás tart egyben.”⁴ Összességében tehát azt vallják magukról, hogy politikai gondolkodásuk többféle hagyományból táplálkozik:

Meggyőződésünk, hogy valóságosabb demokráciát, igazságosabb társadalmat, lakhatóbb, fenntartható világot akkor tudunk teremteni, ha készek vagyunk megnyitni a gondolkodásunkat olyan belátások előtt, amelyeket hagyományosan baloldaliak, liberálisok és konzervatívok képviseltek, belátva, hogy a feladattal önmagában egyik hagyomány sem birkózik meg.⁵

Az alternatíva

Az LMP legfontosabb konstrukciója már a kezdetektől – vagyis a párttá alakulástól – a politikai alternatívaként való megjelenés. Ökológiai pártként a fenntarthatóság politikáját, ökopolitikai alternatívát képviselnek, „és ez nemcsak azt jelenti, hogy védjük a virágokat, a fákat és az erdőket, persze ezeket is”.⁶

²Alapító nyilatkozat, 5.

³Alapító nyilatkozat, 5.

⁴Alapító nyilatkozat, 5.

⁵Alapító nyilatkozat, 4.

⁶ Lehet más Magyarország. Mandiner, 2010. március 24.

Jelenti egyrészt a környezetvédelmi ügyek egyetlen magyarországi *zöldpárt*ként történő képviselését 2013-ig, ami identitásképző elem is: az LMP a konkrét környezetvédelmi ügyekben történő felszólalás mellett a párt definiálásakor is gyakran támaszkodik erőforrásként a *zöldpárt* voltára. Az ország természeti és kulturális erőforrásainak⁷ megőrzése, a *zöldgazdaságban* rejlő munkalehetőségek kihasználása, továbbá a fenntarthatóság elvének a követése a gazdaságban⁸ mind olyan erőforrások, amelyek az LMP-t 2013-ig az egyetlen magyar *zöldpárt*tá teszik. Azonban Schiffer András szerint a „*zöld párt*” magyarországi értelmezéséhez képest ők sokkal átfogóbb politikai alternatívában gondolkodnak:

A fenntarthatóság politikája arról szól, hogy egy ökológiailag véges világban miként alakíthatunk ki egy, a tágon értelmezett - globális, generációs, környezeti és társadalmi - igazságosság alapján álló együttélési rendszert.⁹

Vagyis az alternativitás másik összetevője az „igazságosság, fenntarthatóság, részvétel” szempontrendszerének kiemelése, ami egyben *globalizációkritikussággal* is társul: az alapvető társadalmi és gazdasági problémákat globálisan meghatározottaknak tartják, és ilyen szempontból bírálják a bérszínvonalat, az EU-t, az államadósságnak és az államháztartási hiánynak a nagyságát, továbbá a társadalmi egyenlőtlenségek mértékét.¹⁰ Mindezzel megalkotják a többi párttal szembeni önmeghatározást, amire a nevükben is utalnak: más.

A többi párttal szembehelyezkedő önmeghatározás egy további fontos eleme az LMP *elitellenes* önkonstrukciója. Ez szorosan kötődik a korrupció elleni harc ügyéhez, illetve a közösségen kívüli aktorok konstrukciójához, ugyanis a lényege az, hogy az LMP az elmúlt negyedszázad politikai elitjével szemben határozza meg önmagát: a „nemzeti cinizmussal” és a Gyurcsány-Bajnai rezsimmel, „az álbaldali és az áljobbaldali elittel”¹¹ szemben. Schiffer András megfo-

⁷www.facebook.com/47198507012/posts/10151630890952013; 2013. március 24.

⁸www.facebook.com/47198507012/posts/10152291932847013; 2014. március 19.

⁹A politikai piacot fel kell szabadítani. Index, 2008. június 18.

¹⁰A politikai piacot fel kell szabadítani. Index, 2008. június 18.

¹¹Elég az országot lerabló kétoldali elit maffiamunkájából! nyugat.hu, 2014. január 20.

galmazásában: az LMP arra törekszik, hogy 2014 után „belátható időn belül” eltakarítsa a korábbi politikai elitet.¹² A 2014-es kampányban ezzel teremtik meg az alternatíva képét, szlogenjük az „új irány,”¹³ ami a „jelentését veszített jobb és baloldal”¹⁴ helyett a megbízhatóság politikáját képviseli. A párt önmeghatározása tehát:

Az LMP azoknak a választóknak kínál alternatívát és jövőt, akik le akarják váltani az „Orbán-rezsimet”, de nem kérnek azokból, akik tevékenysége 2010 előtt a mostani a helyzetbe juttatta az országot.¹⁵

2014-ben a fentiekre építve tudatosan ellenzéki szerepre készülnek.¹⁶ Ők lennének a „józan kontroll,”¹⁷ mert világos alternatívát mutatnak és hiteles ellenőrei a kormánynak.

Az elitellenesség alapján szerveződik az alternativitás egy további eleme, ami az *önállóság*. A konstrukció 2012 októberében válik kimondottan hangsúlyossá, amikor a Bajnai Gordon fémjelzte Együtt 2014 mozgalom létrejöttével, illetve az LMP együttműködésre való felkérésével kapcsolatban a pártban két eltérő vélemény alakul ki. 2012 végén az LMP-vel kapcsolatos kommunikáció csak arról szól, hogy Jávor Benedek nyitna egy esetleges összefogás felé, Schiffer András viszont szeretné megőrizni az önállóságot. A megosztottság csúcspontja a novemberi, estebe nyúló kongresszus, amiről „vibráló és demokratikus vitaként”¹⁸ beszélnek, és ahol a szavazás végeredményeképp nemet mondanak a csatlakozásra. Jávor Benedek ekkor lemond frakcióvezetői posztjáról, majd több társával létrehozza a Párbeszéd Magyarországért Platformot, utóbb pedig a platform létrehozói 2013 elején kiválnak a pártból. A szakadás visszatérő hivatkozási ponttá válik az LMP kommunikációjában: mindennél fontosabb elkülönülni a rendszer-váltás óta hatalmi szerepet vállaló szervezetektől, megőrizni az önállóságot, és hűnek maradni az eredeti elképzelésekhez¹⁹. Az LMP inkább elveszíti tagjait „a véráldozatokkal”, mint hogy közösséget vállaljon bárkivel a Gyurcsány- vagy Bajnai-kormányból, hiszen így tud önálló, valós alternatívaként megjelenni.²⁰

¹² Schiffer: az LMP a "véráldozatok" után is kitart. HVG/MTI, 2014. január 08.

¹³ <https://www.youtube.com/watch?v=TO6S4kYh0uQ>; 2014. március 27.

¹⁴ www.facebook.com/47198507012/posts/10151735375327013; 2013. június 02.

¹⁵ www.facebook.com/47198507012/posts/10151630890952013; 2013. március 24.

¹⁶ www.facebook.com/47198507012/posts/10152379433457013; 2014. május 05.

¹⁷ <https://www.facebook.com/lehetmas/videos/10152306892047013/>; 2014. március 29

¹⁸ Jávor szerint nem reális az LMP stratégiája. Index, 2012. november 18.

¹⁹ www.facebook.com/47198507012/posts/10152320590277013; 2014. 04. 14.

²⁰ Schiffer: az LMP a "véráldozatok" után is kitart. HVG, 2014. január 08.

A rendszerváltás óta hatalmi szerepet vállaló szervezetektől való elkülönülésre építik tehát alternatíva és elitellenes voltukat, és ezzel magyarázzák a párt 2013-as szétszakadását is:

az LMP a tavalyi „véráldozatok” után is kitart eredeti stratégiája mellett, vagyis egyszerre kínál alternatívát azoknak, akik 2010-ben „pokolba kívánták” a Gyurcsány-Bajnai-kormányokat, mára pedig elégük van a „nemzeti cinizmus rendszeréből” is.²¹

Az alternatívaként való megjelenés egy további eleme az LMP demokratikus voltának hangsúlyozása. Ennek legfontosabb eleme, hogy a párt belső működése a *részvételi demokrácia* elvére épül: „minden tagunknak rendszeresen lehetősége van elmondania a véleményét,”²² minden kérdésről közösen döntenek. Politikai mondanójukat közösen fogalmazzák meg, és a pénzügyi, szervezeti, működtetési kérdésekben is közösen döntenek. Ez időigényes ugyan, és idővel terhessé is válik, hiszen „nehezen oldható meg, hogy a gyors döntéseket igénylő kérdéseket a párt minden fontos szervével megtárgyalják”,²³ azonban kommunikációs erőforrásként az egész korszakban megmarad, és a „más” párt jellegét kölcsönzi a szervezetnek.

Az alternativitást erősítik a *külső konstrukciók és az arra adott reakciók* is. Az LMP-ről szóló két legfontosabb külső konstrukció az „új SZDSZ”, és a „Fidesz által támogatott párt” címkék. Az előbbi főként a jobboldal kritikája az LMP-vel szemben,²⁴ az utóbbi pedig a baloldal/demokratikus ellenzék felől érkezik.²⁵ Schiffer András szerint ezek várhatóak voltak már a kezdetektől:

Onnantól kezdve, hogy már kilátszottunk a földből, azonnal megkaptuk a jelzős szerkezeteket. Az életrajzomból mindenki annak megfelelően mazsolázott, hogy milyen füleknek kedves összeesküvés-elméletet akart fabrikálni, és azzal a másik oldalt besározni. Nekik azt üzenem, hogy játsszák le egymás között ezeket a meccseket, és minket majd csak a végeredményről értesítsenek. Tudtuk, hogy ha összejönnek a kopogtatócédulák és az országos lista is, mindkét szekértábornak elemi legitimációs érdeke lesz minket a másik oldalra áttolni. Egyszerűen azért, mert megjelenésünkkel azt hitelesítjük

²¹Schiffer: az LMP a "véráldozatok" után is kitart. HVG, 2014. január 08. http://hvg.hu/itthon/20140108_Schiffer_az_LMP_a_veraldozatok_utan_is_ki

²²Karácsony Gergely: A nagy túrót! 24.hu, 2011. szeptember 12.

²³Schiffer: az LMP-ben most jött el a szervezeti építkezés ideje. MTI, 2010. december 28.

²⁴Van élet a Fideszen kívül? Index, Demokrácia és Dilemma Intézet, 2010. július 02.; Megint leleszdézték az LMP-t. Index, 2012. május 14.;

²⁵Ha az LMP-re szavazol, nem szavazol Gyurcsányra meg Orbánra! 444.hu, 2014. március 06.; Hülye vagy, fiam? nol.hu, 2010. március 11.; Bevenné Orbánék gyomra a nagyra nőtt LMP-t. Origo.hu, 2010. július 13.; Listázás, schifferkedés, skandallumcunami Veszprémütt. 444.hu, 2015. február 22.

a választók, a magyar társadalom előtt, hogy az eddigi bal-jobb felosztás és a politikai hidegháború tagadásával is létrejöhet életképes alternatíva.²⁶

Civil, mozgalmi és intézményes politikai háttér

Az LMP konstrukciójának fontos eleme, hogy tagjai sok szálon kötődnek a különböző civil szervezetekhez: Jávor Benedek a Védegylet zöldpolitikai társadalmi szervezet alapítója és aktív tagja, ugyanitt Schiffer András is tag volt. Ő korábban a Társaság a Szabadságjogokért munkatársa is, és más hasonló szervezeteknél is tevékenykedett. Érkeztek a Greenpeace-től, Szabó Tímea a Magyar Helsinki Bizottság Menekült Programjának koordinátora volt, Szél Bernadett pedig korábban a Humanista mozgalom tagja. 2014-től lesz az LMP képviselője Schmuck Erzsébet és Sallai Róbert Benedek, az előbbi a Magyar Természetvédők Szövetségének elnöke, majd társelnöke, az utóbbi a zöldmozgalom aktív résztvevője, a Nimfea Természetvédelmi Egyesület tagja. A civil, aktivista jelleget erősíti az is, hogy a 2010-es országgyűlési választásokon a párt jelöltjei nagy arányban „a helyi civil szervezetek aktivistái, (...) 44 százalékuknak van valamilyen aktivista múltja.”²⁷

A civil szervezetekből érkezők mellett olyanok is találhatóak, akik korábban a pártpolitikában vettek részt, ők Schiffer András nyilatkozata szerint „nagyjából egyforma arányban” jöttek át a Fideszből, az MSZP-ből és az MDF-ből.²⁸

Kezdeményezésünk elindítóinak kisebb része már a rendszerváltó pártokban is szerepet vállalt, nagyobbik részük azonban a magyarországi környezetvédő, szociális és jogvédő civil önszerveződések berkeiből érkezett, illetve felelős állampolgárként csatlakozott.²⁹

Az intézményes politikából származók a megalakulást követően kevésbé kerülnek előtérbe, és sokkal hangsúlyosabb szerepet töltenek be a civil gyökerűek, ők jelenítik meg az LMP-t és közösségét.

A konstrukció egy további fontos része, hogy az LMP átjárhatóságot teremt az intézményes politizálás és az utcai, civil politizálás között. Ezt jól mutatja a 2011-ben meghirdetett „Új ellenállás”, ahol az utcai megmozdulásokban LMP-s politikusok és civilek együtt vesznek részt,

²⁶ Nem vagyok sem komcsi, sem Orbán ügyvédje. Hetek, 2010. április 30.

²⁷ Kukorelly az LMP legismertebb jelöltje. Index, 2010. február 10.

²⁸ Schiffer András vezeti az LMP országos listáját. Index, MTI, 2010. január 31.

²⁹ Alapító nyilatkozat, 1.

továbbá Kaufer Virág is ehhez a frontvonalhoz csatlakozik, amikor képviselői mandátumáról lemond. Vágó Gábor esete szintén ezt az átjárhatóságot jelzi, amikor az atlatszo.hu csapatához csatlakozik, hogy korrupciós ügyeket derítsen fel.

A civil volthoz tartoznak az utcai akciók, demonstrációk is, mert ezekkel az LMP „híd akar lenni az utca és a parlament között.”³⁰ Demonstrációkat szerveznek különféle témákban,³¹ és aktívan részt vesznek a mások által szervezett tüntetéseken is, demonstrálnak az Operaház előtt, amikor a kormány gálaesttel ünnepli az új alaptörvényt, és a teljes frakció megjelenik a Közfelháborodás napja tüntetésen. Ezek az események sok embert mozgatnak meg, és lehetővé teszik „a parlamenti és az állampolgári közösségekben való részvételt”.³²

A civilek értéként megjelenítése is fontos szerepet játszik az LMP kommunikációjában, mert ennek segítségével szembeállíthatják magukat a kormánnyal, amely nem hallgatja meg a civilek hangját. Közös demonstrálnak civil szervezetekkel a NAV korrupciós botrányában, vagy Kishantos esetében, és a civilek hangját erősítik fel a parlamentben is.

A konstrukcióban megjelenik az elitellenesség is, hiszen az elittel szemben az LMP a részvételi demokráciában³³ és a civilek erejében hisz:

Az LMP mélyen benne gyökerezik a hazai civil társadalomban, amely az utóbbi években egyre erősebbé vált, és amely egyre nehezebben viselte el a pártok által uralt közélet romlottságát. A magyar társadalom legnagyobb problémáival már jó ideje szinte csak a civil szervezetek foglalkoztak. Csak a civilek léptek fel hitelesen a korrupció ellen.³⁴

Zöld szervezetek

A meghatározó szereplők a zöld civil szervezetek, hiszen a nyilvánosságban gyakran megjelennek, a képviselt ügyeik és az általuk megjelenített látványvilág egyaránt identifikálja a közösséget. Ugyanakkor a zöld szervezetek aktorokként sokkal inkább az általuk képviselt ügyek

³⁰ Schiffer: Idén is utcai akciókra készül az LMP. Index, MTI, 2012. január 02.

³¹ Fideszeseket is vár tüntetésre az LMP. Index, MTI, 2010. november 02.; A Vörösmarty téren tüntet az LMP. Index, MTI, 2011. március 28.

³² Schiffer: Idén is utcai akciókra készül az LMP. Index, MTI, 2012. január 02.

³³ Karácsony Gergely: A nagy túró! 24.hu, 2011. szeptember 12.

³⁴ Karácsony Gergely: Ezért választja Karácsony Gergely az LMP-t. hvg.hu, 2010. január 20.

mentén konstruálódnak meg, mint azáltal, amit a szervezetekről és vezető személyeikről mondanak.

A Magyarországon 2002 óta jelen levő nemzetközi természet- és környezetvédelmi szervezet, a **Greenpeace**, kevésbé azzal kerül be a nyilvánosságba, hogy mit kommunikál magáról, vagy mit mondanak róla mások, mint inkább azzal, hogy „látványos, bátor és békés eszközökkel” hívja fel a figyelmet a környezeti problémákra és azok megoldásaira.³⁵ Ezek az akciók, demonstrációk, tüntetések, tiltakozások azok, amik a leginkább hozzátapadnak a Greenpeace aktorkonstrukciójához.

A 2000 óta működő civil ökopolitikai szervezet, a **Védegylet** honlapja szerint „a közvélemény tájékoztatását, a döntéshozók meggyőzését, a jövő nemzedékek érdekeinek képviselését”³⁶ tartja fontos feladatának. Ennél hangsúlyosabbak az általa képviselt ügyek, például Sólyom László 2005-ös köztársasági elnökké választása. Az akkori sikerben kiemelkedő szerepet töltött be Jávor Benedek, mint a Védegylet alapítója, és Schiffer András is, így a jelen korszakban is fontos konstrukciós eleme a szervezetnek az „LMP szellemi-politikai forrásvidéke” megjelölés.³⁷ Tevékenységét a mozgalmi szerveződés határozza meg, és esetükben is jellemzőek a tüntetések, utcai demonstrációk, de konferenciákat és nyári egyetemet is szerveznek, és e tevékenységek válnak meghatározóvá a róluk szóló kommunikációban.

Hasonlóképp a **Levegő Munkacsoport** és a **Magyar Természetvédők Szövetsége (MTVSZ)** konstrukciója is azáltal ragadható meg, hogy mely zöld témákban szólalnak fel, és melyek válnak üggyé a nyilvánosságban.

Személyi aktorok

Schiffer András az LMP alapítója, 2010-ben frakcióvezetői pozíciójával, majd 2013-tól társelnökségével válik a közösség meghatározó alakjává, ő az LMP egyik legfontosabb arca, akivel a pártot azonosítják, amit jól érzékeltet egy tüntetésről tudósító írás:

³⁵ <https://www.greenpeace.org/hungary/rolunk/>

³⁶ <http://vedegylet.hu/rolunk>

³⁷ Csak a Fideszen múlik, mihez kezd a kétharmaddal. Index, 2010. április 12.

A rendezők többször is kérték a résztvevőket, hogy egyetlen párt szimbólumait se használják. Derűtséget keltett, amikor a felszólítás nyomán többen is kérték Schiffer Andrást, az LMP társelnökét, hogy takarja el az arcát, hiszen ő maga a párt egyik szimbóluma.³⁸

Ügyvédi szakértelmét minden párttársa elismeri, ugyanakkor korábbi tevékenysége növeli a vele kapcsolatos megosztottságot is: a korábban folytatott munka a Védegyletben és a TASZ-ban, Orbán Viktor 2007-es képvisellete a bíróságon megalapozza az „össztüzet” a személyiségről szóló kommunikációban.³⁹ A zöldpárti és az ökológia gondolkodás részét képezi Schiffer András ősrégi telefonja, ami neki „pont jó”, nincs szüksége olyan faksznikra, mint az okostelefon, nem foglalkozik az olyan fogyasztói allűrökkel, „*hogyan jön egy újabb íz, és dobjad el a régit.*” Ezek után külön hírértékkel bír, amikor lecseréli a 11 éves telefont.

Külső konstrukciójának része, hogy náci szimpátiával is megvádolják, éspedig azért, mert „szóba áll a Jobbik képviselőivel”,⁴⁰ és mert a Szabadság-téri emlékmű felállítását nem tekinti a magyar társadalom legsúlyosabb problémájának. Ezen kívül az ügynökakták nyilvánossá tételének ügyében Lázár János úgy beszél Schiffer Andrásról, mint „*egy kommunista kollaboránsnak a leszármazottjáról.*”⁴¹

Szél Bernadett 2010-től tagja az LMP-nek, de meghatározó szerepe 2012-től lesz, amikor Kaufer Virág lemondását követően kongresszusi döntéssel parlamenti mandátumot szerez, 2013-ban pedig Schiffer Andrással közösen társelnöki pozíciót tölt be.

Önkonstrukciójának egyik fontos eleme természetszeretete, amit a személyes életvitelének az ábrázolásával jelenít meg: az erdőkben, a természetben készült fotókkal a családi piknikről, vagy túrázásról.⁴² A természethez kötődés politikai aktivitásában is lényeges szerepet kap, a zöld ügyekben kimondottan gyakori felszólaló.

³⁸ Megtámadták a Fidesz székházát – helyszíni az internetadó elleni tüntetésről. Nol.hu 2014. október 26.

³⁹ Bajnaival indult, Orbánt védte, Sólyomot támogatta. Magyar Nemzet, 2016. június 01.

⁴⁰ Elküldte a bűdös picsába a DK-sokat Schiffer. 444.hu, 2014. július 10.; Mindenki az LMP-t utálja. 444.hu, 2014. április 10.

⁴¹ Lázár kommunisztázza a Schiffer-családot az ügynökvitában. Index, 2012. március 17.

⁴²

<https://www.facebook.com/szelbernadett/photos/a.171247126321571.34423.160102384102712/548883905224556/?type=3&theater>, 2014. április 20.;

<https://www.facebook.com/szelbernadett/photos/a.171247126321571.34423.160102384102712/681975995248679/?type=3&theater>, 2014. december 25.

Másik lényeges önkonstruktív erőforrása nő volta, a 2012-es mandátumszerzését követően annak súlyát emeli ki, hogy Kaufer Virág helyére egy másik nőt választott az LMP kongresszusa, Facebook oldalán pedig gyakran oszt meg a női egyenjogúsághoz kapcsolódó tartalmakat.⁴³ A „női politikus” imázs a választók szimpátiáját is kivívja, egy állampolgár Szél Bernadett posztjához írt hozzászólása is mutatja ezt: „Az ellenzéki politikus nőkben látom a legnagyobb ambíciót, Kezdeményezők, meggyőzőek, kemények felveszik a kesztyűt jól politizálnak!”⁴⁴

Vágó Gábor az LMP alapító tagja, 2014-ig országgyűlési képviselő, 2014-ben már nem indul a választásokon, de aktív „civil” marad, és az atlatszo.hu újságírója lesz, személye szorosan kapcsolódik a civil diskurzushoz, amivel jól példázza a zöld közösségében mutatkozó átjárhatóságot az intézményes politika és a civilség között:

Ahol a civileket támadják, ott civil vagyok. Mostantól én is az atlatszo.hu csapatában küzdök tovább a tiszta közéletért.⁴⁵

Legfontosabb önkonstruktívja aktivizmusához kapcsolódik az egész korszakban: szinte minden olyan demonstráción részt vesz, ami a kormány kritikájáról szól, és erre buzdít másokat is.⁴⁶

Kaufer Virág 2009-ben indul a párt EP listáján, majd 2010-ben az országgyűlési választásokon parlamenti mandátumot szerez, amiről 2012-ben mond le. Parlamenti tevékenysége során fontos erőforrásnak számít nő volta, személye szorosan kötődik a női egyenjogúság ügyéhez. 2012-es lemondásakor arról nyilatkozik, hogy „*testhezállobb szerep számára az utcai tiltakozásban való részvétel, mint a parlamenti munka,*”⁴⁷ így önkonstruktívjaival a civil diskurzushoz kapcsolódik.

Hadházy Ákos 2014-ben lesz az LMP országgyűlés képviselőjelöltje, majd antikorrupciós szakszóvivője, így személye szorosan kapcsolódik a közösség korrupció elleni küzdelmének ügyéhez.

⁴³ <https://www.nlcafe.hu/csalad/20151218/ferenc-papa-noi-egyenjogusag/>

⁴⁴

www.facebook.com/szelbernadett/photos/a.171247126321571.34423.160102384102712/530276937085253/?type=3&theater, 2014. március 13.

⁴⁵ www.facebook.com/453253875264/posts/10154199886785265, 2014. június 12.

⁴⁶ www.facebook.com/453253875264/posts/427787580643775, 2013. március 9.;

www.facebook.com/453253875264/posts/10152206893196963, 2014. február 3.

⁴⁷ Kaufer Virágnál elszakadt a cérna. Index, 2012. január 04.

Állatorvos, kántor, repülőgép-pilóta, a Vitézi Rend tagja, közérdekű bejelentő, tényfeltáró, civil szakember és pártpolitikus egy személyben. Belső küldetése a korrupció üldözése. Az esti filmnézés helyett szívesen böngészi a közbeszerzési értesítőt. Amikor Lázár János arra kérte az embereket, hogy akinek van tudomása a trafikok körüli visszaélésekről, az álljon a nyilvánosság elé, Hadházy Ákos bizonyítékkal és az arcával állt ki a botrányt leleplezendő.⁴⁸

2010 és 2012 vége közötti időszakban a közösség meghatározó aktorai Karácsony Gergely, Jávor Benedek és Scheiring Gábor. Ők 2013 januárjában kilépnek az LMP-ből, és létrehozzák a Párbeszéd Magyarországért baloldali zöld pártot, amivel csatlakoznak a Bajnai Gordon fémjelzte Összefogáshoz. Ezzel pedig a „baloldali/demokratikus ellenzék közösség” tagjaivá válnak, ezért csak az addig tartó időszakban kifejtett tevékenységüket vizsgálja a tanulmány.

Karácsony Gergely kezdetben az LMP kampányfőnökeként, majd a párt parlamenti képviselőcsoportjában Jávor Benedekkel és Szabó Tímeával együtt frakcióvezető-helyettesként járul hozzá a közösség kommunikációjához. Konstruktívja leginkább a kutatói, szakértői szerephez kapcsolódik, amit korábbi szociológusi és közvélemény-kutatói pályája alapoz meg: a „politikai boszorkánykonyhában szerzett tapasztalataival” szeretné segíteni a pártot.⁴⁹

(...) tudok egyet s másat a választói gondolkodásról, tehát nem feltétlenül a parlamenti dolgozó szobám plafonját nézve képzelem el a politikát, hanem a választók fejével próbálok gondolkodni.⁵⁰

Jávor Benedek az LMP alapító tagja, 2012. január és november között frakcióvezető. Bár korábban Karácsony Gergelyhez hasonlóan oktatói és kutatói tevékenységet végzett, konstruktívjában nem ez válik meghatározóvá. A zöldpolitika és a fenntarthatósági szempontok legaktívabb képviselője: az Országgyűlés Fenntartható fejlődés bizottságának elnöke. Az LMP által képviselt ügyekért gyakran megy az utcára is, az „Új ellenállás” tevékeny utcai képviselője.⁵¹

⁴⁸ “Sokakkal ellentétben már becsülöm Simicskát” – Hadházy Ákos az állami és önkormányzati korrupcióról. blog.atlatszo.hu, 2015. szeptember 10.

⁴⁹ Ezért választja Karácsony Gergely az LMP-t. HVG, 2010. január 20.

⁵⁰ Orbánt annyira megutálják, hogy átszavaznak a Jobbikra. Index, 2011. augusztus 31.

⁵¹ Miért kell azonnal leállítani a paksi erőmű bővítésére irányuló munkálatokat? Index, 2011. június 17.

Scheiring Gábor korábban a Védegylet tagja, az LMP alapítója, a 2010-es választásokon parlamenti mandátumot szerez, az LMP gazdaságpolitikai szakszövívője. Konstrukciója a baloldali gazdaságpolitikus képét mutatja.⁵²

Országosan ismert további aktorok

Az LMP konstrukciójához szorosan kapcsolódnak olyan személyek, akik a párt ismertségét már azzal is növelik, hogy nevük országosan közismert, akár a kulturális szférában, akár bizonyos szakterület szakértőiként, akár a civil szférából, vagy az intézményes politikában váltak híressé. 2009-ben az EP-listán indul Lovasi András zenész, énekes, 2014-ben a párt jelöltjei közt szerepel Nagy-Bandó András humorista, Kardos-Horváth János zenész, énekes, Váczi Zoltán egykori válogatott labdarúgó. Kukorelly Endre író 2010 és 2014 között az LMP országgyűlési képviselője. Az alapításkor közel áll az LMP-hez Bozóki András volt kulturális miniszter, politológus, és Puzsér Róbert kritikus. Alapító tag Farkas Attila Márton kulturális antropológus, publicista, és az LMP politikai tanácsadója Elek István, volt MDF alapító, újságíró, közíró, aki később az Ökopolisz egyik kurátora. Az Ökopolisz társelnöke lesz Róna Péter közgazdász, kuratóriumi elnöke pedig Rauschenberger Péter filozófus, aki az LMP 2010-es választási programját is szerkeszti, valamint a párt szövívője és EP-képviselőjelöltje. Sólyom László megjelenése az LMP konferenciáin, illetve személyes támogatása a 2014-es kampányban „komoly hozzádékka” bír, hiszen a hitelességet és a közös politikai irányt testesíti meg:

Elnök úrnak ugyanaz az ökopolitikai hitvallása, mint a Védegyletnek vagy az LMP-nek: ebben van konzervatív és liberális hagyomány is. Jogpolitikában, emberi jogi kérdésekben liberális, a jogállami intézmények tekintetében, például a szólás szabadságának a korlátozhatósága ügyében is. Egy klímakonferencián ugyanakkor kifejezetten globalizációkritikus volt.⁵³

⁵² Scheiring Gábor: A latin-amerikai baloldal verhetetlen. Mandiner, 2012. október 08.

⁵³ Fideszes előkampány Sólyom László ellen. nol.hu, 2013. február 19.

Külső aktorok

A közösség nem saját aktoraiként, de ahhoz mintegy a visszajáról kapcsolódókként jelent meg a **Fidesz**, az **MSZP** és a **Jobbik**, illetve e pártok politikusai.

Az LMP kommunikációjában a **Fidesz** és a kormány jellemzői a korrupció köré épülnek, és a leggyakrabban a lopásra, csalásra utalnak: a Fidesz „kiszipolyozza” az országot;⁵⁴ „nagy barátja a besúgóknak, az adócsalóknak;”⁵⁵ „az offshor-lovagok pártján áll;”⁵⁶ „trafikokat osztogató döbrögik, és a sok ezer hektárt megszerző gázszerelők pártja.”⁵⁷ Ezek a jelzők azt mutatják meg, hogy a Fidesz a korrupciót támogatja, ezzel szemben az LMP küzd a korrupció ellen és az átláthatóságért. A Fidesz konstrukciójához tartozó metafora a „nemzeti cinizmus rendszere”, amiben „az önhitt technokraták, a megkérdőjelezhetetlen neoliberális dogmák”⁵⁸ működnek, és „a fékek és ellensúlyok rendszerének leépítése, a jogállami garanciák kiüresítése”⁵⁹ történik. „Narancsuralmi rendszernek”⁶⁰ nevezi az LMP, hogy a kormány az alkotmányos demokrácia hagyományos intézményi kereteit, a fékek és ellensúlyok rendszerét készül felborítani az alkotmányos demokráciákban jelenlévő, a kormány hatalmát keretek közé szorító intézmények ki-kezdésével.⁶¹ Vagyis a Fidesz kormányzásának összes olyan negatív sajátosságát vegyítik a metaforákban, amivel szemben az LMP meghatározza magát. A konstrukció egy további eleme a foglalkoztatási és szegénységi mutatókhoz kapcsolódik, eszerint pedig a kormány „nyíltan felmondta a társadalmi szolidaritást és magára hagyta a szegény embereket,”⁶² a statisztikai adatokkal kapcsolatban pedig „magatartása ismét a kádári időket idézi.”⁶³ Ezek a jelzők is azt mutatják meg, hogy az LMP a Fidesszel szemben határozza meg magát, és a Fidesszel ellentétben csökkenteni szeretnék a dolgozói szegénységet.

A Fidesz konstrukciója egy ponton összeér az **MSZP**-ével: a gazdasági érdekcsoportok politikát befolyásoló hatása mutatja meg a „maffiapolitika több évtizede tartó rendszerét”.⁶⁴ A Fidesz

⁵⁴ www.facebook.com/lehetmas/videos/10153538598177013/, 2015. november 23.

⁵⁵ www.facebook.com/47198507012/posts/10153069893557013, 2015. április 01.

⁵⁶ www.facebook.com/47198507012/posts/10152007580737013, 2013. október 28.

⁵⁷ www.facebook.com/47198507012/posts/10152317493042013, 2014. április 02.

⁵⁸ www.facebook.com/266574218667/posts/10152847921118668; 2015. március 13.

⁵⁹ www.facebook.com/266574218667/posts/10152343032343668; 2014. augusztus 09.

⁶⁰ Aggódnak, de együttműködnének. Index, 2010. június 14

⁶¹ Aggódnak, de együttműködnének. Index, 2010. június 14

⁶² www.facebook.com/47198507012/posts/10152776439352013, 2014. november 20.

⁶³ www.facebook.com/47198507012/posts/10152153672562013, 2014. január 03.

⁶⁴ www.facebook.com/47198507012/posts/10152110051492013, 2013. december 11.

a „mutyit”⁶⁵ az MSZP-től tanulta, de tovább is fejlesztette. Az MSZP „tettetárs álbaldali kormányként”⁶⁶ jelenik meg, amely ugyanolyan korrupciós megállapodásokat kötött. A korrupciós ügyeket tekintve „ha elég nagy üzletről van szó, legyen bármekkora is az ára, nincs ellentét a Fidesz és az MSZP között,”⁶⁷ láthatók olyan jelek, amelyek a két párt mögötti oligarchakörök összeérésére utalnak.⁶⁸ Szél Bernadett szerint:

A Fidesz és az MSZP (...) egy közösségbe tartozik, mert ugyanazokat a hibákat követik el. Számos kérdésben egyenlőségjelet tudok tenni a két párt közé.⁶⁹

Vagyis a két párt konstrukciója az által ér össze, hogy mindkettőt a múlthoz kapcsolják, és ehhez képest az LMP alternatívaként jelenik meg, mert az utóbbi az, amelyik nem vett és nem is vesz részt a két párt korrupciós ügyeiben, ahogy azt az elitellenesség is jelzi. Az MSZP-ről szóló kommunikáció az LMP részéről a szövetség elutasításához kapcsolódik: az LMP nem vesz részt az MSZP által 2012 végén indított „Szövetség a változásért” kezdeményezésben, mert nem kíván választási szövetségre lépni egyetlen parlamenti párttal sem. Az Orbán-rendszer úgy akarja elküldeni, hogy közben nem kívánja rehabilitálni az MSZP-t.

Az **Orbán Viktor**ról szóló kommunikáció minden esetben a kormányfői pozíciójához kapcsolódik, ő az, aki egy személyben döntéseket hoz, neki vannak oligarchái,⁷⁰ és ő tette Magyarországot a német és más globális nagyvállalatok cselédjévé.⁷¹ „Történelmi hibája”,⁷² hogy folytatja a függőségben tartás politikáját, amiben a dolgozói szegénység csak neki kedvez. „Semmi más nem érdekli, mint az, hogy papíron elérje a teljes foglalkoztatottságot, még ha ennek milliók éhbéren tartása is az ára.”⁷³ Orbán Viktort populista⁷⁴ politikusnak tartják a közösségben, akinek ámokfutását és hatalmi tébolyát gögje és hatalmi érdekei vezérlik, miközben egyetlen dologból, az erőből ért.⁷⁵ Schiffer András szerint Orbán Viktor:

⁶⁵ www.facebook.com/160102384102712/posts/10151625309433326, 2013. június 04.

⁶⁶ www.facebook.com/47198507012/posts/10153467356032013, 2015. október 07.

⁶⁷ www.facebook.com/160102384102712/posts/501372723309008, 2014. január 13.

⁶⁸ Jávor felállhat a frakcióvezetői székéből. Index, 2012. július 27.

⁶⁹ Szél Bernadett is kiakadt a szocik próbálkozásán. atv.hu, 2014. április 24.

⁷⁰ www.facebook.com/47198507012/posts/10152117906077013

⁷¹ www.facebook.com/47198507012/posts/10153573392257013

⁷² www.facebook.com/47198507012/posts/10152934231492013, 2015. január 25.

⁷³ www.facebook.com/47198507012/posts/10153205059532013, 2015. május 29.

⁷⁴ www.facebook.com/47198507012/posts/10153012358922013

⁷⁵ www.facebook.com/47198507012/posts/10152668119322013

Populistaként nemcsak könnyebb életet ígért, hanem képes volt trükkökkel időlegesen megteremtteni azt a látszatot, hogy ez nem alaptalan ígéret, ha kicsivel is, de tényleg jobb lett az emberek élete. Miközben (...) Orbán valójában gázt adott a zsákutcában.⁷⁶

Az Orbán Viktorról szóló kommunikáció egy további visszatérő eleme a hiteltelenség, amit arra alapoznak, hogy 25 évvel ezelőtti önmagához és akkori mondataihoz képest mennyire megváltozott. További „bűne”, hogy aláírta a paksi paktumot Putyinnal, és ezáltal gyarmattá tette,⁷⁷ évtizedekre eladósította az országot. Az „orosz dörgölődést”⁷⁸ pedig az Iszlám Állam elleni magyarországi katonai szerepvállalással akarja ellensúlyozni, amit az LMP „külpolitikai pókerjátzmának”⁷⁹ tekint.

A **Jobbik** konstrukciója vegyes a közösségben. Az LMP – a többi parlamenti párttal ellentétben – több ügyben is együttműködik a Jobbikkal: támogatja a párt által felvetett oligarchabizottságot, Ertsey Katalin a női kvóta ügyében a jobbikos Gaudi-Nagy Tamással közösen ad be módosító indítványt, és a két párt közösen lép fel a földárverések, vagyis a földprivatizáció elleni küzdelem ügyében.⁸⁰ A Jobbik aláírja az LMP indítványát, amelyben a Fidesz információs szabadságot korlátozó törvénye miatt az Alkotmánybírósághoz fordulna. Mindennek ellenére az LMP negatívan ítéli meg a Jobbik cigányokról, zsidókról, és homoszexuálisokról szóló kirekesztő retorikáját, a menekültkérdésben pedig a kormányhoz hasonlítja, mert „résztvéltelenséggel beszélnek azokról a menekülő családokról, kisgyermekes emberekről, akik ide bejönnek.”⁸¹ A Jobbik a radikális populizmust képviseli, ezért nem lehet megoldás az országban felhalmozódott nyomorúságokra.⁸² Leginkább a Jobbik Országgyűlésben elhangzott „cigányozásait”, rasszista kijelentéseiket sérelmezi az LMP, de kritikával illetik azt is, hogy a párt támogatja a paksi hitelszerződést. Szél Bernadett szerint:

Az LMP-nek ezért abban is van történelmi felelőssége, hogy a mindennapok problémáira megoldást kereső embereket ne a szélsőjobboldal „vigye el”. Nehogy az legyen,

⁷⁶ www.facebook.com/266574218667/posts/10152828345148668, 2015. március 05.

⁷⁷

<https://www.facebook.com/lehetmas/photos/a.169829657012.120260.47198507012/10152174676937013/?type=3>

⁷⁸ www.facebook.com/lehetmas/videos/10153068517667013/; 2015. március 31.

⁷⁹ www.facebook.com/47198507012/posts/10153068517667013, 2015. március 31.

⁸⁰ Földügyben összeállt az LMP a Jobbikkal. nol.hu, 2015. november 12.

⁸¹ <https://www.facebook.com/47198507012/posts/10153434872317013>, 2015. szeptember 17.

⁸² <https://www.facebook.com/47198507012/posts/10152329644222013>, 2014. április 19.

hogy a Jobbik a „vizslasimogató” kommunikációjával meggyőzi az embereket, miközben csak felveti a problémát, de valós megoldást nem kínál.⁸³

Az LMP számára **Gyurcsány Ferenc** és **Bajnai Gordon** képviseli az ellentétes oldalt. Schiffer András szerint a párt soha nem állt egy oldalon Gyurcsány Ferencsel, mert nem ugyanazt akarják a világban,⁸⁴ Bajnai Gordon pedig az, akinek az ellenzékeként 2010-ben a választók beszavazták az LMP-t a parlamentbe.⁸⁵ Ezért nem kötnek választási szövetséget a nevével fémjelzett Összefogással. E két politikus testesíti meg a „**Gyurcsány-Bajnai-rendszert**”, ami két fontos határkijelölő pontot határoz meg. Az elitellenesség konstrukciója révén a közösség szembefordul azokkal, akik a rendszerváltás óta hatalmi szerepet vállaltak. Az LMP további kritikája, hogy „Gyurcsány és Bajnai egyszer már Orbán Viktor kezére játszották az országot 2006 és 2010 között és a legjobb úton haladnak afelé, hogy még egyszer a kezére játsszák.”⁸⁶ Schiffer András megfogalmazásában:

nem látom, mi lehet a különbség Gyurcsány Ferenc és Bajnai Gordon között, hiszen egyaránt felelősek azért, ami 2010-et megelőzően ebben az országban történt.⁸⁷

ÜGYEK

Az itt felsorakoztatott ügyek a közösség szervezetei számára fontos konstrukciós elemek: az, hogy milyen ügyekben szólalnak fel, cselekszenek és láttatják magukat, identifikálja a közösséget, az ügyek képviselete erőforrássá válik a számukra.

⁸³

www.facebook.com/szelbernadett/photos/a.171247126321571.34423.160102384102712/543168762462737/?type=3

⁸⁴ www.facebook.com/47198507012/posts/10152362472882013; 2014. április 26

⁸⁵ Schiffer András: az LMP-t Bajnai Gordon ellenzékeként szavazták be a parlamentbe. HVG, 2013. február 08.

⁸⁶ www.facebook.com/266574218667/posts/10152076358763668; 2014. április 02.

⁸⁷ www.facebook.com/266574218667/posts/10151801614038668; 2013. november 15.

Zöld ügyek

A zöld ügyek képvisellete az egész zöld közösség számára fontos önkonstrukciós elem. A közösség civil szervezetei, személyi aktorai és politikai pártja egyaránt szorosan magukhoz kötik a témákat, és folyamatosan visszatérő érvkészetet és okfejtést alkalmaznak, valahányszor előkerül a zöld érintettség.

A közösségben megjelenő legfontosabb zöld témák a megújuló energiaforrások fontos szerepe, a napenergia termelés ösztönzésének hiánya, a belváros autóforgalmának visszafogása, a széndioxid-kibocsátás csökkentése, a nemzeti parkok földjének védelme, új halászati és horgászati törvény szükségessége, továbbá megemlékeznek a csernobili katasztrófáról és a Föld napjáról. Az LMP gyakran hivatkozik az Európai Zöld Párt által képviselt ügyekre, már csak azért is, mert ebbe a pártcsaládba tartozik.

A zöld ügyek másik funkciója, hogy ennek felhasználásával sok esetben támadhatják a kormány intézkedéseit: a Hajógyári szigeten tervezett „*Álomsziget*” projekt kritikája, az ajkai timföldgyárban és vörösiszap-tározóban történekmért felelős keresése, a Moszkva tér átépítésének kritikája, a természet- és környezetkárosítás, a géntechnológiai visszaélés szigorúbb büntetése. Ezek mind olyan témák, amelyeket az LMP magához köt, amelyekben a politikusai gyakran felszólalnak, és folyamatosan kritikával illetik a kormányt a nem megfelelő hozzáállás miatt, szerintük velük ellentétben „a kormány nem tekinti nemzeti ügynek a környezet- és természetvédelmet.”⁸⁸ Továbbá a zöld ügyek összekapcsolódnak a korrupció elleni harc ügyével is, mert az LMP minden esetben arra a kommunikációra épít, hogy a kormány a fenntarthatóság érdekei elé helyezi korrupciós érdekeit.

A zöld ügyekhez az LMP összes képviselője kapcsolódik, de a leghangsúlyosabban Szél Bernadett és Jávor Benedek. Szél Bernadett politikai aktivitásában is fontos szerepet kap az ügy: a nemzeti parkok földjének eladása⁸⁹ és a paksi paktum nyilvánossá tétele⁹⁰ kapcsán Schiffer

⁸⁸ LMP: A kormány tesz a környezetvédelemre. Index, MTI, 2012. május 06.

⁸⁹

<https://www.facebook.com/szelbernadett/photos/a.171247126321571.34423.160102384102712/749213558524922/?type=3&theater>, 2015. április 28.

⁹⁰

<https://www.facebook.com/szelbernadett/photos/a.171247126321571.34423.160102384102712/542839509162329/?type=3&theater>, 2014. április 08.

Andráshoz hasonlóan parlamenti figyelemfelkeltő akciókban vesz részt, a táblákkal, molinókkal való felszólalásokat pedig Facebook oldalán is megosztja. A zöld politikát parlamenten kívül is képviseli, például Kishantos felszámolásakor odautazik „tenni, amit tud.”⁹¹ Az ügy részeként értelmezhető továbbá a környezettudatosság különféle eszközökkel történő megjelenítése: például Jávor Benedek mezítláb, cipő nélkül látható a budapesti polgármester választás kampányfotóin, Szél Bernadett pedig kirándulásokról készült fotókat oszt meg.

A zöld ügyek képviseletéhez az egész közösség kapcsolódik: a Greenpeace Magyarország, a Levegő Munkacsoport, a Védegylet és a Magyar Természetvédők Szövetsége (MTVSZ) egyaránt aktívan fellép az felsorakoztatott ügyek mellett.

A leghangsúlyosabban képviselt témák a paksi atomerőmű bővítése elleni küzdelem és Kishantos megmentése, de számos egyéb ügyben is felszólalnak. Némely ügy azt mutatja meg, hogy a zöld közösségben milyen átfedések és együttműködések tapasztalhatóak, más esetek pedig azt szemléltetik, hogy milyen eszközökkel és milyen témák mentén szerveződnek a tagok.

A Paks II elleni kritika

A paksi atomerőmű bővítése elleni küzdelem az egész korszakon végighúzódik. A Greenpeace, az Energia Klub és a Levegő Munkacsoport már 2009-ben elutasítja az atomerőmű bővítésének tervét, mert „az atomenergia nem klímasemleges, a radioaktív hulladékok tárolása pedig huszonezer évig nagyon kockázatos.”⁹²

Paks bővítése ellen erőteljes kampányt folytat az LMP is. Ennek részeként már 2011-ben hosszú véleménycikket jegyez Jávor Benedek és Pogány Ildikó az Indexen.⁹³ Itt hat pontba szedve indokolják az új paksi blokkok építésére irányuló munkálatok leállításának szükségességét. Az érvek egy része a zöld megközelítésre épül, és arról szól, hogy az atomenergia régi és dráguló

⁹¹

<https://www.facebook.com/szelbernadett/photos/a.171247126321571.34423.160102384102712/544750702304543/?type=3&theater>, 2014. április 12.; <https://www.facebook.com/160102384102712/posts/544819945630952>, 2014. április 12.

⁹² A Greenpeace elutasítja a paksi atomerőmű bővítését. Index, MTI, 2009. április 01.

⁹³ Miért kell azonnal leállítani a paksi erőmű bővítésére irányuló munkálatokat? Index, 2011. június 17.

technológia, a bővítéssel pedig a megújuló energiaforrások nagyobb arányú befogadását nehezítenék, a másik részük szerint az építés költségei indokolatlanul magasak és átláthatatlanok, mert nincs nyilvánosság.

2014. január végén az ügy látványos akciókkal folytatódik: a Greenpeace aktivistái atomjellé alakítják a budapesti Clark Ádám teret, ezzel tiltakozva a paksi atomerőmű bővítése ellen. Céljuk, hogy kivezessék a nukleáris energiát, és hazai megújuló energiaforrásokra alapozzák az energiaellátást.⁹⁴ Továbbá a szervezet létrehoz egy petíciós oldalt, ahol az állampolgárok levelet küldhetnek a politikusoknak a paksi bővítés ellen.⁹⁵ A tiltakozást folyamatosan fenntartják: tüntetést szervez az LMP, majd februárban „*Ne paksolják el a jövőnket!*” címmel demonstrációt hirdetnek a zöld közösség civil szervezetei, hogy az országgyűlési képviselők utasítsák el a „*paksi paktumot.*”⁹⁶ A tüntetésen részt vesz Szél Bernadett és Ertsey Katalin.

Az LMP a parlamentben is felszólal, képviselve „a progresszív, biztonságos energiapolitikát és a fenntarthatóságot,”⁹⁷ és több modalitást is alkalmaznak az ügy láthatóvá tételéhez. Szél Bernadett Stop Paks pólót visz Varga Mihálynak, a beruházás részleteinek titkosításakor pedig „*Tisztességes üzletben nincs titok*”, „*Azt se tudjátok, miről szavaztok!*” táblákat tartanak fel a párt képviselői. A paksi atomerőmű bővítéséről született orosz-magyar megállapodás kihirdetéséről szóló törvény szavazásának megakadályozása érdekében a frakció szirénát működtet és molinót tart a magasba tiltakozó akcióként.⁹⁸ Történelmi hibának nevezik a szerződés megkötését.⁹⁹

Kishantos megmentése

A Kishantosi Vidékfejlesztési Központ (KVK) 1998-tól kezdődően 21 éven át működtetett ökológiai mintagazdaságot és népfőiskolát Kishantoson. A biogazdaság haszonbérleti szerződéssel állami földterületen működött 2013-ig, amikor a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet más bérlőknek adta bérbe a területet.

⁹⁴ A Greenpeace nemet mond Paksra. Index, 2014. január 30

⁹⁵ Greenpeace: a Paks kulcsszóra szűrtek. Index, 2014. február 03.

⁹⁶ Ne paksolják el a jövőnket! Index, 2014. február 01.

⁹⁷ <https://www.facebook.com/47198507012/posts/10152478601537013>, 2014. június 23.

⁹⁸ www.facebook.com/47198507012/posts/10202846022773332, 2014. február 06.

⁹⁹ Tájékoztatást vár az LMP az orosz hitelről. Mandiner, 2014. április 01.

2013 őszén a Greenpeace Magyarország 500 x 150 méteres „Save Kishantos” feliratot készít a Kishantosi Vidékfejlesztési Központ földjén, amivel „a földek elvesztésének súlyos veszélyeire hívja fel a figyelmet.”¹⁰⁰ A szervezet szerint több szempontból súlyos az, ami történik: „a társadalom számára hasznos, hiánypótló értéket” hozott létre a Kishantosi Központ azzal, hogy 21 évig a legszigorúbb bio minősítésnek megfelelően termeltek egészséges élelmiszert, e tevékenységükkel nem szennyezték a talajt, a levegőt, a vizeket, és nem pusztították az élővilágot, továbbá bevételeiket visszaforgatták az oktatásba.¹⁰¹ Nyílt levelet tesznek közzé Kishantos megmentése érdekében, amihez az egész zöld közösség csatlakozik. Az LMP-s Lengyel Szilvia összehívja az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottság Ellenőrző albizottságát, „hogy a vidékfejlesztési miniszter számoljon be arról, hogy miért kívánja ellehetetleníteni a kormány a példászerű ökológiai gazdálkodást folytató Kishantosi Vidékfejlesztési Központot.”¹⁰² Az ülést azonban, melyen többek között a Greenpeace és a KVK vezetői is megjelennek, a kormánypárti képviselők távolmaradása miatt nem tudják megtartani.

Szél Bernadett a parlamentben is képviseli az ügyet,¹⁰³ és a helyszínen is csatlakozik az aktivistákhoz, akárcsak Vágó Gábor. Az LMP kezdeményezésére az Európai Zöld Párt is állást foglalt Kishantos mellett.¹⁰⁴ A gazdaság megszüntetését „politikai szálakhoz” – vagyis a korrupciós ügyekhez is – kötik: szerintük „Kishantos tönkretétele jól illeszkedik a kormány teljesen defektes agrárpolitikájába, amellyel a saját beígért vidékstratégiáját hazudtolja meg”.¹⁰⁵

A kishantosi mintagazdaságot a világon sokfelé ismerték. Kishantosra sokan jártak külföldről is tanulni. Kishantos olyan érték volt, aminek elpusztítása messze túl mutat azon a 140-150 millió, ami a termények árát jelenti. Kishantos elpusztítása a végtelen cinizmus és arrogancia iskolapéldája (...).¹⁰⁶

¹⁰⁰ Gigantikus feliratot készített a Greenpeace. Index, 2013. október 17.

¹⁰¹ Gigantikus feliratot készített a Greenpeace. Index, 2013. október 17.

¹⁰² A Fidesz a Kishantossal foglalkozó bizottságot is szabotálta. Index, 2013. december 18.

¹⁰³ A biocsoda vége: így pusztul el 21 év munkája. Index, 2013. október 20.

¹⁰⁴ www.facebook.com/47198507012/posts/10152070613827013, 2013. november 23.

¹⁰⁵ A biocsoda vége: így pusztul el 21 év munkája. Index, 2013. október 20.

¹⁰⁶ www.facebook.com/47198507012/posts/10152342623342013, 2014. április 16.

A Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) elleni tiltakozás

Az Európai Unió és az Egyesült Államok közötti szabadkereskedelmi egyezmény a zöld közösség számára több szempontból is elfogadhatatlan: mind az élelmiszer-biztonsági, mind a környezetvédelmi, klímavédelmi kockázatok megjelennek érvelésükben. A Magyar Természetvédők Szövetsége (MTVSZ) látványos akció keretében egy hatalmas trójai falóval tiltakozik a Parlament előtt, amivel az egyezmény rejtett veszélyeire és kockázataira hívják fel a figyelmet.¹⁰⁷ Schiffer András ezzel egy időben a parlamentben szólal fel hasonló érvekkel, az egyezményt „támadásnak” tartja „az élelmiszer-biztonság, klímapolitika a pénzszektor szabályozása ellen.”¹⁰⁸ A TTIP továbbá felveti Magyarország génmódosítás-mentességének veszélybe kerülését is, ami miatt mind a Greenpeace, mind az LMP már korábban is felszólalt.¹⁰⁹

További zöld ügyek

Az ENSZ 2009-ben Koppenhágában rendezett *klímakonferenciája* okán 65 ország 515 szervezete hirdet tömegdemonstrációt. A zöld közösség számára ez azért fontos, mert több mint 100 magyar résztvevő jelenik meg a rendezvényen, „többek között a Greenpeace Magyarország, a Védegylet, a Lehet Más a Politika (LMP), a Messzelátó Egyesület, a Vissza a földekre! mozgalom, a Magyar Természetvédők Szövetsége (MTVSZ) és több szakkollégium képviselőiben”.¹¹⁰ Vagyis ez az esemény megmutatja a zöld közösségben jelenlévő átfedéseket és kapcsolódásokat: nemzetközi szinten is együttműködnek a kiemelkedő jelentőségű témák esetén. Továbbá az esemény azt is jól láttatja, hogy a zöld közösségben szívesen alkalmazzák a demonstrációt, tehát a mozgalmi eszközök egyikét.

A közös érdekeken nyugvó közös cselekvést mutatja, hogy a Magyar Természetvédők Szövetsége, a Levegő Munkacsoport, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület és a Véd-

¹⁰⁷ Tiltakoznak a természetvédők az uniós-amerikai szabadkereskedelmi egyezmény ellen. Mandiner, 2014. szeptember 24.

¹⁰⁸ Schiffer szerint lassú puccs készül. Index, 2014. szeptember 24.

¹⁰⁹ Ökrök a Kossuth téren. Index, 2011. február 10.

¹¹⁰ Magyarokat is őrizetbe vettek Koppenhágában. Index, MTI, 2009. december 13.

egyet közösen készít egy 12 pontos programot, amit sok más környezetvédő szervezet aláírásával küldenek el a pártoknak. Céljuk az *önálló környezetügyi minisztérium* felállítása, a környezet- és természetvédelmi hatóságok megerősítése, és az atomenergia kivezetése Magyarországról.¹¹¹ Az LMP elsőként csatlakozik a szervezetek kiáltványához.¹¹² Nem sokkal később a Greenpeace Magyarország, a Levegő Munkacsoport, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, a Magyar Természetvédők Szövetsége, a Védegylet és a WWF Magyarország levélben azt kéri Orbán Viktortól, hogy állítsa vissza az önálló környezetvédelmi tárcát.¹¹³

A *Normafa* tervezett fejlesztése és átalakítása elleni fellépés szintén szimbolikus üggyé válik: az Ökopolisz Alapítvány civil fórumot szervez, ahol a Greenpeace, a Védegylet, az LMP és más szervezetek képviselői is részt vesznek. Mivel átláthatatlannak tartják a fejlesztésekkel kapcsolatos döntéshozási folyamatot, továbbá úgy látják, hogy óriási ökológiai kockázattal járnának a védett környezetbe való olyan beavatkozások, mint a hóágyúzás, felvonók vagy nyári bob pálya építése, ezért felvetik a tüntetések és a polgári engedetlenség szükségességét.¹¹⁴ A Védegylet szerint ugyanis „a Normafa legértékesebb részei pont a lejtőkön találhatók, különleges védett fajok élnek itt, együttesen több százmillió forint eszmei értékben.”¹¹⁵

2013 elején a Védegylet más civil szervezetekkel együtt emel szót a *Római-partra* tervezett fakivágás és mobilgát építés ellen.¹¹⁶ Az ügy a fentiekhez hasonló szimbolikus jelentéssel bír: a természeti értékek védelme érdekében közösen szólalnak fel a közösség tagjai. Hónapokon át napirenden tartják az ügyet, júliusban fiatal aktivisták pucérra vetkőzve, transzparenszekkel takarva magukat tüntetnek a mobilgát és a fák kivágása ellen.¹¹⁷

¹¹¹ Kiáltványt küldtek a pártoknak a zöld civilek. Index, 2014. március 12

¹¹² Az LMP csatlakozik a zöld szervezetek kiáltványához. Index, 2014. március 12.

¹¹³ Külön minisztériumot követelnek a környezetvédelemnek a zöldek. Index, 2014. április 16.

¹¹⁴ Sípálya-sivatag lehet a Normafa. Index, 2013. október 27

¹¹⁵ Hóágyúkkal lövik majd a Normafa környékét. Index, 2013. július 08.

¹¹⁶ Védetté nyilvánítanak a Római-partot. Index, 2013. február 19.; A Római-parti erdő valójában gyom. Index, 2013. április 25.

¹¹⁷ Nem lesz szerdán péniszmérés a Római ügyében. Index, 2013. július 10.

A földprivatizáció elleni küzdelem

A zöld ügyekhez részben kapcsolódik a földprivatizáció elleni küzdelem, hiszen fontos témák jelennek meg benne: a földek védelme, a környezetvédelem, és a korrupció elleni küzdelem.

Az MTVSZ és több mint hetven civil szervezet már 2012 végén felhívja a figyelmet arra, hogy a földtörvény javaslata

rögzítene Magyarországon a nagybirtokrendszert, továbbá nem nyújt kellően hatékony védelmet a külföldiek tulajdonszerzése ellen. (...) a tervezet ezekkel ellentétben gyorsíthatja a vidéki térségek elnyomódását.¹¹⁸

Nem sokkal később az LMP kommunikációjában a fentiekkel összhangban megjelenik a „feudális viszonyok elleni küzdelem”, amely felerősíti „azoknak a hangját, akiket az Orbán-kormány elhallgattat és kisemmiz.”¹¹⁹ A párt civil szervezetekkel is egyeztet az ügy kapcsán.¹²⁰ Alkalmazzák továbbá a Kishantos és Paks esetében is használt eszközöket: az elhallgatottak hangjának felerősítéséhez megafonba beszélnek a parlamenti szavazáson,¹²¹ „Földrablás helyett földosztást!” feliratú molinót tartanak fel, utalva ezzel a korrupcióra is.¹²² Az ügy a 2014-es kampány részévé válik:

A helyi gazdákat képviseljük a bírósági tárgyalóteremtől a Parlamentig, hogy helyben is lehessen termelni, dolgozni, boldogulni.¹²³

A későbbiekben is napirenden tartják a tiltakozást, petíciót indítanak, „hogy ne a felső 7 ezer birtokolja Magyarország termőföldjeit.”¹²⁴ A téma segítségével – csakúgy, mint Paks és Kishantos esetében – a zöld ügyet és a kormány kritikáját is felerősítik.

¹¹⁸ A nagybirtokosoknak kedvez az új földtörvény. Index, 2012. október 27.

¹¹⁹ www.facebook.com/47198507012/posts/10151767061982013, 2013. január 21.

¹²⁰ https://mtvsz.hu/_parlament_i_partok_kepviseleivel_talalkoztak_civil_szervezetek_a_foldforgalmi_torveny_ugyeben

¹²¹ <https://www.facebook.com/47198507012/posts/10151767061982013>, 2013. január 21.

¹²² <https://www.facebook.com/47198507012/posts/10151766750072013>, 2013. január 21.

¹²³ <https://www.facebook.com/47198507012/posts/10152293969442013>, 2014. március 20.

¹²⁴ <https://www.facebook.com/47198507012/posts/10153489711532013>, 2015. október 22.

Alkotmányozás és alkotmányvédelem

Az alkotmányozás ügye a természetéből adódóan szorosan kapcsolódik a jogállamiság ügyéhez. Mivel az LMP számára kiemelten fontos érték az átláthatóság, az alkotmányos demokrácia és ennek intézményei, saját alkotmánykonceptiót készítenek, amelyben építenek többek között a hatályos Alkotmány alapértékeire, a „'89-es jogállami forradalom vívmányaira.”¹²⁵ Kibontanák a népszuverenitás elvét, és utalnának a polgárok részvételére a közfontosságú ügyekben. Alkotmányba foglalnék a visszaható jogalkotás tilalmát, a társadalmi egyeztetés kötelezettségét, és előírnák a környezeti és társadalmi hatások kötelező vizsgálatát, és utalnának

mindannyiunk globális felelősségére a Föld eltartó képességének megőrzésében, a világméretű szegénység felszámolásában, az elővigyázatosság, a megelőzés, a kímélet és a „szennyező fizet” elvének érvényesítésében.¹²⁶

Gyakran visszatérő kommunikációs elem a kormány elleni kritika, mely szerint a jogalkotásban sérülnek az alkotmányos értékek, és az LMP hiányolja az egyeztetést a kormány részéről:

A „nemzeti cinizmus rendszere” durván visszametszette a közvetlen állampolgári részvétel alkotmányos eszközrendszerét. Az LMP alapjogként fogalmazná meg az állampolgári részvételt, és nagyságrendekkel növelné a közvetlen demokrácia szerepét; enyhítené az országos népszavazás érvényességi feltételein, alkotmányos intézményként állítaná vissza a népi kezdeményezést, meghatározott esetekben megkerülhetetlenné tenné a helyi népszavazás kiírását, és az elmúlt húszévhez képest is könnyítene az érvényességi, eredményességi feltételeken.¹²⁷

Az alkotmányozási folyamatban az LMP bojkottálja az tervezetek vitáját, mégpedig morális okokból¹²⁸ és azért is, mert hiányolják a parlamenti kétharmadnál szélesebb társadalmi támogatottságot. Úgy vélik, hogy a népszavazás jogának korlátozását kezdeményezi a Fidesz.¹²⁹

¹²⁵ Alkotmány a jövőnek, 7.

¹²⁶ Alkotmány a jövőnek, 8.

¹²⁷ Alkotmánypolitikai koncepció, 2.

¹²⁸ Az LMP-n múlhat az alkotmányozás sikere. Index, 2011. február 22.

¹²⁹ Az egyiknek sok volt, a másiknak kevés. Index, 2011. november 03.

Jogállamiság

Az ügy szorosan kapcsolódik az alkotmányozás és a korrupció elleni küzdelem ügyekhez, illetve Schiffer András aktor konstrukciójához, mivel sok esetben ő tesz feljelentést és ő képviseli az LMP-t. Folyamatosan napirenden tartanak és aktívan jogi útra terelnek minden ügyet, ami csaláshoz, az átláthatóság hiányához, törvény- vagy alkotmányellenességhez kapcsolódik.

Az információs szabadság, az átláthatóság, a közérdekű adatok nyilvánossága mind olyan esetek, amelyek érdekében számtalan esetben tesznek feljelentést, szerveznek demonstrációt az Alkotmánybíróság épülete elé,¹³⁰ fordulnak az Alkotmánybírósághoz vagy a legfőbb ügyészhez. Egy esetben még Orbán Viktor beperlését is kilátásba helyezik közérdekű adattal való visszaélés miatt.¹³¹ Rengeteg törvényjavaslatot nyújtanak be például a jó erkölcsbe ütköző privatizációs szerződések vizsgálatának egyszerűbbé tételére¹³² vagy a gyorsított eljárású közbeszerzési pályázatok elbírálásának korlátozásához;¹³³ mind olyan témákban, amelyek segítségével a jogállamiság megerősödik.

... úgy nem lehet sem a jogállamiság '89-es alapjait visszaállítani, sem pedig a magyar demokráciát megújítani, hogy nem nézünk szembe az elmúlt huszonöt év tehertételeivel. Ha süketek vagyunk a rendszer tehertételeiről és hiányosságairól szóló panaszokra, az emberek alkotmányosságához fűződő viszonyát továbbra is a tekintélyelvű politika fogja meghatározni.¹³⁴

A korrupció elleni harc

A korrupció elleni küzdelemben az Orbán-kormány nagykoalíciós offshore biznisze, az információk titokban tartása és a közpénzek elvándorlása áll a középpontban. Az ügy tehát több elemből épül fel, az LMP pedig mindet napirenden tartja.

¹³⁰ Fideszeseket is vár tüntetésre az LMP. Index, MTI, 2010. november 02.

¹³¹ Az LMP feljelenti Orbán Viktort. Index, MTI, 2012. október 30.

¹³² Elővenné a privatizációs szerződéseket az LMP. Index, MTI, 2011. november 13.

¹³³ Feljelentés gyanúsan gyors közbeszerzés miatt. Index, 2012. augusztus 21.

¹³⁴ Alkotmánypolitikai koncepció, 3.

A *trafikmutyi* „a fidesz (sic!) morális züllésének egyik határköveként”¹³⁵ kapcsolja Hadházy Ákost a zöld közösségéhez. Hadházy felderíti az *EU-s támogatások* „kamu” felhasználását és a verseny nélkül, „okosban” kiszórt támogatásokat.¹³⁶ Véleménye szerint „demokratizálták az uniós pénzek ellopását,”¹³⁷ és „korunk Marshall-tervét, az EU-s támogatásokat a szemünk lát-tára, nyíltan és szervezeten lopják szét.”¹³⁸ Az EU-s pályázatok kiosztási rendszerét Nemzeti Zuschlag Programnak nevezi el a politikus, utalva ezzel a „nemzeti” szó és néhány tiszteletre méltó név lejáratására is (nemzeti trafikok, nemzeti konzultáció, Széchenyi-terv, Széll Kálmán-terv, Darányi-program, Magyary-program, Klebelsberg-intézetek).¹³⁹ Megalakítja a KELLESZ – Korrupcióellenes Szövetséget, azzal a céllal, hogy „elbizonytalanítsák a politikai elitet”¹⁴⁰:

Eddig ugyanis úgy tűnhetett, mindent megtehetnek. Szeretnénk elérni, hogy a korrupciós ügyeknek végre legyenek jogi következményei is. Ehhez az kell, hogy kőkeményen bizonyítani tudjuk az igazat, így az ügyészség se tehesse meg azt, hogy megkerüli ezeket az ügyeket.¹⁴¹

A szövetség alapítói között szerepel Horváth András, aki korábban a NAV-on belüli áfacsalási botrány kirobbantójaként válik ismertté: a NAV volt ellenőrzési szakkoordinatoraként a korrupció elleni harc jegyében leleplezi a NAV adócsaló hálózatait, és feljelentést tesz hivatali visszaélés miatt.¹⁴² Először a Levegő Munkacsoport és a VÉSZ közös rendezvényén áll a nyilvánosság elé, majd a Védegylet, a TASZ és más civil szervezetek is többször tüntetnek Horváth András mellett.¹⁴³ Az LMP a NAV-székház előtti tüntetésén „hétköznapi hősként” konferálja fel őt.¹⁴⁴

A KELLESZ egy másik alapítója Vancsura István, a NAV korábbi főosztályvezetője¹⁴⁵ és tagja Vágó Gábor is, aki 2014-től az *atlatszo.hu* oknyomozó online-újság csapatát erősítve is kapcsolódik az ügghöz, ugyanis a korrupció elleni harcban vállal fontos szerepet a lapnál. A szövetség

¹³⁵ www.facebook.com/160102384102712/posts/656737134439232, 2014. november 06.

¹³⁶ Hadházy Ákos: A lottómilliárdos ország, amely tönkreteszi magát. HVG, 2015. január 28.

¹³⁷ “Sokakkal ellentétben már becsülöm Simicskát” – Hadházy Ákos az állami és önkormányzati korrupcióról. *blog.atlatszo.hu*, 2015. szeptember 10.

¹³⁸ Hadházy Ákos: A lottómilliárdos ország, amely tönkreteszi magát. HVG, 2015. január 28.

¹³⁹ Hadházy Ákos: A lottómilliárdos ország, amely tönkreteszi magát. HVG, 2015. január 28.

¹⁴⁰ Míg lesz tyúk az ólban, addig bizony a róka oda visszajár. *teol.hu*, 2014. november 30.

¹⁴¹ Míg lesz tyúk az ólban, addig bizony a róka oda visszajár. *teol.hu*, 2014. november 30.

¹⁴² Kitalált egy adóellenőr: engedik csalni a nagyokat. *Index*, 2013. november 08.

¹⁴³ Zöld dossziékkal tüntettek Horváth András mellett. *Index*, 2013. december 28.; Megint tüntetnének Horváth András mellett. *Index*, 2013. december 24.

¹⁴⁴ Horváth András: az LMP az én ügynököm. HVG, 2013. november 22.

¹⁴⁵ Újabb NAV-os tálalt ki az áfacsalásokról. *Index*, 2014. március 27.

alapítója még Lukács András, a Levegő Munkacsoport elnöke és Király Zoltán, a rendszerváltás idején aktív közéleti szerepet vállaló újságíró is.¹⁴⁶

Az Elios Innovatív Zrt., Tiborcz Istvánnak, Orbán Viktor vejének a cége, Aranytalicska-díjat kap az LMP-től; a díjat a közpénzek begyűjtésében mutatott egyedülálló teljesítmény elismerésére alapították;¹⁴⁷ korábban Simicska Lajost és Mészáros Lőrincet is ezzel jutalmazták.¹⁴⁸ A 2010-2014-es időszak „legnagyobb korrump hűzásának” a választási rendszert tartják,¹⁴⁹ de „messziről búzlik” a roma nők képzését célzó „Nő az esély” nevű program, az önkormányzati napalem beszerzések, továbbá „sok jel mutat arra, hogy Paks 2 azért is olyan fontos a Fidesz számára, mert jó magán bizniszeket lehet kötni.”¹⁵⁰ Korrupciógyanús programokat találnak a NAV-vizsgálóbizottság esetében is, ezért Alternatív NAV-vizsgálóbizottsági jelentést írnak.¹⁵¹

Az LMP Antikorrupciós 12 pontja¹⁵² szerint határozottan kell fellépni a korrupció ellen, éspedig igazodva a „nemzeti cinizmus rendszerének valóságához”, így tehát minden alkalmat megragadnak, hogy felhívják a figyelmet az ilyen ügyekre:

A Fidesz hamis valóságot hozott létre. De a nagy korrupciós botrányokban, a NAV-nál, Paksnál vagy épp a trafikmutyinál látjuk meg a Fidesz igazi arcát: az LMP tevékenységének köszönhetően ilyenkor leolvad az a cukormáz, amivel Orbán elfedi a valóságot.¹⁵³

Jól látható, hogy a *mutyi* metafora fontos része az LMP korrupció elleni küzdelemének, mert a szó minden korrupciós jelenséget könnyen értelmezhetővé tesz: trafikmutyi, offshore-mutyi, agrármutyi, földmutyi, Erzsébet-mutyi. Szél Bernadett szerint „lassan a legtöbbet emlegetett szó a kormány működéséről: mutyi.”¹⁵⁴

A korrupció elleni harc ügyének további metaforái a „Gucci, Louis Vuitton és egyéb vackok”, amikkel Schiffer András az „oligarchák gazdagodására” utal.¹⁵⁵

¹⁴⁶ Egyesületet hoz létre az induló korrupcióellenes szövetség. Index, 2014. november 25.

¹⁴⁷ <https://www.facebook.com/47198507012/posts/10153120398802013>, 2015. április 23.

¹⁴⁸ Aranytalicska-díjat kapott Simicska. Mandiner, 2013. február 22.; Aranytalicska-díjat kapott Mészáros Lőrinc. 24.hu, 2014. április 01.

¹⁴⁹ „Sokakkal ellentétben már becsülöm Simicskát” – Hadházy Ákos az állami és önkormányzati korrupcióról. blog.atlatszo.hu, 2015. szeptember 10.

¹⁵⁰ www.facebook.com/160102384102712/posts/714975368615408, 2015. február 19.

¹⁵¹ NAV-botrány Jelentés.

¹⁵² Antikorrupciós 12 pont. 2.0.

¹⁵³ www.facebook.com/160102384102712/posts/540110326101914, 2014. április 03.

¹⁵⁴ www.facebook.com/160102384102712/posts/10151625309433326, 2013. június 04.

¹⁵⁵ <https://www.facebook.com/schifferandras/posts/10152849807548668>, 2015. március 14.

Női egyenjogúság

A pártban fontos szerepet tölt be a *nők politikában való részvételének elősegítése*, a női egyenjogúság hirdetése, és mindezt a párt felépítésében is érvényre juttatják az ezt a célt szolgáló nemi kvótával: az LMP szabályzata szerint minden harmadik képviselőjelöltnek nőnek kell lenni.

Másfajta szemléletmódot hozhatnak a nők a politikába, erősebb náluk az egyetértés és a konszenzusra törekvés. Másfelől a nők egyenjogúsága miatt is fontos, hogy megjelenjenek az Országgyűlésben.¹⁵⁶

Kaufer Virág, Szél Bernadett és Ertsey Katalin gyakori felszólalók az ügyben, aktív szereplők a női egyenjogúság parlamenti megteremtésében is, ahol a „nőgyűlölő és férfisoviniszta” gondolkodásmód¹⁵⁷ megszüntetésének módját abban látják, hogy „a jövőben legalább egyharmados arányban legyenek nők a képviselők között.”¹⁵⁸

Ameddig a magyar társadalomban nem megy végbe egy ilyen irányú szemléletváltás és a nemek arányos politikai képviselete beavatkozás nélkül nem tud megvalósulni, addig szükség van olyan megerősítő intézkedések bevezetésére, amelyek a társadalmi kérdésekben határozott állásfoglalásra és szerkezetváltásra hajlandó és képes nők politikai részvételét segítik elő. Erre a fejlett politikai kultúrával és értékrenddel rendelkező társadalmakban a nemi kvóta bevezetése bizonyult hatékony eszköznek, ezért az LMP javasolja a nemi kvóta bevezetését a parlamentben, amit saját szervezetén belül már ma is sikerrel juttat érvényre.¹⁵⁹

Minden esetben magukénak tekintik a témát, és gyakran szólalnak fel a nők érdekeit képviselve, törvényjavaslatot készítenek, „hogy ne rúghassák ki a 3 évnél kisebb gyereket nevelő nőket,” illetve „egyenlő bér” programot készítenek:

¹⁵⁶ LMP-s nők szerint a nők másképp politizálnak. Index, 2010. május 14.

¹⁵⁷ Kövér szerint rendben van Illés beszólása. Index, MTI, 2013. szeptember 12.

¹⁵⁸ www.facebook.com/47198507012/posts/10151921596877013, 2013. szeptember 12.

¹⁵⁹ A nemek esélyegyenlősége szakpolitikai program

És kiemelten szólok a nőkről, akik bérhátrányban vannak a férfiakkal szemben is. Az látszik, hogy a kormánynak a szülő nő a jó nő, és a nemi egyenlőségtől úgy félnek, mint az ördög a szenteltvíztől. Az LMP kiáll azért, hogy a nők bérét növeljük, mert botrány, hogy a nők bére bruttó 21 százalékkal kevesebb, mint a férfiaké.¹⁶⁰

Felhívják a figyelmet a kapcsolaton belüli erőszak megelőzésének és felszámolásának szükségességére,¹⁶¹ valamint arra, hogy a kormány hibát követ el, amikor elutasítja az Isztambuli Egyezmény ratifikálását sürgető határozati javaslatot. Kövér László – a nők önmegvalósításáról és a szülésről szóló¹⁶² – megnyilatkozása után pedig Szél Bernadett a női önrendelkezést emeli ki:

Hogy ő mit akar, azt megtudhattuk. Én viszont egy olyan országban akarok élni, ahol nem Kövér-félék üzengetik meg a fidesz (sic!) kongresszusról, hogy mit csináljak és mit ne. Mert van, amihez nem kérünk politikai felhatalmazást - sőt, azt szeretnénk, ha a politika távol tartaná magát a belső világunktól. Mert az a miénk. Mert szülni nem parancsra fogunk, sőt házasodni sem, a gender pedig nem azt jelenti, hogy a nők gyűlölik a férfiakat.¹⁶³

Cigányellenesség elleni küzdelem

A cigányellenesség elleni küzdelem részeként rendkívüli ülést kezdeményeznek, amikor a Jobbik egy képviselője a „cigánybűnözés” és a „cigányterror” kifejezéseket használja, mert azokat stigmatizálónak tartják, „alkalmas[nak] arra, hogy magyar választópolgárok meghatározott csoportját morálisan értéktelenebbnek tüntesse fel.”¹⁶⁴

Az ügyben az LMP pozitív üzenetet is megjelenít: a magyar cigányság kulturális örökségének népszerűsítéséért Osztolykán Ágnes modellként mutatja be a Romani Design divatbemutatóján

¹⁶⁰ www.facebook.com/47198507012/posts/10153021014962013, 2015. március 09.

¹⁶¹ www.facebook.com/47198507012/posts/10153010270637013, 2015. március 04.

¹⁶² „Szeretnénk, ha lányaink az önmegvalósítás legmagasabb minőségének azt tartanák, ha unokákat szülhetnének nekünk.” Kövér: Nem akarjuk a Soros-félék nyitott társadalmát. Mandiner, 2015. december 13.

¹⁶³ www.facebook.com/160102384102712/posts/854068911372719, 2015. december 13.

¹⁶⁴ Cigányterrorozott egy jobbikos a parlamentben. Index, MTI, 2010. december 14.

a tradicionális és modern ruhadarabokat, amik a „roma kultúra tradícióit, sokszínűségét” hirdetik.¹⁶⁵ Színvak esélyteremtő programjukban¹⁶⁶ hat pontba szedik legfontosabb javaslataikat az ügyben: a munkához juttatást, az oktatási rendszer esélyteremtővé tételét, a segélyezési rendszer átalakítását, feszültségoldó intézkedéseket, a lakhatás biztonságának a megteremtését és a roma identitás és kultúra láthatóvá tételét.

Kritikával illetik a kormány iskolabezárásait,¹⁶⁷ a szegregációs törekvéseket, a Nemzetközi Roma Napon pedig az európai romastratégiával nem egyező hazai viszonyokat kérik számon a kormányon:

Meddig tűrik azt, hogy Magyarországon rasszista kampányt folytasson a Jobbik, mikor tesz majd a kormány ezek megakadályozásáért? Hogyan tudja ezt összeegyeztetni az európai romastratégiával?¹⁶⁸

A szegénység felszámolása

Gyakori elem a kommunikációban a dolgozó emberek szegénységének elfogadhatatlansága, a dolgozói szegénység felszámolása fontos ügyként jelenik meg a közösségben. Követeléseik a nettó minimálbérnek a létminimum szintjére emelése, az alulfizetett állami alkalmazottak bérrendezése és a valódi béremelés a legrosszabbul fizetett szociális dolgozóknak.¹⁶⁹ A szegénységi mutatók bemutatásán keresztül fogalmazzák meg kritikájukat a kormánnyal szemben, amely szerintük „nyíltan felmondta a társadalmi szolidaritást ebben az országban.”¹⁷⁰ A parlamenten kívül is képviselik a szegénység ügyét, Vágó Gábor többször is csatlakozik az Éhségmenethez, „(...) mert ha a kiszolgáltatottak és szegények segítségért kiáltanak, akkor mindenkinek melléjük kell állni.”¹⁷¹

¹⁶⁵ www.facebook.com/47198507012/posts/10151581639057013, 2013. február 23.

¹⁶⁶ A békés Magyarország programja

¹⁶⁷ Morálisan megsemmisült a Fidesz. Index, 2011. június 16.

¹⁶⁸ Osztoykán a Nemzetközi Roma Napról. Index, 2011. április 04.

¹⁶⁹ Az LMP-nél kiverte a biztosítékot az állami vállalatok vezetőinek fizetésemelése. 24.hu, 2015. szeptember 18.

¹⁷⁰ www.facebook.com/47198507012/posts/10152776439352013, 2014. november 20.

¹⁷¹ www.facebook.com/47198507012/posts/10151555594747013, 2013. február 08.

Nekünk az az álláspontunk, hogy úgy kell kormányozni, hogy ha valaki 8 órát tisztességgel ledolgozik naponta, az ne legyen szegény!¹⁷²

Megoldási javaslataik közt szerepel a közmunkaprogram megújítása,¹⁷³ a „közmunkacsapda felszámolása”, amihez törvényjavaslatot nyújtanak be arról, hogy a közmunkás minősüljön álláskeresőnek. Az éhező tömegek problémáját „francia mintára, nemzeti élelmiszerpazarlás elleni program” indításával oldanák meg: támogatott civil szervezeteken keresztül juttatnák el a felesleges élelmiszert a rászorulóknak.¹⁷⁴

CSATORNÁK

Hagyományos eszközök

A *hagyományos médiában* kevesebbszer szerepelnek ugyan az LMP képviselői, mint a kormánypártokéi vagy a legnagyobb ellenzéki pártéi, de az ATV,¹⁷⁵ a HírTv,¹⁷⁶ és a Klubrádió¹⁷⁷ műsoraiban többször látható és hallható Vágó Gábor, Szél Bernadett és Schiffer András. A közösség civil szervezetei az általuk képviselt ügyekkel kapcsolatban jelennek meg a hagyományos médiában. Például az ATV beszámol a Greenpeace Magyarország különböző akcióiról,

¹⁷² www.facebook.com/47198507012/posts/10153572126462013, 2015. december 14.

¹⁷³ Közmunka koncepció

¹⁷⁴ www.facebook.com/47198507012/posts/1015322647436, 2013. június 07

¹⁷⁵ www.facebook.com/47198507012/posts/10153523561327013, 2015. november 13.;
www.facebook.com/47198507012/posts/10151832147417013, 2013. július 26.

¹⁷⁶ www.facebook.com/47198507012/posts/10153541313802013, 2015. november 25.

¹⁷⁷ www.facebook.com/47198507012/posts/10152999979407013, 2015. február 27.;
www.facebook.com/47198507012/posts/10152958161617013, 2015. február 07.

így a földprivatizáció ellen¹⁷⁸ szervezett, a Kishantossal kapcsolatos,¹⁷⁹ vagy a Paks II¹⁸⁰ ügyében szervezett akcióiról, hasonlóképp a Levegő Munkacsoport¹⁸¹ és az MTVSZ¹⁸² is megjelenik a csatornán.

Az LMP kiemelt csatornaként használja az *Országgyűlést*. Schiffer András a 2010-2014-es parlamenti ciklusban 959 felszólalással 72 és fél órát beszél, ezzel magasan a leghosszabban és a legtöbbször felszólaló képviselő.¹⁸³ Ennél kevesebbszer, de gyakran szólal fel Szél Bernadett is. Felszólalásaikat sok esetben plakátokkal, molinókkal¹⁸⁴ teszik figyelemfelkeltő akciókká. Ehhez hozzájárul továbbá, hogy a felszólalásaikról készült videó felvételeket egy másik csatornára, az LMP YouTube csatornájára¹⁸⁵ is feltöltik, innen pedig személyes Facebook oldalukon is gyakran megosztják azokat.

Csatornának tekinthető az *Ökopolisz Alapítvány*, az LMP pártalapítványa. A szervezet célja:

Az állampolgári tájékoztatás és tájékozódás javítása, a politikai kultúra fejlesztése és a közjó szolgálata, kiemelten az ökopolitikai gondolkodásmód elterjesztése, az ökopolitikai alternatívák megfogalmazása, valamint az ökopolitika képviselőinek elősegítése a fenntarthatóság, a közügyekben való állampolgári részvétel és az igazságosság széleskörű népszerűsítése révén.¹⁸⁶

Az alapítvány társadalmi kapcsolatrendszerében fontos pont az együttműködés más szervezetekkel, így a Green European Foundationnel, a Heinrich Böll Stiftunggal, a Francia Intézettel és a Friedrich Ebert Stiftunggal.¹⁸⁷ Az ezekkel a szervezetekkel való együttműködés jelentősége az ökopolitikai szemlélet terjesztésén túl abban áll, hogy stabil civil háttérkapcsolatokat nyújt az LMP számára. Továbbá az Ökopolisz által szervezett rendezvények – vitaestek, konferenciák, Ökopolisz Nyári Egyetemek – csatornát biztosítanak az LMP politikusai számára, ahol

¹⁷⁸ Szimbolikus temetéssel tiltakozott a Greenpeace. atv.hu, 2015. november 24.

¹⁷⁹ "Nagyon hiányzik Kishantos. Vissza akarjuk kapni!" atv.hu, 2015. november 10.; A kishantosi gazdaságnak vége, a Greenpeace tiltakozik. atv.hu, 2013. október 20.

¹⁸⁰ Paks II: Kötelezettségzegési eljárást indított Brüsszel. atv.hu, 2015. november 19.

¹⁸¹ Civilszervezetek és ellenzéki pártok demonstráltak a Városliget beépítése ellen. atv.hu, 2013. december 20.; Critical Mass: "támadnak" a biciklisek, forgalomkorlátozás Budapesten. atv.hu, 2010. április 24.

¹⁸² Elkezdődött Kishantos elfoglalása. atv.hu, 2014. április 12.

¹⁸³ Öt fideszes nem szólalt meg a parlamentben négy év alatt. 444.hu, 2014. március 01.

¹⁸⁴

<https://www.facebook.com/schifferandras/photos/a.10152823539573668.1073741918.266574218667/10152823539628668/?type=3&theater>, 2015. március 03.

¹⁸⁵ <https://www.youtube.com/user/lehetmas>

¹⁸⁶ <http://okopoliszalapitvany.hu/hu/cikk/kuldetes>

¹⁸⁷ <http://okopoliszalapitvany.hu/hu/cikk/eves-jelentesek>

felszólalhatnak az általuk képviselt értékekről. Az eseményekről készült videó felvételek az Alapítvány YouTube csatornáján¹⁸⁸ is követhetők, ezzel még magasabb elérést biztosítanak.

A *Nyári egyetemek* a közösség más tagjainak csatornái között is megjelennek, például a Véd-egylet a Kisközösségek Átalakulásban szervezettel közösen szervez nyári egyetemet Kunbábonyban. Itt

civilek cseréltek tapasztalatokat, tartottak workshopokat az egykori iskola kertjében. Városi hippik és mélyszegénységből kiutat keresők, mentorok és mentoráltak, Erasmus-programos cserediákok beszélgettek arról, milyen közösségi megoldásokat találhatunk az egyéni utak helyett.¹⁸⁹

Az *aláírásgyűjtés* az egész zöld közösségre jellemző csatorna. A civil szervezetek gyakran élnek ezzel a lehetőséggel az általuk képviselt ügyek láthatóbbá tételéhez, illetve mondandójuk nyomtatékosításához. Az LMP is több alkalommal alkalmazza a csatornát: például aláírást gyűjtenek 2010-ben a Városmajori Park körbekerítése ellen.

A legnagyobb ívű ilyen megmozdulás 2012-ben valósul meg, amikor *népszavazást* terveznek a kormánytöbbség sokat vitatott intézkedéseivel kapcsolatban: az álláskeresői járadékról, a munkavállalói próbaidőről és alapszabadságról, valamint a tankötelezettségről. A szükséges 200 ezer aláírást aktivisták, állampolgárok, civil szervezetek és szakszervezetek segítségével tervezik összegyűjteni. A kezdeményezés révén a kormánnyal szembeni aktív ellenzéki szerep és a globalizációkritikusság is megjeleníthető, hiszen ezek a témák az EU-ban is megosztóak.¹⁹⁰ Végül nem tudják ugyan összegyűjteni a szükséges számú aláírást, azonban lehetőség nyílik az állampolgárokkal történő személyes kommunikációra és a láthatóságuk növelésére, mind az utcán való jelenléttel, mind a sajtóban való gyakori megjelenéssel.

Az LMP nem éli meg kudarcként a népszavazási kezdeményezést, annak egyik pozitívuma, hogy a párt ismertsége növekedett.¹⁹¹

További csatornának tekinthetők a zöld közösség által szervezett *piknikek*, és *szabadtéri programok*, amiket különféle témák köré szerveznek: piknik a Városmajori Park körbekerítése ellen,

¹⁸⁸ <https://www.youtube.com/user/okopolisalapitvany/videos?sort=da&view=0&flow=grid>

¹⁸⁹ Ami nem öl meg, az megerősít. Index, 2015. augusztus 02.

¹⁹⁰ Lehet más a szociális népszavazás? Index, 2012. március 09.

¹⁹¹ LMP: Kudarcc volt a népszavazási kampány. Index, MTI, 2012. június 09.

piknik a Normafáért, „bringázás”¹⁹² március 15-én a forradalom hőseiről elnevezett utcákban. Az ilyen programok a zöld ügyek részét is képezik, hiszen a természetbe, a zöldbe invitálják az állampolgárokat, de egyben csatornaként is működnek, ahol a közösség által képviselt ügyeket bemutathatják, találkozhatnak más szervezetekkel és civilekkel, továbbá a szavazók közvetlenül találkozhatnak a politikusokkal.

Online média

Az *internetes* felületek hangsúlyos szerepet töltenek be a zöld közösség kommunikációjában, mivel korlátozottan férnek hozzá a hagyományos médiához, és így annak alternatívájaként alkalmazzák.

Minden szervezetnek van *honlapja*. A Greenpeace például a honlapján teszi az állampolgároknak lehetővé a paksi beruházás elleni tiltakozást, de a közösség többi tagjai is használja az internetes felületeket. A Védegylet és az MTVSZ honlapján is megtalálhatóak kiadványaik,¹⁹³ amelyekkel a szervezetek által képviselt ügyeket mutatják be, továbbá minden szervezet honlapján láthatóak az általuk szervezett aktuális események és programok. Sok információt töltenek fel tevékenységükről és az általuk szervezett eseményekről az LMP honlapjára¹⁹⁴, és gyakran hivatkoznak is ezekre a Facebook oldalakon.

A *közösségi média felületek* az egész közösség számára csatornát kínálnak: minden civil szervezet rendelkezik *Facebook* oldallal,¹⁹⁵ továbbá a felület lehetőséget biztosít a közösségben a civileknek események, demonstrációk szervezéséhez, és kiemelkedő jelentőséggel bír az LMP számára is, legfőképp a korszak elején. A párt követőinek a száma kiemelkedő a többi parlamenti erőéhez viszonyítva: 2010 novemberében többen (6931) követik az LMP oldalát, mint az MSZP-ét (1101), és többen Schiffer Andrást (1581), mint Mesterházy Attilát (142).¹⁹⁶ A 2010-

¹⁹² www.facebook.com/47198507012/posts/10151612656072013, 2013. március 11.

¹⁹³ <http://vedegylet.hu/kiadvanyaink/>; <https://mtvsz.hu/kiadvanyok>

¹⁹⁴ <https://lehetmas.hu/>

¹⁹⁵ <https://www.facebook.com/vedegyletegyesulet/>; <https://www.facebook.com/mtvsz/>;

<https://www.facebook.com/greenpeace.hu/>; <https://www.facebook.com/levego/>;

¹⁹⁶ Kitta G. (2011): A Fidesz online politikai kampánya 2010-ben. In: Enyedi Zs, Szabó A., Tardos R. (eds): Új képlet. Választások Magyarországon, 2010. Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, pp. 217-239.

es választási kampányban az LMP felismerte a közösségi média jelentőségét és sikeresen alkalmazta azt kommunikációs csatornaként.¹⁹⁷ A követői számok arányai 2014-re megváltoznak, ekkor a KDNP-t (3030 követő) és a Liberálisokat (7571 követő) követik csak kevesebben, mint az LMP-t (24862 követő), Schiffer András pedig az utolsó helyen áll a parlamenti pártok pártelnökeinek Facebook népszerűségi listáján.¹⁹⁸ Ennek ellenére a felület fontos kommunikációs csatorna marad.

Mind a civil szervezetek, mind az LMP Facebook oldala fontos felület az *állampolgári kommunikáció* szempontjából is, azonban ehelyütt csak az LMP Facebook oldalát vizsgálom. Ennek oka, hogy ez rendelkezik a legtöbb követővel. Az itt megosztott tartalmakra adott reakciókat vizsgálva azt mondhatjuk, hogy a közösséghez tartozókat leginkább foglalkoztató témák: a kormány bírálata, a korrupció és a földrablás elleni kiállítás, de a dolgozói szegénység ügye is hasonlóan nagy érdeklődést vált ki. Továbbá a közösségben az állampolgári kommunikáció erősen kritikus a Fidesszel és annak híveivel szemben.

A *Twitter* használata a közösségben nem általános, de a Levegő Munkacsoport jelen van a felületen,¹⁹⁹ a Greenpeace Magyarország²⁰⁰ és az LMP²⁰¹ pedig gyakori tweetelő. A vélemények láthatóvá tételéhez közkedvelt további csatorna a közösség számára a *blogolás*. Vágó Gábor tumblr oldala²⁰² és blogja²⁰³ a leginkább az állampolgárok aktivizálását célozza, Karácsony Gergely hosszabb elemzéseket és gondolatmeneteket közöl a blogján, akárcsak Jávor Benedek, Szél Bernadett, Hadházy Ákos, és Scheiring Gábor. A Greenpeace Magyarország²⁰⁴ blogján a szervezet által képviselt ügyek jelennek meg, a bejegyzések jellemzően a környezeti problémákra hívják fel a figyelmet, és hasonló logikára épül az MTVSZ²⁰⁵ és a Levegő Munkacsoport²⁰⁶ blogja is.

¹⁹⁷ Myat K. (2015): Remény, forradalom, kiábrándulás? Politikai aktivitás a közösségi média színterein. Média-kutató, 16(3), 81-96.

¹⁹⁸ Myat K. (2015): Remény, forradalom, kiábrándulás? Politikai aktivitás a közösségi média színterein. Média-kutató, 16(3), 81-96.

¹⁹⁹ <https://twitter.com/LevegőMCS>

²⁰⁰ <https://twitter.com/greenpeaceHU>;

²⁰¹ https://twitter.com/lehet_mas

²⁰² <http://falramentaparlament.tumblr.com/>

²⁰³ <http://vagogabor.blog.hu>

²⁰⁴ <https://greenpeace.blog.hu/>

²⁰⁵ <https://mtvsz.blog.hu/>

²⁰⁶ <https://levegomunkacsoport.blog.hu/>

EGYÉB MODALITÁSOK

Stílusok

A *jogászi* stílus és precizitás, felkészültség elsősorban Schiffer András felszólalásait jellemzi. Általánosságban a zöld közösséget a *fiatalos stílus* jellemzi, amit a vizuális eszköztárral, a lendületes felszólalásokkal és a modern csatornahasználattal egyaránt megerősítenek. A stílushoz tartozik a kerékpárral való közlekedés is, ami a zöld közösség fontos konstrukciós eleme. Biciklivel közlekedik többek között Jávor Benedek, Vágó Gábor és Karácsony Gergely. A kerékpár a párt eseményein is megjelenik, a március 15-ei eseményeken hagyományosan biciklivel keresik fel Budapest történelmi helyszíneit. A közösség sok további szereplője népszerűsíti a két keréken közlekedést. A Levegő Munkacsoport „Hagyd otthon az autódát!” címmel szervez kampányt, hogy csökkentsék a dugókat és tisztább legyen a levegő.²⁰⁷ A környezettudatosság jegyében más eszközöket is népszerűsítene, például evezős CriticalMass felvonulást szerveznek a Dunán.²⁰⁸

Vizuális elemek

Logó

A logó a párt arculatának és megjelenésének alapvető képi eleme, ami bármely felületen segít azonosítani a pártot.

²⁰⁷ Autómentes életet javasol a Levegő Munkacsoport. Index, 2010. január 29.

²⁰⁸ Evezős CriticalMasst rendeznek a Dunán. Index, MTI, 2010. október 01.

1. kép: Az LMP logói²⁰⁹

A sétáló, haladó ember piktogramja olyan tájékoztató ábra, amit feliratok helyett alkalmaznak, és önmagában egy egész fogalmat jelöl: közlekedési táblákon és jelzőlámpákon a gyalogos átkelőhelyet, illetve a szabad átkelést mutatja. A képalkotó célja tehát az egyszerű megjegyezhetőség és a tartalmi kapcsolat kialakítása: az LMP az átkeléssel és a haladással asszociálódik.

A bal oldali képen a szöveges elem a párt rövid és hosszú nevét is tartalmazza, a jobb oldali képen már csak a rövidített név látható a piktogramtól jobbra. Ez összefügghet azzal, hogy a bal oldali kép a párt alakuláskori logója, ekkor még szükséges volt, hogy a kép nézője a rövidítésen kívül a párt teljes nevét is olvashassa, amire később, a jobb oldali képen már nem volt szükség, mert ekkorra a nézők valószínűleg már megtanulták a rövidítés jelentését.

Az első logón még három szín látható: a zöld és a fehér a piktogram részei, az írás pedig szürke, vagyis az utóbbi egy fogalomhoz kapcsolt kiegészítő információként értelmezhető. A második logón csak a zöld és fehér színek maradnak. A zöld szín uralkodóvá válik a piktogram inverz színebe fordításával, ami azt a szándékot mutatja, hogy a zöld szín az LMP-t jelentse. A színválasztás az LMP zöldpárt jellegéből adódóan nem meglepő: a zöld szín a természethez kapcsolódik, az ehhez társított fehér pedig a tisztaságot, egyszerűséget jelképezi.

A második logóban viszont a kört és a párt rövidítését egy jobbra felfelé tartó paralelogrammába zárták, ami a jövő, és a vágyott dolgok világrendje felé tartásként értelmezhető. A logó összességében azt közvetíti, hogy az LMP a változás, az új irányába haladó zöldpárt.

Láncok és táblák

A láncok és a táblák – mint vizuális elemek – sugallják az átjárhatóságot a parlamenti és az utcai politizálás között: az „utcai politizálás,” a demonstrációk eszközei.

²⁰⁹ A szürke keretek nem a logók részei, azok célja a tanulmányban a két logó elkülönítése.

2011 végén a Parlament elé szervez demonstrációt az LMP. A párt parlamenti képviselői láncot kötnek a derekuk köré, és ennek a segítségével kötik magukat a Parlament északi és déli kapujához. Végül a rendőrség elviszi őket a kapuktól, a délutáni kiengedésüket követően tüntetést szerveznek. Ezen a demokrácia végéről beszélnek, ami az eseményről készült képeken látható vastag és feltűnő láncokkal, táblákkal nyeri el valós jelentését. Az eset a nemzetközi hírekbe is bekerül.²¹⁰

2. kép: A blokádra hivatkozva vitték be a rendőrök az ellenzéki képviselőket. Origo, 2011. december 23.

Később a korrupció elleni harc ügyének részeként a Közép Soroksári úti telephelyén láncolják össze magukat az LMP képviselői és aktivistái, miközben "Elég volt az oligarchákból" és "Elég volt" táblákat tartanak fel. A bejárathoz egy "Nem leszünk Simicska-gyarmat" feliratú molinót feszítenek ki.²¹¹ A vizuális üzenet ebben az esetben a parlament előtti akcióhoz hasonló eszközökkel alakul ki: a láncokkal és táblákkal küzdő, de békés ellenállók.

²¹⁰ CNN: Veszélyben a törékeny magyar demokrácia. Index, 2011. december 23.

²¹¹ A Közép telephelyéhez láncolták magukat az elempések. Index, 2012. július 11.

3. kép: A Közgép telephelyéhez láncolták magukat az elempések. Index, 2012. július 11.

Ahogy az fentiekből is látható, a demonstrációk, láncok és molinók az egész zöld közösségre jellemző eszközök, de a leginkább látványos akciók a Greenpeace-hez köthetők. A szervezet a sárga és zöld színekkel megteremti a feltűnő látványvilágot, de eszközeik túlnyúlnak a színhasználaton. Nagyméretű feliratokat készítenek, amiket lehetetlen nem észrevenni, továbbá ezeket szokatlan magasságokban helyezik el.

4. kép: Az esztergomi hídon demonstrált a Greenpeace. Index, 2009. október 12.

A fenti képen látható akció keretében a szemmagasságnál feljebb, a híd tetejére elhelyezett molinó messziről is vonzza a tekintetet, a méretével pedig azt az érzetet kelti a nézőben, hogy valami nagy, fontos dologról van szó. Ezt erősíti fel az is, hogy az aktivisták feltűnő, a molinóval egyező színű ruhákat hordanak.

5. kép: A Greenpeace nemet mond Paksra. Index, 2014. január 30.

6. kép: (S)ave Kishantos! Greenpeace/Somogyi-Tóth Péter, greenfo.hu, 2013. október 19.

A szokatlan helyen elhelyezett írások két további példája látható a Clark Ádám téren és Kishantoston. A figyelemfelkeltés eszközeként olyan helyeken ábrázolta mondandóját a Greenpeace, ahol nem számítana rá senki, és pont ezzel válik érdekessé az üzenet.

7. kép: Trójai egyezmények: egyre aggasztóbb a kép. mtvsz.blog.hu, 2015. január 08.

Az MTVSZ trójai falova szintén a meghökkentő méretével kelti fel a figyelmet, és azzal, hogy olyan környezetben állították fel, ahol nem számít rá senki. Ebben az esetben is megfigyelhetők a molinók, táblák, amik a szimbolikus üzenet mellé csatolják a konkrét mondandót. Továbbá a *trójai faló* metaforává is válik a közösségben, és a szókészletben az átláthatatlan kockázatokkal járó szerződéseket jelölik vele.

Az LMP a közösség utcai demonstrációkon alkalmazott eszközeit a parlamenti felszólalásaikhoz is gyakran alkalmazza. Az ülésteremben is megjelennek táblák: a dolgozói szegénység ügyében „Induló vállalkozások, alkalmazottak” és „Szociális és egészségügyi dolgozók, bölcsődei dolgozók, ápolók, orvosok” feliratúakat tartanak fel,²¹² és Paks esetében is táblákkal hívják fel a figyelmet a véleményükre.

²¹² <https://www.facebook.com/lehetmas/videos/10153288668607013>, 2015. július 06.

8. kép: LMP Facebook, 2015. március 03.²¹³

Az LMP egyik legismertebb parlamenti performansa a földprivatizáció elleni küzdelem ügyében történik; ekkor mind vizuális eszközöket, mind hanghatásokat bevetnek. Aranytalicskában visznek fekete földet Orbán Viktornak, „Földrablás helyett földosztást!” feliratú transzparenst helyeznek ki a patkó közepére, és hangosbeszélőben szólítják fel a Fideszt, hogy adja vissza a gazdáknak a földjeiket. Mindeközben a Jobbik képviselői „A magyar föld átjatszása idegeneknek: hazaárulás!” feliratú molinóval az elnöki emelvényre állnak fel és névszerinti szavazást kérnek. A szavazás végül érvénytelen lesz.²¹⁴

9. kép: Balhé a parlamentben, érvénytelennek mondják a földtörvény elfogadását. Index, 2013. június 21.

²¹³ www.facebook.com/47198507012/posts/10153007963507013

²¹⁴ Balhé a parlamentben, érvénytelennek mondják a földtörvény elfogadását. Index, 2013. június 21.

10. kép: LMP Facebook, 2014. március 27. ²¹⁵

A 2014-es kampány meghatározó eleme a zöldalma, amit az utcai standoknál osztanak az embereknek, de önmagán túlmutató szimbólumnak is tekinthető.²¹⁶ Mint gyümölcs utal a természetre, továbbá megtestesíti a párt ökológiai voltát, és a színe egyezik a párt által választottal. Az egészséges zöldalma a párt jelképévé válik, a kampányvideóban²¹⁷ minden szakpolitikai elképzeléshez egy-egy zöldalmába harapó szereplő kapcsolódik. Ezzel metaforizálják a megbízható és tiszta erőt, ami összeköti a választókat, függetlenül attól, hogy városiak vagy vidékiek, irodában vagy a földeken dolgoznak, fiatalok vagy idősek. Az alma pártjelképpé válása visszautalhat a Fidesz korábbi narancsszimbólumára, tehát egy gyümölcs szemiotikai erőforrássá válása visszatérő elemnek tekinthető a magyar politikai kommunikációban.

Öltözködés

Az LMP-re jellemző a *hétköznapi* öltözködés, amelyben nem a hivatásos politikus konstrukciójához tartozó öltöny és nyakkendő dresscode a leghangsúlyosabb, sokkal inkább az uniformizálás nélküli színesség látható. A farmernadrág kapucnis pulóverrel vagy zakóval épp úgy megjelenik, mint a baseball sapka vagy a csinosabb ruha, a képviselők nem alkotnak egységes képet ezen a területen.

²¹⁵ <https://www.facebook.com/lehetmas/photos/a.10152306253152013/10152306253217013/?type=3&theater>

²¹⁶ „Erősebbek vagyunk, mint négy éve”. Népszava.hu, 2014. március 31.

²¹⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=TO6S4kYh0uQ>, 2014. március 27.

11. kép: LMP Facebook, 2013. május 31. ²¹⁸

A közösség látványvilágához tartozik Vágó Gábor bajsza, ami a március 15-ei eseményeken kokárdával és Petőfi idézettel a márciusi ifjakra utalva²¹⁹ egyfajta Petőfi-konstrukciót épít. A bajusz végül olyan szemiotikai erőforrássá válik, amire más közösségben is utalnak.²²⁰

12. kép: LMP Facebook, 2012. március 15. ²²¹

²¹⁸ <https://www.facebook.com/lehetmas/photos/a.10151732280267013/10151732280377013/?type=3&theater>

²¹⁹ <https://www.facebook.com/453253875264/posts/10152676245680265>, 2013. március 14.

²²⁰ <https://www.facebook.com/453253875264/posts/10152942310915265>, 2013. június 17.

²²¹ <https://www.facebook.com/lehetmas/photos/a.10150614236732013/10150614238032013/?type=3&theater>

ÖSSZEFOGLALÁS

A tanulmány a zöld közösséget definiáló szemiotikai erőforrásokat írta le. A fentiekben megmutatkozott a zöldeket a többi politikai közösségtől élesen megkülönböztető két vonás: az erős civil mezőny és az ügyközpontúság. Az előbbin azt értem, hogy a többi politikai közösség vezető pártjától eltérően a zöldek esetében a parlamenti erő nemcsak a személyi és értékrendi forrásvidékét tekintve őrzi tartósan kapcsolatát a környezetvédő civil szerveződésekkel, hanem a mindennapos politikai harcokban is együtt jelenik meg velük, mert vagy azok vállalják az LMP által felmutatott ügyeket, vagy a párt csatlakozik a civilek akcióihoz. Ennek a szoros kapcsolatnak a velejárója és megmutatkozása az, amit ügyközpontúságnak neveztem. A zöld közösség sokkal inkább kapcsolódik össze ügyekkel, mint átfogó és mindenre kiterjedő politikai programok kommunikálásával, specifikus metaforákkal, szóhasználatokkal és diskurzusokkal. Ezáltal a zöld közösség szemiotikai konfigurációja azt mutatja, hogy az ügyek hasonlóképp meghatározóak lehetnek egy közösség kommunikációjában, mint akár az aktorkonstruktumok, akár más erőforrások. Vagyis lényegében azt mondhatjuk, hogy itt az ügyek képviselése válik a legfontosabb konstrukciós elemmé: az általuk képviselt témákról nem csak beszélnek, hanem szinte minden esetben cselekszenek is. Ennek oka lehet a hagyományos politikai kereteket szétfeszítő, a cselekvésben gyökerező civil és mozgalmi szerveződés, illetve az is, hogy a cselekvés által nagyobb láthatóságot érhetnek el a közösség tagjai, tehát témáik több emberhez érhetnek el.

A közösség több meghatározó ügyet is képvisel a vizsgált időszakban. A Greenpeace, a Védegylet, a Magyar Természetvédők Szövetsége, a Levegő Munkacsoport és az LMP egyaránt részt vesz a paksi atomerőmű bővítése elleni tiltakozásban, a Kishantosért folytatott küzdelemben, vagy a Normafa átalakítását célzó fejlesztések megakadályozásában. Közös érvkészlétet használnak, közös erőforrásokkal jelennek meg a szervezetek mind a mondandójukat, mind a látványvilágot tekintve. Az alkotmányozás és a jogállamiság ügyei az LMP alapvető törekvéseit mutatják fel, vagyis az alkotmányos értékek és a jogállam fontosságát. A korrupció elleni küzdelem ügye megalapozza az LMP Fidesz-ről és MSZP-ről alkotott konstruktumát, ezzel pedig

az LMP „alternatíva” voltát is építi. Továbbá a korrupció elleni küzdelem ügyéhez a civil szervezetek és más civilek is csatlakoznak, ezzel pedig megmutatkozik az átjárhatóság az idetartozó erők között.

A közösség legjelentősebb aktora, az LMP szempontjából a vizsgált időszak kommunikáció-története három szakaszra bontható; ezek a kommunikációs jellegzetességek és a meghatározó erőforrások alapján különülnek el egymástól.

Az első szakaszt a párttá alakulás tölti ki. 2009 februárja és 2010 áprilisa között a szemiózis jellemzően a más pártoktól való megkülönböztetésre irányul. Ennek része az alternatívaként megjelenés, a zöldpolitika képviselése és a globalizációkritikusság. Ezek a kommunikációs elemek azt igazolják, hogy az LMP-nek helye van a magyar politikai palettán, ugyanis nincs másik ehhez hasonló párt. A civil és intézményes politikai térből érkező aktorok az első szakaszban vegyes képet mutatnak, mivel a mozgalmi háttérrel rendelkező tagok mellett szemiotikai erőforrásnak számítanak a rendszerváltó pártokban már szerepet vállalt, de azokban csalódott képviselők.

A középső szakasz kezdete 2010 áprilisa, amikor az LMP bejut a parlamentbe, a végpontja pedig 2013 januárja, amikor a párt kettéválik. Ebben az időszakban fokozatosan megváltozik a szemiotikai konfiguráció összetétele: már kevésbé van jelen az a motívum, hogy helyük van a politikai palettán. Ehelyett az intézményes politika keretei közt, a kívülről érkező konstrukciókra reagálva kell a saját karakternek érvényesülnie. A szakaszban végbemegy az aktorok változása, például Kaufer Virág helyett Szél Bernadett kerül előtérbe – ehhez kapcsolódik a „civilség” konstrukció –, továbbá a szakasz végére kirajzolódik az LMP-n belüli fő törésvonal, amelynek mentén alakulnak majd ki a harmadik szakasz szemiotikai erőforrásai. A törésvonal egyik oldalán Jávor Benedek képviseli a nyitottságot a formálódó „demokratikus ellenzék” felé, a másik oldalon pedig Schiffer András az önállóság megőrzését.

A harmadik szakaszban, 2013 januárjának a végétől az LMP jelentősen átalakult pártként jelenik meg. Jellegadó aktorok tűnnek el a szemiotikai konfigurációból: Karácsony Gergely, Jávor Benedek, Szabó Tímea és Scheiring Gábor. Ismét rendkívül hangsúlyos konstrukciós elem az, hogy a párt alternatívát képez a magyar politikában. A 2014-es kampányban az alternatíva volt az elitellenesség és az önállóság szemiotikai erőforrásaival támasztják alá. Az elitellenesség lehetővé teszi, hogy az LMP mind az MSZP-től, mind a Fidesztől markánsan elkülönüljön. Ezzel egyben új értelmezést is tudnak adni a párt 2013-as szakadásának, tudniillik azt, hogy a

párt önállóságának volt az ára a „véráldozat”, a kiváltak nem képviselték azt az elitellenességet, ami az LMP-t megkülönbözteti más pártoktól.

Ebben a szakaszban válik az önkonstruktumban hangsúlyos aktorrá a Fidesz és az MSZP is. Habár a politikai tér két ellentétes pólusán helyezkednek el, a Fidesz és az MSZP egyformán a korrupció és az elmúlt évtizedek oligarcha csoportjainak a kiépítőjeként konstruálódik meg. Személyes aktorként ide tartozik Orbán Viktor, Gyurcsány Ferenc és Bajnai Gordon is, mert mind szerepet játszottak az ország kiszipolyozásában. Az „elitellenesség” konstrukciója ezt fejt ki bővebben. A fentiekből is adódóan a civil és intézményes politikai térből érkező aktorok erőforrás státusa megváltozik, és a harmadik szakaszra a súlypontok a civilek felé tolódnak.

Szakaszoktól függetlenül a személyi aktorok közül a leginkább kiemelkedő alak Schiffer András. Az ő arcával azonosítható a párt, és mind a parlamenti, mind egyéb csatornákon a legaktívabb kommunikátornak számít. A női egyenjogúságnak a közösség számára fontos ügyét Kaufer Virág és Szél Bernadett testesíti meg, de a pártban sűrűn hangoztatott és érvényesített női kvóta is alátámasztja. Karácsony Gergely, Jávor Benedek, Szabó Tímea és Scheiring Gábor 2013 januárjában elhagyják ugyan a közösséget, aktorként azonban eddig az időpontig meghatározóak. A politikai szakértő attitűdöt Karácsony Gergely mutatja fel, a zöldüggyi aktivistát Jávor Benedek, az emberjogi aktivistát Szabó Tímea, a baloldali közgazdászt pedig Schering Gábor; ezáltal csatolják ezeket a szerepeket és erőforrásokat a közösséghez. Vágó Gábor civiljogi aktivistaként, Hadházy Ákos pedig a szakszóvivő pozíciójából harcol a korrupció ellen.

A különböző csatornákat az LMP, a személyi aktorok és a szervezetek is folyamatosan és aktívan használják. A szabadtéri programok és aláírásgyűjtések fontos csatornaként működnek, hiszen amellet, hogy figyelemfelkeltőek és láthatóvá teszik a közösséget, találkozást tesznek lehetővé állampolgárokkal. Változatos a szemiotikai konfiguráció egyéb modalitásokat felölelő része: a láncok és molinók, valamint a parlamenti performanszok a figyelem felkeltése mellett az utcai aktivizmust és a civil átjárhatóságot is mutatják. Vagyis a zöld pártokra és szervezetre jellemző újszerű csatorna- és eszközhasználat megjelenik az egész közösség eszköztárában. A civil és mozgalmi eredetű modalitások és eszközök a civil szervezetek kommunikációját tekintve kimondottan fontosak, és ezekből merít az LMP is. A párt közösségi média kommunikációját vizsgálva viszont az is elmondható, hogy a 2010-ben folytatott feltűnően sikeres Facebook kommunikációt nem sikerül fenntartani, 2014-re elenyészik a kommunikációs csatorna sikere.

Dokumentumok

Alapító nyilatkozat: A Lehet más a politika kezdeményezés alapító nyilatkozata. https://lehetmas.hu/wp-content/uploads/2018/02/Alapito_nyilatkozat.pdf

Alkotmánypolitikai koncepció: A Lehet Más a Politika (LMP) válasza. Az LMP alkotmánypolitikai koncepciója az Eötvös Károly Intézet Legyen köztársaság! című alkotmánypolitikai programjára reflektálva. http://www.ekint.org/lib/documents/1469717737-alkpolvazlat_imp_valasza.pdf

Alkotmány a jövőnek. Az LMP Alkotmánykoncepciója: <https://lehetmas.hu/wp-content/uploads/2018/03/Alkotmany-a-jovo%CC%8Bnek-az-LMP-alkotmanykoncepcioja-pdf.pdf>

Antikorrupciós 12 pont. 2.0: <https://lehetmas.hu/wp-content/uploads/2018/03/371971524-LMP-Antikorrupcios-12-pont-pdf.pdf>

A nemek esélyegyenlősége szakpolitikai program: A nemek esélyegyenlősége, az igazságos női-férfi viszonyrendszer. A Lehet Más a Politikai szakpolitikai programja. 2010. <https://lehetmas.hu/wp-content/uploads/2018/03/A-nemi-eselyegyenlo%CC%8Bseg-programja-pdf.pdf>

A békés Magyarország programja: Esélyt mindenkinek! A békés Magyarország programja. Javaslatunk a magyarok és a cigány magyarok békés együttélésének helyreállítása érdekében. Lehet Más a Politika, 2010. <https://www.scribd.com/document/371939564/Szinvak-eselyteremt%C5%91-program-roma-integracios-program-pdf>

Közmunka koncepció: Utolsó szalmaszál. Az LMP javaslatai a közmunkaprogram megújítására. <https://www.scribd.com/document/371939561/Utolso-szalmaszal-az-LMP-kozmunka-koncepcioja-pdf>

NAV-botrány Jelentés: <https://lehetmas.hu/wp-content/uploads/2018/03/371970276-Alternativ-NAV-vizgalobizottsagi-jelentes-2015-pdf.pdf>